

ESKİŞEHİR OSMANGAZI ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ, TEFTİŞİ, PLANLAMASI VE EKONOMİSİ
BİLİM DALI

**AKADEMİK KAPİTALİZM: SIRALAMA SİSTEMLERİNİN
HEGEMONYASINDAKİ ÜNİVERSİTELER**

Cüneyt BELENKUYU

Doktora Tezi

Eskişehir, 2020

ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ, TEFTİŞİ, PLANLAMASI VE EKONOMİSİ
BİLİM DALI

**AKADEMİK KAPİTALİZM: SIRALAMA SİSTEMLERİNİN
HEGEMONYASINDAKİ ÜNİVERSİTELER**

Cüneyt BELENKUYU

Doktora Tezi

Danışman: Prof. Dr. Engin KARADAĞ

Eskişehir, 2020

ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜŐÜ
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Cüneyt BELENKUYU tarafından hazırlanan **Akademik Kapitalizm: Sıralama Sistemlerinin Hegemonyasındaki Üniversiteler** başlıklı bu tez, 04/06/2020 tarihinde *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği*'nin ilgili maddeleri uyarınca yapılan **Tez Savunma Sınavı** sonucunda **başarılı** bulunarak, jürimiz tarafından oy birliği ile Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

<u>Görevi</u>	<u>Unvanı Adı SOYADI</u>	<u>İmza</u>
Jüri Başkanı :	Prof. Dr. Cemil YÜCEL
Danışman :	Prof. Dr. Engin KARADAĞ
Üye :	Prof. Dr. Said TAŞ
Üye :	Doç. Dr. Halis Adnan ARSLANTAŞ
Üye :	Dr. Öğr. Üyesi Eren KESİM

Prof. Dr. M. Zafer BALBAĞ
Enstitü Müdürü

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Akademik Kapitalizm: Sıralama Sistemlerinin Hegemonyasındaki Üniversiteler başlıklı tezin bizzat tarafımda hazırlanan, özgün bir çalışma olduğunu; bu çalışmanın tüm aşamalarında (hazırlık, veri toplama, analiz, bilgilerin sunumu ve raporlaştırma vb.) bilimsel etik ilke ve kurallara uygun olarak hareket ettiğimi; bu çalışma kapsamında elde edilmeyen tüm veri, bilgi vb. için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara çalışmanın kaynakçasında yer verdiğimi; bu çalışmanın Eskişehir Osmangazi Üniversitesi tarafından kullanılan “Bilimsel İntihal Tespit Programı”yla tarandığını ve hiçbir “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, herhangi bir biçimde bu çalışmamla ilgili yukarıdaki beyanıma aykırı bir durumun saptanması halinde, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçların sorumluluğunu kabul ettiğimi bildiririm.

04/06/2020

Cüneyt BELENKUYU

Teşekkür

Her sayfasında bilmediğim ne çok şey olduğunu bir kez daha bana hatırlatan bu çalışmaya başlamam konusunda beni cesaretlendiren, ihtiyaç duyduğum her anda yardımını esirgemeyen ve lisansüstü eğitim hayatımda büyük emeği olan danışman hocam Prof. Dr. Engin KARADAĞ'a müteşekkirim. Farklı bakış açısıyla bu çalışmaya ve akademik yaşamıma yaptığı katkıyla her zaman örnek alacağım hocam Prof. Dr. Cemil YÜCEL'e şükranlarımı sunuyorum. Çalıştığım kurumda süreç boyunca bana imkân sağlayan ve birikimiyle yol gösteren Prof. Dr. Said TAŞ'a teşekkür ederim. Savunma sürecinde değerli vakitlerini harcayarak, tezin son halini almasında yaptıkları değerli katkılardan dolayı Doç. Dr. Halis Adnan ARSLANTAŞ ve Dr. Öğr. Üyesi Eren KESİM'e teşekkür ederim.

Lisansüstü eğitim hayatımda gerek meslektaşım olarak gerekse arkadaşım olarak bana birçok konuda yardımlarını esirgemeyen, yaptığım işlerde beni destekleyen değerli arkadaşım Arş. Gör. Serap İRİ'ye, doktora sürecinde tanıdığım ve birçok konuda kendisinden yardım aldığım kıymetli dostum Arş. Gör. İsmail ÇİMEN'e ve akademik hayata adım atmamda bana örnek olan ağabeyim Dr. Öğr. Üyesi Bekir BELENKUYU'ya teşekkürü bir borç bilirim.

Son olarak bu zorlu süreçte gösterdiği sabır ve hoşgörüsüyle her anımda yanımda olan yazdıklarımın ilk dinleyicisi sevgili eşim *Dudu Nur*'a, zaman zaman ihmal ettiğim ama onunla zaman geçirmeyi dünyalara değişmeyeceğim oğlum *Kerem*'e ve beni her zaman destekleyen anneme ve babama sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İçindekiler

Teşekkür.....	i
İçindekiler	ii
Tablolar Listesi.....	vi
Şekiller Listesi.....	ix
Özet	1
Abstract	3
BİRİNCİ BÖLÜM	5
1. Giriş.....	5
1.1 Problem Durumu	5
1.2 Araştırmanın Amacı	6
1.3 Araştırmanın Önemi	7
1.4 Sınırlılıklar.....	8
1.5 Kısaltmalar	8
İKİNCİ BÖLÜM.....	10
2. Yöntem.....	10
2.1 Araştırma Deseni	10
2.2 İşlem Basamakları	12
2.3 Çalışma Grubu.....	12
2.4 Veri Toplama Araçları.....	13
2.4.1 Nicel veri toplama araçları.....	13
2.4.1.1 Betimsel endeks verileri	13
2.4.1.2 Sıralama sonuçları	14
2.4.2 Nitel veri toplama aracı.....	14
2.4.2.1 Değerlendirme formu	14
2.5 Verilerin Toplanması.....	20
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	22
3. Kavramsal Çerçeve ve Derleme Bulguları.....	22
3.1 Neo-liberalizm ve Yükseköğretime Etkileri.....	22
3.2 Sıralama Sistemlerinin Tanımı ve Tarihçesi	25
3.2.1 Türkiye’de sıralama sistemleri ve gelişimi	29
3.3 Sıralama Sistemleri Metodolojisi	29
3.3.1 Sıralama sistemi oluşturma süreç ve basamakları	29
3.3.1.1 Üniversite sıralaması oluşturma nedenlerini açıklamak	30

3.3.1.2 Uygun ölçeği seçmek: performans göstergeleri.....	31
3.3.1.3 Veri toplama.....	36
3.3.1.4 Performans göstergelerinin bir skalaya dönüştürülmesi	37
3.3.1.5 Toplam puanlamadan önce ölçekleri standardize etme.....	38
3.3.1.6 Toplam puanlamadan önce göstergeleri ağırlıklandırma	39
3.3.1.7 Üniversiteyi ifade eden tek bir endeks oluşturma	40
3.4 Uluslararası Sıralama Sistemleri	43
3.4.1 Academic Ranking of World Universities (ARWU).....	43
3.4.1.1 Sistem metodolojisi	43
3.4.1.2 Sistemle ilgili değerlendirme	44
3.4.1.3 Türk üniversitelerinin ARWU’da performansları	47
3.4.2 Times Higher Education (THE).....	48
3.4.2.1 Sistem metodolojisi	48
3.4.2.2 Sistemle ilgili değerlendirme	50
3.4.2.3 Türk üniversitelerinin THE’de performansları	50
3.4.3 Quacquarelli Symonds (QS)	52
3.4.3.1 Sistem metodolojisi	53
3.4.3.2 Sistemle ilgili değerlendirme	56
3.4.3.3 Türk üniversitelerinin QS WUR’da performansları.....	56
3.4.4 CWTS Leiden Ranking.....	57
3.4.4.1 Sistem metodolojisi	58
3.4.4.2 Sistemle ilgili değerlendirme	60
3.4.4.3 Türk üniversitelerinin CWTS Leiden Ranking’de performansları	60
3.4.5 The Center for World University Rankings (CWUR)	60
3.4.5.1 Sistem metodolojisi	61
3.4.5.2 Sistemle ilgili değerlendirme	61
3.4.5.3 Türk üniversitelerinin performansları	63
3.4.6 Round University Ranking (RUR)	64
3.4.6.1 Sistem metodolojisi	64
3.4.6.2 Sistemle ilgili değerlendirme	67
3.4.6.3 Türk üniversitelerinin performansları	67
3.4.7 National Taiwan University (NTU) Ranking	69
3.4.7.1 Sistem metodolojisi	69
3.4.7.2 Sistemle ilgili değerlendirme	71
3.4.7.3 Türk üniversitelerinin performansları	71

3.4.8 U-Multirank	72
3.4.8.1 Sistem metodolojisi	73
3.5.8.2 Sistemle ilgili değerlendirme	74
3.5.8.3 Türk üniversitelerinin performansları	78
3.4.9 U. S. News & World Report Best Global Universities.....	78
3.4.9.1 Sistem metodolojisi	79
3.4.9.2 Sistemle ilgili değerlendirme	81
3.4.9.3 Türk üniversitelerinin performansları	81
3.4.10 University Ranking by Academic Performance (URAP).....	83
3.4.10.1 Sistem metodolojisi	84
3.4.10.2 Sistemle ilgili değerlendirme	87
3.4.10.3 Türk üniversitelerinin performansları	87
3.4.11 SCImago Institutions Rankings (SIR)	89
3.4.11.1 Sistem metodolojisi	90
3.4.11.2 Sistemle ilgili değerlendirme	92
3.4.11.3 Türk üniversitelerinin performansları	92
3.4.12 Nature Index	98
3.4.12.1 Sistem metodolojisi	99
3.4.12.2 Sistemle ilgili değerlendirme	99
3.4.12.3 Türk üniversitelerinin performansları	100
3.4.13 Top 100 Innovative Universities.....	100
3.4.13.1 Sistem metodolojisi	101
3.4.13.2 Sistemle ilgili değerlendirme	103
3.4.13.3 Türk üniversitelerinin performansları	103
3.4.14 Webometrics Ranking of World Universities.....	103
3.4.14.1 Sistem metodolojisi	103
3.4.14.2 Sistemle ilgili değerlendirme	104
3.5.13.3 Türk üniversitelerinin performansları	105
3.4.15 Global University Employability Survey & Ranking.....	106
3.4.16 UniRank	106
3.4.17 UI GreenMetric.....	107
3.5 Ulusal Sıralama Sistemleri	107
3.5.1 URAP Türkiye Sıralaması	108
3.5.2 TÜBİTAK Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi.....	110
3.5.3 Türkiye'deki Üniversitelerin Araştırma Çıktıları Üzerine.....	113

3.5.4 Türkiye Üniversite Memnuniyet Araştırması (TÜMA).....	115
3.5.5 Devlet Üniversiteler Sıralaması (DÜS)	116
3.5.6 Diğer ulusal sıralamalar	118
3.6 Berlin Prensipleri ve Sıralama Sistemleri.....	119
3.7 Ülkelere Göre Endekslerde Yer Alan Dergi Sayıları	123
3.8 Yayıncılara Göre Endekslerde Yer Alan Dergi Sayıları	126
3.9 Ülkelere Göre Sıralama Sistemlerinde İlk 100'e Giren Üniversite Sayıları ...	129
3.10 Dergi Sayısı ve İlk 100 Listesine Giren Üniversite Sayısı Arasındaki İlişki	130
3.11 Dünya Sıralamalarında Türk Üniversitelerinin Yeri	134
3.12 Sıralama Sistemlerinin Berlin Prensiplerine Göre Değerlendirmesi.....	135
3.13 Sıralama Sistemlerinin Politik, Örgütsel ve Sosyal Etkileri.....	137
3.13.1 Sıralama sistemlerinin politik etkileri.....	138
3.13.2 Sıralama sistemlerinin örgütsel etkileri	140
3.13.3 Sıralama sistemlerinin bireye ve sosyal düzeydeki etkileri	142
3.14 Akademik Kapitalizm ve Sıralama Sistemleri.....	144
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	149
4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler	149
4.1 Sonuç	149
4.2 Tartışma.....	151
4.3 Öneriler.....	163
4.3.1 Uygulamaya yönelik öneriler.....	163
4.3.2 Araştırmacılara yönelik öneriler	164
KAYNAKÇA.....	165
EKLER.....	185
ÖZGEÇMİŞ	191

Tablolar Listesi

Tablo Numarası	Başlık	Sayfa Numarası
2.1	Betimsel Endeks Verisi Toplama Dosyası	13
2.2	Değerlendirme Formu Maddeleri ve Boyutları	19
3.1	Sıralamada Kullanılan Göstergeler ve Göstergelerin Güçlü-Zayıf Yönleri	34
3.2	Endekslerin Artıları ve Eksileri	42
3.3	ARWU'da Kullanılan Göstergeler, Gösterge Ağırlıklandırmaları ve Açıklamaları	46
3.4	ARWU Dünya Sıralaması Türk Üniversiteleri	47
3.5	THE World Rankings'de Kullanılan Göstergeler, Gösterge Ağırlıklandırmaları ve Açıklamaları	49
3.6	THE Dünya Sıralaması Türk Üniversiteleri	50
3.7	QS World University Rankings'de Kullanılan Göstergeler, Gösterge Ağırlıklandırmaları, Açıklamaları ve Veri Kaynakları	55
3.8	QS Dünya Sıralaması Türk Üniversiteleri	56
3.9	CWTS Leiden Rankings'de Kullanılan Göstergeler, Gösterge Ağırlıklandırmaları, Açıklamaları ve Veri Kaynakları	59
3.10	CWUR World University Rankings'de Kullanılan Göstergeler, Gösterge Ağırlıklandırmaları, Açıklamaları ve Veri Kaynakları	62
3.11	CWUR Dünya Sıralaması Türk Üniversiteleri	63
3.12	RUR World University Rankings'de Kullanılan Göstergeler, Gösterge Ağırlıklandırmaları, Açıklamaları ve Veri Kaynakları	66
3.13	RUR Dünya Üniversiteler Sıralaması Türk Üniversiteleri	67

3.14	NTU Ranking’de Kullanılan Göstergeler, Gösterge Ağırlıklandırmaları, Açıklamaları ve Veri Kaynakları	70
3.15	NTU Dünya Sıralaması Türk Üniversiteleri	71
3.16	U-Multirank Kurumsal Sıralamada Kullanılan Göstergeler, Gösterge Açıklamaları ve Veri Kaynakları	75
3.17	U. S. News & World Report Best Global Universities’de Kullanılan Göstergeler, Gösterge Ağırlıklandırmaları, Açıklamaları ve Veri Kaynakları	80
3.18	U. S. News & World Report Best Global Universities Sıralaması Türk Üniversiteleri	81
3.19	URAP Dünya Sıralamasında Kullanılan Göstergeler, Gösterge Ağırlıklandırmaları, Açıklamaları ve Veri Kaynakları	86
3.20	URAP Dünya Sıralaması Türk Üniversiteleri	87
3.21	SCImago Institutions Rankings’de (SIR) Kullanılan Göstergeler, Gösterge Ağırlıklandırmaları, Açıklamaları ve Veri Kaynakları	91
3.22	Scimago Dünya Sıralaması Türk Üniversiteleri	92
3.23	Nature Index Dünya Sıralamasında Kullanılan Göstergeler, Gösterge Ağırlıklandırmaları, Açıklamaları ve Veri Kaynakları	99
3.24	Nature Index Dünya Sıralaması Türk Üniversiteleri	100
3.25	Reuters Top 100 Innovative Universities’de Kullanılan Göstergeler, Gösterge Ağırlıklandırmaları, Açıklamaları ve Veri Kaynakları	102
3.26	Webometrics Ranking’de Kullanılan Göstergeler, Gösterge Ağırlıklandırmaları, Açıklamaları ve Veri Kaynakları	104
3.27	Webometrics Dünya Sıralaması Türk Üniversiteleri	105
3.28	URAP Türkiye Sıralamasında Kullanılan Göstergeler, Gösterge Ağırlıklandırmaları, Açıklamaları ve Veri Kaynakları	108

3.29	URAP Türkiye Sıralamasında İlk 20 Üniversite	109
3.30	TÜBİTAK Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi Kullanılan Boyutlar, Göstergeler, Ağırlıklandırmaları ve Veri Kaynakları	111
3.31	TÜBİTAK Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi Sıralamasında İlk 20 Üniversite	112
3.32	Türkiye'deki Üniversitelerin Araştırma Çıktıları Üzerine Sıralamasında İlk 20 Üniversite	113
3.33	Türkiye Üniversite Memnuniyet Araştırması İlk 20 Üniversite	115
3.34	Türkiye Üniversite Memnuniyet Araştırması İlk 20 Üniversite	117
3.35	Diğer Ulusal Sıralama Sistemleri	118
3.36	Berlin Prensipleri	120
3.37	Ülkelere Göre Endekslerdeki Dergi Sayısı	123
3.38	Yayıncılara Göre SCI-Expanded Endeksi Dergi Sayısı	126
3.39	Yayıncılara Göre AHCI Endeksi Dergi Sayısı	127
3.40	Yayıncılara Göre SSCI Endeksi Dergi Sayısı	127
3.41	Yayıncılara Göre Scopus Endeksi Dergi Sayısı	128
3.42	Ülkelere Göre Sıralama Sistemlerinde İlk 100'e Giren Üniversite Sayıları	131
3.43	Endeks ve Sıralama Sistemleri Sonuçları Arasındaki İlişkiyi Gösteren Korelasyon Matrisi	133
3.44	Sıralamaların İlk 500 Listesindeki Türk Üniversiteleri Sayısı	134
3.45	Uluslararası Sıralama Sistemlerinin Berlin Prensiplerine Uyum Puanları	135

Şekiller Listesi

Şekil Numarası	Başlık	Sayfa Numarası
2.1	Akış Diyagramı	11
3.1	Sıralama Sistemi Oluşturma Basamakları	30
3.2	2003-2017 Yılları Arası Türkiye Üniversite Sayıları	134
3.3	Güç Tekerı	145

Özet

Akademik Kapitalizm: Sıralama Sistemlerinin Hegemonyasındaki Üniversiteler

Cüneyt BELENKUYU

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Engin KARADAĞ

2020

Amaç: Bu çalışma yükseköğretimde sıralama sistemlerini akademik kapitalizm bağlamında incelemeyi ve değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Sıralama sistemleri, sonuçları ve gösterge veri kaynağı olarak kullandıkları endeksler açısından incelenip bu sistemlerin alan uzmanlarınca ne kadar bilimsel, kabul edilebilir ve şeffaf oldukları değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Yöntem: Bu çalışma yükseköğretimde uluslararası sıralama sistemlerini mevcut araştırma sonuçlarının değerlendirilmesinde önemli bir yöntem olan sistematik derlemeyle incelemiştir. Araştırmanın çalışma grubunu uluslararası sıralama sistemleri, bu sistemlerin sonuçları ve bu sistemlerde göstergelerin kaynağı olarak kullanılan endeksler oluşturmuştur. Araştırmanın verileri sistemlerin 2018 yılında yayımladığı sonuçlar ve 2018 yılında sistemlerin sıralama oluşturma metodolojileri ve bu sistemlerin alan uzmanlarınca oluşturulan değerlendirme puanlarından oluşmaktadır. Ayrıca Türkiye bağlamındaki veriler 2014-2020 yıllarını kapsamaktadır. Verilerin çözümlenmesinde betimsel istatistikler kullanılmış ve sistemlerin değerlendirilme aşamasında içerik analizi gerçekleştirilmiştir.

Bulgular: Araştırma bulguları sıralama sistemlerinde kullanılan endekslerde Anglo-Amerikan bir hegemonyanın bulunduğunu göstermektedir. Ayrıca endeksler yayımcı dağılımı açısından da belirli ticari yayımcıların tekindedir. Endekslerde ortaya çıkan bu bulgular üniversite sıralamalarının ilk 100 üniversite listesinde de doğrulanmış ve bu iki değişken arasında yüksek bir ilişki saptanmıştır. Bu endekslerde ve sıralama sonuçlarında Türkiye'nin performansının yeterli düzeyde olmadığı görülmüştür. Ayrıca sıralama sistemlerinin alan uzmanlarınca orta ve orta altı düzeyde bilimsel, kabul edilebilir ve şeffaf görüldüğüne ulaşılmıştır.

Sonuç ve Öneriler: Araştırma sonuçları sıralamaların kullandıkları endekslerin benimsemiş olduğu hegemonik yapıyı ortaya çıkararak sonuçların yorumlanmasında

dikkatli olunması gerektiğini göstermiştir. Çalışma ayrıca hem sıralama sonuçlarının hem de bu sıralama sistemlerinin sübjektiflik iddiasıyla meşruiyet kazanmak için kullandıkları gösterge kaynağı olarak kullandıkları endekslerin önyargılı olabileceğini göstermiş ve akademik kapitalizm bağlamında bu sistemlerin yükseköğretimi şekillendirmede ne kadar etkili olduğu konusunda kanıtlar sunmuştur. Sıralamalar belirli bir üniversite modelini öne çıkararak kurumlar arası izomorfizme eğilim oluşturmaktadır. Ancak sıralamaların ikilem oluşturan yapısı nedeniyle üniversiteler arasındaki fark belirli araştırma odaklı üniversiteler lehine işlemekte ve kurumlar ve disiplinler arası dikey bir hiyerarşiye yol açmaktadır. Bu bağlamda sıralamaların kullanılmasında özellikle karar verici konumundaki politika yapıcıların ve üniversite yönetimlerinin bu sistemlerin benimsediği değerler, düşünceler ve özellikle önyargılar konusunda bilinçli olmaları gerektiği ifade edilmelidir. Ayrıca sıralama sistemleri bağlamında metodolojik bir değerlendirmenin bu sistemler ve sonuçları kullanan yükseköğretim paydaşları açısından gerekli olduğu ve sonuçları yorumlamada kullanılmasının daha doğru olacağı görülmüştür. Ayrıca sıralama sonuçlarıyla ilişkili farklı değişkenlerin de incelenmesi sıralamaların akademik kapitalizm bağlamında özelliklerinin ortaya çıkarılması açısından alana katkı sağlayacaktır.

Anahtar kelimeler: Yükseköğretim, Sıralama sistemleri, Akademik kapitalizm, Hegemonya, Endeks, Kalite, Performans

Abstract

Academic Capitalism: Universities under the Hegemony of Ranking Systems

Cüneyt BELENKUYU

Eskisehir Osmangazi University Institute of Educational Sciences

Department of Educational Sciences

Advisor: Prof. Dr. Engin KARADAĞ

2020

Purpose: This study aims to examine and evaluate ranking systems in higher education in the context of academic capitalism. The ranking systems were examined in terms of their results and indexes used as indicator data sources and it was tried to evaluate how scientific, acceptable and transparent these systems are by field experts.

Method: This study examines the international ranking systems in higher education through a systematic review, an important method for evaluating the current research results. The study group of the research consisted of international ranking systems, the results of these systems and the indices used as the source of indicators in these systems. The data of the research consisted of the results published by the systems in 2018 and the methodologies in which the systems were created in 2018 and the evaluation scores created by the field experts of these systems. Data for Turkish universities cover the years 2014-2020. Descriptive statistics were used to analyze the data and content analysis was performed during the evaluation of the systems.

Results: Research findings show that there is an Anglo-American hegemony in the indexes used in ranking systems. Indexes are also monopolized by certain commercial publishers in terms of publisher distribution. These findings in the indexes were confirmed in the top 100 university lists of the university rankings and a high correlation was found between these two variables. Turkey's performance is found inadequate in these indexes and ranking results. In addition, ranking systems have been found to be scientific, acceptable and transparent at the moderate and sub-moderate levels by field experts.

Conclusion and Suggestions: The results of the research revealed that the hegemonic structure adopted by the indexes used by the rankings should be taken into consideration in the interpretation of the results. The study also showed that both the ranking results and the indexes used by these ranking systems as indicators of their

legitimacy for subjectivity may be biased and provided evidence for how effective these systems are in shaping higher education in the context of academic capitalism. The rankings highlight a particular university model and pose a tendency towards isomorphism among institutions. However, due to the structure of the rankings that creates dilemma, the difference between universities works in favor of certain research-oriented universities and leads to a vertical hierarchy between institutions and disciplines. In this context, it should be stated that especially policy makers and university administrations who are in a position to make decision, should be aware of the values, thoughts and especially prejudices adopted by these systems. In addition, in the context of ranking systems, a methodological assessment is necessary for these systems and higher education stakeholders using results and it will be more accurate to use them in interpreting the results. In addition, examining different variables related to ranking results will contribute to the field in terms of revealing the features of rankings in the context of academic capitalism.

Keywords: Higher education, Ranking systems, Academic capitalism, Hegemony, Index, Quality, Performance

BİRİNCİ BÖLÜM

1. Giriş

Bu bölüm araştırmanın temelini açıklamak için araştırmanın çıkış noktasını oluşturan problem durumunu, bu duruma bağlı olarak araştırma amacını, araştırmanın gerekliliğini gösteren önemini, çalışmanın sınırlamalarını ve kullanılan kısaltmaları içermektedir.

1.1 Problem Durumu

Türkiye’de yükseköğretim kurumlarının nicel olarak artışı, kalite bağlamında temel kaygıların oluşmasına neden olmaktadır. Yükseköğretim kurumlarının sayısının 200’ü geçmesi, yükseköğretim kademesinde okuyan öğrenci sayısının 7 milyonu ve bu kurumlarda görev yapan akademisyenlerin sayısının 150 bini aşması nicel artışın, nitel artışa dönüşüp dönüşmediği sorusunu ortaya çıkarmaktadır. Üniversitede kaliteyi ifade ettiği algısıyla anlaşılmasının görece kolaylığından ve kolay ulaşılabilir olmasından kamuoyunda dikkatle takip edilen sıralama sistemleri ise gerek kurum içi gerekse kurum dışı değerlendirme ve denetleme mekanizmalarının görevini yapmaya başlamıştır.

Bilginin artık hammadde olarak ekonomik gücün bir göstergesi olduğu neoliberal düzende üniversiteler bu bilginin üretildiği, geliştirildiği, tescillenip pazarlandığı yerler ve ülkelerin uluslararası sıralamalara giren üniversite sayısı ise bu gücün nicel ifadesi olarak görülmeye başlanmıştır. Sıralama sonuçları üniversiteler, yükseköğretim sistemleri ve yükseköğretim politikaları bazında farklı etkiler ortaya çıkarmıştır. Üniversiteler araştırma odaklı sıralamalara girebilmek için kaynak arayışına girip akademisyenler için performans kriterleri belirlerken, yükseköğretim sistemleri de araştırma odağıyla belirli öncelikli alanlar belirleyerek yapılandırılmakta, devletler ise bilgi ekonomisinde yerlerini almak için yükseköğretim politikalarını şekillendirmektedir. Tüm bu gelişmeler Türkiye’de yükseköğretimde önemli etkiler oluşturmaktadır. Araştırma üniversitelerinin açıklanması, akademik teşvik uygulaması, yurt içi ve yurt dışı eğitim ve araştırma bursları ve teşvikleri için TÜBİTAK’ın belirlediği öncelikli alanlar ve koşullarda belirlenen sıralamalarda belirli bir sıranın içinde olma özel şartları ve yayın teşviklerinde endeks ve endeks yüzdeleri şartları sıralamaların etkileriyle oluşan gelişmeler olarak ifade edilebilir.

Yükseköğretimde gerçekleşen tüm bu gelişmeler ve değişimler belirli bir düzeyde sistemin kendini düzenlemesi ve denetlemesi anlamına gelse de sıralama sistemlerinin yükseköğretime etkileri farklı yollarda da gerçekleşebilmektedir. Sıralamaların belirli bir tipteki üniversiteleri, yükseköğretim sistemlerini parlatması, bu sistemlerin önyargılarıyla birlikte kendi standartlarındaki özelliklere karşı bir eğilim içinde olduklarını da ifade edebilir. Bu bağlamda bu sistemlerin çoğunluğunun veri kaynağı olarak kullandığı endekslerin ve sistemlerin sonuçlarının incelenmesi sıralamaların hangi yöne doğru eğiliminin olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Ayrıca bu sistemlerin alan uzmanları tarafından ne kadar bilimsel, kabul edilebilir ve şeffaf görüldüğünü ortaya çıkarmak sıralama sonuçlarının doğru yorumlanmasını ve sonuçların yükseköğretimin tüm paydaşlarınca gerektiği gibi kullanılmasını sağlamak için gerekli görülmektedir. Buna göre bu çalışmanın araştırma konusu sıralamaların içinde barındırdığı özelliklerle akademik kapitalizmle nasıl ilişkisinin olduğu, sonuçların ne ifade ettiği ve bu sistemlerin alan uzmanlarınca ne kadar kabul edilebilir sıralama araçları olduğunun incelenmesidir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu çalışma yükseköğretimde sıralama sistemlerini akademik kapitalizm bağlamında incelemeyi ve değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Sıralama sistemleri sonuçları ve gösterge veri kaynağı olarak kullandıkları endeksler açısından incelenip bu sistemlerin alan uzmanlarınca ne kadar geçerli ve güvenilir oldukları değerlendirilecektir. Araştırma amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap verilmeye çalışılacaktır.

- 1) Sıralama sistemlerinin kullandıkları endekslerde taranan dergilerin ülkelere göre dağılımı nasıldır?
- 2) Yayımcıya göre endekslerde yer alan dergi sayısı nasıl dağılım göstermektedir?
- 3) Sıralama sistemlerinin ilk 100 listesine giren üniversite sayısı ülkelere göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
- 4) Ülkelerin endekslerde taranan dergi sayılarıyla sıralamaların ilk 100 listesine giren üniversite sayıları arasında bir ilişki var mıdır?
- 5) Dünya sıralamalarında Türk üniversitelerinin durumu nedir?
- 6) Sıralama sistemleri alan uzmanlarınca ne kadar bilimsel, kabul edilebilir ve şeffaf görülmektedir?

1.3 Araştırmanın Önemi

Sıralama sistemleri hem akademik alanda hem de kamuoyunda oluşturduğu etkiyle yükseköğretimin bir parçası haline gelmiştir. Ancak bu sistemlere özellikle metodolojik anlamda eleştiriler yöneltilmiş (Bougnol ve Dulá, 2015, ss. 859–866; Saka ve Yaman, 2011, ss. 72–79; Soh, 2016, ss. 1–12) ve sistemlerin meşruiyeti sürekli tartışılmıştır. Sonuçların yükseköğretimde kaliteyi ne derece yansıtabileceği ve yükseköğretime etkileri alanyazında tartışılrsa da ve yükseköğretimin farklı paydaşlarını farklı yollarla etkilediği görülse de (Thakur, 2007, s. 92) bu sistemlerin neoliberalizmin akademide özelleşmiş formu olarak ifade edilen akademik kapitalizmle ilişkisi yeterince tartışılmamıştır. Akademik kapitalizmin en görünür etkilerinden ve sıralama sistemlerine yönelik önemli eleştirilerden biri olan bu sistemlerin Anglo-saxon üniversitelere ve dili İngilizce olan ülke, yayın ve üniversitelere olan olumlu önyargısı veya eğilimi (Claassen, 2015, s. 806) bilinmekte ancak literatürde oldukça az araştırılan konuların başında gelmektedir.

Bu anlamda bu araştırma sıralama sistemlerinin genel özelliklerini sunup, alanyazındaki eleştiri konularından bu sistemlerin eğilimleri konusunda sistemlerin kullandıkları endekslerin özelliklerinin bir betimlemesini sunmaktadır. Endekslerin ülkeler, yükseköğretim sistemleri ve dil konusundaki önyargılarının sonuçlarla ne düzeyde ilişkili olduğunu gösteren bu çalışma sonuçların akademik kapitalizm bağlamında nasıl yorumlanması gerektiğini göstermektedir. Bu kapsamda çalışmada sıralamaların yükseköğretimde yapmış olduğu etkilerin daha derinde barındırdığı retoriğin kalite, performans, bilgi ekonomisi kavramlarıyla akademiye, öğrenci deneyimini, araştırma ve öğretim pratiklerini ve yükseköğretim politikalarını nasıl değiştirdiği ilgili alanyazın ışığında ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Ayrıca sıralamaların bir amaç değil yalnızca kaliteyi arttırmak için kullanılabilir bir araç olduğu (Özkan, 2015, s. 366) gerçeği göz önünde bulundurularak sıralamalarla ilgili mevcut durum tartışılmıştır.

Sıralama sistemleriyle ilgili çalışmaların diğer ülkelere nazaran ülkemizde az oluşu bu çalışmayı konunun kapsamlı bir biçimde ele alması bakımından önemli kılmaktadır. Araştırmanın sonuçları sıralama sistemlerinin yükseköğretimle ilgili genel bir değerlendirme çerçevesini sunabileceğini ancak sıralama sonuçlarının dikkatli yorumlanması gerektiğini göstermiştir. Ayrıca sıralama sistemleriyle ilgili çalışmaların çoğunlukla konunun metodolojik boyutuyla ilgilenmesi bu çalışmanın ise sıralama sistemlerine sosyal bilimler, öğretim, araştırma uygulamaları ve eğitim politikaları

açısından yaklaşması bu çalışmayı farklı kılmış ve alandaki önemli bir eksikliği azaltmaya katkı sağlamıştır.

1.4 Sınırlılıklar

Bu çalışma uluslararası sıralama sistemlerinin 2018 yılı ilk 100 üniversite listesi sonuçlarıyla ve bu yılda sistemlerin sundukları sıralama oluşturmada kullanılan metodolojik bilgilerle sınırlıdır. Araştırmada uluslararası sıralama sistemlerinin Türkiye bağlamında oluşturulan sıralama sonuçları ise 2014-2018 yıllarıyla sınırlıdır.

1.5 Kısaltmalar

AHCI: Arts & Humanities Citation Index

ARWU: Academic Ranking of World Universities

CHE: Centre for Higher Education

CHEPS: Center for Higher Education Policy Studies

CWTS: The Centre for Science and Technology Studies

CWUR: Center for World University Rankings

DÜS: Devlet Üniversiteleri ve Fakülteleri Sıralaması

ESI: Essential Science Indicators

IREG: International Ranking Expert Group

ISI: Institute for Scientific Information

NTU: Nanyang Technological University

QS: Quacquarelli Symonds

RUR: Round University Ranking

SCI-Expanded: Science Citation Index Expanded

SIR: Scimago Institutions Rankings

SSCI: Social Sciences Citation Index

THE: Times Higher Education

TÜBİTAK: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

TÜMA: Türkiye Üniversite Memnuniyet Araştırması

UNESCO-CEPES: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization European Centre for Higher Education

UNİAR: Üniversite Araştırmaları Laboratuvarı

URAP: University Ranking by Academic Performance

WOS: Web of Science

YÖK: Yükseköğretim Kurulu

YÖMA: Yabancı Uyruklu Öğrenci Memnuniyeti Araştırması

İKİNCİ BÖLÜM

2. Yöntem

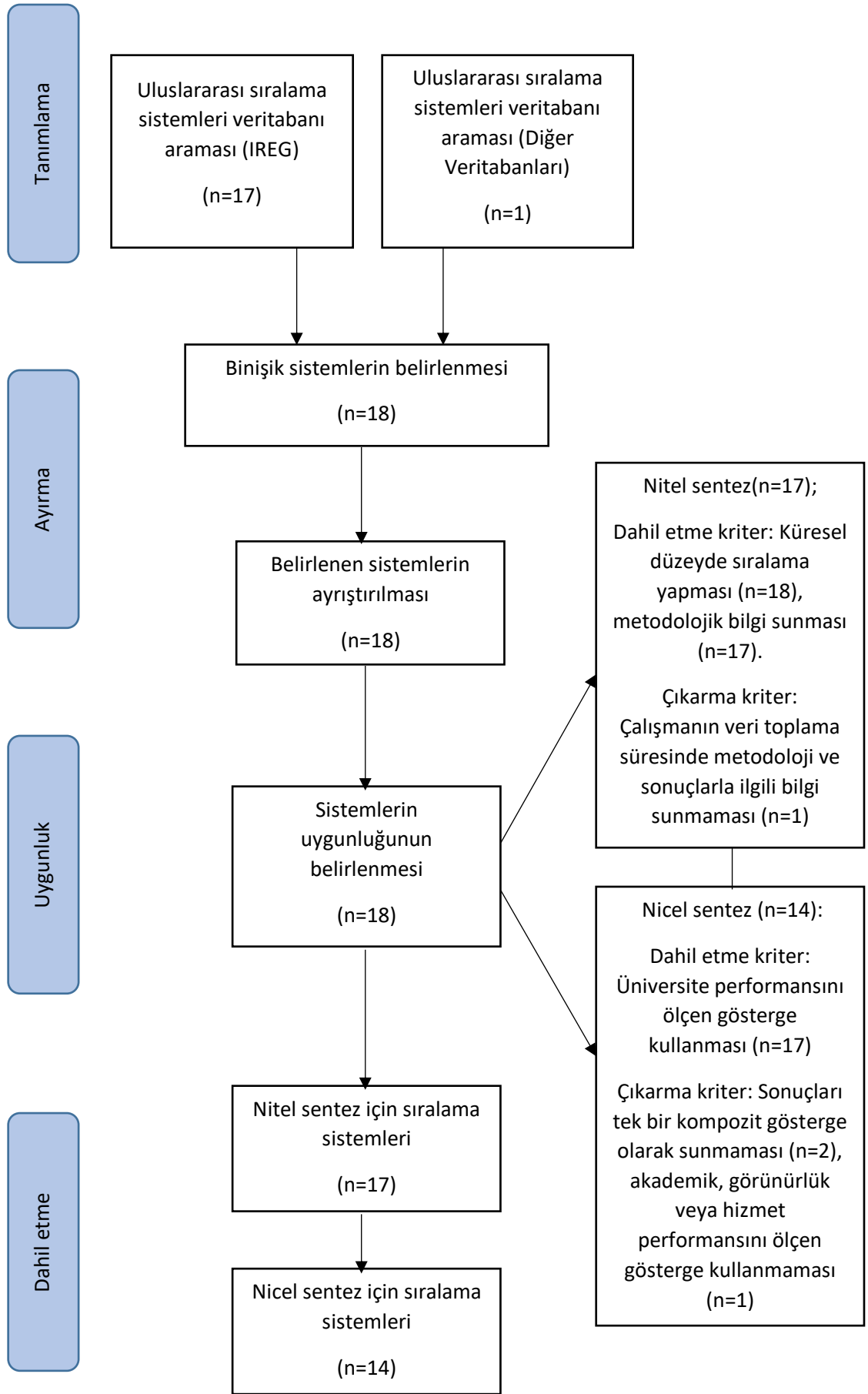
Bu bölümde araştırma deseni, takip edilen işlem basamakları, çalışma grubu ve veri toplama süreciyle ilgili bilgi verilmiştir. Çalışmanın analiz boyutunda hangi prosedürlerin yapıldığı açıklanmıştır.

2.1 Araştırma Deseni

Bu çalışma yükseköğretimde uluslararası sıralama sistemlerinin sistematik bir derlemesini amaçlamaktadır. Sistematik derleme özellikle tıp biliminde mevcut araştırma sonuçlarının değerlendirilmesinde önemli bir yöntemdir. Ancak bu yöntem sosyal bilimlerde de farklı konuları araştıran çalışmalarda (Alkan, 2017; Atrek ve Madran, 2017; Ilgaz, 2018) da kullanılan bir yöntem olarak literatürde bulunmaktadır.

Sistematik derleme, klinik bir soruya yanıt ya da probleme çözüm oluşturmak için, o alanda yayınlanmış tüm çalışmaların kapsamlı bir biçimde taranarak, çeşitli dâhil etme ve dışlama kriterleri kullanarak ve araştırmaların kalitesi değerlendirilerek hangi çalışmaların derlemeye alınacağı belirlenmesi, derlemeye dâhil edilen araştırmalarda yer alan bulguların sentez edilmesidir (Burns ve Grove, 2007; Centre for Reviews and Dissemination [CRD], 2008; Higgins ve Green, 2011'den akt. Karaçam, 2013, s. 27).

Karaçam (2013, ss. 28-30) sistematik derleme çalışmalarının (i) işin tanımlanması, (ii) bilgi için tarama yapma, (iii) kanıt kalitesinin değerlendirmesi ve analiz, (iv) kanıtın sunulması ve özetlenmesi, (v) kanıtın tartışılması, (vi) sistematik değerlendirmenin sunulması ve (vii) dış hakemler ve yayınlama olmak üzere toplam yedi aşamasının olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmada ise Vernon, Balas ve Momani'nin (2018, s. 4) üniversite sıralamalarının araştırmayı geliştirmede yararlı olup olmadığını inceledikleri sistematik derleme çalışmasında takip edilen akış diyagramı kullanılmıştır. Çalışmanın akış diyagramı Şekil 2.1'de sunulmuştur.

Şekil 2.1 Akış Diyagramı

2.2 İşlem Basamakları

Çalışmanın ilk aşamasında uluslararası sıralama sistemleri belirlenmeye çalışılmıştır. IREG tarafından uluslararası sıralama olarak tanımlanan 17 sisteme ek olarak uluslararası sıralamaları belirlemek için yapılan tarama sonucunda bir sistem daha tespit edilmiştir. Daha sonra bu sistemlerin birbirinden farklı sistemler olduğu teyit edilerek sonraki aşamaya geçilmiştir. Sistemlerin çalışmaya uygunluğu belirlenen kriterler doğrultusunda incelenerek sıralamaların değerlendirildiği nitel aşamada bir sistem, sonuçları ve metodolojik bilgileri sunmadığından çıkarılmış ve çalışma 17 sistemle yürütülmüştür. Bu aşamada sistemlerle ilgili dokümanlara ulaşmada; belirlenen sıralama sistemlerine ait bilgiler web sitelerinden, basılı veya elektronik yayınlardan elde edilmiştir. Bu aşamanın ikinci basamağında sıralama sistemlerine ilişkin dokümanlar değerlendirme formu kullanılarak üniversite sıralama sistemleri üzerine çalışmalar yürüten üç alan uzmanı tarafından bağımsız olarak değerlendirilmiştir. Nitel sentezin üçüncü basamağında uzmanlar tarafından yapılan değerlendirmeler bir araya getirilerek kriterler bağlamında uyumluluk aranmıştır. Uyumluluğun olmadığı kriterlerde uzmanların kendi aralarında tekrar değerlendirme yapmaları sağlamış olup uzmanlar arasındaki puanlama farkları anlaşma sağlanacak düzeye gelene kadar tartışılmıştır. Bu aşamanın son basamağında ise bütün sıralama sistemi için her bir kriter için uzmanların değerlendirme puanlarının ortalaması alınmış, daha sonra ise uzmanların görüş birliği içinde ilgili literatürdeki (Cheng ve Liu, 2008, ss. 201–208; Donetskaia, 2017, ss. 614–626; Fausto, Calero-Medina ve Noyons, 2016, ss. 149–174; Hägg ve Wedlin, 2013, ss. 326–342; Stolz, Hendel ve Horn, 2010, ss. 507–528) kavramsal çerçeve göz önünde bulundurularak belirlenen ve farklı kriterlerin bir araya gelmesiyle oluşan metodoloji, şeffaflık ve kabul edirlilik boyutlarıyla Berlin Prensiplerine uyum puanları hesaplanmıştır. Nicel sentez aşamasında ise belirlenen kriterler kullanılarak 14 uluslararası sıralama sisteminin sonuçları ilk 100 üniversiteyi kapsayacak biçimde toplanmıştır. Ayrıca uluslararası sıralama sistemlerinin bibliyometrik veri kaynağı olarak kullandıkları endekslerin taradığı dergilerin verileri elde edilmiştir.

2.3 Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu uluslararası sıralama sistemleri, bu sistemlerin sonuçları ve bu sistemlerde göstergelerin kaynağı olarak kullanılan endeksler oluşturmuştur.

2.4 Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri üç aşamada farklı kaynaklardan toplanmıştır. Çalışmanın ilk aşamasında bilimsel anlamda ve kamuoyunda kabul oranı diğer sistemlere göre daha fazla olan sıralama sistemlerinde bibliyometrik veri kaynağı olarak kullanılan veri tabanlarındaki dergilerin betimsel verileri toplanmıştır. Bu aşamada veri tabanlarını oluşturan endekslerdeki dergilerin ülke, yayıncı ve alan özellikleri oluşturulan veri dosyasına kaydedilmiştir. İkinci aşamada sıralama sistemlerinin yayımladıkları listeler incelenmiştir. Sıralama sistemlerinin ilk 100 üniversite listeleri ülke verileriyle birlikte ikinci veri kaynağını oluşturmuştur. Çalışmanın üçüncü ve son aşamasında sıralama sistemlerinin yükseköğretimde kaliteyi ölçmede ne kadar güvenilir ve geçerli bir araç olduğunu ortaya çıkarmak amacıyla yükseköğretim ve sıralama sistemleri alanında uzmanların görüşüne başvurulmuştur. Uzmanlardan çalışma kapsamında oluşturulan değerlendirme formu aracılığıyla sistemlerle ilgili puanlar toplanmıştır.

2.4.1 Nicel veri toplama araçları

Çalışma kapsamında; (i) betimsel endeks verileri ve (ii) sıralama sonuçları olmak üzere iki tür veri toplanmıştır. İlk veri türü için excel veri toplama dosyasında endekslerle ilgili taranan dergilerin ülkesi, yayıncısı, alanı ve hangi endekste tarandığı bilgisini içeren bir format doğrultusunda veri toplanmıştır. İkinci tür veri için sıralama sistemlerinin yayımladıkları listeler kullanılmıştır.

2.4.1.1 Betimsel endeks verileri

Sıralama sistemlerince bibliyometrik veri kaynağı olarak kullanım oranı diğer endekslere göre daha fazla olan SCI-Expanded, SSCI ve AHCI endekslerindeki dergilerin betimsel verilerinin kaydedildiği veri dosyasıdır. Tablo 2.1’de örnek olarak dosyanın içerdiği bilgiler sunulmuştur.

Tablo 2.1

Betimsel Endeks Verisi Toplama Dosyası

Sıra	Dergi Adı	Yayıncı	Ülke	Alanı	Index
1	AFRICA	CAMBRIDGE UNIV PRESS	ENGLAND	ANTHROPOLOGY	SSCI
⋮	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮
21383	THEATRE SURVEY	CAMBRIDGE UNIV PRESS	USA	THEATER	AHCI

2.4.1.2 Sıralama sonuçları

Sıralama sistemlerinin sonuçlarıyla ilgili veriler ise uluslararası düzeyde sıralama listeleri yayımlayan sıralama sistemlerinin ilk 100 üniversitesinin listesiyle oluşmaktadır. Sonuçlarla ilgili verilerin yalnızca ilk 100 üniversiteyle sınırlı kalmasının sebebi ise sistemlerin tümünde ortak veri olarak kullanılacak sonuçların ilk 100 üniversiteyle sınırlı olmasıdır.

2.4.2 Nitel veri toplama aracı

Bu veri türü için de çalışma kapsamında Berlin Prensiplerinin kriterlerinden oluşturulan değerlendirme formu kullanılmıştır.

2.4.2.1 Değerlendirme formu

Sıralama sistemlerinin etkisinin hem kamuoyu hem de yükseköğretim yönetimi bağlamında giderek artması bu sistemlerin kaliteyi, akademik performansı ölçme noktasında ne kadar geçerli ve güvenilir olduğu sorusunu ortaya çıkarmaktadır. UNESCO-CEPES tarafından kurulan IREG (2006, ss. 1–3) sıralama sistemleri yürütmeye kullanılacak metodolojiler için sürekli bir iyileştirme ve geliştirme sisteminin oluşmasına olanak sağlayacak bir çerçeve oluşturmak için kalite ve iyi uygulama prensipleri seti hazırlamışlardır. Çalışma kapsamında Berlin Prensiplerinin kriterlerinden oluşturulan değerlendirme formu kullanılmıştır. Değerlendirme formunda Berlin Prensiplerinin 16 maddesinin tümü objektif ve ölçülebilir nicel kriterlere dönüştürülmüştür. Değerlendirme formunda yer alan kriterler 5’li (5 puan ilgili sıralamanın belirtilen kriterle mükemmel uyum gösterdiğini, 1 puan da ilgili sıralamanın belirtilen kriterle uyum göstermediğini ifade etmektedir.) değerlendirme skalası yardımıyla ölçülmektedir. Formdan alınan puanın yüksekliği, o sıralama sisteminin Berlin Prensiplerine mükemmel uyumunu göstermektedir.

Berlin Prensiplerinin 1. maddesi değerlendirme formunda üç madde olarak nicel kriterlere dönüştürülmüştür. 1A maddesi yükseköğretimin girdileriyle, 1B maddesi yükseköğretimin süreçleriyle, 1C maddesi de yükseköğretimin çıktılarıyla ilgili olarak sıralama sistemlerinin bu üç boyutu değerlendiren sistemler olması gerektiğini ifade etmektedir. Bu maddelerin ayrı yazılmasının sebebinin ise sıralama sistemlerinin hiçbirinin bütünüyle yükseköğretimin kalitesini değerlendiremeyeceği ancak her birinin belirli düzeyde kalitenin bir kısmını ölçebileceği varsayımı olduğu ifade edilebilir.

Prensiplerin 2. maddesi değerlendirme formunda 2A ve 2B olarak iki nicel kritere dönüştürülmüştür. 2A maddesi sıralama sisteminin amacının açık olması gerektiğini ifade ederken, 2B maddesi ise sıralama sistemlerinin hitap ettiği grubun net olmasının önemini göstermektedir. Sıralama sistemlerinin sonuçlarının okunması ve yorumlanması çeşitli manipülasyonlara neden olabileceğinden sonuçları okuyup, yorumlayacak ve buna göre kararını şekillendirecek kitlenin sistem tarafından açıklanması konuyla ilgili belirsizliği gidermek için gerekli görülmektedir. Sistemlerin bu hususta hangi amaçla listeleri yayımladıkları ve hangi gruba, kitleye hitap ettiklerini açıkça belirtmeleri sonuçların çarpıtılmaması ve doğru kullanımı için elzemdir.

3. Berlin Prensibi kurum çeşitliliğini tanımak ve kurumların farklı misyon ve hedeflerini dikkate almakla ilgilidir. Nicel kritere dönüştürülen 3A maddesi sistemlerin yükseköğretimin çeşitliliğinin farkında olup olmadığını, 3B maddesi ise sistemlerin bu farklılıkları göz önünde bulundurup buna yönelik düzenlemeler yapıp yapmadığıyla ilgilidir. Farklı türde, farklı alanlara yoğunlaşmış, farklı düzeyde eğitim veren ve farklı şekilde yapılmış üniversiteler için sonuçların düzenlenmesinin listeleri daha anlamlı kılacağı varsayımına dayanan bu madde sıralamaların bu konuda yapılandırılması gerektiğini ifade etmektedir.

Sıralamalar için bilgi kaynakları ve her kaynağın ürettiği mesajlar hakkında net olmayla ilgili 4. Berlin Prensibi, değerlendirme formunda 4A ve 4B olarak iki nicel kritere dönüştürülmüştür. 4A sıralama için veri kaynağının belirtilip belirtilmediğiyle ilgiliyken, 4B ise farklı veri kaynaklarının (veritabanları, öğrenci, akademisyen veya çalışan anketleri) kullanılıp kullanılmadığıyla ilgilidir. Toplanan verilerin özelliklerinin sonuçların yorumlanmasını etkileme potansiyeli olduğundan veri kaynağının belirtilmesi ve çeşitlendirilmesi anlamlı çıkarımlar yapılması için gereklidir. Bu anlamda öğrenciden toplanan bir performans verisi daha çok öğretim uygulamalarıyla ilgiliyken, veri tabanlarından toplanan bir performans verisi ise sonuçları araştırma bağlamında etkilemektedir.

5. Berlin Prensibi sıralama sistemlerinin farklı eğitim sistemlerinin bağlamsal farklılıkları konusunu ele almış ve bu madde değerlendirme formunda 5A ve 5B olarak iki nicel kritere dönüştürülmüştür. 5A maddesi eğitim sistemlerinin bağlamsal farklılıklarına olan farkındalığı ifade ederken, bu farkındalığın herhangi bir uygulamayla ortaya koyulması ise 5B maddesiyle ifade edilmeye çalışılmıştır. Sonuçları yorumlarken özellikle uluslararası düzeyde çıkarımlar yapmak sıralama sistemlerinin taşıdıkları dilsel, kültürel, ekonomik ve tarihsel önyargılardan ve varsayımlardan dolayı yanıltıcı

olabilmektedir. Ayrıca ulusal bağlamda kalite tanımının farklılaşabilmesi sonuçların daha dikkatli ele alınması gerektiğini göstermektedir. Sistemlerin bu tür önyargı veya değerlerini ortadan kaldırmak veya hafifletmek için yaptıkları düzenlemelerin incelenmesi gereklilik kazanmaktadır.

Berlin Prensiplerinin 6. Maddesi sıralama sistemlerinin metodoloji konusunda şeffaf olması gerektiğiyle ilgilidir. Sıralama metodolojisinin farklı boyutlarının ve aşamalarının olması dolayısıyla bu maddeyle ilgili değerlendirme formunda diğer maddelere göre daha fazla nicel kriter bulunmaktadır. 6A maddesi amaca uygun göstergelerin seçilmesi, 6B maddesi ise göstergelerin kullanımında tutarlı olunması gerektiğiyle ilgilidir. Göstergelerin seçiminin metodoloji için önemi ise seçilen göstergelerin sıralama için kalitenin ne olduğunu ifade etmesi açısından belirleyici olmasıdır. 6C ve 6D kriterleri ise farklı verilerin tek bir listede sunulabilmesini sağlayan standardizasyon ile ilgilidir. Bu iki kriter sıralama sisteminin standardizasyon aşamasını yapıp yapmadığı ve yaptıysa hangi tür standardizasyon yaptığını belirlemeyi amaçlamaktadır. 6E ve 6F nicel kriterleri ise yine sıralama sisteminin kalite tanımının belirleyicilerinden biri olan gösterge ağırlıklandırmasıyla ilgilidir. Literatürde sıklıkla tartışılan ve eleştirilen ağırlıklandırma seçimleri, nedeni açıklandığında ve ağırlıklandırma teorik bir temel üzerine inşa edildiğinde kabul edilebilir olmakta ve sıralama sistemlerinin bu aşamada keyfi uygulamalardan kaçındığını göstermesi açısından ikna edici olmaktadır. Sıralama sistemlerinin kullandıkları verilerle ilgili bir diğer önemli konu ise eksik ve kayıp verilerdir. Kurumlar hatta yükseköğretim sistemleri açısından bir üst sıralanın önemli olduğu listelerde eksik ve kayıp veriler sonuçlar üzerinde etkili olabilmektedir. Bu sebeple bu sistemlerin eksik ve kayıp verilerle nasıl baş ettiklerini belirlemek amacıyla 6G ve 6H nicel kriterleri hazırlanmıştır. Bu prensiple ilgili nicel kritere dönüştürülen son madde 6I ise sistemlerin farklı veri kaynaklarından elde edilen puanları nasıl tek bir puan halinde sunduğunun açıklamasını verip vermediğiyle ilgilidir.

Üniversitenin performansının veya başarısının farklı boyutlardan oluştuğu ve örgütsel anlamda yükseköğretim kurumlarının öğretim, araştırma, toplumsal ve endüstriyel sorumluluklarının olduğu modern üniversite anlayışında kabul edilen bir durumdur. Ancak sıralama sistemlerinin genellikle kolay ulaşılabilir verileri kullanarak listeler oluşturma eğiliminde oldukları da görülmektedir. Bu bağlamda sıralama sistemlerinin üniversitenin farklı boyutlarındaki performansını, başarısını ve kalitesini

ölçmek için göstergeler kullanıp kullanmadığını belirlemek için Berlin Prensiplerinin 7. maddesi 7A, 7B, 7C ve 7D nicel kriterlerine dönüştürülmüştür.

Berlin Prensiplerinin 8.'si mümkün olduğunca girdilerden çok çıktıların ölçülmesi gerektiğini belirtmektedir. Çıktıların süreçle ve üniversitelerce yapılan uygulamalarla daha ilgili olduğu ve üniversitenin gerçek performansı ile daha ilgili olduğu varsayımına göre sıralama sistemlerinin gösterge seçimlerinin çıktı temelli olup olmadığını belirlemek amacıyla bu madde 8 nolu nicel kriterine dönüştürülmüştür.

Ağırlıklandırmaların belirli ve sabit olmasıyla ilgili 9. Berlin Prensipleri 9 nolu nicel kriterine dönüştürülmüştür. Bu kriter ağırlıklandırmalar üzerinde sıralamaların değişiklik yapıp yapmadığını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Değerlendirme formuna bu maddenin dahil edilmesinin gerekliliği sonuçların kitleler açısından tutarlı ve yıllara göre karşılaştırılabilir olmasını sağlamak olarak ifade edilebilir. Çünkü kullanılan göstergelerde olduğu gibi ağırlıklandırmalar üzerindeki herhangi bir değişiklik sonuçlarla ilgili doğru olmayan çıkarımlar yapılmasına ve üniversitelerin sıralamalarındaki herhangi bir değişimin kurumla ilgili gerçek bir performans değişiminden ziyade metodolojik bir değişimden dolayı ortaya çıkmasına neden olabilmektedir.

Etik standartlara ve iyi uygulama önerilerine dikkat edilmesi gerektiğini ifade eden 10. Berlin Prensipleri, değerlendirme formunda üç nicel kriterine dönüştürülmüştür. 10A verilerin toplanması ve kullanılmasında etik standartlara uymayı, 10B sıralama sistemlerinin basılı-elektronik yayınlarında ve web sitelerinde reklam mahiyetinde eklentiler olmaması gerektiğini ve 10C de Yayımcı kuruluş veya şahıs finansman kaynaklarını açıklamasının gerektiğini ifade etmektedir. Sıralama ile manipülasyona açık alanlardan biri olan veri boyutu, sonuçları önemli derecede etkileyebilecek potansiyele sahiptir. Özellikle üniversite kaynaklı bildirim yoluyla toplanan verilerde üniversitelerin kendi sıralamalarını değiştirmek amaçlı girişimlerde bulunulmamasını sağlamak verilerin etik biçimde toplanmasının garanti altına alınmasını gerektirmektedir. Ayrıca sıralama yayınlayan kuruluşların herhangi bir platformda belirli bir üniversitenin reklamını yapması sonuçların güvenilirliğini zedelemekte ve etik problemler ortaya çıkarmaktadır. Son olarak 10C kriterinde ele alındığı gibi sıralama sistemlerinin yayımcı kuruluşları veya şahısları yürütülen organizasyon için finansal desteğin nasıl sağlandığını belirtmeleri sonuçlar açısından hitap edilen kitleye karşı daha şeffaf bir politika yürütmelerinde yardımcı olmaktadır.

Denetlenebilir ve doğrulanabilir verilerin kullanılması gerektiğini ifade eden 11. Berlin Prensipleri değerlendirme formunda 11A ve 11B nicel kriterine dönüştürülmüştür.

11A maddesi verilerin doğrulanabilirliğinin garanti altına alınıp alınmadığıyla ilgiliyken, 11B maddesi konuyu bilimsel anlamda test edip doğrulayabilen bir diğer anlamda bilimsel denetim mekanizması görevini yapan araştırmacılara ham verilerin ulaşılabilirliğini ifade etmektedir.

Nicel ifadelerle yani puan ve üniversite sıralarıyla sıralama sistemleri genellemeler ve çıkarımlar yapmaktadırlar. Bu bağlamda 12. Berlin Prensipleri bilimsel veri toplama prosedürleriyle elde edilen verilerin kullanılması gerektiğini ifade etmektedir. Üç nicel kritere dönüştürülen bu madde 12A kriterinde veri toplama süreçlerinin bilimsel prosedürlere uygunluğunu, 12B veri toplama yönteminin açıklanıp açıklanmadığını ve 12C de özellikle anket yoluyla veri toplayan sistemler için araştırma sorularına cevap oranının açıklanıp açıklanmadığını amaçlamaktadır. Bu nicel kriterlerle verilerin toplandığı grubun uygunluğu, örneklem seçimi, örnekleme yönteminin uygunluğu, verilerin toplanma sürecinin uygunluğu belirlenmeye çalışılmaktadır.

Denetleme mekanizmasının ve örgütsel öğrenmenin sürekliliğini sağlamak için kalite güvence önlemleri uygulamayla ilgili 13. Berlin Prensipleri değerlendirme formunda 13 nolu nicel kritere dönüştürülmüştür. Bu kriter sıralama sistemlerinin sıralama yapma süreçlerinin ne kadar denetlendiğini belirlemek amacıyla sistemin denetime açık olup olmadığını ve kaliteyi sağlamada uzman kişi veya kuruluşlarca denetlenip denetlenmediğini ortaya çıkarmak amacıyla hazırlanmıştır.

Sıralama sistemlerinin itibarını, kredibilitesini artırmak amacıyla örgütsel önlemlerin alınması gerektiğini vurgulayan Berlin Prensiplerinden 14.'sü değerlendirme formunda iki nicel kritere dönüştürülmüştür. 14A sıralama sistemlerinin hem bilimsel anlamda danışabileceği hem de kendi kendine bir denetim mekanizması görevi yapacak bir danışma kurulunun olup olmadığını belirlemeyi amaçlarken, 14B ise varsa bu kurulun uluslararası nitelikte olup olmadığını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Özellikle ticari bir motivasyonla listeler yayımlayan kuruluşlar için bu tür bir danışma kurulu sıralama sonuçlarının hem geçerliğini hem de güvenilirliğini etkileyen bir etmen olarak düşünülebilir.

Berlin Prensiplerinin 15. maddesi sıralama geliştirmek için kullanılan tüm etmenlerin anlaşılır bir açıklamasının sağlanmasını ve sonuçların gösterilmesinde seçim hakkının verilmesini belirtmektedir. 15A ve 15B olarak iki nicel kritere dönüştürülen bu madde için ilk kriter sıralama geliştirme aşamalarının anlatılıp anlatılmadığını, ikinci kriterse sıralama sonuçlarının görüntülenme tüketiciye karar verme fırsatının veriliş verilmediğini belirlemeyi amaçlamaktadır.

Orijinal veride ve yayımlanma aşamasında hatayı en aza indirmeyi ve hataların, eksikliklerin giderilebileceği bir biçimde organize olmayı ifade eden son Berlin Prensipleri 16. nicel kriter olarak değerlendirme formuna dahil edilmiştir. Kullanıcıların veriler, süreç ve sonuçlarla ilgili hatalı veya eksik noktaları bilmesi sonuçlarla ilgili yapılabilecek çıkarımlar konusunda da daha dikkatli ve bilinçli olmasını sağlayarak daha doğru sonuçlara ulaşmasını sağlaması açısından önem taşımaktadır. Tablo 2.2’de değerlendirme formunun nihai hali ve ilgili literatür ışığında çalışma kapsamında ulaşılan boyutları sunulmuştur.

Tablo 2.2

Değerlendirme Formu Maddeleri ve Boyutları

No	Berlin Prensipleri No	Form Maddeleri	Metodoloji	Şeffaflık	Kabul Edilirlik
		Sıralama sistemi;			
1	1A	Yükseköğretim girdilerinin değerlendirilmesinde çeşitli yaklaşımlardan biridir.			x
2	1B	Yükseköğretim süreçlerinin değerlendirilmesinde çeşitli yaklaşımlardan biridir.			x
3	1C	Yükseköğretim çıktılarının değerlendirilmesinde çeşitli yaklaşımlardan biridir.			x
4	2A	Amaçları konusunda açıktır.		x	
5	2B	Hitap ettiği hedef grupları hakkında nettir.		x	
6	3A	Kurum çeşitliliğinin farkındadır.			x
7	3B	Kurumların farklı misyon ve hedeflerini dikkate alan düzenlemeler yapmıştır.			x
8	4A	Sıralama için veri kaynağını belirtmiştir.	x		
9	4B	Sıralama için farklı veri kaynakları kullanmıştır.	x		
10	5A	Yükseköğretim kurumlarının içinde buldukları eğitim sisteminin bağlamsal farklılığının farkındadır.			x
11	5B	Eğitim sistemlerinin farklılıklarını dikkate alan düzenlemeler yapmıştır.			x
12	6A	Amaca uygun göstergeler seçmiştir.	x		
13	6B	Göstergeleri kullanmada tutarlıdır (farklı yıllarda aynı göstergeleri kullanma).	x		
14	6C	Farklı verilerin standardizasyon aşamasını belirtmiştir.	x		
15	6D	Standartlaştırma metodunun seçilme gerekçesini açıklamıştır.	x		
16	6E	Göstergeleri ağırlıklandırma nedenini açıklamıştır.	x		
17	6F	Ağırlıklandırma nedenini teorik bir temele dayandırmıştır.	x		
18	6G	Eksik/Kayıp verilerle baş etme yolunu açıklamıştır.	x		
19	6H	Eksik/Kayıp verilerle baş etme yolunun seçilme gerekçesini açıklamıştır.	x		
20	6I	Puanları birleştirip endeks oluşturma yolunu açıklamıştır.	x		
21	7A	Örgütsel etkililiğin öğretim boyutuna uygun göstergeler dahil etmiştir.			x
22	7B	Örgütsel etkililiğin araştırma boyutuna uygun göstergeler dahil etmiştir.			x

Tablo 2.2 (Devam)

Değerlendirme Formu Maddeleri ve Boyutları

No	Berlin Prensip No	Form Maddeleri	Metodoloji	Şeffaflık	Kabul Edilirlik
23	7C	Örgütsel etkililiğin toplumsal boyutuna uygun göstergeler dahil etmiştir.			x
24	7D	Örgütsel etkililiğin endüstri boyutuna uygun göstergeler dahil etmiştir.			x
25	8	Sonuçları çıktı göstergeleri temelli düzenlemiştir.	x		
26	9	Ağırlıklandırmalar üzerinde değişiklik yapmamıştır.	x		
27	10A	Verilerin toplanması ve kullanılmasında etik standartlara uyulmuştur.		x	
28	10B	Basılı-elektronik yayınlarında ve sitelerinde reklam mahiyetinde eklentiler yoktur.			x
29	10C	Yayıncı kuruluş veya şahıs finansman kaynaklarını açıklamıştır.		x	
30	11A	Verilerin doğrulanabilirliğini kontrol etmiştir.	x		
31	11B	Kullanılan ham veriler kullanıcıların erişimine açıktır.		x	
32	12A	Veri toplama yöntemi bilimsel süreçlere uygundur.	x		
33	12B	Veri toplama yöntemini açıklamıştır.	x		
34	12C	Araştırma sorularına cevap oranı açıklanmıştır.	x		
35	13	Kendi içinde kaliteyi sağlamak için uzmanlar veya kuruluşlarca denetlenmektedir.		x	
36	14A	Bünyesinde danışma kurulu bulunmaktadır.			x
37	14B	Danışma kurulu uluslararası bir kurul niteliğindedir.			x
38	15A	Sıralama geliştirme aşamalarını anlatmıştır.		x	
39	15B	Sıralamanın sonuçlarını görüntüleme tüketiciye karar verme fırsatı sunmuştur.		x	
40	16	Verilerdeki hatalar konusunda bilgilendirme yapmıştır.		x	

2.5 Verilerin Toplanması

Çalışma kapsamında farklı kaynaklardan üç farklı veri toplanmıştır. Endeks verileri sıralama sistemlerinin çoğunluğu tarafından bibliyometrik veri kaynağı olarak kullanılan Web of Science kapsamındaki SCI-Expanded, AHCI ve SSCI endekslerinde 2019 yılının Mart ayı itibarıyla taranan dergilerden oluşmaktadır. Web of Science Core Collection kapsamında <http://mjl.clarivate.com/> adresinden ulaşılan bu dergilerin isimleri, yayıncı kuruluşları, ülkeleri, alanları ve endeks bilgileri çalışma kapsamında toplanmıştır. İkinci veri kaynağı ise <http://ireg-observatory.org/en/inventory-international-rankings/ranking-profile> web adresinde IREG tarafından global sıralama sistemleri olarak listelenen 17 sıralama sisteminin hazır listeler sunan 14 tanesinin web sitelerinden ulaşılan sıralama sonuçlarıdır. Bu veriler listelerdeki ilk 100 üniversiteyle sınırlıdır. Bu durum incelenen tüm sistemlerde ortak veri olarak kullanılacak sıralama sonuçlarının ilk 100 üniversiteyle sınırlı olmasıdır. Sıralama sonuçları verileri 2018 yılı

sonuçları olarak üniversitelerin isimleri ve ülkelerini kapsayacak biçimde toplanmıştır. Türk niversitelerinin verileri ise 2014-2020 yıllarını kapsayacak biçimde toplanmıştır. Son veri kaynağı ise çalışma kapsamında oluşturulan değerlendirme formuyla elde edilen sıralama sistemleri uzman puanlarıdır. Sistemlerle ilgili dokümanlara ulaşmada; belirlenen sıralama sistemlerine ait bilgiler web sitelerinden, basılı veya elektronik yayınlardan elde edilmiştir. Bu dokümanlar sistemlerin 2018 yılına ait bilgilerinden oluşmaktadır. Uzman puanlarının toplanmasındaki ikinci aşamada sıralama sistemlerine ilişkin dokümanlar değerlendirme formu kullanılarak niversite sıralama sistemleri üzerine çalışmalar yürüten üç alan uzmanı tarafından bağımsız olarak değerlendirilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. Kavramsal Çerçeve ve Derleme Bulguları

Bu bölümde yükseköğretimde akademik kapitalizm, eğitimde neo-liberalizm ve performans kavramları çerçevesinde sıralama sistemleri incelenecektir. Bu kapsamda sıralama sistemlerinin uluslararası alanda ortaya çıkışı, gelişimi incelenmeye çalışacak ve bu sistemlerin Türkiye'deki gelişimi sunulacaktır. Sıralama sistemlerinin gelişiminin yanında bu sistemlerin oluşturulma süreç ve basamakları incelemesi kapsamında metodoloji tartışılacak ve ulusal ve uluslararası ölçekte farklı sistemler ayrıntılı bir şekilde incelenecektir. Bu bölümde ayrıca araştırmanın amacı ve alt amaçları doğrultusunda belirlenen araştırma sorularına cevap aramak üzere yapılan derleme bulguları çalışmasının bulguları sunulmuştur. Bulgular araştırma soruları sırasıyla verilmiştir.

3.1 Neo-liberalizm ve Yükseköğretime Etkileri

Eğitim politikalarının şekillenmesinde politikacılar ve politikacıların benimsemiş oldukları ve doğru kabul ettikleri politik kuramlar etkili olmaktadır. Bu politikalar ortaya çıkmış oldukları ülkelerle sınırlı kalmamış ve bu fikirlerin ülkeler arasında geçişi, anlık iletişim ve karmaşık veri transferi, daha ucuz hava yolculuğu ve ulusal hükümetler arasında ve farklı ülkelerdeki üniversiteler arasında daha yoğun insan hareketi ile karakterize edilen daha küresel çağda daha hızlı gerçekleşmektedir (Marginson, 2009, s. 587). Neoliberalizm en basit ve kısa anlamıyla, serbest piyasanın ilkelerini merkeze alan ve eşzamanlı olarak devlet gözetimi veya kamu mallarına yapılan kamu yatırımlarının yararının önemini azaltan bir kamu politikası yaklaşımıdır (Harvey, 2005 akt. Gonzales ve Núñez, 2014, s. 6). Neoliberal görüş genellikle piyasa mekanizmalarının neredeyse tüm ürün ve hizmetlerin takasında ideal örgütlenme yolu olduğu inancını ihtiva eder (Thorsen, 2010, s. 204). Neoliberalizm liberal devlet fikrine piyasa hükümetlerin sorumlu oldukları görevlerin çoğunu daha iyi yerine getirir önermesiyle meydan okumuştur (Olson ve Slaughter, 2014, s. 269). Neoliberal gündem telkinlerini Gramsci'nin (2005) egemen sınıfın fikir ve inançlarının herkesin sağduyu değerleri olduğu hegemonik proje olarak ifade ettiği mekanizmayla gerçekleştirmektedir ve bu hegemonya değişim fikrini ve alternatif gerçeklik oluşturma gücünü değişime iktidarı olmayacak duruma getirerek ezilen insanların zihinlerinden kaldırmaktadır (Saunders, 2007, s. 3). Apple (2004, s. 4)

hegemonik uygulamaların bilincimizin içine nüfuz ettiğini; böylece gördüğümüz ve etkileşimde bulunduğumuz eğitimsel, ekonomik ve sosyal dünya ve onun üzerine koyulan sağduyu çıkarımlarının basitçe tek dünyamız haline geldiğini ifade etmektedir. Üniversitelerde de akademisyenlerin ve öğrencilerin kalplerinde ve zihinlerinde göreceli bir sessiz kolonizasyonun olduğu görülmektedir ve bu tür bir kolonizasyon ekonomik verimlilik söylemi (Giroux, 2002, s. 429) altında neoliberal gündemin sözde apolitik doğasıyla mümkün hale gelmektedir (Lynch, 2006, s. 7). Ancak neoliberalizm batı ulus devletlerinin hegemonik söylemlerini içeren politik olarak empoze edilmiş söylemlerdir (Olssen ve Peters, 2005, s. 314).

Neoliberalizmle birlikte içinde bulunduğumuz küresel çağda eğitimle ilgili söylemler haklar ve ihtiyaçlar temelinden piyasa ve tercihlere doğru kaymış (Lynch, 2015, s. 192) ve neoliberal küresel politikalar eğitimin eşitlikçi, özgürlükçü, evrensel haklara ve bilimsel temellere dayanan doğasını ekonomik tanımlara, beklenti ve değerlere indirgemıştır (Şentürk, 2010, s. 83). Üniversitelerin özelleştirilmesi ve piyasalaştırılmasının kökleri piyasanın kültürel mantığının ve değerinin temel üreticisi olarak demokratik devletin yerini alabileceği varsayımına dayanan neoliberal politikalar olarak görülmekte ve neoliberalizm bireyi ekonomik açıdan eğitecek insan, “homo economicus” olarak ve yaşamı ve amaçları ekonomik statüleriyle belirlenen işgücü piyasasının bir oyuncusu olarak tanımlamaktadır (Lynch, 2006, s. 3). Bu tanımlama neoliberal görüşün eğitim sonucu ya da çıktısı olarak belirlediği insan modelini oluşturmada temel aldığı nokta olarak görülmektedir. Buna göre;

Burada eğitimin görevi, insanların kendilerini kolektif grupların üyeleri oldukları düşüncesini değiştirmektir. Bunun yerine, piyasa ekonomisini desteklemek için, herkesi kendi çıkarlarını her zaman en üst düzeye çıkaracak şekilde hareket eden bireyler olarak düşünmeye teşvik etmemiz gerekir. Aynı zamanda, ek bir ideolojik amaç vardır. Ayrıca sistemde kazananların ve kaybedenlerin tamamen “uygun” olduğunu kabul etmeleri için insanların teşvik edilmeleri gerekir. Eğer herkes böyle “ekonomik rasyonel” bir şekilde hareket ederse, kamu yararı bir şekilde kendi yolunu bulacaktır. Böyle bir süreç “servet yaratma” olarak görülür (Apple, 2006, s. 23).

Yükseköğretimde neoliberal politikalar üniversiteleri bir şirket gibi işletirken, insanların ilişkilerini ve değerlerini piyasanın ilişki ve değerlerine doğru taklit ettirerek değiştirmek anlamına gelmektedir (Levidow, 2005, s. 156). Bu değişim yükseköğretim

paydaşlarının doğasının ve unvanlarının değişmesiyle sonuçlanmakta ve öğrenciler müşteriler (Levidow, 2002, s. 233; Swagler, 1978, s. 126; Eagle ve Brennan, 2007, s. 55) öğretim elemanları işçiler veya servis sağlayıcılar (Scott, 1999, s. 194; Barnes ve Jenkins, 2014, s. 4) olarak nitelendirilirken yükseköğretim alınırsatılır bir meta haline getirilmektedir. Öğrenci-öğretmen arasındaki öğrenme ilişkisi potansiyel olarak tüketici-üretici ilişkisiyle yer değiştirmiştir. Bu bağlamda neoliberal gündem geniş anlamda yükseköğretimin yapısının ve içeriğinin piyasa modeline göre tekrar yapılandırılması anlamına gelen yükseköğretimin piyasalaştırılması olarak betimlenebilir (Levidow, 2005, s. 161).

Yükseköğretimde neoliberalizmin etkisiyle yüksek öğrenimin yeri olarak üniversitenin geleneksel liberal ve aydınlanma fikrinden, öncelikli kaygısının pazar payı, ticaretin ihtiyaçlarına cevap verme, ekonomik getiri ve yatırımı en üst seviyeye çıkarma ve “Global Bilgi Ekonomisinde” rekabet avantajı kazanma olduğu üniversitenin modern fikrine doğru bir dönüşümün gerçekleştiği görülmektedir (Shore, 2008, s. 282). “Üniversitelerin hizmet üreten işletmeler olarak görülmesiyle, üretim ve hizmet sektöründeki yönetim teknikleri uygulanmaya başlanmıştır” (Şentürk, 2010, s. 76). Neoliberal yönetim teknolojileri rekabete maruz kalmanın artışı, hesap verilebilirlik önlemlerinin artırılması ve yönetim sözleşmelerinde performans hedeflerinin uygulanmasını içermektedir ve bu durum otoritenin öğrencilerden ve öğretmenlerden devlet müfredatına ve denetleme otoritelerine kayışını ifade eder (Davies ve Bansel, 2007, s. 256).

İş dünyasında etkin bir şekilde kullanılan pazarlama teorileri ve kavramlarını kullanmanın değeri, etkililiği ve potansiyel faydaları rekabet avantajı elde etmek için bunları kullanan birçok eğitim kurumu tarafından keşfedilmiş ve kullanılmaya başlanmıştır (Hemsley-Brown ve Oplatka, 2006, s. 316). Yükseköğretimin piyasalaşmasıyla yönetim süreçlerinin piyasaya daha benzemesi ve yaklaşması yükseköğretimde şeffaflık, hesapverebilirlik, toplam kalite yönetimi, girdiler-çıkıtlar, etkililik ve verimlilik gibi kavramları denetim kültürü olarak adlandırılan mekanizmayla daha da ön plana çıkarmıştır. Neoliberal politikaların en önemli göstergelerinden birisi denetim mekanizmasıdır. Sıralama, ölçme, değerlendirme ve rekabet mantığı neoliberal süreçte normalleşmiş olarak karşımıza çıkar (Gonzales ve Núñez, 2014, s. 7). Denetim kültürü ise kısaca “muhasebe tekniklerinin ve değerlerinin yönetim ve insan davranışının yönetilmesinde merkezi bir örgütlenme ilkesi haline geldiği bağlamları ifade eder” (Shore, 2008, s. 279). Rekabeti, hesapverebilirliği ve denetimi vurgulayan

neoliberal gündem (Hursh, 2005, s. 13), yükseköğretimde hem uygulamalar bakımından hem de felsefi düşünüş bakımından değişikliklere yol açmış ve denetim kültürünü kullanarak düşüncenin ve özneliliğin şekillendirilmesine olanak sağlamıştır (Shore, 2008, s. 283). Denetim kültürü son yıllarda araştırma çıktılarının ölçülmesinde kullanılan sistemlerin ortaya çıkmasıyla doyma noktasına ulaştığından, akademisyenlerin rolü giderek daha fazla incelenmeye tabi tutulmaktadır (Hammersley-Fletcher ve Qualter, 2009, s. 373). Öğrenci ve akademisyenlerin rollerindeki değişiklikler, beklentiler, öğretim uygulamaları ve araştırma boyutunda da değişikliklere yol açmaktadır. Bu değişiklikler üniversitedeki araştırma ve öğretim çabalarının odak noktasını tekrar oluşturmanın yanında üniversitedeki kültürel yaşamı değiştirmesi açısından da önemlidir (Lynch, 2006, s. 7). Akademik araştırmanın piyasada tutulur nitelikte olup bilimsel yönelimlerden kopmasıyla araştırma kültürü ticari bir etkinliğe dönüşmektedir ve araştırmaları desteklemede gözetilen piyasanın öncelikleri, alanlar arasında bir ayırım oluşturarak “disiplinler hiyerarşisi (Şentürk, 2010, s. 77)” yaratılmaktadır.

Neoliberal politikalar yükseköğretimin tüm alanlarında görülmekte üniversitenin bilgi üretme, topluma katkı sağlama gibi fonksiyonlarını zedelemektedir. Araştırma boyutundan yönetsel işlere bu politikaların köklü bir değişime neden olduğu açıktır. Üniversiteler araştırma alanı olarak artık piyasanın destek sağladığı alanlara doğru yönelmekte ve istihdam edilebilir bir kitle üretmedikleri için sosyal bilimlerin daha aşağı seviyede bir alan olarak görülmesine doğru bir eğilim mevcuttur (Hill ve Kumar, 2009, s. 18). Yükseköğretim birçok ülke için ticari bir sektör haline gelmiş hatta uluslararası ticaretin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır (Haigh, 2008, s. 428). Bu anlamda uluslararası öğrenciler artık komşular değil yeni gelir akışının kaynağı haline gelmişlerdir ve bu yolla yerel öğrencilerin eğitimine sübvansiyon sağlamak ve mali desteğin eksik bölümlerini tamamlamaktadırlar (Rea, 2016, s. 11). Yükseköğretimdeki alanlar arası hiyerarşinin bir diğer benzer yansıması üniversiteler arasındaki sınıf-temelli hiyerarşileşme olarak görülmektedir ve bu hiyerarşi elit üniversiteler, yüksek giriş ücretleri ve geliri düşük olanların sistemden dışarı itilmesi sonuçlarını ortaya çıkarmaktadır (Hill ve Kumar, 2009, s. 16).

3.2 Sıralama Sistemlerinin Tanımı ve Tarihçesi

Yükseköğretimde kalite, hesapverebilirlik, akreditasyon kavramlarıyla birlikte üniversitelerin eğitim-öğretim, hizmet ve servisler noktasında değerlendirilmeleri görünür hale gelmiştir. Bu değerlendirmeler gerek kurum içi değerlendirme süreçleriyle

gerekse kurumsal dış değerlendirme süreçleriyle yürütülmekte ancak bu süreçlerin yükseköğretimin hizmet alıcıları ve paydaşları olan öğrencilere, velilere ve genel olarak da topluma yansımaları kısıtlı kalmaktadır. Özellikle 2000’li yılların başından itibaren küreselleşmenin de etkisiyle yönetimde daha işbirlikçi ve şeffaf hale gelen yükseköğretim; kalite konusunda daha da sorgulanır hale gelmiştir. Yükseköğretimde kalite değerlendirmesi yalnızca kurum içi ve dışı resmi değerlendirmeyle değil değerlendirme işini bir boyutuyla bilimsel bir diğer boyutuyla da ticari motivasyonlarla yapan kuruluş ve akademisyenler tarafından da yapılmaya başlanmıştır. Sıralamalar yükseköğretimde kalite güvencesine güçlü bir katkı sağlayan mekanizması olarak ele alınmaya başlanmıştır (Kalanova, 2008, s. 309). Yükseköğretimde akademik kalite değerlendirmesi olarak hem kamuoyunda hem de akademik çevrelerde son yıllarda oldukça sık karşılaşılan ve sonuçlarının önemli birer tartışma alanı açtığı üniversite sıralama sistemlerini bilimsel düzeyde incelemek önemli bir konu haline gelmiştir. Özellikle yayımlanan sonuçların hem üniversite yönetimlerinde hem öğrenciler tarafından hem de politika yapıcılar olarak hükümetlerin eğitimden sorumlu alanları tarafından dikkate alınması konunun incelenmesini daha da gerekli kılmıştır çünkü bu sistemlerin sayısı giderek artmakta ve yükseköğretim sektörü bunlarla yaşamak ya da en azından bu oyunu oynamak zorunda bırakılmaktadır (Bowden, 2000, s. 58). Konunun ortaya çıkışından itibaren günümüze kadar tarihsel gelişimini incelemek sıralama sistemlerinin neden bu kadar popüler ve etkili olduğunu açıklaması bakımından gereklidir.

Üniversite sıralamaları belirli bir gösterge setine göre karşılaştırmalı olarak en iyiden en düşüğe formatında belirli gruplardaki kurumları sıralayan listeler olarak tanımlanabilir (Usher ve Savino, 2007, s. 6). Yalnızca betimsel (tanımlayıcı) bilgiler sunmanın ötesinde üniversite sıralamaları; belirlenen kriter veya kriterler temelinde her bir bölüme bir pozisyon (sıra) veren listeler olarak da tanımlanmaktadır (Stuart, 1995, s. 13). Günümüz sıralama metodolojisi de göz önünde bulundurulursa sıralama sistemleri; yayımcı tarafından seçilen objektif ve/veya sübjektif göstergelere belirli ağırlıklar vererek yükseköğretim kurumlarının toplam puanlarını oluşturan ve bu puanlarla kurumları sıralayan sistemler olarak ifade edilebilir.

Webster (1985a, s. 115) akademik kalite sıralamalarının tam anlamıyla bir sıralama kabul edilebilmesi için (i) sadece sınıflandırılmamış bir okul listesi veya önde gelen okulların bir grup ya da sınıf halinde sınıflandırılması değil, önde gelen kurumların

sıralaması olması, (ii) sadece büyüklük veya zenginlik boyutları değil üniversitenin bilimsel misyonuyla ilgili bir veya daha fazla faktöre dayanması gerektiğini ifade etmiştir.

Sıralama sistemlerinin geçmişi ve gelişimi ulusal ve uluslararası olarak iki ana başlıkta incelenmelidir. Sıralama sistemleri ortaya çıkışında ulusal karakterli olsa da yükseköğretimde uluslararasılaşmanın ve ülkelerin neoliberal eğitim politikalarının ve kapitalizmin akademide oluşturduğu rekabetçi ortam içinde uluslararası bir karaktere bürünmüştür. Sıralama sistemlerinin uluslararası karakterini konunun gündemde kalması için ulusal bağlamda bu sistemlerin sonuçlarının yayımlanmasının yanı sıra uluslararası sistemlerde ülkelerin kendi üniversitelerinin sıralamalardaki yerlerini dikkate almadaki isteğinde görebiliriz. Sıralama sistemlerinin ilk çıkış yeri ve zamanı konusunda literatürde farklı görüşler bulunmasına rağmen üniversite sıralama sistemlerinin 1870'lerde Amerika'da eğitim bakanlığı tarafından istatistiki bilgi toplamak amacıyla ortaya çıkarıldığı söylenebilir (Stuart, 1995, s. 14). Webster (1985a, s. 107) psikoloji alanında önemli bir bilim insanı olan Cattell'in önemli bir diğer başarısının göz ardı edildiğini ifade ederek Cattell'i akademik kalite sıralamasının mucidi olarak sıralama sistemleri tarihinin başına koymuştur. Cattell'in 1903-1910 yılları arasındaki çalışmaları ve özellikle 1906 yılındaki American Men of Science adlı çalışması bilimsel anlamda ilk akademik kalite sıralamasının temelini oluşturduğu söylenebilir. Cattell 1910 yılında American Men of Science adlı çalışmasının üzerine istatistiki güncellemeler eklemiş ve listeye giren bilim insanlarının çalıştıkları kurumlara listedeki başarılı bilim insanlarının sıralarına göre bir ağırlıklandırma vererek ilk akademik kalite sıralamasını raporun içinde "Önde Gelen Kurumların Bilimsel Güçleri" tablosu altında yayımlamıştır.

Sıralama sistemlerinin ortaya çıkışından bugüne gelişimi incelendiğinde kalite için en yaygın gösterge tanınırlık olmuştur. Sıralama sistemlerinin bu anlamda tarihsel gelişimi de tanınırlık göstergelerinde meydana gelen yöntemsel değişiklikler ve bu göstergeye farklı performans ve hizmet göstergelerinin eklenmesi olarak gerçekleşmiştir. Bazı yazarlarca (Wilson, 1966, s.vii; Smith ve Fiedler, 1971, s. 225; Lawrence ve Green, 1980, s. 4) tanınırlık çalışmalarının öncüsü olarak gösterilen Hughes'in (1925) çalışması ise sıralama sistemlerinin önemli bir göstergesi olan tanınırlığın günümüz formunu oluşturmuştur. Hughes (1925) çalışmasında kendi tanınırlık anketinin katılımcılarının listesini oluşturmak için kendi çalıştığı kurumdaki akademisyenlerden 20 bilim alanı için en önemli bilim insanlarının isimlerini çıkarmalarını istemiş ve bu isimlerden oluşturduğu anketle Ph.D. veren kurumları sıralamalarını istemiştir. Bir diğer önemli tanınırlık çalışması ise Keniston (1959, ss. 1-150) tarafından sıralanan her bir kurumdaki bölüm

başkanlarından en iyi bölümleri sıralamaları istenerek gerçekleştirilmiştir (Brooks, 2005, s. 4). Bu ilk çalışmalar günümüz sıralama sistemlerinin standartlarına göre metodolojik açıdan zayıf olarak değerlendirilse de (Brooks, 2005, s. 4) tüm sınırlılıklarına rağmen bu çalışmalar kurumsal kaliteyi ölçme ihtimalini ortaya çıkarmaları açısından önem taşımaktadırlar.

Sıralama sistemleri için bir diğer önemli tarih ise 1983 yılı kabul edilebilir. Bu yılda lisans programları ilk defa sıralanmış ve sıralamanın yayımcısının U.S News & World Report olması bilginin daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlayarak kalite değerlendirme piyasasının tüketicilerinde dramatik bir değişim ortaya çıkarmıştır (Webster, 1992, s. 20). Shin (2011, s. 27) U.S News & World Report'un 1983 sıralamasının bir dönüm noktası olduğunu ve (i) lisans öğrenimi odaklı olması ve (ii) ticari amaçla medya tarafından oluşturulması noktalarından önceki sıralamalardan farklılaştığını ancak medya-girişimli sıralama sistemlerinin iki önemli zorluğu bulunduğunu belirtmiştir:

1. İlk zorluk verilerin güvenilirliği ve ölçümlerin geçerliğiyle ilgilidir.
2. Medya sıralamaları kurumsal kalitenin nasıl iyileştirileceğiyle ilgili bilgi vermez sadece sıralama bilgisi sunar.

U.S News & World Report'un 1987 yılındaki yeni sıralaması ise metodolojik olarak günümüz modern üniversite sıralamalarına en yakın sistem olarak karşımıza çıkmaktadır. 1987 raporunda tanınırlık göstergesi yine en büyük ağırlıklandırmaya sahip gösterge kalmakla birlikte bu göstergeye ek objektif göstergeler eklenmiştir.

Sıralama sistemlerinin uluslararası karaktere sahip olması ise bu sistemler açısından bir diğer dönüm noktası olarak da kabul edilen 2003 yılına rastlamıştır. Gelişmişlik retoriği altında küreselleşme ve rekabetle nitelendirilen yükseköğretim kurumları 2003 yılında ilk defa birbirleriyle karşılaşma imkânı bulmuş ve World Class University (*dünya klasmanı üniversite*) kavramı yükseköğretim literatüründe yerini almıştır. Güncel adı Academic Ranking of World Universities (ARWU) olan sıralama sistemi 2003 yılında ilk defa dünyadaki en iyi 500 üniversiteyi belirli kriterlere göre sıralamış ve sıralama sistemlerinde önemli bir kırılma noktası oluşturmuştur. Bu tarihten itibaren farklı sıralama sistemleri ulusal sıralama listelerinin yanında farklı kıtalardaki üniversiteleri sıralayan raporlar yayımlamaya başlamıştır.

3.2.1 Türkiye’de sıralama sistemleri ve gelişimi

Yükseköğretim kurumlarının sayısının hızla arttığı Türkiye’de bu nicelik artışının niteliğe ne kadar yansıdığı yükseköğretimin önemli konularından birisidir. Bu bağlamda yükseköğretimde kalite tartışmaları yükseköğretimle ilgili literatürde, politik dokümanlarda ve medyadaki tartışmalarda ön sıralarda karşımıza çıkmaktadır. Üniversite sıralamalarına kazandırılan uluslararası karakter de Türk akademisinin ve kamuoyunun kendisini değerlendirme ihtiyacını daha da hissedilir ve görünür hale getirmiştir. Yükseköğretim alanında hem nicelik hem nitelik bakımından gelişmiş sayılabilecek ülkelere göre Türkiye’de sıralama sistemlerinin tarihi oldukça yenidir. Ortadoğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Enformatik Enstitüsü bünyesinde kurulan University Ranking by Academic Performance (URAP) Araştırma Laboratuvarı Türkiye’deki ilk girişim olarak 2009 yılında kurulmuş ve 2010 yılından bu yana ulusal ve uluslararası ölçekte sıralama listeleri yayımlamaktadır. Türkiye’de ulusal boyutta üniversite sıralaması yapan bir diğer çalışma ise Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumunun (TÜBİTAK) 23 adet girişimcilik ve yenilikçilik kriterine göre üniversiteleri değerlendiren Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi sayılabılır. TÜBİTAK 2012 yılından bu yana her yıl bu endeksi yayımlamaktadır. Bir diğer ulusal ölçekli sıralama ise 2015 yılından itibaren her yıl üniversiteleri h-endeks puanlarına göre sıralayan Prof. Dr. Erhan ERKUT tarafından Türkiye’deki Üniversitelerin Araştırma Çıktıları adı altında yayımlanan sıralama raporudur. Son olarak Prof. Dr. Engin KARADAĞ ve Prof. Dr. Cemil YÜCEL tarafından kurulan Üniversite Araştırmaları Laboratuvarı (ÜNİAR) tarafından 2016 yılından bu yana yıllık yayımlanan Türkiye Üniversite Memnuniyet Araştırması (TÜMA) ve Devlet Üniversiteleri ve Fakülteleri Sıralaması (DÜS), ilki 2017 yılında yapılan Yabancı Uyruklu Öğrenci Memnuniyeti Araştırması (YÖMA) Türkiye’de yapılan ulusal ölçekli sıralama sistemleri arasında gösterilebilir.

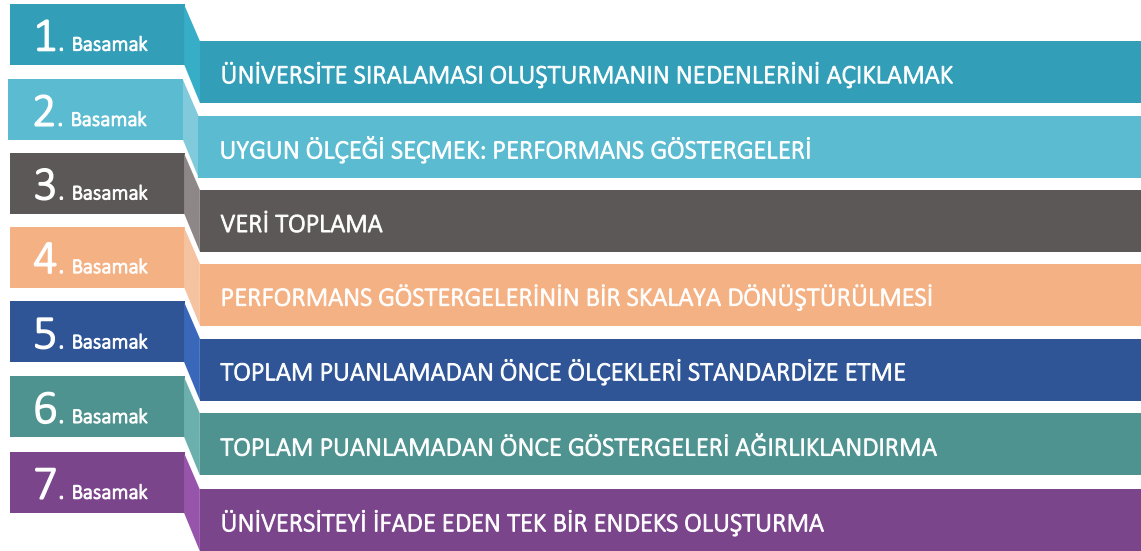
3.3 Sıralama Sistemleri Metodolojisi

Bu bölümde sıralama sistemi oluşturmanın teknik boyutuna ilişkin bilgiler sunulacaktır. Öncelikle son ürün olarak sıralama listesinin oluşturulma süreç ve basamakları verilip daha sonra bu süreç ve basamaklarda izlenen yöntemler tartışılacaktır.

3.3.1 Sıralama sistemi oluşturma süreç ve basamakları

Sıralama sistemlerinin hem akademiye hem de toplum nezdinde ortaya çıkardığı etki ve tartışma ortamı konunun sürekli gündemde kalmasını sağlamaktadır.

Ayrıca bu sistemlerin sonuçlarının her sene kendini yenileyen karakterde olması ve hedef kitlenin sürekli hazır halde bulunması bu sistemleri yükseköğretimin ayrılmaz bir parçası haline getirdiği söylenebilir. Günümüz sıralama sistemleri oluşturdukları listeleri hazırlamada belirli yöntemler kullanmakta ve bu süreci belirli basamaklar şeklinde yürütmektedir. Üniversite sıralama endeksi oluşturmanın basamakları Şekil 3.1’de verilmiştir.

Şekil 3.1 Sıralama Sistemi Oluşturma Basamakları (Longden, 2011)

Ulusal ve uluslararası sıralama sistemlerini inceleyen çalışmaların ulaştıkları ortak sonuçlardan birisi bu sistemlerin metodolojisi konusundaki tartışmaların varlığıdır. Her ne kadar tartışmalı bir doğası ve metodolojik eksiklikleri olsa da sıralamalar yayılmış ve bunların ortadan kaybolması da muhtemel değildir (Salmi ve Saroyan, 2007, s. 58). Farklı coğrafyalarda, farklı akademik kültürün olduğu bağlamlarda yapılan sıralamalardaki farklılıklar ve benzerlikler de aslında yayımcının süreç ve basamakları yorumlaması sonucu ortaya çıkmaktadır. Daha özelde ise sıralama sistemleri dâhil edilen kurumların seçimiyle, ham veriden nasıl sıralama yapılacağına tanımlanmasıyla, gösterge seçimiyle, normalleştirme uygulamasıyla veya ağırlıklandırma metodolojisiyle birbirinden farklılaşmaktadır (Moed, 2017, s. 987).

3.3.1.1 Üniversite sıralaması oluşturmanın nedenlerini açıklamak

Sıralama sistemlerine ilişkin önemli konulardan birisi bu sistemlerin ortaya çıkış motivasyonlarıdır. Buela-Casal, Gutiérrez-Martínez, Bermúdez-Sánchez ve Vadillo-Muñoz (2007, s. 350) sıralama sistemi oluşturmanın üç önemli sebebini şöyle ifade etmişlerdir:

- “Tüketiciye yükseköğrenim seçimleri yapmasına yardımcı olmak için bilgi vermektir.
- Diğer önemli amaç kurumsal bir pazarlama stratejisi olarak işlev görmektir.
- Son amaç ise eğitim kurumları arasında rekabeti harekete geçirerek bu kurumların kalitesinin yükseltilmesidir.”

Politik, sosyolojik ve ekonomik anlamda makro düzeyde ise sıralama sistemlerinin ortaya çıkış sebepleri olarak da (i) *yükseköğretim piyasasının hızlı büyümesi ve kalite tartışmalarının artması*, (ii) *kamuoyunun yükseköğretim kurumlarını karşılaştırmaya olan ilgileri*, (iii) *politika yapıcıların yükseköğretimde kalite güvencesine ilişkin endişeleri* ve (iv) *hesapverebilirlik* konusuyla ilgili çalışma ve çabalar sayılabilir (Shin ve Toutkoushian, 2011, s. 3). Bu bağlamda üniversite sıralama sistemlerinin hangi amaç ya da amaçlarla oluşturulduğu yayıncının benimsemiş olduğu motivasyona göre değiştiği söylenebilir. Medya kuruluşları ulaşılmak istenen kitleye daha kolay ulaşılır olmak amacıyla ve ticari kaygılarla rapor ve listelerini yayımlarken, konuyu akademik olarak ele alan merkezlerde ise bu amaç daha bilimsel bir nitelik kazanabilmektedir. Ancak sıralama sistemlerinin oluşturulması sürecinde güdülen amaçlar okuyucu kitlenin oluşturulan raporu ve listeyi yorumlamasına göre anlamlandırılmaktadır yorumunu yapmak da mümkündür. Sıralama sistemleri ister ticari amaçla bir medya kuruluşu tarafından, ister akademik ve tanınırlık amaçlı bir devlet üniversitesi merkezi tarafından yapılsın, ulaşılan kitlenin sonuçları hangi amaçla kullanılacağına göre gerçek oluşturulma amacına ulaşmaktadır. Bu sıralamalar yükseköğretim kurumları açısından bakıldığında eğitimde, araştırmada ve işletmede mükemmelliği gösteren ve yükseköğretim piyasasında üniversitenin pozisyonunu yükseltecek kalifiyeli bilim insanları ve mali destek çekme potansiyelini artıran bir tanıtım aracı olarak; aday öğrenciler için başvurulacak kurumu seçmede bir rehber olarak ve bilimsel açıdan ise uluslararası projelerde yer alarak ve doktora öğrencilerini ve araştırmacıları bünyesine katarak araştırma performansını artırma aracı olarak görülmektedir (Aguillo, Bar-Ilan, Levene ve Ortega, 2010, s. 244). Bir diğer ifadeyle sıralama sistemleriyle ilgili her bir farklı grubun bu sisteminin oluşturulma nedenini, kendi ihtiyaçları ve amaçları doğrultusunda belirlediği söylenebilir.

3.3.1.2 Uygun ölçeği seçmek: performans göstergeleri

Sıralama puanlarını oluşturacak performans göstergelerinin seçimi ilgili literatürde en çok incelenen konuların başında gelmektedir. Bu tartışmalar bir yönüyle

akademik kalite sıralaması çalışmalarında eleştiri konusu olan ‘kalite tanımı’ tartışmasının da odak noktası olmuştur. Mevcut literatür sıralama sistemlerinin çoğunluğunun açık ve teorik olarak temellendirilmiş bir kalite tanımlamasının olmadığını göstermektedir (Federkeil, 2008, s. 229). Ayrıca kaliteyi göstermesi açısından birkaç ulusal sıralama sisteminde tutarlı temel göstergelerin olup olmadığı sorusu da yanıtızdır (Merisotis, 2002, s. 480). Akademik kalite tanımının birbirine yaklaştığını belirten çalışmalar (Dill ve Soo, 2005, s. 504) bulunmasına rağmen sıralama yapan sistemlerin farklılaşması özellikle gösterge ve bu göstergelerin ağırlıklandırılması yoluyla gerçekleştiğinden farklı sistemler önemli ölçüde farklılaşan kalite tanımları yapmaktadırlar. Lim (2018, s. 419) üniversite sıralaması yapanların yükseköğretimde “kaliteyi” kavramlaştırmaya çalışarak işlerine başladıklarını ve bu işte, sıralama yapanların hem olası göstergeleri hem de ilgili verileri elde etme veya üretme yollarını seçtiklerini ifade etmiştir. Bu bağlamda, bu göstergelerin yazarları arasında neyin kaliteyi gösterdiği konusunda çok az bir mutabakat olduğu ifade edilebilir (Usher ve Savino, 2007, s. 5). Buna göre sıralama sistemlerinde kullanılan göstergelerin ve ağırlıkların kalite tanımında belirleyici olduğu da söylenebilir. Ancak sıralama sistemleri, sıralama ve derecelendirmenin doğasında bulunan metodolojik ve kuramsal varsayımları gizleyerek kalitenin teorik tanımları ve kullanılan göstergeler arasında zayıf bir bağ oluşturmaktadır ve sonuç olarak da birçok değerlendirme üniversitenin bir yönüne odaklanarak kalitenin çok yönlü taraflarını yakalayamamaktadır (Brooks, 2005, s. 2). Bu noktada üniversite kalitesini sıralamanın yalnızca araştırma kalitesini sıralamaktan ve değerlendirmekten daha genel olduğu ifade edilmelidir (McAleer, 2005, s. 649). Bu sistemler ayrıca nihai puanın oluşturulduğu süreçte birden çok göstergeyi birleştirme yoluna gitmekte ancak bu durum sıralamaların değerlendirilmesini güçleştirmenin yanında farklı sistemlerin oluşturduğu sıralamaları da karşılaştırılmaz hale getirmektedir (Soh, 2011, s. 18).

Üniversite sıralamasını oluşturan göstergeler (i) *öğretim kalite göstergeleri*, (ii) *araştırma-performans kalite göstergeleri*, (iii) *hizmet kalite göstergeleri* olarak üç ana boyutta toplanmışlardır (Shin ve Toutkoushian, 2011, ss. 6-8). Brooks (2005, s. 3) ise değerlendirmenin, genişleyen kalite tanımını yansıtan üç araştırma alanı etrafında yapıldığını ifade etmiştir: (i) *tanınırlık*, (ii) *öğretim elemanlarının araştırması* ve (iii) *öğrenci deneyimleri*. Kalite göstergesi olarak sıralama sistemlerinin kullandıkları göstergeler genellikle araştırma-performans göstergeleri, tanınırlık ve sınırlı boyutta da öğretim kalitesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Sıralama sistemlerine yapılan önemli

eleştirilerden birisi de bu noktada yoğunlaşmaktadır. Bu bağlamda yükseköğretim kurumlarının kendilerinden beklenen üç temel görevden hizmet verme boyutu sıralama sistemlerinde göz ardı edilen bir durum konumundadır. Sıralama sistemlerinde en çok tartışılan konulardan olan gösterge seçimi, göstergelere ilişkin çalışmaları ortaya çıkarmıştır. Bu çalışmalar kullanılan göstergelerin sıralama için önemini, sıralamada yaratabileceği problemleri, bu problemlere çözüm önerilerini ve oluşabilecek durumlara karşı alınabilecek önlemleri ortaya koyma açısından önemlidir. Bu kapsamda sıralama sistemlerinde genellikle kullanılan göstergeler ve bu göstergelerin güçlü ve zayıf yönleri Tablo 3.1’de sunulmuştur.

Tablo 3.1

Sıralamada Kullanılan Göstergeler ve Göstergelerin Güçlü-Zayıf Yönleri

Gösterge	Güçlü Yönü	Zayıf Yönü
Tanımlılık	Tanımlılık göstergesi için veriler alanında yetkin kişilerden (ilk çalışmalarda dekan, bölüm başkanı vb., günümüz sistemlerinde alanında deneyimli, öne çıkan akademisyenler) toplanmaktadır. Görünüş geçerliliği yüksektir. Tanımlılık puanları diğer program ölçütleriyle genel bir tutarlılık göstermektedir.	Tanımlılık akademisyeni olan bölümleri sıralamayla sınırlıdır. Ayla etkisi görülür: üniversitenin genel tanınırlığı farklı bölümlerin tanınırlığını artırır ya da azaltır. Dedikodudan öteye geçmemektedir. Değişmeyen bir gücü vardır (Algıyı değiştirmek zordur, insanlar veya programdaki değişimler algıyı değiştirmez.) Sübjektif yargılara dayanır.
Araştırma-Performans Ödüller, Onur dereceleri	Akademisyenlerin kazandıkları ödüllerin değerlendirilmesi objektif olduğu düşünülür.	Ödüle dayalı performans göstergesi tanımlılık gibi yalnızca ödül alan kurumları sıralayabilir. Ödüle dayalı performans göstergesi bölümün genel performansının çok ötesinde sadece akademisyenin başarısı olabilir.
Atıflar	Atıflar yayınların etki ve önemini göstermesi açısından kullanışlıdır. Atıflar bir bölümün en güncel etkisini yansıtır. Atıflar bir bölümün yalnızca starlarını değil aynı zamanda diğer öğretim elemanlarının katkısını da yansıtır.	Atıf göstergesi belirli bir alanda çalışma yapan akademisyen sayısından etkilenir. Atıf göstergesi belirli bir konunun literatürde yer alma zamanından (yılından) etkilenir. Atıf göstergeleri yapılan atfın olumlu, nötr veya olumsuz olduğunu ayırt etmez. Atıf göstergeleri atfın kim tarafından yapıldığını dikkate almaz. Atıf göstergeleri atıf yapmada gerçekleştirilecek manipülasyona çok açıktır. Atıfların sayısının hangi veri tabanından alındığı manipülatiftir çünkü veri tabanı belirli bir dili tercih edebilir. Atıf alan makalenin birden fazla yazarının atıftan elde edeceği atıf puanı belirsizdir.

Tablo 3.1 (Devam)

Sıralamada Kullanılan Göstergeler ve Göstergelerin Güçlü-Zayıf Yönleri

Gösterge	Güçlü Yönü	Zayıf Yönü
Yayın sayısı	<ul style="list-style-type: none"> Yayın sayısı bir akademisyenin ne kadar üretken olduğunu gösteren önemli bir nicelik değişkenidir. 	<ul style="list-style-type: none"> Yayın sayısı akademisyenin alanda ne kadar etkili olduğunu göstermez, kaliteyi ifade etmez. Yayın sayısı belirli endekslere giren yayın sayısını ifade eder ve akademisyenin dili, ülkesi, kurumu bağlamında ön yargılıdır. Yayın sayısı bölümdeki yalnızca birkaç akademisyenin yayın sayısı olabilir.
Öğretim		
Öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı	<ul style="list-style-type: none"> Öğretim ortamında öğrenci sayısının azlığı öğretim üyesinin öğrenci için harçayacağı zaman konusunda belirleyici olabilir. 	<ul style="list-style-type: none"> Sınıf içi öğretimin kalitesi konusunda yeterli bilgi vermez. Öğretim üyesinin dersi işlemedeki metotları farklılaştırırsa belirleyici olabilir.
Öğrenci başına düşen harcama	<ul style="list-style-type: none"> Öğrenci başına düşen harcama miktarı öğrencinin eğitime ulaşabilirliğini ve nitelikli öğretim için etkili olabilir. 	<ul style="list-style-type: none"> Harcamanın eğitim-öğretimin hangi bileşenine yapıldığı konusunda bilgi vermez.
Birinci sınıfların prof. dr.unvanlı akademisyenlerden ders alması	<ul style="list-style-type: none"> Unvan deneyim konusunda bilgi verir ve öğretimin zenginleşmesini sağlayabilir. 	<ul style="list-style-type: none"> Akademide unvan verilme süreci genellikle araştırma odaklı olduğundan unvanın öğretim üzerinde etkisi tartışmalıdır.
Girdi		
Minimum giriş puanı	<ul style="list-style-type: none"> Başarılı öğrenci başarılı sonuçların belirleyici bir değişkenidir. 	<ul style="list-style-type: none"> Girdi değişkenlerinin öğrenme üzerinde etkisi yoktur veya çok azdır.
Öğrenci çeşitliliği	<ul style="list-style-type: none"> Öğrenci çeşitliliği üniversitenin farklılıklara hoşgörüsünü gösterir. Uluslararası öğrenci sayısı tercih edilirliliği gösterir. 	<ul style="list-style-type: none"> Kalitenin tanımı içine çeşitliliği dâhil etmek tartışılır bir durumdur.
Hizmet-Öğrenci Deneyimi		
Üniversite kütüphanesi kitap sayısı	<ul style="list-style-type: none"> Mevcut kaynaklar konusunda bilgi verir. 	<ul style="list-style-type: none"> Mevcut kaynakların nasıl kullanıldığıyla ilgili bilgi vermez.
Üniversite Sosyal Hizmetleri	<ul style="list-style-type: none"> Öğrencilerin sosyal ihtiyaçlarının karşılanıp karşılanmadığı konusunda bilgi verir. 	<ul style="list-style-type: none"> Üniversitenin akademik kalitesi bağlamında etkisi sınırlıdır.

3.3.1.3 Veri toplama

Sıralama sistemlerinin sonuçlarının güvenilirliğini ve geçerliğini etkileyen bir diğer önemli boyut ise sıralama için verilerin nasıl ve nereden toplanacağıdır. Özellikle hem kapsam hem de iş yükü olarak dünya sıralamalarında veri toplama süreci büyük bir çaba gerektirmektedir. Bu anlamda akademik bir sıralama sisteminin oluşturulmasında aşılması en zor engel, bilginin kullanılabilirliği ve güvenilirliğine dayanmaktadır (Montes, Forero, Salas ve Zarama, 2017, s. 23). Sıralama sistemleri incelendiğinde verilerin üç temel kaynaktan toplandığı söylenebilir (Usher ve Medow, 2009, s. 6): (i) üniversite kaynaklı veriler, (ii) üçüncü taraflardan toplanan veriler ve (iii) anket verileri.

Öz raporlama olarak adlandırılabilen ilk yöntemde sıralamada üniversitelerin belirlenen göstergelere ilişkin kendi topladığı veriler kullanılmakta veya üniversitenin kamuya açık mevcut istatistik bilgileri kullanılarak veriler oluşturulmaktadır. Ancak bu durum üniversitelerin sıralamada üst sırada yer almak için verilerde manipülasyon yapmasına olanak vermekte ve sonuçları etkileyebilmektedir. İkinci veri toplama yönteminde ise veriler farklı yollarla elde edilebilmektedir. Bu yollardan biri yükseköğretim kurumlarının bağlı bulunduğu merkezi devlet biriminden göstergelere ilişkin verileri talep etme şeklinde gerçekleşmektedir. Bu yöntem ilk yönteme nazaran daha objektif ve güvenilir veriler elde etmeye yardımcı olsa da devlet aracılığıyla süreci yürütmek bürokratik engelleri ortaya çıkarabilmekte hem de mali anlamda kamu kurumuna önemli bir yük haline gelebilmektedir. Bir diğer yol ise daha çok araştırma-performans göstergelerine ilişkin verilerin toplandığı veri tabanlarını kullanmaktır. Veri tabanlarını kullanmak veriler konusunda objektifliği belirli ölçüde sağlasa da veri tabanlarının benimsedikleri politikalar verilerin objektifliğini etkilemektedir. Veri tabanlarının karakteristik ön yargıları (dil vb.) bu veri tabanlarından elde edilen veriyi de etkilemektedir. Ayrıca hakemli dergilerin ve atıflarının arşivlendiği bu veri tabanları hakemlerin kararlarından da etkilenmektedir. Makalelerin yayımlanıp yayımlanmayacağını düzenleyen hakem uygulamasında hakemler ırk, cinsiyet, bağlı bulunan üniversitenin coğrafi konumu ve yaş gibi ön yargısal faktörlerden dolayı (National Academy of Sciences, Committee on Maximizing the Potential of Women in Academic Science and Engineering, 2007, s. 151) verdikleri kararlar sıralama sistemlerinde kullanılan verilerin de geçerliğini ve güvenilirliğini etkilemektedirler. Son veri kaynağı ise sıralama sistemlerinin yaptıkları veya yaptırdıkları anketler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu anketlerin önemli bölümü bu sistemlerde tanınırlık göstergesi ve öğrenci memnuniyet göstergesinde kullanılan anketlerdir. Tanınırlık göstergesi için

yapılan anket çalışmalarında katılımcılara alanıyla ilgili kişi ya da üniversite isimlerinin en iyi olanının sıralanması istenmektedir. Memnuniyeti ölçen anketlerde ise öğrencilerin deneyimlerini ölçen sorular sorulmakta ve katılımcılardan anket sorularına cevap vermeleri istenmektedir. Ancak bu tür veri kaynaklarında da objektiflik konusunda metodolojik açıdan problemler ortaya çıkmaktadır. Bu veri kaynağına yönelik eleştirilerden biri de tanınırlık göstergesi için iddia edilen bilimsellikten uzak olma olarak görülmekte ve akademik tanınırlığı belirlemek için pahalı anketler yapılmasının yerine mevcut üç objektif göstergenin yeterli olacağı ifade edilmektedir; (i) lisans öğrencisi seçiciliği, (ii) öğrenci başına düşen harcama ve (iii) doktora derecesi veren bölüm sayısı (Astin, 1985 akt. Dill ve Soo, 2005, s. 506). Ayrıca bu tür anket çalışmalarının verileri, katılımcıların algısını ifade ettiğinden sonuçların objektifliği konusunda problemlerli bir durum ortaya çıkarmaktadır.

Sonuç olarak geçerli ve güvenilir bir sıralama oluşturmanın hayati bir unsuru, göstergelerin uygun şekilde operasyonel tanımlarının belirlenmesi ve uygun veri toplama prosedürleridir (Dehon, Jacobs ve Vermandele, 2009, s. 5). Ancak sıralama sistemleriyle ilgili akademisyenlerin üretkenliğiyle ilgili birçok tartışma, nüansların farkında olmasına ve nitel göstergelere daha fazla ihtiyacın olduğunu kabul etmesine rağmen, nitel göstergelerin kullanımındaki zorluklar birçok kurumu nicel göstergelere dayanmaya zorlamaktadır (Webber, 2011, s. 106). Özellikle uluslararası sistemlerin elde ettikleri verinin büyüklüğü ve bu verinin işlenmesi sıralama sistemlerinin her sene yenilenmek zorunda olmasından dolayı zorlu bir süreç olmaktadır. Ayrıca nitel verilerin uluslararası boyutta toplanması ve işlenmesinin ortaya çıkaracağı iş yükünün de altından kalkılması zor bir iş olduğu da kabul edilmelidir. Sıralama sistemlerinin veri konusundaki durumu Locke' nin (2011, s. 223) ifade ettiği gibi “sıralamalar önemli olanı ölçmekten ziyade ölçüleni önemli olarak dikkate almaktadır”.

3.3.1.4 Performans göstergelerinin bir skalaya dönüştürülmesi

Sıralama sistemlerinin takip ettikleri metodoloji incelendiğinde bu sistemlerin birbirinden çok farklı göstergeler için veri topladıkları görülmektedir. Bu sistemlerin sıralama oluşturdukları göstergelerin seçimini de benimsemiş oldukları mükemmellik ve kalite tanımını da belirlemektedir. Performans göstergelerinin puanlanmasında önemli bir nokta farklı performans çıktılarını ölçen göstergelerin daha sonra bir araya getirilebilecek şekilde aynı ölçek türüne dönüştürülmesinde karşımıza çıkmaktadır. Bu durumu daha anlaşılır hale getirmek adına çiftçilik ve hayvancılıkla uğraşan iki kişiyi örnek olarak

kullanabiliriz. Çiftçilikle uğraşan kişi yetiştirdiği cevizle performansını gösterirken hayvancılıkla uğraşan ürettiği sütle performansını göstermektedir. Ancak bu iki kişinin performansları karşılaştırılmak istendiğinde elde edilen verilerin karşılaştırılabilmesi için aynı türden bir ölçekle performans verileri düzenlenmeli ve karşılaştırma yapılmalıdır. Aksi halde ceviz kg veya tane ile süt de lt ile hesaplanıp karşılaştırma yapılırsa elde edilen karşılaştırma sonuçları geçerliliğini ve güvenilirliğini yitirmiş olacaktır. Sıralama sistemlerinde kullanılan göstergelerden örnekler verilirse de öğrenci başına düşen harcama miktarının ülkeler bazında para birimi açısından farklı olması ve harcama miktarının, öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı gibi farklı bir gösterge ile birlikte tek bir final puanı oluşturacak olması bu iki göstergenin verilerinin bir skalaya dönüştürülmesini zorunlu kılmaktadır. Sıralama sistemlerine yapılan eleştirilerin bir kısmı göstergeler için bir skalaya dönüştürme işleminde ortaya atılmakta ve sistemlerin bu dönüştürme işlemi yapıp yapmadığıyla ilgili bir tartışma yürütülmektedir. Ancak skalaya dönüştürme basamağını yerine getiren sistemler incelendiğinde ise ölçeğin yapısı keyfi olarak düzenlenmiş ve herhangi bir teorik analize dayanmamaktadır, bunun yanında ölçeğin doğrusal olduğu varsayımı kabul edilmiştir ancak bu varsayım için bir gerekçe yoktur (Longden, 2011, s. 88).

3.3.1.5 Toplam puanlamadan önce ölçekleri standardize etme

Sıralama sistemlerinin bu aşaması aslında birleştirilmiş bir endeks oluşturmanın en önemli basamağı olan normalleştirme veya standardize etme olarak adlandırılabilir. Performans göstergelerinin skalaya dönüştürülmesi aşamasıyla istatistiki doğruluğu sağlamak için birlikte yapılması gereken bu aşama elmalar ve armutları aynı kefedeki toplama hatasından uzak durmayı amaçlamaktadır. Verileri normalleştirme herhangi bir veri birleştirmede gerekli bir aşamadır çünkü bir veri setindeki göstergeler genellikle farklı ölçüm birimleri kullanırlar (Nardo, Saisana, Saltelli ve Tarantola, 2008, s. 27).

Sıralama sistemlerinde verilerin normalleştirilmesine ilişkin literatürde çeşitli çalışmalar bulunmakta ve bunlardan bazıları (Jovanovic, Jeremic, Savic, Bulajic ve Martic, 2012, ss. 319-327) verileri normalleştirmenin sıralama sonuçlarını etkileyip etkilemediğini araştırmaktadır. Bu çalışmalar normalleştirme yollarının üniversitelerin sıralarında önemli değişikliklere sebep olduğunu göstermişlerdir. Bu bağlamda mevcut sıralama sistemlerinde verilerin karşılaştırılabilirliğini sağlamak için başvurulan toplamsal yaklaşımdaki normalleştirme metotlarının sonuçları etkilediğini ifade eden Tofallis (2012, s. 1) toplamsal yaklaşım yerine normalleştirme aşamasının olmadığı

çarpımsal yaklaşımın kullanılmasının normalleştirme aşamasının oluşturacağı problemleri ortadan kaldırmak için gerekli olduğunu belirtmiştir. Verilerin özelliklerine göre normalleştirme stratejisinin seçilmesi gerektiği ancak bunun mevcut sıralama sistemlerinde gerçekleştirilemediği de görülmektedir (Dehon vd., 2009, s. 4). Nardo vd. (2008, s. 30) de normalleştirme metodunun birleştirilmiş göstergenin amacının yanında verinin özelliklerini dikkate almasını belirtmişler ve veri normalleştirme metotları olarak şunları sıralamışlardır:

- Sıralama
- Standartlaştırma (z-puanı)
- Min-max
- Bir referans noktasına uzaklık
- Kategorik skalaya dönüştürme
- Ortalamanın altında veya üstünde gösterge
- Konjonktürel gösterge
- Fikirlerin dengesi
- Ardışık yıllar boyunca yıllık farkların yüzdesi

3.3.1.6 Toplam puanlamadan önce göstergeleri ağırlıklandırma

Sıralama sistemleri bir göstergeler bütününe ötesinde göstergelerin ağırlıklandırılmış bileşenleri olduğundan bu göstergelerin nasıl bir araya getirildiği ve sıralama sistemlerinin her birinin bu ağırlıklandırmaların dağılımıyla dolaylı olarak eğitim kalitesini nasıl tanımladığını incelemek önemli bir konu olmuş (Usher ve Savino, 2007, s. 10) ancak sıralamayla ilgili literatürde ses tonu genellikle sürecin subjektif boyutuna (sıralamasında kullanılan üniversite özelliklerinin listesi, bunların ağırlıkları ve karşılaştırma grubunun büyüklüğü ve bileşimi) odaklanan eleştirel ses tonu olmuştur (Bougnol ve Dulá, 2015, s. 859).

Ağırlıklandırma süreciyle ilgili eleştirilerin temel argümanı herhangi bir teorik veya deneysel bir temel sunmadan göstergelere verilen ağırlıklandırmaların subjektif ve keyfi olmasıdır (Dill ve Soo, 2005, s. 506; Harvey, 2008, s. 191; Marginson, 2007a, s. 92). Ağırlıklandırma sürecine yöneltilen bu subjektiflik ve keyfilik eleştirisi aslında sıralama sistemlerine yapılan genel eleştirilerin de yönünü ifade etmektedir. Göstergelerin seçimi ve bu göstergelere verilen ağırlıklandırmalar sıralama sisteminin kendi kalite görüşünü ifade etmekte ve teorik veya istatistiksel bir dayanak sunmamaktadır.

Göstergelerin herbirinin seçimi ve ağırlıklandırmalar değer yargılarını yansıtmaktadır (Kehm, 2014, s. 103).

Göstergelere verilen ağırlıklandırmaların farklı olması metodolojik açıdan bir diğer problemi de ortaya çıkarmaktadır. Soh (2016, s. 5) sıralama sistemlerinin kullandıkları göstergeleri yanıltıcı ve bu sebepten güvenilirliği düşük olarak nitelendirmiş ve sıralamalar arasındaki küçük farkların ciddiye alınmaması gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca sistemler arasında aynı göstergelerin aynı oranda olmaması, aynı sıralama sisteminde aynı gösterge ağırlıklandırmasının yıllara göre değişiklik göstermesi, ağırlıklandırma sürecinin teorik ve istatistiki temelden uzak, sıralama sistemine özgü ve keyfi olduğunu göstermektedir. Sıralama sistemlerinin sistemler ve yıllar arası değişken karakterinden kaynaklanan problemlerden dolayı sıralama puanlarının da karşılaştırılamayacağı bunun yerine her bir göstergeye ilişkin ayrı karşılaştırmaların yapılabileceği açıktır. Bu anlamda her bir sıralama sürecine getirilen değişiklikler, bir kurumun yıllara göre elde ettiği kazanımları karşılaştırmayı ve sıralamalardan elde edilecek bilginin kullanılabilirliğini imkânsız hale getirmiştir denilebilir (Clarke, 2002, s. 451). Ağırlıklandırmalarla ilgili tüm bu eleştiriler, süreçle ilgili ulaşılabilecek dürüst ve rasyonel sonucun herhangi bir genel sıralama veya sınıflamanın anlamsız olduğu sonucu olduğunu göstermiştir (Stella ve Woodhouse, 2006, s. 7).

3.3.1.7 Üniversiteyi ifade eden tek bir endeks oluşturma

Birleşik veya sentetik endeks; kullanılan tüm boyut, hedef, bireysel göstergeler ve değişkenlerin toplamı olarak tanımlanabilir. Bu tanım birleşik bir endeksi tanımlayan şeyin, birleştirme uygulamasının altında yatan özellikler kümesi olduğunu göstermektedir (Munda ve Nardo, 2009, s. 1515). Bu ifade endekste ölçmek istediğiniz şeyin amacınıza, seçtiğiniz göstergelere, topladığınız veriye, verinin güvenilirliği ve geçerliliğine, veriyi normleştirme yönteminize, veriyi birleştirme yönteminize ve endeks puanı sunma yönteminize göre yeniden tanımlandığını ifade etmekte ve oluşturulan endeksin altında yatan yaklaşımı da göstermektedir. Endekslerin metodolojik açıdan zorlukları olmasına rağmen bir sistemin özelliklerini özetlemek için ortak bir eğilimi ortaya çıkarmak gereklidir. Bu eğilimi ortaya çıkarmada kullanılan bir yol ise politika yapmada ve kamuoyunda bir farkındalık oluşturma sürecinde karmaşık ve çok boyutlu konuları özetlemek için kullanışlı bir birleşik endeks oluşturmaktır (Murias, de Miguel ve Rodríguez, 2008, s. 130). Bir konunun tek bir boyutunu ortaya koymak için kullanılan tek göstergelerin aksine konunun farklı boyutlarını ve özelliklerini de aynı anda ölçmek

birleşik endekslerle mümkün olabilmektedir. Bir endekste ölçülmek istenen kavram ya da konu ne kadar karmaşıkrsa endeks oluşturmada karşılaşılabilecek problemler ve ortaya çıkan endeksin yorumlanması da o ölçüde zorlu olacaktır. Bu anlamda kompleks bir sistemi tek bir ölçüye sıkıştırmakta birçok deneysel zorluklar (veri kalitesi, gösterge seçimi, göstergenin önemi vb.) ortaya çıkmaktadır (Eakin ve Luers, 2006, s. 377). Ayrıca kavramsal ve metodolojik problemleri olan sıralama sistemleriyle tek-boyutlu ölçümün kullanılması konusunda fazla basitleştirmenin yol açabileceği yanlış yönlendirmeye dikkat etmek gerekmektedir (Dehon, McCathie ve Verardi, 2010, s. 523). Kompozit bir endeks oluşturmada en tartışılan konu ağırlıklandırma ve birleştirme düzenidir (Benito ve Romera, 2011, s. 155). Özellikle endeks oluşturma yöntemlerinden biri olan ve sıralama sistemlerinin oluşturulmasında genellikle benimsenen “ağırlıklandır ve topla” yöntemi metodolojideki herhangi bir değişiklik, üniversitelerin performansında gerçek bir değişiklik olmamasına rağmen sıralamasında önemli etkilere sebep olabilmekte ve endekslerin meşruiyetini zedelemektedir (Clarke, 2002, s. 451).

Endeks oluşturmaya ilgili bir diğer önemli nokta ise ne kadar çok gösterge o kadar çok objektif ve güvenilir ölçüm (Soh, 2011, s. 28) anlayışıdır. Ancak endeks oluşturmada kullanılan göstergelerin fazlalığı istatistiksel bir problemi ortaya çıkarabilmekte ve birbirinden bağımsız ve her biri kalitenin farklı boyutunu ölçmek için seçilen göstergeler arasında çoklu doğrusallık (multicollinearity) gözlemlenebilmektedir. Çoklu doğrusallık ise iki veya daha fazla bağımsız değişkenin birbiriyle çok yüksek korelasyonlu olduğunu ifade etmekte ve bu durum değişkenler hakkındaki çıkarımların güvenilmez olmasına neden olmaktadır (Huck, 2012, s. 400). Sıralama sistemlerinde iki gösterge arasında yüksek korelasyonun bulunması ise birden fazla gösterge yerine tek bir göstergeyle de aynı sıralama sonuçlarının elde edilebileceğini göstermektedir. Ancak göstergeler arası hiç ya da az korelasyon bulunması durumunda da bu kadar ilişkisiz değişkenlerle oluşturulan birleştirilmiş endeks tek bir kalite tanımını nasıl karşılayabilir eleştirisi karşımıza çıkmaktadır.

Endeksler konusunda eleştirileri ortaya koyan ve hiçbir sıralamanın objektif olamayacağını ifade çalışmaların (Barron, 2017, s. 327; Cheng ve Liu, 2007, s. 29; Rocki, 2005, s. 180) yanında bu endekslerin farklı açılardan kullanışlı olduklarını belirten çalışmalar da bulunmaktadır. Endeksler, birçok ayrı göstergedeki ortak trendi bulmaya çalışmaktan daha kolay yorumlanabilmesinden (Hoskins ve Mascherini, 2009, s. 469) ve bilginin kullanıcılar tarafından yorumlanmasını kolaylaştırma kapasitesi ve karmaşık olayları kolayca değerlendirmede sağladığı imkândan dolayı (Blancas, Contreras ve

Ramírez-Hurtado, 2013, s. 668) kamuoyu iletişimi ve politika yapmak için kullanışlı araçlar olarak gittikçe tanınmaya başlanmıştır. Ancak endekslerin kullanımı kendi içinde bir amaç olarak değil karar verme sürecini desteklemek için analitik bir araç olarak düşünülmeli ve bu araçlar kamuoyunda tartışma başlatmak ve gündem oluşturmak için bir başlangıç noktası olarak görülmelidir (Blancas vd., 2013, s. 668). Tablo 3.2’de endekslerin olumlu ve olumsuz yönleriyle ilgili bilgi sunulmuştur.

Tablo 3.2

Endekslerin Artıları ve Eksileri

Artıları	Eksileri
<ul style="list-style-type: none"> • Kompozit göstergeler, karar vericileri desteklemek amacıyla karmaşık veya çok boyutlu konuları özetlemek için kullanılabilir. • Kompozit göstergeler büyük resmi sağlar. Birçok ayrı göstergede bir eğilim bulmaya çalışmaktan daha kolay olabilirler. Karmaşık konularda ülkeleri sıralamanın görevini kolaylaştırırlar. • Kompozit göstergeler, ülkeler arasındaki performansı ve zaman içindeki ilerlemelerini karşılaştırmak için bir özet rakam sağlayarak kamu yararını çekmeye yardımcı olabilir. • Kompozit göstergeler, bir gösterge listesinin büyüklüğünü azaltmaya veya mevcut boyut limitine daha fazla bilgi katmaya yardımcı olabilir. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kompozit göstergeler, yanlış yapılandırılmış veya yanlış yorumlanmışsa yanıltıcı, sağlam olmayan politika mesajları gönderebilir. Hassaslık analizi, sağlamlık için bileşik göstergeleri test etmek için kullanılabilir. • Kompozit göstergelerin gösterdiği basit “büyük resim” sonuçları, politikacıları basit politik sonuçlar çıkarmaya davet edebilir. Karmaşık politika sonuçlarına ulaşmak için, alt göstergelerle birlikte bileşik göstergeler kullanılmalıdır. • Kompozit göstergelerin oluşturulması, yargının yapılması gereken aşamaları içerir: alt göstergelerin seçimi, model seçimi, ağırlık göstergeleri ve eksik değerlerin ele alınması vb. Bu kararlar şeffaf ve sağlam istatistiksel ilkelere dayanmalıdır. • Üye devletler için, bireysel göstergelere kıyasla karma göstergeler konusunda daha fazla alan bulunabilir. Alt göstergelerin ve ağırlıkların seçimi, siyasi mücadelenin hedefi olabilir. • Kompozit göstergeler, ihtiyaç duyulan veri miktarını arttırır, çünkü tüm alt göstergeler için veriler gereklidir ve istatistiksel olarak anlamlı bir analiz için.

Kaynak: *Saisana ve Tarantola (2002, s. 5)*

Sıralama sistemlerinin oluşturulmasında takip edilen genel süreç ve bu süreçle ilgili literatürde tartışma konusu olan noktalar incelendiğinde çalışmaların konunun farklı boyutlarına odaklandıklarını görebiliriz. Sistemlerin genel özelliği olarak kullanılacak metodolojilerin seçiminin keyfi olduğu teorik bir temele dayanmadığı önemli eleştirilerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanında verilerin toplanma biçimlerinin de sıralamayı oluşturacak puanlar açısından sıralamanın geçerlilik ve güvenilirlik durumunu etkilemesi bir diğer eleştiri noktasıdır. Sıralamaların objektiflik veya subjektiflik özelliği de tartışılan konuların başındadır. Bu açıdan sıralamaların değer yargısı taşıdığı ve belirli özellikteki yükseköğretim kurumlarına haksız avantaj sağladığı eleştirilerek ilgili sistemlerin ortaya çıkış amacını sorgulayan tartışmalar da literatürde ele alınan konulardandır.

3.4 Uluslararası Sıralama Sistemleri

Sıralama sistemlerine olan ilginin yükseköğretimin kitleleşmesi, piyasalaşması ve küreselleşmesiyle artmasıyla ulusal karakterli sıralama sistemleri uluslararası bir karaktere de sahip olmuştur. Bilginin ve beyin gücünün ülkeler arasındaki rekabetin en önemli boyutu olduğu ve bu rekabetin en çok hissedildiği alan olan yükseköğretimde kaliteyi değerlendirmek amacıyla yeni sıralama sistemleri ve listeleri yayımlanmaktadır. Bu bölümde sıralama sistemleriyle ilgili genel bilgi verilmeye çalışılacak ve sıralama listesi oluşturmada izledikleri metodoloji konusu ele alınacaktır.

3.4.1 Academic Ranking of World Universities (ARWU)

Academic Ranking of World Universities (ARWU) sıralama sistemi Shanghai Jiao Tong Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dünya Standardı Üniversite Merkezi tarafından ilk defa Haziran 2003 yılında yayımlanmıştır. 2009 yılından itibaren ise tamamen bağımsız bir danışmanlık şirketi olan Shanghai Ranking Consultancy tarafından yıllık olarak yayımlanmaktadır. İlk amacı en iyi Çin üniversitelerinin dünya çapında yerini ortaya çıkarmak olan ARWU, üniversiteleri ilk olarak dünya çapında sıralayan sistem olması sebebiyle üniversitelerden, politika yapıcılardan ve medyadan önemli düzeyde ilgi çekmiştir.

3.4.1.1 Sistem metodolojisi

ARWU, kullanılan göstergeler ve sıralama listesinin oluşturulmasında izlenen metodoloji bakımından yıllar arasında en tutarlı ve en güvenilir sistem olarak literatürde

yer almıştır. ARWU, değerlendirmeye alacağı üniversiteleri; Nobel ödülü veya Fields Ödülü alan mensubu bulunmasına, yüksek miktarda atıf alan araştırmacısı bulunmasına ve web of science veri tabanında fen ve doğa bilimleri alanında yayını bulunmasına, Science Citation Index-Expanded (SCIE) ve Social Science Citation Index (SSCI) isimli endekslerde önemli miktarda yayını bulunmasına göre seçmektedir. ARWU, en iyi 500 ve en iyi 500'e aday üniversiteler (501-800 arasındaki üniversiteler) olarak iki ayrı sıralama listesi yayınlamasına rağmen aslında daha fazla üniversiteyi değerlendirmeye almaktadır. ARWU Tablo 3.3'te sunulan dört kriter için altı gösterge belirlemiştir.

Puan hesaplamasında her bir gösterge için en yüksek puanı alan kuruma 100 tam puan verilir ve diğer kurumların puanları en yüksek puana göre yüzdelik hesabıyla hesaplanır. Verilerin dağılımı incelenir ve eğer gerekliyse standart istatistiki teknikler kullanılarak göstergede düzeltmeler yapılır. Ağırlıklandırmalar yapıp puanlar belirlenir ve sıralamalar listelenir.

3.4.1.2 Sistemle ilgili değerlendirme

Ödüle dayalı göstergelerin bulunduğu sistemlere genel eleştiri olan sadece iyi üniversiteleri sıralamaya dâhil etmesi ARWU'nun da eleştirilen noktalarından birisidir. Bu bağlamda ARWU'nun sonuçlarının büyük kısmı her bir üniversitede başarılı araştırmacıların yayınlarına ve ödüllerine dayalı oldukça elitist bir sıralama olduğu ifade edilebilir (Piro ve Sivertsen, 2016, s. 2275). Bu göstergeler aynı zamanda üniversitelerin büyüklüğüyle güçlü bir ilişkiye sahiptir. Bu sıralama sistemi sosyal bilimlere nazaran daha çok fen ve doğa bilimlerine yoğunlaşması sebebiyle de sosyal bilimlerde performansı daha güçlü olan üniversitelere karşı bir dezavantaj oluşturmakta ve bu konuda bir eleştiri almaktadır. Eğitim kalitesi ve akademisyen kalitesi kriterleri için alınan ödüllerin fen bilimlerinde verilen ödüller olması da bir diğer eleştiri noktası olarak karşımıza çıkmaktadır. Ödüle dayalı göstergelerin bir diğer eleştiri alan boyutu ise bu ödüllerin kurumun genel performansından çok ödül alan akademisyenin bireysel çabasının bir sonucu olabileceğidir. ARWU'nun göstergelere ilişkin bir diğer problemlilik noktası ise gösterge puanlarının standardizasyonunda izlenen yoldur. Sistemin izlediği yol en yüksek puana 100 puan vererek kurumların puanlarının buna oranlanmasıyla elde edilmekte ve bu durum pernicious effect adı verilen bir hataya sebep olarak sistemin önemli bir zayıf noktasını oluşturmaktadır (Vincke, 2009, s. 18). Ancak ARWU'nun gösterge seçiminde objektif kriterler kullanması bir diğer ifadeyle göstergelerin nicel, kaynaklarının belirli olması dünya çapında gördüğü ilgiyi açıklayabilir. Sıralama

sistemlerine yapılan genel eleştiriler ARWU için de geçerlidir. Özellikle akademik mükemmeliyet ve dünya standardı üniversite tanımlarının yapılmaması, bu kavramların seçilen göstergelerle ilişkisinin teorik bağlantısının yapılmaması ve göstergelere verilen ağırlıklandırmaların bu kavramları ne kadar tanımladığı konuları eleştirilerin başında gelmektedir. Ancak sisteme yönelik sert eleştirilere rağmen dünya ölçeğinde yükseköğretim kurumlarının araştırma kalitesini değerlendirmede en şeffaf olma özelliğini taşımaktadır (Dehon vd., 2009, s. 6).

Tablo 3.3

ARWU'da Kullanılan Göstergeler, Gösterge Ağırlıklandırmaları ve Açıklamaları

Kriter	Gösterge	Gösterge Açıklamaları	Ağırlıklandırmalar
Eğitim Kalitesi	Nobel veya Fields ödülü kazanan mezun sayısı	Bir kurumda Nobel veya Fields ödülü kazanan toplam mezun sayısı. Mezun kurumdan lisans, yüksek lisans veya doktora derecesini alanlar olarak tanımlanmıştır. Derece alma periyoduna göre puan için farklı ağırlıklar atanır. 2001-2010 yılları arasında mezunlar için %100, 1991-2000 yılları arasında mezunlar için %90, 1981-1990 yılları arasında mezunlar için %80, ve her 10 yıl için yüzdeler azalmakta ve son olarak 1911-1920 yılları arasında mezunlar için %10 ağırlık verilmektedir. Eğer kişi bir kurumdan birden fazla derece aldıysa, o kurum bir olarak değerlendirilir.	% 10
Akademisyen Kalitesi	Nobel veya Fields ödülü kazanan personel sayısı	Fizik, Kimya, Tıp ve Ekonomi alanında Nobel Ödülü ve Matematik alanında Fields Ödülü alan akademisyen sayısı. Akademisyen ödülü kazandığı zamanda kurumda çalışan kişi olarak tanımlanmıştır. Ödülü kazanma periyoduna göre puan için farklı ağırlıklar atanır. 2011 sonrası kazananlar için %100, 2001-2010 arası kazananlar için %90, 1991-2000 arası kazananlar için %80, 1981-1990 arası kazananlar için %70 ve her 10 yıl için yüzdeler azalmakta ve son olarak 1921-1930 arasında kazananlar için %10 ağırlık verilmektedir. Eğer kazanan kişi birden fazla kuruma bağlıysa, her bir kurum sayısının karşılığınca atanır. Nobel ödülleri için eğer bir ödülü birden fazla kişi paylaşıyorsa, ağırlıklar kazananın ödül üzerindeki payına göre belirlenmektedir.	% 20
Araştırma Çıktısı	21 konu alanında yüksek atıf alan araştırmacı sayısı	Clarivate Analytics tarafından seçilen yüksek atıf alan araştırmacılar sayısı. Araştırmacı listesi için bir önceki yılın verileri kullanılmaktadır. Bu araştırmacıların yalnızca birincil bağlı oldukları kurum dikkate alınır.	% 20
	Web of Science veri tabanında son beş yılda Fen ve Doğa bilimlerinde yayımlanan makale sayısı	Son beş yılda Web of Science veri tabanında Fen ve Doğa bilimlerinde yayımlanan makale sayısı. Yazarların ilişki sırasını ayırt etmek için sorumlu yazar için %100, ilk yazar için %50 (ilk yazar aynı zamanda sorumlu yazarsa ikinci yazar oranı verilir), %25 sonraki yazar için, %10'da sonraki yazarlar için ağırlık verilir. Birden fazla sorumlu yazar adresi belirtilmişse ilk sorumlu yazar adresi sorumlu yazar adresi olarak kabul edilir ve diğerleri diğer sıraya göre takip edilir. Sadece makale türü yayınlar dikkate alınır.	% 20
	Science Citation Index-Expanded ve Social Science Citation Index isimli endekslerde bir önceki yılda endekslenen makale sayısı	Bir önceki yılda Science Citation Index-Expanded ve Social Science Citation Index'te taranan makale sayısı. Sadece makale türü yayınlar dikkate alınır. Bir kurumun toplam makale sayısı hesaplanırken, Social Science Citation Index'te taranan makaleler için özel bir iki ağırlık kullanılır.	% 20
Kişi Başı Performans	Bir kurumun akademik performansının kurumdaki toplam akademisyen sayısına oranı	Diğer beş göstergenin ağırlıklandırılmış puanlarının kurumdaki tam zamanlı akademik personel sayısına bölünmesiyle elde edilir. Eğer bir ülkenin kurumlardaki akademisyen sayısına ulaşılamazsa, diğer beş göstergenin ağırlıklandırılmış puanları kullanılır.	% 10

3.4.1.3 Türk üniversitelerinin ARWU'da performansları

Türk üniversitelerinin ARWU'da göstermiş oldukları performans Tablo 3.4'te sunulmuştur.

Tablo 3.4

ARWU Dünya Sıralaması Türk Üniversiteleri

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1-500	İstanbul Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi
				Erciyes Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	Akdeniz Üniversitesi
				Hacettepe Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi
				Dokuz Eylül Üniversitesi	Dokuz Eylül Üniversitesi	Dokuz Eylül Üniversitesi
				Ankara Üniversitesi	Erciyes Üniversitesi	Erciyes Üniversitesi
					İstanbul	
				Gazi Üniversitesi	Teknik Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi
				Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
					Ege Üniversitesi	Ankara Üniversitesi
					Gazi Üniversitesi	Gazi Üniversitesi
501-1000				Orta Doğu Teknik Üniversitesi	İstanbul	İstanbul
					Teknik Üniversitesi	Teknik Üniversitesi
					Boğaziçi Üniversitesi	Ege Üniversitesi
					Marmara Üniversitesi	Fırat Üniversitesi
					Sabancı Üniversitesi	
					Yıldız Teknik Üniversitesi	

Not. Üniversite isimleri sıralamadaki sıralarıyla verilmiştir (En üstteki üniversite sıralamada en üst konumdadır.)

2014-2020 arasındaki sonuçlara göre Türkiye'den yalnızca bir devlet üniversitesi ilk 500 sıralamasına girebilmiştir. ARWU 2016 yılından itibaren ilk 500 sıralaması haricinde de sıralama yayımlamaya başlamıştır, ancak 2016 yılında 501-1000 arasında Türk üniversiteleri yine yer bulamamıştır. Yine aynı listede 2017 yılında altı devlet üniversitesi, 2018 yılında da 11 devlet, 2 vakıf olmak üzere toplam 13 Türk üniversitesi yer alırken bu listede 2019 yılında 10 devlet, 1 vakıf üniversitesi girebilmiştir.

3.4.2 Times Higher Education (THE)

2004 yılında dünyanın en iyi üniversitelerinin açıklayıcı bir listesini vermek üzere kurulan ve diğer sistemlere göre daha dengeli ve kapsayıcı göstergeler kullandığını ifade eden üniversitelerin profillerine erişim imkânı vermektedir. Ayrıca bu sistemin dünya sıralamasının yanında farklı amaçlarla üniversiteleri sıraladığı listeleri de bulunmaktadır. 1000 üniversiteyi kapsayan genel sıralamanın yanında 11 dalda (Sanat ve insan bilimleri, İşletme ve ekonomi, Bilgisayar bilimi, Eğitim, Mühendislik ve teknoloji, Hukuk, Yaşam bilimleri, Klinik, Klinik öncesi ve sağlık, Fiziksel bilimler, Psikoloji, Sosyal bilimler) alan sıralaması da sunulmaktadır. Sistemin ayrıca ekonomisi gelişmekte olan üniversiteleri aynı göstergeleri farklı ağırlıklandırma kullanarak sıraladığı bir diğer listesi daha bulunmaktadır. Subjektif değerlendirme temelli ve davetle yapılan dünya tanınırlık sıralaması ise kıdemli, alanında öne çıkmış akademisyenlerin katılımıyla gerçekleştirilmektedir. THE, kurumsal olarak daha yeni üniversiteleri sıralamak için de genç üniversite sıralaması adı altında 50 seneden daha az geçmişe sahip üniversiteleri listelemektedir. Diğer dört sıralama listesi ise bölgesel bağlamda veri sağlamak amacıyla hazırlanmış listelerdir. Bunlardan ikisi (asya üniversiteleri sıralaması ve latin amerika sıralaması) dünya sıralaması göstergelerini kullanmış ancak bazı düzenlemelere gidilmiştir. Kalan diğer iki sıralama ise (Amerika üniversite sıralaması ve japon üniversite sıralaması) öğrenci merkezli sıralamalar olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.4.2.1 Sistem metodolojisi

Tanınilık göstergesinin toplamda önemli bir orana sahip olduğu sıralama sistemleri arasında sayılabilecek THE World University Rankings, sıralama sistemi yayımlamanın amacı olarak yükseköğretimin farklı paydaşlarına farklı amaçlar sunmaktadır. Sistem kullandığı göstergeler için farklı kaynaklardan veriler toplarken, bu veriler hem objektif hem de sübjektif özellikler taşımaktadır. Sistem kullanılan göstergeler için herhangi bir kuramsal çerçeve belirtmemiş ve göstergelerin seçilme süreçleriyle ilgili ve ağırlıklandırma aşamasıyla ilgili herhangi bir dayanak sunmamıştır. Sistemin kullandığı veriler alanda yürütölen tanınırlık anketiyle, bibliyometrik özellikli olanlar Elsevier şirketinin sağladığı verilerle ve diğer veriler ise yükseköğretim kurumlarının kendi sağladıkları verilerle oluşturulmaktadır. Sistemin toplamış olduğu farklı verilerin standardizasyonu z-puanın bir versiyonu kullanılarak oluşturulan kümülatif muhtemellik fonksiyonu hesaplanarak yapılmaktadır. Tablo 3.5'te kullanılan göstergelerin kriterlerini, açıklamalarını ve ağırlıklandırmalarını göstermektedir.

Tablo 3.5

THE World Rankings 'de Kullanılan Göstergeler, Gösterge Ağırlıklandırmaları ve Açıklamaları

Kriter	Gösterge	Gösterge Açıklamaları	Ağırlıklandırmalar
Öğretim	Tanımlılık	Yıllık olarak yürütülen Akademik Tanımlılık Anketi yoluyla toplanan tanımlılık göstergesi kurumların öğretimdeki algılanan prestini incelemektedir.	% 15
	Öğretim üyesi başına öğrenci sayısı		% 4,5
	Doktora ile lisans arasındaki oran	Öğrenci oranlarıyla ilgili göstergeler öğretimin en üst düzeyde nasıl yapıldığıyla ilgili bilgiler vermekte ve bunun yanında gelecek nesil akademisyenlerin yetişmesinde ne kadar kararlı olduğunu göstermektedir.	% 2,25
	Öğretim üyeliğine yükselen doktora öğrencisi oranı		% 6
	Kurumsal gelir	Kurumsal gelir göstergesi ise, akademik personel sayılarına göre ölçeklendirilir ve satın alma gücü paritesi (PPP) için normalleştirilir. Bir kurumun genel durumunu gösterir ve öğrenciler ve personel için mevcut altyapı ve tesisler hakkında geniş bir fikir verir.	% 2,25
Araştırma	Tanımlılık	Akademik Tanımlılık Anketi yoluyla elde edilen cevaplar temel alınarak üniversitenin araştırma mükemmeliyetinde meslektaşları arasındaki tanımlılığı incelenir.	% 18
	Araştırma geliri	Araştırma geliri akademik personel sayılarına göre ölçeklendirilir ve satın alma gücü paritesi için düzeltilmiştir. Ayrıca bu gösterge, her bir üniversitenin farklı alanlardaki profilini dikkate almak için tamamen normalleştirilmiştir.	% 6
	Araştırma üretkenliği	Üretkenliği ölçmek için, her araştırmacının Elsevier Scopus veritabanı tarafından indekslenen dergilerde yayımlanan çalışmaları sayılmaktadır. Bu gösterge kurumsal büyüklük için ölçeklendirilmiş ve konu alanı için normalleştirilmiştir.	% 6
Atıf	Atıf	Bir üniversitenin yayımlanmış çalışmalarına ortalama kaç defa atıf yapıldığının belirlenmesiyle ölçülür. Veriler atıf hacmindeki varyasyonları göstermesi açısından farklı konu alanları için normalleştirilmiştir.	% 30
Uluslararası Görünüm	Uluslararası öğrenci oranı	Bir üniversitenin tüm dünyadaki lisans, yüksek lisans ve fakülteleri kendine çekebilmesi, dünya sahnesindeki başarısının anahtarıdır.	% 2,5
	Uluslararası personel oranı		% 2,5
Endüstri Geliri	Uluslararası iş birliği	Bir üniversitenin en az bir uluslararası ortak yazarı olan makale oranı hesaplanmakta ve daha yüksek cilt numarası yüksek puanlanmaktadır. Bu gösterge üniversitenin konu çeşidi için normalleştirilmektedir.	% 2,5
	Endüstri geliri	Bir kurumun, çalıştırdığı akademik personel sayısına göre ölçeklendirdiği endüstriden (PPP için ayarlanmış) ne kadar gelir elde ettiği incelenmektedir.	% 2,5

3.4.2.2 Sistemle ilgili değerlendirme

THE öğretim, uluslararasılaşma ve endüstri iş birliği gibi göstergeleri içeren kapsayıcı bir yaklaşım benimsemektedir. Bu bağlamda THE'nin daha geniş ve kurumsal bir odağının olduğu söylenebilir (Piro ve Sivertsen, 2016, s. 2275). Sistem üniversitelerin temel misyonlarından öğretim, araştırma, bilgi transferi ve uluslararası kabul edilme bağlamında kurumları değerlendiren tek sistem olarak karşımıza çıkmaktadır (Anowar vd., 2015, s. 560). THE ayrıca üniversitenin öğretim ve araştırmanın ötesinde önemli bir diğer misyonu olan inovasyonu ölçmeyi amaçlamakta ve inovasyonu patent sayısı veya çıktılarının ticari başarısıyla ölçülen toplumla ilintili süreçler ve ürünleri üretebilme becerisi olarak tanımlamaktadır (Lim, 2018, s. 424). Sistemin farklı veri kaynaklarını kullanması sistemin hitap ettiği kitle bakımından meşruluğunu artıran bir unsur olsa da tanınırlık göstergesi için algıya dayalı verilerin kullanılması sistemle ilgili problemleri noktayı oluşturmaktadır. Tanınırlık anketleri ise kurumların ticari pozisyonlarını gösterirken onların değerlerini ifade etmemektedir ve THE tanınırlık göstergesiyle bu iki kavram arasındaki farkı dikkate almamaktadır (Marginson, 2007b, s. 134). Sistemin özellikle tanınırlık anketiyle ilgili hususlarından verileri toplama yöntemi, katılımcılarla ilgili verilerin eksikliği, katılan uzmanların nasıl seçildiği, soruların cevaplanma oranı, cevaplayanların ve cevaplamayanların profilleri gibi konular; üniversitelerden talep edilen bilgilerdeki anlaşılması güç, yorumlanabilecek sorular bu sisteme yöneltilen önemli eleştiriler olarak görülmektedir (Soh, 2013, s. 114; Vincke, 2009, s. 20).

3.4.2.3 Türk üniversitelerinin THE'de performansları

Türk üniversitelerinin THE'de göstermiş oldukları performans Tablo 3.6'da sunulmuştur.

Tablo 3.6.

THE Dünya Sıralaması Türk Üniversiteleri

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1-500	Boğaziçi Üniversitesi İstanbul	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Koç Üniversitesi	Koç Üniversitesi	Koç Üniversitesi	Sabancı Üniversitesi	Çankaya Üniversitesi
	Teknik Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi	Sabancı Üniversitesi	Sabancı Üniversitesi	Koç Üniversitesi	Sabancı Üniversitesi
	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Sabancı Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi		
	Bilkent Üniversitesi	Sabancı Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	Atılım Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi		

Tablo 3.6 (Devam)

THE Dünya Sıralaması Türk Üniversiteleri

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1-500	Koç Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi Koç Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi			
			Orta Doğu Teknik Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi	Atılım Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi
501-1000			Anadolu Üniversitesi Erciyes Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi İstanbul Üniversitesi	Gebze Teknik Üniversitesi Hacettepe Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi Hacettepe Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi Koç Üniversitesi
			Hacettepe Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi
			İstanbul Üniversitesi	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi
			Yıldız Teknik Üniversitesi	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	Akdeniz Üniversitesi	Anadolu Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
			Anadolu Üniversitesi	Anadolu Üniversitesi	Erciyes Üniversitesi	Atılım Üniversitesi	Atılım Üniversitesi
			Ankara Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	Erciyes Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi
				Erciyes Üniversitesi	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	Gebze Teknik Üniversitesi	Karabük Üniversitesi
				Gazi Üniversitesi	Marmara Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	
					TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi		
				Marmara Üniversitesi	Yıldız Teknik Üniversitesi	Yıldız Teknik Üniversitesi	

Not. Üniversite isimleri sıralamadaki sıralarıyla verilmiştir (En üstteki üniversite sıralamada en üst konumdadır.)

2014-2020 yılları arasında Türk üniversitelerinin THE dünya üniversiteler sıralamasında gösterdiği performansa göre 2014'te 3 devlet 2 vakıf toplam beş üniversite ilk 500 sıralamasına girmeyi başarmıştır. 2015 yılında ise 3 devlet 3 vakıf olmak üzere toplam 6 üniversite bulunmaktadır. Ancak bu iki yılda ilgili sıralama sistemi ilk 1000 sıralaması yayımlanmamıştır. 2016 yılında ise ilk 500 listesinde 3 vakıf, 2 devlet toplam 5 üniversite bulunurken, 501-1000 arasında ise 6 devlet üniversitesi yer almıştır. 2017 yılında ise ilk 500 sıralamasındaki 5 Türk üniversitesinden yalnızca biri devlet üniversitesidir. Aynı yıl 501-1000 arasındaki 12 üniversitenin ise yalnızca 1'i vakıf üniversitesidir. 2018 yılı sonuçlarına göre ilk 500 üniversite arasına giren 4 üniversitenin yalnızca 1'inin devlet üniversitesi olduğu görülmektedir. 2018 yılının 501-1000

sıralaması sonuçları ise 10 devlet, 2 vakıf olmak üzere toplam 12 Türk üniversitesinin sıralamada kendine yer bulduğunu göstermektedir. 2019 yılında ilk 500 listesindeki iki üniversite de vakıf üniversitesi olurken, 501-1000 arasındaki 10 üniversiteden ikisi vakıf diğerleri devlet üniversitesi olarak karşımıza çıkmaktadır. 2020 yılı sonuçları ise biri devlet biri vakıf iki üniversitenin ilk 500 listesinde olduğunu gösterirken, 501-1000 listesinde üçü vakıf, altısı devlet toplam dokuz üniversitenin bulunduğunu göstermektedir.

3.4.3 Quacquarelli Symonds (QS)

İlk dünya üniversiteler sıralamasını 2004 yılında yayımlayan Quacquarelli Symonds (QS) World University Rankings 2019 listesiyle sıralamanın 15. versiyonunu yayımlamıştır. Sistemin QS World University Rankings haricinde 11 farklı sıralama girişimi daha bulunmaktadır. Bu sıralamalar;

- QS World University Rankings by subject: Farklı gösterge setiyle düzenlenen bu liste 48 konuya göre üniversiteleri sıralamaktadır.
- QS Business Masters Rankings: QS'in kendi oluşturduğu bir anket yoluyla ve kurumların kendi beyanlarıyla oluşturulan verilerle yapılan bir listedir.
- QS Global MBA Rankings: MBA programı olan kurumların iş bulabilirlik, girişimcilik ve mezun sonuçları, yatırıma dönüt, alan liderliği, sınıf ve öğretim elemanı çeşitliliği gösterge setlerine göre sıralamasıdır.
- QS Graduate Employability Rankings: Üniversitelerin mezun istihdamı açısından sonuçlarını karşılaştırmak amacıyla yayımlanan liste işveren itibarı, mezun çıktıkları, öğretim elemanı başına işverenlerle işbirliği, işveren/öğrenci bağlantıları ve mezun istihdam oranı olmak üzere beş göstergeden elde edilen puanlarla oluşturulmuştur.
- QS University Rankings by Region: Yükseköğretim kurumlarının Latin Amerika, Asya, Arap, BRICS ve Avrupa & Merkez Asya bölgeleri bağlamında sıralamasıdır.
- QS University Rankings by Location: Bölgesel sıralamada özel önem taşıyan lokasyonlardan Çin-anakara, Hindistan, Güney Kore, Japonya ve Meksika bağlamında kurumların sıralamasıdır.
- QS Best Student Cities: Yıllık olarak yayımlanan bu sıralama uluslararası düzeyde şehirleri altı gösterge kategorisiyle oluşturulan bir puanla sıralayan bir listedir. Bu

gösterge kategorileri: QS dünya sıralamasının sonuçlarının kullanıldığı *üniversite sıralaması* kategorisi, öğrenci popülasyonu ile ilgili *öğrenci karışım* kategorisi, şehrin ne kadar tercih edilen bir yer olduğuyla ilgili *tercih edilirlilik* kategorisi, istihdam özellikleriyle ilgili işveren hareketleri kategorisi, öğrenci ve aileler için önemli bir kriter olan *mali karşılanabilirlik* kategorisi ve öğrenim deneyimi ve mezuniyet sonrası kapsayan anket yoluyla toplanan öğrenci görüşü kategorisi olarak ifade edilmektedir.

- QS Top 50 Under 50: 2012 yılından itibaren yayımlanan bu liste kurumsal yaş olarak 50 yıldan daha az yaşta olan genç üniversitelerin sıralamasıdır. 2015 yılından itibaren de sıralamanın aralığı artırılarak 50 yaşına altındaki diğer 100 üniversite eklenerek 50 yaşın altındaki 150 üniversitenin sıralaması yapılmaktadır.
- QS System Strength Rankings: Dünyanın en güçlü yükseköğretim sistemlerinin belirlenmesi amacıyla hazırlanan bu liste (i) sistem gücü, (ii) erişim, (iii) amiral gemisi kurum performansları ve (iv) ekonomik bağlam olmak üzere dört alandaki ulusal performansları karşılaştırmaktadır. *Sistem gücü* bir kurumların QS dünya sıralamasındaki pozisyonuyla, *erişim* dünya klasmanı yükseköğretime erişimle, *amiral gemisi kurumlar* bu kurumların listelerdeki sıralama performanslarıyla, ekonomik bağlam ise ülkelerin sıralamalarındaki her bir üniversitesine verilen bir endeks puanıyla kişi başı GSYİH'nin katsayılarının çarpılmasıyla ulaşılan sonucu ifade etmektedir.
- QS IGAUGE Rating System: Hindistan'daki yükseköğretim kurumlarını sıralamayı amaçlayan bir sistemdir. Öğretim ve öğrenme, öğretim elemanı kalitesi, iş bulabilirlik, öğrenci çeşitliliği, hizmetler, sosyal sorumluluk, akreditasyon kategorilerinden oluşan birincil kriterler ve sanat-kültür, öğretim elemanı çeşitliliği, girişimcilik, araştırma ve yenilikçilik kategorilerinden oluşan ikincil kriterlerle oluşturulan sıralamada kurumların kriterlerden elde edilen puanları sunulmadan altı farklı gruba ayrılmaktadır.

3.4.3.1 Sistem metodolojisi

15. versiyonu yayımlanan QS Dünya Üniversite Sıralamaları 2015 yılında öğretim üyesi alan normalizasyonunda yapılan önemli değişiklik haricinde tutarlı metodolojiyi sürdüren bir sıralama sistemidir. Üniversiteleri altı göstergeye göre değerlendiren sistem araştırma verimliliğini, akademik duruş, mezun iş bulabilirliğini, sınıf büyüklüğünü ve

uluslararasılaşmayı dikkate almaktadır. Akademik tanınırlığın puanlamada en büyük oranı oluşturduğu sistem bu gösterge için alanında en büyük anket çalışmasını da sürdürmektedir. Ancak anketin yürütülme aşamasında örneklem seçimiyle ilgili ve dönüş oranıyla ilgili bilgilerin verilmediği görülmektedir. Sistemin gösterge ve ağırlıklandırmanın mevcut durumuyla ilgili yapmış olduğu açıklamalardan herhangi bir teorik veya bilimsel dayanağının olmadığını söylemek mümkündür. Tablo 3.7’de sıralamada kullanılan göstergeler, açıklamaları ve ağırlıklandırmalar sunulmuştur.

Tablo 3.7

QS World University Rankings'de Kullanılan Göstergeler, Gösterge Ağırlıklandırmaları, Açıklamaları ve Veri Kaynakları

Kriter	Gösterge	Gösterge Açıklamaları	Veri Kaynağı	Ağırlıklandırmalar
Akademik Duruş	Akademik Tanınırlık	Öğretim ve araştırma kalitesiyle ilgili 80000 uzmanın görüşünün toplandığı bu gösterge büyüklük ve kapsam bakımından alanında dünyanın en büyük akademik görüş anketidir. Ankette uzman kişiden alanında bölgesel ve uluslararası düzeyde en iyi kurumun listelenmesi istenmektedir.	QS akademik anket aracılığıyla toplanan uzman görüşleri	%40
Mezun İş Bulabilirliği	İşveren Tanınırlığı	Bu gösterge QS işveren anketi aracılığıyla toplanan ve işverenlerin en yeterli, yenilikçi ve verimli mezunların hangi üniversitelerden olduklarını belirledikleri bir göstergedir. 40000 fazla işverenin katıldığı çalışma türünün de en büyüğü olma özelliğini taşımaktadır. Ölçmesi zor olan bu gösterge için belirlenen bu ölçüm öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısını belirleyerek öğrencinin öğretim elemanlarına ulaşımını ve öğretim elemanlarının öğretim konusundaki sorumluluk büyüklüğünü de dolaylı olarak ölçmeyi amaçlamaktadır.	QS işveren anketi aracılığıyla toplanan işveren görüşleri	%10
Sınıf Büyüklüğü	Öğretim Elemanı/Öğrenci Oranı	Öğretim elemanlarının 5 yıllık araştırmalarına aldığı 6 yıllık atıf sayısı ilgili kurumdaki öğretim elemanı sayısına bölünerek elde edilen bu gösterge için veriler iki yıl önceki 5 ve 6 yıllık verileri kapsamaktadır. Gösterge için alan normalleştirilmesi yapılmıştır.	Kurumların kendi raporlarından ve resmi kaynaklardan	%20
Araştırma Verimliliği	Öğretim Elemanı Başına Atıf	Dünyanın farklı yerlerinden öğretim elemanı ve öğrencileri çekmenin göstergesi olarak bu iki gösterge üniversitenin uluslararası bir marka olduğunu, çok uluslu bir çevre sunduğunu ve en iyi uygulamalar ve inançların takasının artırıldığı bir ortamı göstermektedir.	Elsevier Scopus Veritabanı	%20
Uluslararasılaşma	Uluslararası Öğretim Elemanı Oranı		Kurumların Kendi Raporları	%5
	Uluslararası Öğrenci Oranı			%5

3.4.3.2 Sistemle ilgili değerlendirme

Sıralama ilgili önemli eleştirilerden birisi sıralama sistemlerinde tartışmalı göstergelerden birisi olan tanınırlık göstergesiyle ilgilidir. Sistemin özellikle akademik ve işveren anketleriyle topladığı verilerin geçerlikleri ve güvenilirlikleriyle ilgili problemlerin olduğu ifade edilmektedir. Anket yoluyla uzmanların ve işverenlerin görüşlerinin toplandığı anket için örneklem seçiminin Amerika ve İngiliz Milletler Topluluğu ülkelere yönelik olarak taraflı olduğu ve bu durumun da sıralama sonuçlarının önyargılı olmasına sebep olduğu söylenebilir (Aguillo vd., 2010, s. 255; M.-H. Huang, 2012, s. 77; Pavel, 2015, s. 62). Bu durumu sıralama sonuçları da destekler niteliktedir, çünkü sonuçlar QS'in dünya tanımlamasının diğer sistemler gibi farklılaştığını ve Anglo-Saxon ülkelere doğru bir eğiliminin olduğunu göstermektedir (Moed, 2017, s. 984).

3.4.3.3 Türk üniversitelerinin QS WUR'da performansları

Türk üniversitelerinin 2014-2020 yılları arasında QS WUR'da göstermiş oldukları performans Tablo 3.8'de sunulmuştur.

Tablo 3.8

QS Dünya Sıralaması Türk Üniversiteleri

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1-500	Bilkent Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi	Koç Üniversitesi	Koç Üniversitesi
	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	Teknik Üniversitesi	Sabancı Üniversitesi	Koç Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi	
	Boğaziçi Üniversitesi	Teknik Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	Koç Üniversitesi	Sabancı Üniversitesi		
	Koç Üniversitesi	Koç Üniversitesi	Sabancı Üniversitesi	Teknik Üniversitesi	Teknik Üniversitesi		
		Sabancı Üniversitesi	Koç Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi		
			İstanbul Teknik Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi	Sabancı Üniversitesi
501-1000	İstanbul Teknik Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	Teknik Üniversitesi	Sabancı Üniversitesi
	Hacettepe Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	Çukurova Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	Teknik Üniversitesi
	İstanbul Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	Çukurova Üniversitesi	Gazi Üniversitesi	Çukurova Üniversitesi	Teknik Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi
	Çukurova Üniversitesi	Çukurova Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	Gazi Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi

Tablo 3.8 (Devam)

QS Dünya Sıralaması Türk Üniversiteleri

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
501-1000				İstanbul Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	Gazi Üniversitesi Hacettepe Üniversitesi İstanbul Üniversitesi	Ankara Üniversitesi Hacettepe Üniversitesi İstanbul Üniversitesi

Not. Üniversite isimleri sıralamadaki sıralarıyla verilmiştir (En üstteki üniversite sıralamada en üst konumdadır.)

Türk üniversitelerinin QS WUR’da 2014-2020 yılları arasında aldıkları sıralama sonuçlarına göre 2014’te 2 devlet 2 vakıf üniversitesi ilk 500 sıralamasına girerken, 4 devlet 1 vakıf üniversitesi ise 501-1000 sıralaması içinde yer almıştır. 2015 yılında ise ilk 500 sıralamasında vakıf üniversitesi sayısı 2014’e göre artarak 3 vakıf 2 devlet üniversitesi sıralamaya girmiştir. 501-1000 sıralaması içine ise 5 devlet üniversitesi girmeyi başarmıştır. Türk üniversitelerinin 2016 yılında gösterdikleri performans ise sayı bakımından 2015 yılının verileriyle aynıdır. 2017 yılında ise ilk 500 listesine giren 5 üniversitenin ilk üçünün vakıf üniversitesi olduğu görülmektedir. 501-1000 sıralamasında ise 1 devlet üniversitesi daha sıralamaya girerek toplam 6 üniversite listede yer almıştır. 2018’de de 2017 ulaşılan sayılar bir değişiklik göstermemiş ve 2017 yılının verileriyle aynıdır. Ancak yıllar arasında sıralamanın ortak sonucu olarak Türkiye’nin kuruluş olarak en eski vakıf üniversitesinin son beş yılda Türk üniversiteleri arasında en üst sırayı alması olarak ifade edilebilir. 2019 yılı itibariyle ilk 500 listesindeki üniversite sayısı düşüş göstermiş ve 2019 yılında iki vakıf üniversitesi listedeyken, 2020 sonuçlarına göre yalnızca bir vakıf üniversitesi bu listededir. 2019 ve 2020 yıllarında 501-1000 listesindeki üniversiteler arasında sekiz Türk üniversitesi bulunurken 2019 yılında bu üniversitelerin yedisi devlet, biri vakıf, 2020 yılında ise ikisi vakıf altısı devlet üniversitesidir.

3.4.4 CWTS Leiden Ranking

2012 yılından itibaren global düzeyde yıllık olarak üniversitelerin performanslarını değerlendiren sıralamalar yayımlayan bir sistemdir. Sıralama sistemi, Hollanda’da bulunan Leiden Üniversitesi bünyesinde kurulan Centre for Science and Technology Studies (CWTS) tarafından yürütülmektedir. Sistem diğer sıralamaların aksine tüm göstergelerin belirli bir ağırlıklandırma ile oluşturulan tek bir puan sunmanın yerine etki ve işbirliği göstergeleri altında toplam 9 farklı liste yayımlamaktadır. Kullanıcılarına gösterge türlerinden birini seçme ve gösterge türü altında yayımlanan

listelerden birini seçme olanağı veren sistem aynı zamanda sonuçları liste, grafik ve harita olarak görüntüleme seçeneği sunmaktadır.

3.4.4.1 Sistem metodolojisi

Sistemin metodoloji bileşenleri veri, üniversitelerin seçimi, alanlar, göstergeler olarak sıralamak mümkündür. CWTS Leiden üniversite sıralaması temel olarak WOS'tan alınan bibliyografik veri üzerine temellendirilmiştir. SCI-Expanded, SSCI ve AHCI endeks verilerini kullanan sistem konferans bildiri yayınlarını ve kitapları hesaplamalarına dahil etmemektedir. Sıralamaya dahil edilecek üniversitelerin seçimi ise yine WOS endeksli dergilerde sıralama yapılan yılın iki yıl öncesindeki son dört yıl içinde en az 1000 yayın yapan tüm dünyadaki üniversiteler olarak belirlenmiştir. Sistem kullanıcılarına alan bazında bir sıralama görüntüleme imkânı da sunmakta ve bu alanlar atıf yapma pratiğinin büyük ölçekli bir analiziyle ortaya çıkarılan mikro düzey alanların algoritmik olarak belirlenmesiyle oluşturulan temel alanların sınıflandırılmasıyla gerçekleştirilmektedir. Bu alanlar (i) biomedikal ve sağlık bilimleri, (ii) fen ve yer bilimleri, (iii) matematik ve bilgisayar bilimleri, (iv) fen bilimleri ve mühendislik, (v) sosyal ve beşerî bilimler olarak beş gruba ayrılmıştır. CWTS Leiden sıralaması üniversitelerin bilimsel etkileri ve bilimsel iş birliğine katılımlarını belirlemek amacıyla iki tür gösterge seti kullanmaktadır. Göstergelerle ilgili bilgiler Tablo 3.9'da sunulmuştur. Gösterge verilerini oluşturan yayınların değerlendirmeye alınabilmesi için İngilizce yazılmış, bir veya birden fazla yazarlı, geri çekilmemiş ve temel dergilerin (core journal) birinde yayımlanmış olması gerekmektedir. Son kriterdeki dergi türü ise uluslararası bir kapsamının olması ve diğer temel dergilere yeterince fazla sayıda atıf yapmış olması olarak ifade edilmiştir. Sistemde kullanılan göstergelerden yayın çıktısını gösteren gösterge (P) haricinde tüm göstergelerin ölçek bağımlı ve bağımsız olarak iki varyasyonu bulunmaktadır. Bu iki varyasyondan ölçek bağımlı olan kurumların ilgili göstergedeki toplam değerini ifade ederken, ölçek bağımsız ise yayınların oranını alarak üniversitelerin büyüklüğüyle ortaya çıkan olumsuzluğu ortadan kaldırmaktadır. Ayrıca etki göstergelerinden TCS ve MCS haricindeki tüm göstergeler için bilimsel alanlar arasında atıf pratiğindeki farklılıklar için normalleştirme uygulamasına gidilmiş ve atıfların sayımı için fraksiyonel sayım metodu kullanılmıştır.

Tablo 3.9

CWTS Leiden Rankings 'de Kullanılan Göstergeler, Gösterge Ağırlıklandırmaları, Açıklamaları ve Veri Kaynakları

Kriter	Gösterge	Gösterge Açıklamaları	Veri Kaynağı
Etki	P(top %1) ve PP(top %1)	Aynı alan ve aynı yıl içindeki diğer yayınlarla karşılaştırıldığında en sık atıf alan %1'lik dilime giren üniversite yayınlarının sayısı ve oranı	Web of Science
	P(top %5) ve PP(top %5)	Aynı alan ve aynı yıl içindeki diğer yayınlarla karşılaştırıldığında en sık atıf alan %5'lik dilime giren üniversite yayınlarının sayısı ve oranı	
	P(top %10) ve PP(top %10)	Aynı alan ve aynı yıl içindeki diğer yayınlarla karşılaştırıldığında en sık atıf alan %10'luk dilime giren üniversite yayınlarının sayısı ve oranı	
	P(top %50) ve PP(top %50)	Aynı alan ve aynı yıl içindeki diğer yayınlarla karşılaştırıldığında en sık atıf alan %50'lik dilime giren üniversite yayınlarının sayısı ve oranı	
	TCS ve MCS	Üniversitenin yayınlarına aldığı toplam ve ortalama atıf sayısı	
	TNCS ve MNCS	Üniversitenin yayınlarına aldığı toplam ve ortalama atıf sayısının alan ve yayımlanma yılına göre normleştirilmiş değerleri	
İş birliği	P(collab) ve PP(collab)	Bir veya birden fazla kurumla birlikte yazılmış yayınların sayısı ve oranı	Web of Science
	P(int collab) ve PP(int collab)	İki veya daha fazla ülkenin katılımıyla yazılmış yayınların sayısı ve oranı	
	P(industry) ve PP(industry)	Bir veya daha fazla endüstriyel kurumla birlikte yazılmış yayınların sayısı ve oranı	
	P(<100 km) ve pp(<100 km)	Coğrafi iş birliği uzaklığının 100 km'den az olduğu yayınların sayısı ve oranı	
	P(>5000 km) ve PP(>5000 km)	Coğrafi iş birliği uzaklığının 5000 km'den fazla olduğu yayınların sayısı ve oranı	

3.4.4.2 Sistemle ilgili değerlendirme

Sistemin sıralama sistemlerinin kullanılmasıyla ilgili yayımladıkları sistemlerin sorumlu, sağduyulu kullanımının nasıl olması gerektiğini ifade eden maddeler sistemi kuran ve listeleri yayımlayan oluşumun sıralamaların ne olduğunu ve ne ifade ettiğini göstermesi açısından önemlidir. Ancak sistemle ilgili olarak;

- Verilerin yalnızca bibliyometrik kaynaklardan alınması veri çeşitliliği açısından problemlili görülebilir.
- Tek bir liste yayımlamaması sistemin üniversite performansının tek bir puanla ölçülemeyeceği görüşünü yansıtmakla birlikte kullanıcılar açısından özellikle öğrenciler ve aileler açısından karmaşık olabilir. Ayrıca kullanılan bu göstergeler öğretim uygulamaları açısından bir bilgi sunmamaktadır.
- Listenin dünya çapında liste olması iddiasına rağmen üniversiteleri listeye dahil etme kriterleri sistemin sonuçlar bağlamında önyargılı olmasına neden olacak şekilde tasarlandığını göstermektedir.

Sonuç olarak sistemin gerek metodolojisiyle ilgili sunmuş olduğu açıklamalar gerekse sıralamaların nasıl kullanılması gerektiğiyle ilgili yayımladığı maddeler sistemin yanlış veya yanlış çıkarımlara yol açabilecek noktaların farkında olduğunu göstermektedir.

3.4.4.3 Türk üniversitelerinin CWTS Leiden Ranking'de performansları

CWTS Leiden Rankings diğer uluslararası sıralama sistemlerinin çoğunluğunun aksine göstergelere ağırlıklandırarak tek bir liste yayımlamamaktadır. Kullanıcılarına zaman aralığı, bilim alanı, bölge, minimum yayın sayısı, gösterge türü, gösterge ve göstergelere göre sıralama olarak farklı seçenekler sunan sistem bu seçeneklerin her biri için farklı listeler oluşturma imkânı vermektedir. Kullanıcıların kendi kalite veya başarı anlayışına göre listeler oluşturulabildiğinden Türk üniversitelerinin performansları konusunda tek bir listesinin olmaması, üniversitelerle ilgili genel bir performans değerlendirmesi yapılmasını mümkün kılmamaktadır.

3.4.5 The Center for World University Rankings (CWUR)

2012 yılında Suudi Arabistan'da kurulan sistem üniversite ve hükümetlere eğitim ve araştırma çıktılarını geliştirecek danışmanlık hizmeti vermeyi amaçlayan bir örgüt tarafından yürütülmektedir. Sistem 2016 yılından itibaren merkezini Birleşik Arap Emirlikleri'ne taşımış ve faaliyetlerini yürütmeye devam etmektedir. İlk sıralama listesini 2012 yılında en iyi 100 üniversite olarak yayımlayan sistem; eğitimin, mezun

istihdamının, araştırma çıktısının ve atıfların kalitesini anket ve üniversitelerin kendi raporlarını kullanmadan değerlendiren akademik bir küresel sıralama sistemidir. İlk 100 listesi yayımlamayla başlayan sistem, 2014 yılından itibaren kapsamını artırmış ve 2018 yılına kadar ilk 1000 üniversiteyi dünya ölçeğinde sıralamıştır.

3.4.5.1 Sistem metodolojisi

CWUR yıllık olarak yayımladığı sıralama listesini yedi objektif ve güçlü gösterge kullanarak hazırlamaktadır. Sistem kullandığı göstergelerle hem öğrenme ortamının kalitesini hem de araştırma kalitesini belirlemeyi amaçlamaktadır. Tablo 3.10'da sistemin kullandığı göstergeler, açıklamaları, veri kaynakları ve ağırlıklandırmaları sunulmuştur.

3.4.5.2 Sistemle ilgili değerlendirme

Üniversiteleri objektif ve güçlü göstergelerle değerlendirdiğini ifade eden sistem bu göstergeler için veri kaynağı olarak üçüncü taraflarca sağlanan verileri kullanmaktadır. Bu yolla özellikle sübjektif olması özelliğinden dolayı adı çıkmış olan anket verilerinden kaçınılmış ve daha gelişmiş bir metodoloji kullanan bir sistem olarak literatürde yer almıştır (Soh, 2016, s. 2). Ancak sistemin önemli problemlerinden biri olarak sonuçların yıllara göre karşılaştırılabilirliğini önemli ölçüde etkileyen ve kalite tanımlamasının ve kriterlerinin değişmesine sebep olan gösterge seçimindeki, ağırlıklandırmadaki ve aynı göstergelerin hesaplamasındaki değişiklikler ifade edilebilir. Sistemin kendi içinde metodolojik geliştirme amacıyla yapmış olduğu değişikliklerin sonuçların yorumlanmasında ortaya çıkarabileceği yanlış veya eksik yargılar sistemin tutarsızlığı olarak sonuçlara yansıma potansiyeli oluşturmaktadır. Yine kullanılan veri tabanlarının dil bağlamındaki eğilimleri, öğretim elemanı kalitesi göstergesi için kullanılan ödül verisinin toplandığı ödül listesi kendi içinde belirli önyargıları sonuçlara yansıyacaktır.

Tablo 3.10

CWUR World University Rankings 'de Kullanılan Göstergeler, Gösterge Ağırlıklandırmaları, Açıklamaları ve Veri Kaynakları

Kriter	Gösterge	Gösterge Açıklamaları	Veri Kaynağı	Ağırlıklandırmalar
Eğitim Kalitesi	Eğitim kalitesi	Önemli uluslararası ödüller, mükâfatlar ve madalyalar kazanan üniversite mezun sayısının üniversite büyüklüğüne göre hesaplanmasıyla belirlenmektedir.	Öğretim elemanı kalitesi verilerinin alındığı tüm ödüller bu gösterge için de kullanılmıştır.	% 15
	Mezun istihdamı	Üniversite büyüklüğüne göre hesaplanan dünyanın en iyi şirketlerinde CEO pozisyonu elde etmiş mezunların sayısı belirlenmektedir.	Forbes Global 2000 listesindeki şirketlerde 2011 yılından itibaren CEO pozisyonunda yer alan mezun sayısı	% 15
Öğretim elemanının kalitesi ve Araştırma kalitesi	Öğretim elemanı kalitesi	Önemli uluslararası ödüller, mükâfatlar ve madalyalar kazanan akademisyen sayısıyla belirlenir.	Nobel Prize, Nobel Memorial Prize in Economic Sciences ve diğer disiplinlerdeki ödüller: Abel Prize, Balzan Prize, Berggruen Prize, Breakthrough Prize, Charles Stark Draper Prize, Crafoord Prize, Dan David Prize, Fields Medal, Gruber Prize, Holberg International Memorial Prize, Japan Prize, Johan Skytte Prize, Kavli Prize, Kluge Prize, Kyoto Prize, Millennium Technology Prize, Praemium Imperiale, Pritzker Prize, Queen Elizabeth Prize for Engineering, Shaw Prize, Schock Prize, Stockholm Prize in Criminology, Templeton Prize, Turing Award, Vautrin Lud Prize, Vetlesen Prize, Wolf Prize, and World Food Prize	% 15
	Araştırma çıktısı	Toplam araştırma sayısıyla hesaplanır.	WOS	% 15
	Kaliteli yayınlar	Üst düzey dergilerde yayımlanan araştırmaların sayısıyla belirlenir.	WOS ve European Reference Index for the Humanities (ERIH)	% 15
	Etki	En etkili dergilerde yayımlanan araştırma sayısıyla belirlenir.	Nature, Science, Proceedings of the National Academy of Sciences of the USA	% 15
	Atıflar	En çok atıf alan araştırma sayısıyla belirlenir.	WOS	% 10

3.4.5.3 Türk üniversitelerinin performansları

Türk üniversitelerinin 2014-2019 yılları arasında CWUR Dünya Üniversite Sıralamasında göstermiş oldukları performans Tablo 3.11’de sunulmuştur.

Tablo 3.11

CWUR Dünya Sıralaması Türk Üniversiteleri

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1-500	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi		Orta Doğu Teknik Üniversitesi		
	İstanbul Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
	Hacettepe Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi
	İstanbul Teknik Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi
	Ankara Üniversitesi	Teknik Üniversitesi	Teknik Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	Ege Üniversitesi	Ankara Üniversitesi
	Ege Üniversitesi	Ege Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	Ege Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi
	Bilkent Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	Ege Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi
	Gazi Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi	Gazi Üniversitesi	Ege Üniversitesi
	Boğaziçi Üniversitesi	Gazi Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi	Gazi Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	Gazi Üniversitesi
	Dokuz Eylül Üniversitesi	Dokuz Eylül Üniversitesi	Gazi Üniversitesi	Dokuz Eylül Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi
		Dokuz Eylül Üniversitesi		Erciyes Üniversitesi	Çukurova Üniversitesi	
				Çukurova Üniversitesi		
				Dokuz Eylül Üniversitesi		
				Atatürk Üniversitesi		

Not: Üniversite isimleri sıralamadaki sıralarıyla verilmiştir (En üstteki üniversite sıralamada en üst konumdadır.)

Türk üniversitelerinin sıralamada göstermiş olduğu performansa göre ilk 500 listesine 2014, 2015 ve 2017 yıllarında giren tek üniversitenin devlet üniversitesi olduğu görülmektedir. 501-1000 arasındaki Türk üniversitelerinin son beş yıldaki performansı ise az oranda bir artışın olduğunu göstermektedir. 2014, 2015 ve 2017 yılları için bu sayı dokuz iken 2016 yılında on, 2018 yılında da 13 üniversite olarak karşımıza çıkmaktadır. 2019 yılında ise düşüş yaşanmış ve listedeki üniversite sayısı yine 10’a gerilemiştir. CWUR dünya üniversite sıralama sonuçlarının Türk üniversiteleri bağlamında dikkat

çeken bir noktası ise incelenen yıllarda yalnızca bir vakıf üniversitesinin sıralamaya girmiş olmasıdır.

3.4.6 Round University Ranking (RUR)

RUR sıralama sistemi 2013 yılında kurulan RUR sıralama ajansı tarafından yıllık olarak yayımlanan uluslararası bir sıralama sistemidir. Öğretim, araştırma, uluslararası çeşitlilik ve finansal sürdürülebilirlik olmak üzere dört temel kriter üzerine inşa edilen sıralama sistemi 2010 yılından bu yana tüm yılların sıralama sonuçlarını sunmaktadır. Sistem dünya üniversiteler sıralaması haricinde kullanıcılarına alan sıralaması, gösterge türlerine göre sıralama, tanınırlık sıralaması ve akademik sıralama olmak üzere dört farklı sıralama daha yayımlamaktadır.

- Alan sıralaması; dünya sıralaması sonuçlarını (i) beşeri bilimleri, (ii) fen bilimleri, (iii) sağlık bilimi, (iv) doğa bilimleri, (v) teknik bilimler ve (vi) sosyal bilimler olmak üzere altı farklı konu alanında görüntülemeye olanak sunmaktadır.
- Göstergelere göre sıralama; dünya sıralaması sonuçlarını sıralamayı oluşturmada kullanılan 20 göstergenin her biri için görüntülemeye olanak sunmaktadır.
- Tanınırlık sıralaması; dünya üniversitelerini hem öğretim hem araştırma boyutlarındaki akademik tanınırlıklarına göre sıralamayı amaçlamakta ve dünya sıralamasını oluşturan öğretim ve araştırma tanınırlığı göstergeleri eşit oranda kullanılarak oluşturulmaktadır.
- Akademik sıralama ise; üniversiteleri akademisyenlerin araştırma üretkenliğini, atıflarını ve araştırma kalitesindeki akademik tanınırlıklarını her biri eşit ağırlıklandırılmış on gösterge üzerinden sıralamayı amaçlamaktadır.

3.4.6.1 Sistem metodolojisi

Üniversiteler tarafından sunulan istatistiki veriler, veri tabanlarından alınan bibliyometrik veriler ve anket aracılığıyla toplanan tanınırlık verileri 7 adımlık bir işlem sonunda kullanıcılara dünya sıralaması olarak ulaştırılmaktadır.

1. Öncül sıralama verisinin işlenmesi aşamasında sıralama için kullanılan verilerdeki eksik veya hatalı veriler tespit edilmekte ve farklı eğitim sistemlerine özgü özelliklerden kaynaklanabilecek hatalar giderilmektedir.

2. Ham verilerin işlenmesi sürecinde ise (i) uç veriler kontrol edilip düzeltmeler yapılmaktadır, (ii) göstergeler için eşik değer belirlenip eğer üniversitenin değeri minimum eşik değerinin altındaysa ülke ortalamasının %25'lik puanı, eğer belirtilen ülke için tek üniversite varsa dünya ortalamasının %25'lik puanı atanmaktadır, (iii) eksik veya kayıp veriler için de eşik değer uygulamasına gidilmektedir (iv) lisans derecesi oranı toplam öğrenci sayısının %5'inden daha azsa üniversite verisi olarak ulusal ortalamasının %50'si kabul edilmektedir, (v) yedi başlangıç parametresinde verisi olmayan üniversiteler sıralamadan çıkarılmaktadır.
3. Oransal değerlerin hesaplanması aşamasında iki farklı verinin işlenmesiyle yeni bir veri elde edilmektedir. Akademisyen sayısı ve öğrenci sayısından akademisyen başına öğrenci sayısı göstergesi gibi.
4. Puan hesaplaması aşamasında üniversiteler aldıkları puana göre en büyükten en küçüğe sıralanmakta ve üniversitenin sırasına ve örneklem sayısına göre üniversite 100 puanlık bir skala üzerinden puan almaktadır.
5. Sıralama puan ve pozisyonlarının belirlenmesi aşamasında göstergelere ilişkin puanlar belirlenen ağırlıklandırmalarla tekrar hesaplanmakta ve puanlar toplanıp sıralama elde edilmektedir.
6. Sıralamaların gösterge gruplarına göre düzenlenmesi aşamasında her biri 5 göstergeden oluşan gruplar için puanlar belirlenip sıralamalar yapılmaktadır.
7. Son aşamada ise alan sıralamalarının hesaplamaları yapıp listeler oluşturulmaktadır.

Tablo 3.12'de RUR dünya üniversiteler sıralamasında kullanılan gösterge grupları, göstergeler, açıklamaları, veri kaynakları ve ağırlıklandırmalar sunulmuştur.

Tablo 3.12

RUR World University Rankings’de Kullanılan Göstergeler, Gösterge Ağırlıklandırmaları, Açıklamaları ve Veri Kaynakları

Kriter	Gösterge	Gösterge Açıklamaları	Ağırlıklandırmalar	Veri Kaynağı
Öğretim	Öğrenci başına akademisyen personel	Bir öğrenci için kaç öğretim üyesi olduğunu ifade eder.	%8	Thomson Reuters - Global Institutional Profiles Project (GIPP)
	Her bir lisans derecesi için akademisyen sayısı	Bir yıl içinde verilen lisans dereceleri için akademik personelin sayısını ifade eder.	%8	
	Her bir akademik personel için PhD derecesi sayısı	Akademisyen başına düşen PhD derecesi sayısını ifade eder.	%8	
	Her bir lisans derecesine PhD derecesi oranı	Bu oran PhD mezunlarının lisans mezunlarına oranını ifade etmektedir.	%8	
	Dünya öğretim tanınırlığı	Uluslararası akademik toplumda üniversitenin ününün derecesine göstermektedir.	%8	
Araştırma	Akademik ve araştırma personeli başına atıf sayısı	Üniversitede yürütülen araştırmanın yoğunluğunu ölçmektedir.	%8	
	PhD’ye kabul edilen öğrenci başına verilen doktora derecesi	PhD düzeyi için öğrenci hazırlığının kalitesini ölçmektedir.	%8	
	Normalleştirilmiş atıf etkisi	Dünyadaki ortalama atıfa göre üniversitenin yayınlarının ortalama atfının oranını göstermektedir.	%8	
	Akademik ve araştırma personeli başına yayın sayısı	Üniversitenin araştırma üretkenliğinin düzeyini göstermektedir.	%8	
	Dünya araştırma tanınırlığı	Üniversitede yürütülen araştırmanın uluslararası akademik toplulukta ne ölçüde etkisi olduğunu gösterir.	%8	
Uluslararası çeşitlilik	Uluslararası akademik personelin payı	Üniversitenin personel açısından uluslararasılaşma düzeyini gösterir.	%2	
	Uluslararası öğrenci payı	Tüm düzeylerde uluslararası öğrenci payını ifade eder.	%2	
	Uluslararası ortak yazılmış yayın sayısı	Üniversitenin dış ilişkilerde ve uluslararası akademik topluluğa katılım düzeyini gösterir.	%2	
	Bölge dışı tanınırlık	Bölge dışında üniversitenin tanınırlığını ifade eder.	%2	
	Uluslararasılık düzeyi	Uluslararası çeşitlilik göstergelerinin ortalamalarını ifade eder.	%2	
Finansal Sürdürülebilirlik	Akademik personel başına kurumsal gelir	Toplam kurumsal gelirin öğretim elemanına göre düşen miktarını ifade eder.	%2	
	Öğrenci başına kurumsal gelir	Her öğrenci için harcanan gelirin düzeyini ifade eder.	%2	
	Araştırma geliri başına yayın	Araştırma için ayrılan sermayenin araştırma başına hesabıdır.	%2	
	Akademik ve araştırma personeli başına araştırma geliri	Üniversitenin bilimsel aktivite fonlamasının oransal ifadesidir.	%2	
	Kurumsal gelirdeki araştırma geliri	Üniversite bütçesindeki araştırma bütçesinin payını ifade eder.	%2	

3.4.6.2 Sistemle ilgili değerlendirme

Sistemin metodolojik olarak şeffaf bir yol izlemesi sonuçların yorumlanması açısından önemli bir nokta olarak karşımıza çıkmaktadır. Metodolojik olarak endeks oluşturmanın aşamalarının anlatılması, göstergelerin açıklanması ve gösterge ağırlıklandırmasının teorik bir temeli olmasa da gerekçelendirilmesi sistemin güçlü taraflarından sayılabilir. Ancak özellikle göstergelerin hesaplamasında kullanılan verilerin kapsadığı yıllar açısından sistemin daha önce yayımladığı sıralamaların metodolojisinde farklılıklar bulunmaktadır. Sonuçlar açısından bu tür değişikliklerin oluşturabileceği değişimler konusunda dikkatli olunması gereklidir.

3.4.6.3 Türk üniversitelerinin performansları

Tablo 3.13

RUR Dünya Üniversiteler Sıralaması Türk Üniversiteleri

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1-500		Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Sabancı Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	Sabancı Üniversitesi
		Boğaziçi Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Sabancı Üniversitesi	Sabancı Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi
		Sabancı Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi	Teknik Üniversitesi	Teknik Üniversitesi	Sabancı Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi
		Boğaziçi Üniversitesi	Teknik Üniversitesi	Koç Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi
		Bilkent Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	Teknik Üniversitesi	Koç Üniversitesi
		Koç Üniversitesi	Koç Üniversitesi	Koç Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi	Teknik Üniversitesi	Koç Üniversitesi
		Hacettepe Üniversitesi				Bilkent Üniversitesi	Teknik Üniversitesi
						Koç Üniversitesi	Koç Üniversitesi
501-1000		Hacettepe Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	Ankara Üniversitesi
		Ankara Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	Gazi Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi
						TOBB	
		İstanbul Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	Gebze Teknik Üniversitesi	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi	Gebze Teknik Üniversitesi

Tablo 3.13 (Devam)

RUR Dünya Üniversiteler Sıralaması Türk Üniversiteleri

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
501-1000		Yıldız Teknik Üniversitesi	Gazi Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	Yıldız Teknik Üniversitesi	Gazi Üniversitesi	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi
		Kocaeli Üniversitesi	Marmara Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	Gazi Üniversitesi	Teknik Üniversitesi	Gazi Üniversitesi
			Yıldız Teknik Üniversitesi	Marmara Üniversitesi	Gebze Teknik Üniversitesi	Atılım Üniversitesi	Ege Üniversitesi
				Yıldız Teknik Üniversitesi		Erciyes Üniversitesi	Erciyes Üniversitesi
							Atılım Üniversitesi
							Atatürk Üniversitesi
							İstanbul Medipol Üniversitesi

Not: Üniversite isimleri sıralamadaki sıralarıyla verilmiştir (En üstteki üniversite sıralamada en üst konumdadır.)

Sıralama sonuçlarına göre Türk üniversitelerinin RUR Dünya Üniversiteler Sıralamasında ilk 500 listesinde farklı sonuçlar elde ettiği görülmekte ancak sıralamalardaki performansın artma veya azalma yönünde bir eğilim içinde olup olmadığı söylenememektedir. 2014 yılında ilk 500’de 7 Türk üniversitesi varken, 2015,2016 ve 2017’de bu sayı 6 olarak karşımıza çıkmaktadır. 2018 yılında artışın olduğu ve sayının 8’e çıktığı ancak 2019 yılında bu sayının 7 düştüğü görülmektedir. 2020 yılında da ilk 500 listesindeki Türk üniversiteleri sayısı değişmemiştir. Sonuçlara göre listeye giren üniversitelerin özellikleri bakımından 2014, 2019 ve 2020 yıllarında devlet üniversitelerinin sayısı vakıf üniversitelerinden fazla iken, diğer yıllarda devlet ve vakıf üniversitelerinin oranının eşit olduğu ifade edilebilir. İncelenen yıllar bazında 501-1000 listesinde ise Türk üniversitelerinin sayısının 2018 yılına kadar bir artış eğiliminde olduğu söylenebilir. 2014 yılında listedeki Türk üniversitelerinin sayısı 2 iken bu sayı 2017 yılında 9 olmuş ancak 2018 yılında tekrar 5’e düşmüştür. Ancak bu durumun sebebi 2018 yılı için ilk 500 listesinde Türk üniversite sayısının artması olarak yorumlansa da ilk 1000 üniversite arasına girebilen Türk üniversitelerinin toplam sayısının azaldığını göz önünde bulundurmak gerekmektedir. 2019 yılında ise 501-1000 listesindeki Türk üniversiteleri sayısı 7 olmuş ve bu üniversitelerin ikisi vakıf üniversitesiyken, beşi devlet

üniversitesidir. 2020 yılında ise 501-1000 listesindeki üniversitelerin sayısında artış gerçekleşmiş ve bu sayı 10'a ulaşmıştır.

3.4.7 National Taiwan University (NTU) Ranking

2007 yılında Taiwan Yükseköğretim Değerlendirme ve Akreditasyon Konseyi tarafından HEEACT ranking adıyla yayımlanmaya başlayan sistem 2011 yılında NTU Ranking adıyla National Taiwan Üniversitesi tarafından yayımlanmaya devam etmektedir. Objektif göstergeler kullanarak araştırma üniversitelerinin bilimsel araştırmadaki başarılarını değerlendirmek üzere tasarlanan sistem üç farklı türde sıralamalar yayımlamaktadır. Sistem genel dünya üniversiteler sıralamasının yanı sıra tarım, klinik medikal, mühendislik, fen bilimleri, doğa bilimleri ve sosyal bilimlerden oluşan 6 alan sıralamasıyla tarım bilimleri, çevre/ekoloji, bitki/hayvan bilimleri, bilgisayar bilimleri, kimya mühendisliği, inşaat mühendisliği, elektrik mühendisliği, makine mühendisliği, materyal bilimi, farmakoloji/toksikoloji, kimya, yerbilimleri, matematik ve fizik bilimleri olmak üzere 14 seçilmiş konu sıralaması yayımlamaktadır.

3.4.7.1 Sistem metodolojisi

Üniversitelerin bilimsel yayın performanslarını değerlendirmeyi amaçlayan sistem genel anlamda üniversite performansını veya kalitesini içeren öğretim araştırma ve yönetsel işleri yansıtmamaktadır. Bu bağlamda sistem araştırma üretkenliği, araştırma etkisi ve araştırma mükemmelliği olmak üzere 3 temel kriter temelinde 8 gösterge kullanarak üniversite performanslarını değerlendirmektedir. Üniversite büyüklüğünün sonuçlar üzerinde önemli bir değişken olması dolayısıyla sistem üniversite büyüklüğünün etkilerini azaltmak amacıyla bazı göstergeler kullanmış ve genel sonuçları öğretim elemanına göre düzenleyerek iki versiyon olarak sunmaktadır. Sistem araştırma verileri için sanat ve beşerî bilimleri dahil etmemiştir. Sistem ayrıca 2013 yılından beri sıralama puanlarını T-puan formülünü kullanarak standartlaştırmaktadır. Tablo 3.14'te NTU sıralamasında kullanılan gösterge grupları, göstergeler, açıklamaları, veri kaynakları ve ağırlıklandırmalar sunulmuştur.

Tablo 3.14

NTU Ranking’de Kullanılan Göstergeler, Gösterge Ağırlıklandırmaları, Açıklamaları ve Veri Kaynakları

Kriter	Gösterge	Gösterge Açıklamaları	Ağırlıklandırmalar	Veri Kaynağı	
Araştırma Üretkenliği	Son 11 yıldaki makale sayısı	Son 11 yılda yayımlanan makale sayısı ile üretkenlik sürecinin ifadesidir.	% 10	ESI	Clarivate Analytics
	Mevcut yıldaki makale sayısı	Üniversitenin bulunulan yıldaki üretkenliğini ifade eder.	% 15	SCI-SSCI	
Araştırma Etkisi	Son 11 yıldaki atıf sayısı	Uzun dönemde araştırmaların akademideki etkisinin ifadesidir.	% 15	ESI	
	Son 2 yıldaki atıfların sayısı	Kısa dönemli akademik etkiyi ifade eder.	% 10	SCI-SSCI	
	Son 11 yıldaki ortalama atıf sayısı	Üniversite büyüklüğünü veya akademisyen sayısını dikkate almadan yayın başına düşen ortalama atıf sayısını ifade eder.	% 10	ESI	
Araştırma Mükemmelliği	Son 2 yılın h-indeksi	Üniversitenin akademik yayınlarının hem niceliğini hem de niteliğini ölçmeyi amaçlamaktadır.	% 10	SCI-SSCI	
	Son 11 yıldaki yüksek atıflı yayın sayısı	Aynı yılda SCI ve SSCI’da taranan makalelerin en çok atıf alan %1’lik dilimindeki makale sayısını ifade eder.	% 15	ESI	
	Yüksek-etkili dergilerde yayımlanan mevcut yıldaki makale sayısı	İlgili gösterge, Journal Citation Report (JCR)’tan gelen verileri kullanarak ilgili alandaki en yüksek etki faktörlü en üst %5’lik dilimdeki dergilerde yayımlanan mevcut yıldaki makale sayısını kullanır.	% 15	JCR	

3.4.7.2 Sistemle ilgili değerlendirme

Sistemle ilgili önemli noktalardan birisi sıralama verileri diğer göstergeler tipleri için toplanan verilere göre daha objektif olduğu söylenebilecek bibliyografik verilerinin kullanılmasıdır. Sistem dahil ettiği SCI ve SSCI, dahil etmediği AHCI endeksi için dahil etme ve etmeme gerekçesini belirtmiş olsa da sistemin fen bilimlerine doğru bir eğiliminin olduğu, sosyal bilimlerin göz ardı edildiği ve sanat/beşerî bilimlerin ise sistem tarafından dikkate alınmadığı ifade edilebilir. Gösterge seçiminin amaçla uygun olduğu ancak göstergelerin ağırlıklandırma süreciyle de ilgili bilgi verilmediği ve bu sebeple gösterge ağırlıklandırmalarının teorik bir temelinin olmadığı ifade edilebilir. Standartlaştırma metodunun ve bu metodun seçilme gerekçesi sistemin bu konuda şeffaf olduğunu göstermektedir. Dünya üniversite sıralamalarının bir diğer problemleri konusu olan üniversite seçimi de bu sistem için açık ve anlaşılır olsa da problemleri noktalardan biridir. Sıralamada yalnızca 800 üniversite dahil edilmekte ve bu üniversiteler Thomson Reuters Essential Science Indicators (ESI) veritabanlarındaki atıf sayısı ve yayımlanmış makale sayısına göre sıralanmış ilk 900 üniversite arasından seçilmektedir. Benimsenen yaklaşım birçok sistemde olduğu gibi sıralamanın dünya sıralamasından ziyade seçilmiş bir grup üniversitenin sıralamasına dönüşmesine neden olmaktadır.

3.4.7.3 Türk üniversitelerinin performansları

Türk üniversitelerinin NTU dünya sıralamasında göstermiş olduğu performans Tablo 3.15’te sunulmuştur.

Tablo 3.15

NTU Dünya Sıralaması Türk Üniversiteleri

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1-500	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	-	-	-	-	-
		-	-	-	Hacettepe Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi
501-1000	-	-	-	Boğaziçi Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi
				İstanbul Teknik Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
				İstanbul Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi
				İstanbul Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi

Tablo 3.15 (Devam)

NTU Dünya Sıralaması Türk Üniversiteleri

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
501-1000	-	-	-	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi
	-	-	-	Ankara Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	Ankara Üniversitesi
	-	-	-	Ege Üniversitesi		
	-	-	-	Gazi Üniversitesi		
	-	-	-	Çukurova Üniversitesi		

Not: Üniversite isimleri sıralamadaki sıralarıyla verilmiştir (En üstteki üniversite sıralamada en üst konumdadır.)

Sıralama sonuçları ağırlıklı olarak yayın performansının değerlendirildiği bu sistemde Türk üniversitelerinin performansının düşük olduğunu göstermektedir. İlk 500 sıralaması özelinde son beş yılda yalnızca 2014 yılında bir devlet üniversitesi listeye girebilmiştir. Sistemin üniversite kapsamını 800'e çıkardığı 2017 yılından itibaren ise 501-1000 listesinde Türk üniversiteleri yer almaya başlamıştır. 2017 yılında 9, 2018 ve 2019 yıllarında ise 6 üniversite sıralamaya girerken bu üniversitelerin arasında vakıf üniversiteleri bulunmamaktadır.

3.4.8 U-Multirank

U-Multirank yükseköğretim kurumlarının uluslararası sıralaması için kullanıcı odaklı çok boyutlu bir yaklaşımdır. Üniversite faaliyetlerini (i) öğretim ve öğrenme, (ii) araştırma, (iii) bilgi transferi, (iv) uluslararası yönelim ve (v) bölgesel katılım olmak üzere beş boyutta karşılaştıran sistem kullanıcıların şekillendirebildikleri bir sıralama oluşturmaya olanak vermektedir. 2010-2011 yıllarında 150 üniversitenin sıralamasıyla fizibilite çalışması yapılan ve Avrupa Komisyonu tarafından desteklenmesi karar verilen sistem 70'den fazla ülkeden 850 yükseköğretim kurumunu kapsayan ilk sıralama sonuçlarını 2014 yılında yayımlamıştır. Sistem Almanya, Hollanda ve İspanya'da bulunan dört farklı araştırma merkezinin (Centre for Higher Education (CHE), Center for Higher Education Policy Studies (CHEPS), Centre for Science and Technology Studies (CWTS), Fundación CYD) oluşturduğu bağımsız bir konsorsiyum tarafından yürütülmektedir. Sistem bu araştırma merkezleri haricinde beş ortak partnerle (Conference of European Schools for Advanced Engineering Education and Research,

European Student Union (ESU), Erasmus Student Network (ESN), Folge 3, Push) ve üç finansal partnerle (Bertelsmann Stiftung, Banco Santander, Erasmus+) birliktelik kurmaktadır. Sistem birleştirilmiş ve ağırlıklandırılmış bir puan toplamıyla kompozit endeks puanları oluşturmadığından, kullanıcılara diğer sıralama sistemlerindeki gibi genel puanlarla oluşturulmuş bir dünya üniversiteler sıralaması sunulmamaktadır. Kullanıcılar kendilerinin seçtiği göstergelerle konu alanına göre, üniversite isimlerine göre ve bütün olarak tüm alanlardaki üniversiteleri sıralayabilmektedir. Aynı zamanda sistem konu alanına ve ülkelere göre sıralamalar da sunmaktadır. Sistemde diğer sıralamalara benzer olarak hazır liste olarak nitelendirilebilecek sıralamalar da bulunmaktadır. Bu sıralamalar (i) araştırma ve araştırma bağlantıları sıralaması, (ii) ekonomik katılım sıralaması, (iii) öğretim ve öğrenme sıralaması, (iv) uluslararası yönelim sıralaması, (v) uygulamalı bilgi ortaklığı sıralaması ve (vi) fen ve teknoloji üniversiteleri sıralamaları olmak üzere yedi listedir. Yedi listenin üçünde farklı alanlara göre sıralama yapılabilirken diğerleri genel sıralamayı vermektedir. Bu listelerin oluşturulmasında izlenen yol ise sıralamalar için seçilen göstergelerde en fazla A harfini alan üniversitenin en üstte olması ve göstergelere ağırlık verilmeden listenin oluşturulmasıdır.

3.4.8.1 Sistem metodolojisi

Sistem yaklaşımı olarak U-Multirank kendini çok boyutlu, kullanıcı odaklı, paydaş yöneltimli, çok düzeyli, kurum çeşitliliğini gösteren, benzer profilli kurumları karşılaştıran ve fazla basitleştirilmiş sıralamalar sunmayan bir sistem olarak tanımlamaktadır. Sıralama sistemlerinin genel olarak takip ettiği sıralama aşamalarını takip etmeyen sistem sonuçları sunmada da alışılmış ağırlıklandırılmış puanlarla oluşturulan listeler sunmamaktadır. Sistem, sıralamalarda kullanılan veri türlerinin tümünü dahil etmiştir. Üç farklı anket formu kullanılarak toplanan üniversitelerin kendi verileri, öğrenci anketi yoluyla toplanan öğrencilerin üniversitedeki deneyimlerini değerlendirdikleri veriler ve bilimsel yayınlar, patentler ve bunların atıf sayılarının toplandığı bibliyometrik veriler sistemin veri çeşitliliğini göstermektedir. Verilerin toplanmasındaki bu aşamalar ayrıca yükseköğretim sistemleri tarafından sağlanan ulusal veri tabanlarıyla da desteklenmiştir. Sıralamanın performans puanları ise üniversitenin değerlendirmesine bağlı olarak A' dan (çok iyi) E'ye (zayıf) değişmektedir. Üniversitelerin sıralamaları ise kullanıcıların seçtiği göstergelerde en çok A puanını alan üniversite en üstte olacak biçimde düzenlenmektedir. Kullanıcılar bu sıralamanın

haricinde her bir gösterge için en iyi veya en düşük üniversite üstte olacak biçimde sıralama yapabilmektedir. Böylece üniversitelerin hem güçlü yanları hem de zayıf yanları açısından karşılaştırılabilirlikleri mümkün olmaktadır. U-Multirank sıralama oluşturmada oldukça zengin bir gösterge seti kullanmaktadır. Ancak bu göstergelerin tümü farklı listeler oluşturma için kullanılabilir olmayıp farklı listeler için seçilebilecek farklı göstergeler sunulmaktadır. U-Multirank konu alanı, üniversiteyi bütün olarak, isim sırası gibi sıralamalar yapmaya olanak verirken ülkeye, konu alanına göre ve hazır sıralamalar vererek karşılaştırma imkanı sunmaktadır. Hazır listeler ise (i) araştırma ve araştırma bağlantıları sıralaması, (ii) ekonomik katılım sıralaması, (iii) öğretim ve öğrenme sıralaması, (iv) uluslararası yönelim sıralaması, (v) uygulamalı bilgi ortaklığı sıralaması ve (vi) fen ve teknoloji üniversiteleri sıralaması olmak üzere altı farklı türdedir. Tablo 3.16'da U-Multirank kurumsal sıralama gösterge grupları, göstergeler, açıklamaları ve veri kaynakları sunulmuştur.

3.5.8.2 Sistemle ilgili değerlendirme

U-Multirank'ın uluslararası sıralama sistemleri arasında göstergeler, gösterge hesaplamaları ve açıklamaları, veri kaynakları, sonuçları sunma konusunda en şeffaf sistemlerden biri olduğu ifade edilebilir. Sistem sıralama sonuçlarını sunma açısından da kullanıcılarına büyük ölçüde özgürlük sunmuş ve tek bir puandan oluşan sonuçlar sunmamıştır. Bu durum performansın tek bir puanla ölçülmesinin zor olduğu gerçeğinin tezahürü olsa da özellikle tercih aşamasındaki üniversite öğrencisi aday kullanıcılar için farkı sonuçlar oluşturabilmek hem olumlu hem olumsuz durumlara yol açma potansiyelindedir. Kullanıcılara istenilen göstergeleri seçme özgürlüğü karşılaştırılacak kurumlar bazında isabetli sonuçlar ortaya koymak açısından faydalı iken göstergelerin üniversite performansı veya kalitesi açısından ne anlama geleceği konusunda bilgisi olmayan kullanıcılar için bu durum karışıklık oluşturabilecek bir noktadır. Sistemin puanlama konusundaki yaklaşımı da diğer sistemlerden farklıdır ve bu sistem daha çok sınıflama metoduna yaklaşmaktadır. Seçilen göstergelerle sıralama oluşturmada da üst sıranın en çok A (çok iyi) alan üniversite olması da bu durumu destekler niteliktedir. Sistemin kullandığı veri kaynakları birçok sistem tarafından veri kaynağı olarak kullanılan veri tabanlarıdır. Ancak bu veri tabanları her ne kadar görünüş geçerliliği konusunda objektif ve kapsayıcı kabul edilir olsa da bu veri tabanlarının dil, bilim alanı ve ülkeler konusunda önyargılarının olduğunu dikkate almak gerekmektedir.

Tablo 3.16

U-Multirank Kurumsal Sıralamada Kullanılan Göstergeler, Gösterge Açıklamaları ve Veri Kaynakları

Kriter	Gösterge	Gösterge Açıklamaları	Veri Kaynağı
Öğretim ve Öğrenim	Lisans mezuniyet oranı	Lisans programlarını başarıyla tamamlayan yeni katılımcıların yüzdesi	Kurum anketi
	Yüksek lisans mezuniyet oranı	Yüksek lisans programlarını başarıyla tamamlayan yeni katılımcıların yüzdesi	Kurum anketi
	Zamanında mezuniyet (lisans)	Lisans programları için beklenen süre içinde (normatif zaman) mezun olanların yüzdesi.	Kurum anketi
	Zamanında mezuniyet (yüksek lisans)	Yüksek lisans programı için beklenen sürede (normatif zaman) mezun olanların yüzdesi.	Kurum anketi
Araştırma	Atıf oranı	Araştırma yayınlarının farklı araştırmalarda kaç defa atıf aldığı ortalaması; yayın yılındaki ve akademik alanlardaki atıf verme geleneklerindeki farklılıkları dikkate almak için küresel düzeyde normalleştirilmiştir.	CWTS/Thomson Reuters - Web of Science Core Collection
	Araştırma yayınları (tam sayı)	Bir yükseköğretim kurumuna bağlı en az bir yazarın bulunduğu araştırma yayınlarının (WOS Core Collection veri tabanında endekslenen) sayısı.	CWTS/Thomson Reuters - Web of Science Core Collection
	Araştırma yayınları (büyüklük normalleştirilmiş)	Bir yükseköğretim kurumuna bağlı en az bir yazarın bulunduğu araştırma yayınlarının (WOS veri tabanında endekslenen) sayısı (öğrenci sayısına göre).	CWTS/Web of Science external sources (IAU database; internet)
	Dış araştırma geliri	Hükümetten alınan çekirdek (veya temel) hibenin bir parçası olmayan araştırma gelirleri.	Kurum anketi
	Sanatla ilgili çıktı	Tam zamanlı akademik personel sayısına göre yaratıcı ve gösteri sanatlarında akademik çıktıların sayısı	Kurum anketi
	En çok atıf alan yayınlar	Aynı yılda aynı alandaki yayınlarla karşılaştırıldığında dünya çapında en çok atıf alan %10'luk dilimdeki üniversite araştırma yayınlarının oranı	CWTS/Thomson Reuters - Web of Science Core Collection
	Disiplinler arası yayınlar	Üniversitenin yayınlarının kaynakçalarının farklı bilim disiplinlerinden dergilerdeki yayınları ne ölçüde yansıttığını ifade eder.	CWTS/Thomson Reuters - Web of Science Core Collection
	Post-doktora pozisyonları	Akademik personel sayısına göre post-doktora pozisyonlarının sayısı	Kurum anketi
	Profesyonel yayınlar	Tam zamanlı akademik personel başına profesyonel yayınların sayısı. Bu yayınlar akademik yayınlar kategorisindeki gibi akran değerlendirmesi yapılmayan dergilerdeki, kitaplardaki veya diğer yayım araçlarındaki tüm yayınları kapsar.	Kurum anketi
Stratejik araştırma ortaklıkları	Tam zamanlı akademik personel başına stratejik ortaklık sayısı. Stratejik ortaklık yükseköğretim kurumlarının bir veya birden fazla dış örgütle belirlenen ortak bir amacı geliştirmek üzere fiziksel ve entelektüel kaynakların paylaşımı için uzun dönemli anlaşmayla belirlenen yasal bir ortaklığı ifade eder.	Kurum anketi	

Tablo 3.16 (Devam)

U-Multirank Kurumsal Sıralamada Kullanılan Göstergeler, Gösterge Açıklamaları ve Veri Kaynakları

Kriter	Gösterge	Gösterge Açıklamaları	Veri Kaynağı
Bilgi Transferi	Endüstriyel partnerlerle ortak yayınlar	Ticari hastaneler ve eğitim örgütleri haricinde kâr amaçlı ticari girişimlerine veya özel sektör araştırma-geliştirme bölümlerine bağlı bir yazarın olduğu üniversitenin araştırma yayınlarının yüzdeliği	CWTS/Thomson Reuters - Web of Science Core Collection
	Özel kaynaklardan gelen gelir	Tam zamanlı akademik personel başına kâr amacı gütmeyen örgütler dahil öğrenci harçları hariç özel sektörden gelen araştırma ve bilgi transferi gelirleri	Kurum anketi
	Tescillenen patentler (tam sayı)	Üniversitede çalışan patent sahibine tescillenen patent sayısı	CWTS/PATSTAT veri tabanı
	Tescillenen patentler (büyükölçek normalleştirilmiş)	Her 1000 öğrenci başına düşen üniversitede çalışan patent sahibine tescillenen patent sayısı	CWTS/PATSTAT veri tabanı
	Endüstri ortaklı patentler	Endüstriden en az bir kişiyle birlikte üniversitede çalışan icat sahibiyle başvuru ve tescillenen patent sayısının yüzdeliği	CWTS/PATSTAT veri tabanı
	Bölünmüş şirket	Tam zamanlı her 1000 akademik personel başına firma ve yükseköğretim kurumu arasında resmi bir bilgi transferi anlaşması temelinde kurulan bölünmüş şirketlerin sayısı	Kurum anketi
	Patentlerde atıf verilmiş yayınlar	PATSTAT veri tabanına dahil en az bir uluslararası patent tarafından atıf yapılmış üniversitenin araştırma yayınlarının yüzdesi	CWTS/Thomson Reuters - Web of Science Core Collection
	Sürekli profesyonel gelişim geliri	Sürekli profesyonel gelişim dersleri ve eğitimlerinden elde edilen üniversitenin toplam gelirinin yüzdesi	Kurum anketi
Mezun şirketleri	Her 1000 mezun başına mezunlar tarafından yeni kurulmuş şirket sayısı	Kurum anketi	
Uluslararası Yönelim	Yabancı dilde lisans programları	Yabancı dilde sunulan lisans programlarının yüzdesi	Kurum anketi
	Yabancı dilde yüksek lisans programları	Yabancı dilde sunulan yüksek lisans programlarının yüzdesi	Kurum anketi
	Öğrenci hareketliliği	Uluslararası gelen değişim öğrencisi, giden değişim öğrencisi ve uluslararası ortak programlardaki öğrenci yüzdeleriyle oluşturulan gösterge	Kurum anketi
	Uluslararası akademik personel	Yabancı vatandaşlığı olan akademik personel yüzdesi	Kurum anketi
	Uluslararası ortak yayınlar	En az bir yazarın farklı ülkeye adresli olduğu üniversitenin araştırma yayınlarının yüzdesi	CWTS/Thomson Reuters - Web of Science Core Collection
Uluslararası doktora dereceleri	Uluslararası doktora adaylarına verilen doktora derecelerinin yüzdesi	Kurum anketi	
Bölgesel Katılım	Bölgede çalışan lisans mezunları	Üniversitenin bulunduğu bölgede mezuniyet sonrası ilk işlerini bulan lisans mezunlarının yüzdeliği	Kurum anketi
	Bölgede çalışan yüksek lisans mezunları	Üniversitenin bulunduğu bölgede mezuniyet sonrası ilk işlerini bulan yüksek lisans mezunlarının yüzdeliği	Kurum anketi
	Bölgedeki öğrenci stajyerliği	Bölgedeki bir şirket veya kurumda stajyerlik yapan öğrencilerin yüzdeliği	Kurum anketi
	Bölgesel ortak yayınlar	50 km'lik sınıra içerisinde bulunan en az bir yazarla yazılan üniversitenin araştırma yayınlarının yüzdeliği	CWTS/Thomson Reuters - Web of Science Core Collection

Tablo 3.16 (Devam)

U-Multirank Kurumsal Sıralamada Kullanılan Göstergeler, Gösterge Açıklamaları ve Veri Kaynakları

Kriter	Gösterge	Gösterge Açıklamaları	Veri Kaynağı
Bölgesel Katılım	Bölgesel kaynak gelirleri	Hükümet veya yerel otoritelerden gelen destekler haricinde (endüstri, özel örgütler, dernekler vb.) bölgesel kaynaklardan gelen dış araştırma gelirlerinin oranı	Kurum anketi
	Bölgedeki stratejik araştırma ortaklıkları	Toplam stratejik araştırma ortaklıklarının yüzdesi olarak bölgedeki ortaklarla yapılan stratejik araştırma ortaklığı sayısı	Kurum anketi
Öğretim ve Öğrenim (Betimsel)	Göreceli lisans mezun işsizliği	Mezuniyetten 18 ay sonrası lisans mezun işsizliği yüzdeliği	Kurum anketi
	Göreceli yüksek lisans mezun işsizliği	Mezuniyetten 18 ay sonrası yüksek lisans mezun işsizliği yüzdeliği	Kurum anketi
	4 yıldan fazla lisans programı mezuniyet oranı	4 yıldan fazla olan lisans programını başarıyla tamamlayan yeni başlayanların yüzdeliği	Kurum anketi
	Zamanında mezuniyet (4 yıldan fazla programlar)	4 yıldan fazla olan lisans programından öngörülen zamanda mezun olan mezunların yüzdeliği	Kurum anketi
	Göreceli 4 yıldan fazla lisans programı mezun işsizliği	Mezuniyetten 18 ay sonrası 4 yıldan fazla olan lisans programı mezun işsizliği yüzdeliği	Kurum anketi
Araştırma (Betimsel)	Araştırma çıktısı	Kuruma bağlı en az bir yazarın bulunduğu kurumun yayıncı tabanlarına dahil olan tüm araştırma yayınlarının sayısı (Tam zamanlı akademik personel başına)	Kurum anketi
Uluslararası Eğilim	Yabancı dilde 4 yıldan fazla lisans programları	Yabancı dilde sunulan 4 yıldan fazla olan lisans programlarının yüzdeliği	Kurum anketi

3.5.8.3 Türk üniversitelerinin performansları

U-Multirank sıralama sistemi de CWTS Leiden Ranking gibi sıralama sistemlerinin genel özelliklerinin tümünü yansıtmayan sistemlerdendir. Sistem puanlarla oluşturulan listeler yerine A'dan E'ye sınıflama yapmakta ve listelerini de bu harflerinin çok ya da az olmasına göre sıralamayı oluşturmaktadır. Ancak göstergelere herhangi bir ağırlık atamamakta ve dolayısıyla performans veya kalite anlamına gelen kompozit bir endeks elde etmemektedir. Ayrıca sistemin listeler oluşturmada kullanıcılara sunduğu alternatiflerin çokluğu, bir diğer deyişle neredeyse tüm göstergelerin oluşturacağı kombinasyon sayısı kadar liste oluşturulabilecek olması sonuçların tek bir tablo halinde verilmesini imkansızlaştırmaktadır. Tüm bu nedenlerden dolayı sıralamalarda Türk üniversitelerinin performanslarının belirlenmesi, yıllara göre karşılaştırılmasının yapılması mümkün değildir.

3.4.9 U. S. News & World Report Best Global Universities

1933 yılından bu yana basın ve yayın faaliyetleri yürüten U. S. News & World Report özellikle 1983 yılından bu yana yayımlanmış olduğu ulusal çapta Amerikan üniversiteleri lisans programlarını sıralamasıyla sıralama sistemlerinde önemli dönüm noktalarından birini oluşturan sistem olarak nitelendirilebilir. Bu durum listelerin daha geniş çapta kullanıcılara ulaşmasını sağlamış ve küresel sıralamalar için bir basamak oluşturmuştur. U. S. News & World Report Best Global Universities sıralaması ise 2014 yılından bu yana yıllık olarak yayımlanmaya devam etmektedir. Genel sıralamanın yanında bölgesel, ülke bazında ve konu alanı sıralamaları yayımlayan sistem, 2018 yılında 5 bölgesel (Afrika, Asya, Avustralya/Yeni Zelanda, Avrupa, Latin Amerika), 12 ülke (Kanada, Çin, Fransa, Almanya, Hindistan, İtalya, Japonya, Hollanda, Güney Kore, İspanya, İsveç ve Birleşik Krallık) bazında ve 22 konu alanında (tarım bilimleri, sanat e beşeri bilimler, biyoloji ve biyokimya, kimya, klinik tıp, bilgisayar bilimi, ekonomi ve işletme, mühendislik, çevre/ekoloji, yerbilimi, immünoloji, malzeme bilimi, matematik, mikrobiyoloji, moleküler biyoloji ve genetik, nörobilim ve davranış bilimi, farmakoloji ve toksikoloji, fizik, bitki ve hayvan bilimi, psikiyatri/psikoloji, sosyal bilimler ve kamu sağlığı ve uzay bilimi) sıralama sonuçları sunmuştur. 75 ülkeden 1250 kurumu kapsayan sıralama sistemi üniversitelerin genel sırasının yanında her bir göstergeyle ilgili sırasını da sunarak her bir gösterge için kurumların karşılaştırılmasına da imkân vermektedir.

3.4.9.1 Sistem metodolojisi

Sistem sıralamanın kapsayacağı üniversiteleri Clarivate Analytics InCites aracılığıyla belirlemektedir. 1250 üniversitenin seçileceği 1372 kurumdan oluşan havuz Clarivate Analytics global tanınırlık anketinin sonuçlarına göre en üst 250 üniversite ve son beş yılda minimum 1500 yayın eşliğini geçen üniversiteden oluşmaktadır. Bu kurum listesinde birden fazla listede bulunma ve üniversite özelliği taşımama gibi hata ayıklaması yapılmaktadır. Üniversitelerin genel akademik araştırma ve tanınırlıkları üzerine yoğunlaşan sıralama sistemi 13 göstere kullanarak numerik sıralamanın yanında genel küresel puanları da listelemektedir. Genel puanları oluşturmak için kullanılan göstergelerden elde edilen puanlar oluşturulurken z-puanıyla standartlaştırması sağlanmakta ve sistem tarafından belirlenen bir ağırlıklandırma ile gösterge puanları genel puana etki etmektedir. Ayrıca bazı göstergelerin çarpıklığı yüksek olduğundan verilerin normal dağılıma yaklaştırılması için logaritmik dönüştürme uygulanmıştır. Puanların sıralamada kullanılması için en üst puan alan üniversitenin 100 puan olduğu bir düzenleme yapıp diğer kurumların buna göre numerik olarak sıralandığı bir işlem takip edilmektedir.

Genel puan ve sıralama düzenlemesine ek olarak üniversitelerin her bir göstere için sıraları da hesaplanmakta ve en yüksek puan alan üniversitenin 1. Sırayı en düşük puan alan üniversitenin de son sırayı alacağı göstere sıraları oluşturulmaktadır. Bu düzenlemenin tam olarak uygulanmadığı tek göstere ise bölgesel araştırma tanınırlığının ölçüldüğü ve her bölgenin en iyisinin farklı olduğu göstere olduğu ifade edilmektedir.

Sıralamada kullanılan veri ve göstergelerin veri kaynağı Clarivate Analytics InCites tarafından sağlanmakta ve bibliyometrik veriler WOS aracılığıyla elde edilmektedir. Yayınlar için verilerin toplandığı zaman dilimi sıralamanın yayımlandığı yıldan 3 önceki son 5 yıl olarak sınırlandırılmışken atıflar için yayımlanma tarihinden 1 önceki yıla kadar olan tüm atıflar sıralama verilerini oluşturmaktadır. Konu alanı bakımından ise sıralamaya dahil edilen yayınlar sanat ve beşeri bilimler dergilerini dahil ederken, atıf verileri için sanat ve beşeri bilim dergilerinin atıfları dahil edilmemekte ve bunun gerekçesi olarak bu dergilerde atıf oranının düşük olması ve bu durumun atıflarla ilgili analizlerde daha az güvenilir sonuçlar ortaya koyması olarak belirtilmiştir. Ayrıca göstergelerde herhangi bir kayıp verinin olmadığı ifade edilmiştir. Tablo 3.17’de U. S. News & World Report Best Global Universities sıralamasında kullanılan göstere grupları, göstergeler, açıklamaları, veri kaynakları ve ağırlıklandırmalar sunulmuştur.

Tablo 3.17

U. S. News & World Report Best Global Universities 'de Kullanılan Göstergeler, Gösterge Ağırlıklandırmaları, Açıklamaları ve Veri Kaynakları

Kriter	Gösterge	Gösterge Açıklamaları	Ağırlıklandırmalar	Veri Kaynağı
Tanınırlık	Küresel araştırma tanınırlığı	Akademik Tanınırlık Anketinin son beş yıllık sonuçlarından elde edilen puanı ifade eder.	12.5	Academic Reputation Survey
	Bölgesel araştırma tanınırlığı	Birleşmiş Milletler tarafından belirlenen bölgelere göre Akademik Tanınırlık Anketinin son beş yıllık sonuçlarından elde edilen puanı ifade eder.	12.5	
Bibliyometrik	Yayınlar	Derleme veya özgün makale, notları içeren bilimsel yayınların toplam sayısına dayanan genel araştırma üretkenliği göstergesidir.	10	Web of Science
	Kitaplar	Özellikle sosyal bilimler, sanat ve beşeri bilimlerde bilimsel araştırmanın önemli bir göstergesidir.	2.5	
	Konferanslar	Bilimsel iletişimin önemli buluşma yeri olan konferanslardaki bildirileri ifade eder.	2.5	
	Normalleştirilmiş atıf etkisi	Her bir yayın başına atıf sayısı araştırma etkisinin önemli bir göstergesidir.	10	
	Toplam atıflar	Yayınlar ve normalleştirilmiş atıf etkisi göstergelerinin çarpımıyla elde edilen gösterge üniversitenin araştırmadaki global etkisini gösterir.	7.5	
	En çok atıf alan %10'luk dilimdeki yayın sayısı	Alanında en çok atıf alan %10'luk dilimdeki yayın sayısını ifade eder.	12.5	
	En çok atıf alan %10'luk dilimdeki toplam yayınların yüzdeliği	Her bir alan ve yıl için en çok atıf alan %10'luk dilimdeki yayınların üniversitenin toplam yayını içindeki yüzdeliğini ifade eder.	10	
	Uluslararası iş birliği	Üniversitenin bulunduğu ülkeden yazarların ortak olduğu uluslararası yayınlarda üniversitenin yazarlarının olduğu yayın yüzdeliğini ifade eder.	5	
Bilimsel Mükemmellik	Alanında en çok atıf alan %1'lik dilimdeki yüksek atıflı yayın sayısı	Son 10 yıllık yayınlar temelinde alanında en çok atıf alan %1'lik dilimdeki yüksek atıflı yayın sayısını ifade eder.	5	Essential Science Indicators (ESI)
	En çok atıf alan %1'lik dilimdeki toplam yayınların yüzdeliği	Üniversitenin en çok atıf alan %1'lik dilimdeki yayın sayısının toplam yayın sayısına bölünmesiyle elde edilen yüzdeliği ifade eder.	5	

Clarivate Analytics

3.4.9.2 Sistemle ilgili değerlendirme

Sistem sıralama oluşturma metodolojisi olarak geleneksel endeks oluşturma basamaklarını takip eden ve araştırma ve tanınırlık ifadesi olarak tek bir puan oluşturarak sıralama yapan bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır. Sistem kullandığı göstergeler açısından öğretim ve öğrenci hizmetleri konusunda göstergeler dahil etmemiş olsa da araştırma ve tanınırlık bakımından kapsamlı bir gösterge seti kullanmıştır denilebilir. Özellikle yayın konusunda yalnızca makalelerin dahil edilmemesi, kitap ve konferans yayınlarının da dikkate alınması sistemin güçlü yanlarından sayılabilir. Sıralamaya dahil edilecek üniversitelerin seçimi konusunda Clarivate Analytics tarafından sağlanan verileri kullansa da üniversite olarak kabul edilen kurumların özellikleri konusunda daha detaylı bilgi vermek sistemin daha açık olmasını sağlayacak noktalardan sayılabilir. Göstergelerin seçimi ve özellikle ağırlıklandırılması konusunda gerekli açıklamaları ve teorik gerekçeleri açıklamasa da sistem üniversitelerin araştırma ve tanınırlık boyutlarını ölçme konusunda uygun göstergeleri kullanmakta ancak gösterge ve ağırlık kullanımı konusunda yıllara göre farklılıklar bulunmakta ve sistem bu bağlamda tutarlık göstermemektedir. Bu durum sistem sonuçlarıyla ilgili yıllara göre karşılaştırma yapmayı ve üniversitenin öz değerlendirme yaparak gelişim durumunu izlemesini zorlaştırmaktadır. Standartlaştırma için z puana dönüştürme kullanılırken özellikle veri açısından çarpık olan göstergelerin normal dağılıma yaklaşması için logaritmik dönüştürmeye başvurulmuştur. Ancak logaritmik dönüşümün geleneksel bir dönüştürme yöntemi olarak verilerin dağılımı konusunda problemlili olduğunu ifade eden çalışmalar da bulunmaktadır (Feng vd., 2014, s. 105). Sistemin ayrıca veri kaynağı olarak kullandığı veri tabanının dilsel ve kültürel eğilimleri göz önünde bulundurulmalı ve atıflar konusunda sanat ve beşerî bilimler dergilerinin dahil edilmemesi dikkate alınmalıdır.

3.4.9.3 Türk üniversitelerinin performansları

Tablo 3.18

U. S. News & World Report Best Global Universities Sıralaması Türk Üniversiteleri

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1-500	Orta Doğu	Orta Doğu				
	Teknik	Teknik	Boğaziçi	Boğaziçi	Boğaziçi	Boğaziçi
	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi
	İstanbul		Orta Doğu	Orta Doğu	Orta Doğu	Orta Doğu
	Teknik	Boğaziçi	Teknik	Teknik	Teknik	Teknik
	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi

Tablo 3.18 (Devam)

U. S. News & World Report Best Global Universities Sıralaması Türk Üniversiteleri

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1-500	Bilkent Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi
	Ege Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi		
	Ankara Üniversitesi					
	Hacettepe Üniversitesi					
	İstanbul Üniversitesi					
501-1000	-	Ege Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi
	-	İstanbul Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü
	-	Ankara Üniversitesi	Koç Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi
	-	Hacettepe Üniversitesi	Ege Üniversitesi	Ege Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	Ankara Üniversitesi
	-	Gazi Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	Koç Üniversitesi	Koç Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi
	-	Yıldız Teknik Üniversitesi	Çukurova Üniversitesi	Çukurova Üniversitesi	Yıldız Teknik Üniversitesi	Koç Üniversitesi
	-		Mersin Üniversitesi	Yıldız Teknik Üniversitesi	Ege Üniversitesi	Yıldız Teknik Üniversitesi
	-		Yıldız Teknik Üniversitesi	Mersin Üniversitesi	Çukurova Üniversitesi	Çukurova Üniversitesi
	-		Gazi Üniversitesi	Gazi Üniversitesi	Gazi Üniversitesi	Mersin Üniversitesi
	-		Süleyman Demirel Üniversitesi	Gaziosmanpaş a Üniversitesi	Mersin Üniversitesi	Sabancı Üniversitesi
	-		Gaziantep Üniversitesi	Marmara Üniversitesi	Gaziantep Üniversitesi	Gaziantep Üniversitesi
	-		Gaziosmanpaş a Üniversitesi	Demirel Üniversitesi	Gaziosmanpaş a Üniversitesi	Marmara Üniversitesi
	-		Marmara Üniversitesi		Marmara Üniversitesi	Gazi Üniversitesi
	-		Erciyes Üniversitesi			Adıyaman Üniversitesi
	-		Dokuz Eylül Üniversitesi			Kafkas Üniversitesi
	-		Akdeniz Üniversitesi			

Not. Üniversite isimleri sıralamadaki sıralarıyla verilmiştir (En üstteki üniversite sıralamada en üst konumdadır.)

Türk üniversitelerinin U. S. News & World Report Best Global Universities sıralamasında göstermiş olduğu performans incelendiğinde 2014-2019 yılları arasında ilk

500 listesinde kademeli bir azalış olduğu söylenebilir. 2014 yılında biri vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 7 Türk üniversitesi listedeyken, bu sayı 2015, 2016 ve 2017 yıllarında her yıl için biri vakıf üniversitesi olmak üzere 4 üniversiteye düşmüştür. 2018 yılına gelindiğinde ise ilk 500'deki Türk üniversitesi sayısı 3'le sınırlı kalmış ve bu sayı 2019 yılında da değişmemiştir. 501-1000 sıralamasında Türk üniversitelerinin daha fazla sayıda yer aldığı görülmektedir. Sistem 2014 yılında ilk 500 sıralaması dışında liste yayımlamadığından 2014 yılına ait veriler bulunmamaktadır. Ancak diğer yıllarda ise listeye dahil edilen üniversite sayısı sırasıyla 750, 1000, 1250 ve 1500 üniversiteye çıkarılmıştır. Buna göre Türkiye'den listeye dahil olan üniversite sayısını dikkatli yorumlamak gerekmektedir. Türk üniversitelerinin 501-1000 listesi sonuçlarına göre 2015 yılında 6 devlet üniversitesi, 2016 yılında biri vakıf olmak üzere toplam 16 üniversite, 2017 yılında biri vakıf toplam 12 üniversite, 2018 yılında da ikisi vakıf, 11'i devlet olmak üzere toplam 13 üniversite sıralamaya girmiştir. 2019 yılında ise bu listedeki toplam Türk üniversitesi sayısı 3'ü vakıf 12'si devlet olmak üzere 15 olmuştur.

3.4.10 University Ranking by Academic Performance (URAP)

Uluslararası düzeyde sıralama yapan sistemlerin sıralamaya dahil ettiği kurum sayısının dünyadaki toplam üniversite sayısının az bir bölümünü oluşturduğu eleştirisini temel alarak dünya çapında daha küresel ve kapsayıcı bir sistem oluşturmak amacıyla sıralama listeleri yayımlayan University Ranking by Academic Performance ilk sıralama sonucunu 2010 yılından bu yana yıllık olarak yayımlamaktadır. 2009 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesinde kurulan URAP Araştırma Laboratuvarı tarafından yürütülen sistem, 61 farklı alan için 2500 yükseköğretim kurumunu dahil ederek batılı elit üniversiteler haricinde üniversiteleri incelemekte (Gunnarsson, 2013, s. 22) ve bu açıdan diğer sistemlerden kapsamı bakımından ayrılmaktadır. URAP yayın performansını ölçü alan ve sadece kamuya açık verileri kullanan sıralama sistemlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Jajo ve Harrison, 2014, s. 473). Çoklu kriter kullanarak sıralama yapan sistem amacının üniversiteleri iyi veya kötü olarak etiketlemek değil akademik performans ölçütleriyle üniversitelerin potansiyel gelişim alanlarını belirlemek olarak belirtmektedir. Sistem dünya sıralamasının yanı sıra alan sıralaması yayımlamakta ve bu sıralamaları bölgesel ve ülkesel olarak görüntüleme imkânı da sunmaktadır.

3.4.10.1 Sistem metodolojisi

URAP dünya sıralaması yayın temelli 6 akademik performans göstergesi kullanarak sıralama yapan bir sistemdir. Sistem kullandığı göstergelerle üniversitelerin yayın sayısını, kalitesini ve uluslararası iş birliği performansını belirlemeyi amaçlamaktadır. Sistem göstergelerle ilgili verileri Clarivate Analytics InCites aracılığıyla toplamaktadır. Sistem göstergeler için özel kriterler belirlemiş ve göstergelerin zaman olarak kapsam durumlarının değişkenlik göstermektedir. Makale göstergesi için sistem sıralama yılından bir önceki yılın verilerini kullanırken diğer göstergeler için sıralama yılından önceki son beş yılın verilerini kullanmaktadır. Yayın göstergesi için 1000 yazardan fazla yayınlar kabul edilmemekte olup, Dergi Etki Faktörüne göre ilk üç çeyreklikte bulunan dergilerdeki makaleler veri olarak dahil edilmektedir. Atıf sayısı göstergesi için ise sıralamanın yayınlandığı yıldan önceki son beş yılda yayımlanmış makalelerin bu beş yılda almış olduğu atıflar veri olarak kullanılmaktadır. Toplam bilimsel doküman sayısı göstergesi ise bilimsel makalelerin yanında konferans bildirileri, akademik kitaplar, özetler ve teknik raporları vb. içeren üniversitelerin tüm bilimsel çıktılarını değerlendirmektedir. URAP dünya sıralamasının büyüklük ve alan bağımsız iki göstergesinin ilki olan toplam yayın etkisi 23 bilim alanında yayımlanan makale sayılarının, ilgili alandaki makale başına düşen atıf (MBA) değerine göre ağırlıklandırılmış toplamını ifade etmektedir. Büyüklük ve alan bağımsız ikinci gösterge ise toplam atıf etkisidir. Bu gösterge de 23 bilim alanından alınan atıf sayısının ilgili alandaki makale başına düşen atıf değerine göre ağırlıklandırılmış toplamını ifade etmektedir. Son gösterge olan uluslararası iş birliği ise üniversitenin küresel bağlamda kabul edilirliliğini göstermektedir. Bu göstergenin verilerini ise başka bir ülkedeki üniversiteyle birlikte yayımlanan toplam makale sayısı oluşturmaktadır.

Verilerin tümü Clarivate Analytics Web of Science InCites aracılığıyla toplanmakta ve 2500 yükseköğretim kurumunun sıralandığı listenin kurum havuzunu verilerin toplandığı veri tabanları tarafından listelenen 3000 yükseköğretim kurumu oluşturmaktadır. Verilerin güvenilirliğini sağlamak için işlem öncesi ve veri temizleme teknikleri kullanılmıştır. Sistem toplanan ham verilerin çarpıklığının yüksek olmasından dolayı medyanın üstündeki ve altındaki puanları doğrusal olarak puanlanmıştır. Gösterge puanlarıyla oluşturulacak nihai üniversite puanları ağırlıklandırılmakta ve farklı oranlarda toplam puana etki etmektedir. Göstergelerin ağırlıklandırılması aşamasında bir grup uzmanla Delphi yöntemiyle her bir göstergenin toplam puana etki edeceği ağırlıklar belirlenmiştir. Göstergelerden elde edilebilecek puan 600 puan olmak üzere en yüksek

puan alan üniversite 600 puan almakta ve sıralamadaki diğer üniversitelerin puanları bu puana göre belirlenmektedir. URAP dünya sıralamasında kullanılan gösterge grupları, göstergeler, açıklamaları, veri kaynakları ve ağırlıklandırmalar Tablo 3.19’da sunulmuştur.

Tablo 3.19

URAP Dünya Sıralamasında Kullanılan Göstergeler, Gösterge Ağırlıklandırmaları, Açıklamaları ve Veri Kaynakları

Kriter	Gösterge	Gösterge Açıklamaları	Ağırlıklandırmalar	Veri Kaynağı
Güncel bilimsel üretkenlik	Yayın sayısı	Son bir yılda Journal Impact Factor (JIF)'a göre ilk üç çeyreklikte listelenen dergilerdeki makale sayısıdır. 1000'den fazla yazarı olan makaleler dahil değildir.	%21	InCites
Araştırma Etkisi	Atıf sayısı	Journal Impact Factor (JIF)'a göre ilk üç çeyreklikte listelenen dergilerde son beş yılda yayımlanan makalelere son beş yılda yapılan atıf sayısını ifade eder.	%21	InCites
Bilimsel üretkenlik	Toplam bilimsel doküman sayısı	Son beş yılda yayınlanan bilimsel makalelerin yanında konferans bildirileri, akademik kitaplar, özetler ve teknik raporları vb. içeren üniversitelerin tüm bilimsel dokümanlarının sayısını ifade eder.	%10	InCites
Araştırma kalitesi	Toplam yayın etkisi	Son beş yılda 23 bilim alanında yayınlanan makale sayılarının, ilgili alandaki makale başına düşen atıf (MBA) değerine göre ağırlıklandırılmış toplamını ifade etmektedir.	%18	InCites
	Toplam atıf etkisi	Son beş yılda 23 bilim alanından alınan atıf sayısının ilgili alandaki makale başına düşen atıf değerine göre ağırlıklandırılmış toplamını ifade etmektedir.	%18	InCites
Uluslararası itibar	Uluslararası iş birliği	Son beş yılda yabancı ülkelerdeki üniversitelerle yayımlanan toplam makale sayısı ile oluşturulan üniversitelerin küresel kabul edilirliliğinin/itibarının göstergesidir.	%15	InCites

Clarivate Analytics

3.4.10.2 Sistemle ilgili değerlendirme

URAP kapsam bakımından uluslararası sıralamalar içinde en geniş olan sistem olarak ifade edilebilir. Sistemin bu güçlü yönü kullandığı göstergelerin yayın temelli olması ve bu tür bibliyometrik verilerin diğer veri türlerine göre daha ulaşılabilir olmasından kaynaklanmaktadır. Ancak bu tür verilerin kullanımıyla üniversitelerin genel performans veya kalite değerlendirmesinin yapılmasının mümkün olmadığını ifade etmek gerekmektedir. Sistemin bu anlamda üniversitelerin öğretim ve öğrenci hizmetleri boyutlarında herhangi bir bilgi sunmadığı söylenebilir. Verilerin kapsadığı yıllar bakımından sistem hem güncel hem de geçmişe dönük bir değerlendirmeyi içerdiği ifade edilebilir. Özellikle yayın-makale göstergesiyle son yıldaki gelişim takip edilebilmektedir. Fakat atıf göstergesi kendi içinde kapsam yılı bakımından problem teşkil etmektedir. Atıf için son beş yıldaki makalelere yapılan son beş yıllık atıf sayısı veri olarak kabul edilmiş ve bu durum atıf ölçütünün özelliğiyle çelişmektedir. Atıf sayısı zaten üniversitenin yıllık performans gelişiminden kaynaklanmadığı gibi atıf alan makalenin alanına, alan içindeki konusuna, alanın veya konunun geçmişi gibi birçok faktöre göre değişim göstermektedir. Ayrıca Kivinen, Hedman ve Artukka (2017, s. 682) URAP alan sıralamasında makale ve atıf sayısını birlikte kullanmakta olduğunu ve bunun da performansın zamanı konusunda bir problem ortaya çıkardığını ifade etmektedir. Performansın geçmişi ve günceli arasındaki farkı ayırt etmek önemlidir, çünkü atıf sayısı önceden yayımlanmış araştırmaların alanda ne kadar dikkate alındığıyla ilgiliyken makale sayısı ise araştırma boyutunda mevcut durumu ortaya koymaktadır.

3.4.10.3 Türk üniversitelerinin performansları

Tablo 3.20

URAP Dünya Sıralaması Türk Üniversiteleri

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	İstanbul Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi				
1-500	Hacettepe Üniversitesi	Ege Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi				
	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi					
	Ege Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi					

Tablo 3.20 (Devam)

URAP Dünya Sıralaması Türk Üniversiteleri

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	Ankara Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi	İstanbul Orta Doğu Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi
	Gazi Üniversitesi	Gazi Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	Teknik Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi
	Boğaziçi Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	Ege Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	Teknik Üniversitesi	Teknik Üniversitesi
	Çukurova Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
	Bilkent Üniversitesi	Çukurova Üniversitesi	Gazi Üniversitesi	Ege Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	Ankara Üniversitesi
	Süleyman Demirel Üniversitesi	Süleyman Demirel Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	Ege Üniversitesi	Ege Üniversitesi	Ege Üniversitesi
	Marmara Üniversitesi	Erciyes Üniversitesi	Çukurova Süleyman Üniversitesi	Gazi Üniversitesi	Gazi Üniversitesi	Gazi Üniversitesi	Gazi Üniversitesi
501-1000	Erciyes Üniversitesi	Gaziantep Üniversitesi	Demirel Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi
	Dokuz Eylül Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi	Erciyes Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi	Bilkent Yıldız Üniversitesi	Dokuz Eylül Üniversitesi
	Atatürk Üniversitesi	Mersin Üniversitesi	Gaziantep Yıldız Üniversitesi	Bilkent Dokuz Yıldız Üniversitesi	Erciyes Dokuz Yıldız Üniversitesi	Teknik Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi
	Selçuk Üniversitesi	Selçuk Üniversitesi	Teknik Üniversitesi	Eylül Üniversitesi	Eylül Yıldız Üniversitesi		
	Gaziantep Üniversitesi	Marmara Yıldız Üniversitesi	Selçuk Üniversitesi	Marmara Üniversitesi	Teknik Üniversitesi		
	Akdeniz Üniversitesi	Teknik Dokuz Üniversitesi	Mersin Üniversitesi	Selçuk Yıldız Üniversitesi	Marmara Üniversitesi		
	Uludağ Üniversitesi	Eylül Gaziosmanp aş Üniversitesi	Marmara Dokuz Eylül Üniversitesi	Teknik Üniversitesi	Atatürk Üniversitesi		
				Atatürk Koç Üniversitesi	Selçuk Üniversitesi		

Not. Üniversite isimleri sıralamadaki sıralarıyla verilmiştir (En üstteki üniversite sıralamada en üst konumdadır.)

Tablo 3.20’de sunulan URAP dünya sıralamasında Türk üniversitelerinin performansı incelendiğinde son beş yılda ilk 500 listesinde düşen bir eğilim olduğu gözlenmektedir. 2014 ve 2015 yılında 4 üniversite sıralamaya girerken 2016 yılında bu

sayı 2'ye düşmüş, son dört yılda ise Türk üniversiteleri ilk 500 üniversite arasına girememiştir. İlk 500 listesindeki üniversiteler özellikleri bakımından incelendiğinde ise son beş yılda bu listedeki tüm üniversiteler devlet destekli üniversiteler olurken, vakıf üniversiteleri bu listede yer bulamamıştır.

Listenin 501-1000 sıraları arasında yer alan Türk üniversiteleri sayısı ise 2018 yılına kadar büyük değişiklik göstermemiştir. 2014 yılında 1 vakıf üniversitesi 13 devlet üniversitesi sıralamaya girerken 2015 ve 2016 yılında ise 501-1000 listesine giren devlet üniversitesi sayısı artış göstererek 14 olmuş ancak vakıf üniversitesinin sayısı 1 olarak kalmıştır. 2017 yılında ise listedeki vakıf üniversitesi sayısı 2 olmuş, devlet üniversitelerinin sayısı bir önceki yıla göre değişiklik göstermemiştir. 2018 yılında 501-1000 listesindeki Türk üniversitelerinin sayısı 2017 yılına göre düşüş göstererek 14 devlet, 1 vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 15 üniversiteyle sınırlı kalmıştır. 2019 ve 2020 yılları sonuçlarında ise önemli bir düşüş gerçekleşmiş ve 501-1000 listesindeki Türk üniversitelerinin sayısı 10'a gerilemiştir. Her iki yıl için de listedeki üniversitelerin yalnızca biri vakıf üniversitesi, dokuzu devlet üniversitesi olmuştur. Sıralamada vakıf üniversiteleri bağlamında incelenen yılların her birinde listeye giren Bilkent Üniversitesi'nin Türkiye'de kurulan ilk vakıf üniversitesi olduğunu ifade etmek gerekmektedir. Ayrıca ilk 1000 üniversite verileri Türk üniversitelerinin toplam sayısının yıllara göre düşüş eğilimi içinde olduğunu göstermektedir.

3.4.11 SCImago Institutions Rankings (SIR)

İlk sıralama listesini 2009 yılında yayımlayan SCImago Institutions Rankings (SIR) araştırma performansı, inovasyon çıktıları ve web görünürlüğüyle ölçülen toplumsal etki göstergeleriyle oluşturulan kompozit bir göstergeyle akademi ve araştırmayla ilgili kurumları sıralayan bir sistemdir. Sistem gösterge türlerinin her birinde sıralama yapma imkânı sunarken, belirli sayıda kurumu karşılaştırırken her bir göstergeyle ilgili eğilim sonuçlarını da gösterebilmektedir. Gösterge setleriyle oluşturulan kompozit gösterge puanı (genel puanı) 100'lük bir ölçekle puanlandırılmıştır. Sistem sadece yükseköğretim kurumlarını sıralayan bir sistem olmayıp hükümet kurumlarının, sağlık kuruluşlarının, özel kurumların ve bunların dışında kalan diğer kurumların sıralamasını da düzenlemektedir. Sistem tüm bu sektörlerin birlikte sıralamasının yanında her bir sektörün kendi içinde sıralamasını da sunmaktadır. Sıralama sonuçları ayrıca bölgesel ve ülkesel kategorilerde de görüntülenebilmektedir.

3.4.11.1 Sistem metodolojisi

Sistem farklı sektörlerden kurumları aynı göstergelerle aynı liste içinde sıraladığından kurumların belirlenmesi ve ayrıştırılması işlemi yapılmaktadır. Kurumların tanımlaması ve belirlenmesinden sonra yayınların ve atıfların kurumlara göre ayrıştırılması yapılmakta ve verilerin kullanılabilirliği ve güvenilirliği sağlanmaktadır. Sıralamada kullanılan veriler sıralamanın yayımlandığı yılın iki yıl öncesindeki son beş yılı kapsamakta ancak bu kapsam web göstergelerinde son yıl olarak kabul edilmektedir. Kurumların sıralamaya dahil edilmeleri için seçilen zaman periyodunun son yılında SCOPUS veri tabanında endekslenen yayımlanmış 100 çalışmalarının bulunması gerekmektedir.

Sıralamada kullanılan gösterge setleri veri kaynağı olarak farklı veri tabanlarını kullanmaktadır. Araştırma faktörü gösterge seti için SCOPUS veri tabanı, inovasyon faktörü gösterge seti için PATSTAT veri tabanı, toplumsal faktör gösterge seti için ise Google ve Ahrefs veri kaynağı olarak kullanılmaktadır. Göstergeler kurumların bilimsel, ekonomik ve toplumsal özellikleri yansıtacak biçimde 3 gruba ayrılmıştır. SIR’da kullanılan göstergelere hem büyüklük bağımlı hem de bağımsız göstergeler dahil edilmiştir. Sonuçlar kullanılan göstergelere verilen ağırlıklarla oluşturulan ve 0-100’lük bir ölçeğe göre normalleştirilen genel puana göre düzenlenmektedir. SIR’da kullanılan kullanılan gösterge grupları, göstergeler, açıklamaları, veri kaynakları ve ağırlıklandırmalar Tablo 3.21’de sunulmuştur.

Tablo 3.21

SCImago Institutions Rankings 'de (SIR) Kullanılan Göstergeler, Gösterge Ağırlıklandırmaları, Açıklamaları ve Veri Kaynakları

Kriter	Gösterge	Gösterge Açıklamaları	Ağırlıklandırmalar	Veri Kaynağı
	Çıktı	Scopus veri tabanında endekslenen bilimsel dergilerde yayımlanmış doküman sayısı. Büyüklük-bağımlı	%8	
	Uluslararası İş birliği	Yabancı ülkelerdeki kurumlarla birlikte üretilen çıktı. Büyüklük-bağımlı	%2	
	Normalleştirilmiş Etki (Liderlik Çıktısı)	Kurumun liderlik çıktısı verileri kullanılarak hesaplanan kurumun bilimsel etkisiyle dünya ortalaması arasındaki ilişkiyi gösterir. Büyüklük-bağımsız	%13	
Araştırma faktörü	Yüksek kalite yayınlar	SCImago Journal Rank (SJRII) tarafından sıralanan kendi kategorisinde ilk çeyreklige giren en etkili bilimsel dergilerde yayımlanan yayın sayısı. Büyüklük-bağımlı	%2	SCOPUS
	Mükemmellik	Kendi alanında en çok atıf alan %10'luk dilimdeki yayın sayısı. Büyüklük-bağımlı	%2	
	Bilimsel liderlik	Sorumlu yazarın kurumdan olduğu, yazarın asıl katkıda bulunan yazar olduğu çalışma sayısı. Büyüklük-bağımlı	%5	
	Mükemmellikte liderlik	Mükemmellik göstergesindeki yayınlarda sorumlu yazar olunan yayın sayısı. Büyüklük-bağımlı	%13	
	Bilimsel yetenek havuzu	Bir kurumun toplam yayın çıktısındaki farklı yazarların sayısı. Büyüklük-bağımlı	%5	
İnovasyon faktörü	İnovatif bilgi	Patentlerden atıf alan bilimsel yayın çıktısı. Büyüklük-bağımlı	%10	PATSTAT
	Teknolojik etki	Alanlara göre patentlerden atıf alan bilimsel yayın çıktısının oranı. Büyüklük-bağımsız	%10	
	Patentler	Patent başvurularının sayısı. Büyüklük-bağımlı	%10	
Toplumsal faktör	Web büyüklüğü	Kurumun web sayfasıyla ilişkilendirilen sayfa sayısı. B-Büyüklük-bağımlı	%5	Google
	Backnet sayısı	Kurumun sitesine verilen linkten gelen ağ sayısı. Büyüklük-bağımlı	%15	Ahrefs

3.4.11.2 Sistemle ilgili değerlendirme

SCImago Institutions Rankings (SIR) nicelik ve nitelikle ilgili çeşitli göstergeleri dahil eden bir yaklaşım benimsemektedir (Radojicic ve Jeremic, 2012, s. 158). SIR ağırlıklı olarak yayın ve atıf ölçütlerine dayanan sistemler arasında sayılabilir (Vernon, Andrew Balas, ve Momani, 2018, s. 7). Marginson (2014, s. 51) sistemin göstergeler için kullandığı veritabanlarından dolayı objektif, üniversitenin tüm fonksiyonlarını değerlendirmedikinden kapsayıcılık bakımından zayıf, şeffaflık bakımından özellikle uzman olmayanlar için yarı şeffaf ve araştırma eğilimli olduğunu ifade etmiştir ve sıralamaya dahil edilen üniversite sayısının büyüklüğünden dolayı birçok sistemden daha kapsayıcı olduğunu belirtmiştir. Scopus veri tabanını kullanan sistem bu sebeple kapsamlı, titizlikle hazırlanmış ve şeffaf olarak nitelendirilmiştir (Prathap ve K. Ratnavelu, 2015, s. 1159). Sistem veri tabanında kullanılan dergilerde ve atıf verilerinde alan kısıtlamasına gitmediğinden tüm alanları dahil ederek sosyal bilimler açısından en iyi araştırma verilerini sunmaktadır (Marginson, 2012, s. 2). Sistemin kullandığı göstergelerin yalnızca ikisi üniversite büyüklüğünden etkilenmezken diğer göstergeler büyük üniversiteler için avantaj oluşturmaktadır. Sistemin farklı yıllarda farklı göstergeler kullanması, puan oluşturmada benimsemiş olduğu yöntem, ağırlıklandırmada gittiği değişiklikler sıralama sonuçlarının yıllar açısından karşılaştırılmasını ve kurumların gelişme veya gerileme performanslarını izlemeyi zorlaştırmaktadır. Sistem gösterge ağırlıklandırmalarıyla ilgili de ağırlıklandırmaların gerekçesi ve teorik, bilimsel dayanağı konusunda herhangi bir bilgi vermemiştir.

3.4.11.3 Türk üniversitelerinin performansları

Tablo 3.22

Scimago Dünya Sıralaması Türk Üniversiteleri

2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi
Bilkent Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	Teknik Üniversitesi	Teknik Üniversitesi	Teknik Üniversitesi	Çağ Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi
1-500 İstanbul Teknik Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi
İstanbul Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi	Koç Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Hacettepe Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	Sabancı Üniversitesi	Teknik Üniversitesi	Koç Üniversitesi

Tablo 3.22 (Devam)

Scimago Dünya Sıralaması Türk Üniversiteleri

2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
					İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	Boğaziçi Üniversitesi
Ege Üniversitesi	Gazi Üniversitesi	Gazi Üniversitesi Çanakkale Onsekiz Mart	Koç Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi		
Gazi Üniversitesi	Koç Üniversitesi	Erciyes Üniversitesi	Ege Üniversitesi	Çağ Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi	Özyeğin Üniversitesi
Sabancı Üniversitesi	Ege Üniversitesi	Erciyes Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	Koç Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi
Fırat Üniversitesi	Sabancı Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	Gazi Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	Ankara Üniversitesi
						İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü
Koç Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	Ege Üniversitesi	Sabancı Üniversitesi	Ege Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	Teknoloji Enstitüsü
Ankara Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	Bahçeşehir Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	Anadolu Üniversitesi		Sabancı Üniversitesi
	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	Erciyes Üniversitesi	Gazi Üniversitesi	Özyeğin Üniversitesi	Ege Üniversitesi
Boğaziçi Üniversitesi	Atatürk Üniversitesi	Koç Üniversitesi	Atatürk Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	Gazi Üniversitesi	
TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi	Erciyes Üniversitesi	Atatürk Üniversitesi				
Erciyes Üniversitesi	Çankaya Üniversitesi	Sabancı Üniversitesi				
Gebze Teknik Üniversitesi	Gebze Teknik Üniversitesi	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi				
Selçuk Üniversitesi	Fırat Üniversitesi	Yıldız Teknik Üniversitesi				
Atatürk Üniversitesi	Selçuk Üniversitesi	Çankaya Üniversitesi				
Anadolu Üniversitesi	Yıldız Teknik Üniversitesi					
Dokuz Eylül Üniversitesi	Bahçeşehir Üniversitesi					
Bahçeşehir Üniversitesi	Çankaya Üniversitesi					
Çankaya Üniversitesi	Akdeniz Üniversitesi					
Yıldız Teknik Üniversitesi	Uludağ Üniversitesi					
İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	Dokuz Eylül Üniversitesi					
Karadeniz Teknik Üniversitesi	Anadolu Üniversitesi					
	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü					
Yeditepe Üniversitesi						
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi						
Gaziosmanpaşa Üniversitesi						
Marmara Üniversitesi						
Akdeniz Üniversitesi						
Atılım Üniversitesi						
Gaziantep Üniversitesi						
Kocaeli Üniversitesi						

1-500

Tablo 3.22 (Devam)

Scimago Dünya Sıralaması Türk Üniversiteleri

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
		Karadeniz					
Çukurova	Teknik	Akdeniz	Selçuk	Atatürk	Erciyes	Gazi	
Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	
Uludağ	Atılım	Selçuk	Gebze Teknik	Gebze Teknik	Atatürk	Sinop	
Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	
Fatih							
Üniversitesi	Marmara	Atılım	Yıldız Teknik	Erciyes	Marmara	Akdeniz	
(Kapatıldı)	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	
Süleyman							
Demirel	Gaziosmanpaşa	Uludağ	Çankaya	Marmara	Yeditepe	Erciyes	
Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	
	Çanakkale	Fatih					
	Üniversitesi	Üniversitesi					
Pamukkale	Onsekiz Mart	Üniversitesi	Özyeğin	Teknoloji	Uludağ	Marmara	
Üniversitesi	Üniversitesi	(Kapatıldı)	Üniversitesi	Enstitüsü	Üniversitesi	Üniversitesi	
Sakarya	Kocaeli	Firat	Marmara	Özyeğin	Akdeniz	Atatürk	
Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	
		TOBB Ekonomi	Karadeniz				
Aksaray	Çukurova	ve Teknoloji	Teknik	Yeditepe	Sabancı	Yeditepe	
Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	
Afyon Kocatepe	Pamukkale	Anadolu	Dokuz Eylül	Uludağ	Dokuz Eylül	Çukurova	
Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	
Çanakkale		Karadeniz					
Onsekiz Mart	Gaziantep	Teknik	Akdeniz	Yıldız Teknik	Erzincan	Dokuz Eylül	
Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	
Ondokuz Mayıs	Yeditepe	Pamukkale	Teknoloji	Dokuz Eylül	Çukurova	Medipol	
Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Enstitüsü	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	
İnönü	Özyeğin	Dokuz Eylül	Firat	Çankaya	Gebze Teknik	Uludağ	
Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	
	Eskişehir	İzmir Yüksek					
	Üniversitesi	Üniversitesi					
Cumhuriyet	Osmangazi	Teknoloji	Anadolu	Selçuk	Firat	Firat	
Üniversitesi	Üniversitesi	Enstitüsü	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	
	Fatih						
Mersin	Üniversitesi	Gebze Teknik	Yeditepe	Firat	Yıldız Teknik	Çankaya	
Üniversitesi	(Kapatıldı)	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	
Doğuş	Sakarya	Afyon Kocatepe	Bahçeşehir	Bingöl	Çankaya	Abdullah Gül	
Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	
Mustafa Kemal	Cumhuriyet	Gaziosmanpaşa	Çukurova	Akdeniz	Anadolu	Sakarya	
Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	
	Süleyman						
Balıkesir	Demirel	Özyeğin	Atılım	Teknik	İstanbul	Kütahya	
Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Medipol	Dumlupınar	
Van Yüzüncü Yıl	Afyon Kocatepe	Marmara	Uludağ	Dumlupınar	Dumlupınar	Gaziantep	
Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	
Abant İzzet			Fatih			TOBB Ekonomi	
Baysal	Ondokuz Mayıs	Yeditepe	Üniversitesi	Sakarya	Ondokuz Mayıs	ve Teknoloji	
Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	(Kapatıldı)	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	
Kütahya		Eskişehir					
Dumlupınar	Van Yüzüncü Yıl	Osmangazi	Kocaeli	Kocaeli	Selçuk	Bahçeşehir	
Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	
Harran	Harran	Çukurova	Gaziantep	Çukurova	Dicle	Osmangazi	
Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	
	Abant İzzet		Süleyman				
Başkent	Baysal	Cumhuriyet	Demirel	İnönü	Celal Bayar	Yıldız Teknik	
Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	
Celal Bayar	Mersin	Ondokuz Mayıs	Sakarya	Üniversitesi	Kocaeli	Celal Bayar	
Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	(Kapatıldı)	Üniversitesi	Üniversitesi	
Kırıkkale	Aksaray	Kocaeli	Cumhuriyet	Demirel	Bahçeşehir	Anadolu	
Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	

501-1000

Tablo 3.22 (Devam)

Scimago Dünya Sıralaması Türk Üniversiteleri

2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Özveğin Üniversitesi	Mustafa Kemal Üniversitesi	Sakarya Üniversitesi	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Atılım Üniversitesi	Gaziantep Üniversitesi	Süleyman Demirel Üniversitesi
Zonguldak Karaelmas Üniversitesi	Başkent Üniversitesi	Süleyman Demirel Üniversitesi	İnönü Üniversitesi	Balıkesir Üniversitesi	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi	İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Dicle Üniversitesi	Doğuş Üniversitesi	Gaziantep Üniversitesi	Dicle Üniversitesi	Pamukkale Üniversitesi	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	Mersin Üniversitesi
Niğde Üniversitesi	Dumlupınar Üniversitesi	Mustafa Kemal Üniversitesi	Gaziosmanpaşa Üniversitesi	Kırıkkale Üniversitesi	Başkent Üniversitesi	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Kahramanmaraş Ş Sütçü İmam Üniversitesi	Balıkesir Üniversitesi	Mersin Üniversitesi	Dumlupınar Üniversitesi	Bahçeşehir Üniversitesi	Gaziosmanpaşa Üniversitesi	Harran Üniversitesi
Adnan Menderes Üniversitesi	Celal Bayar Üniversitesi	Menderes Üniversitesi	Pamukkale Üniversitesi	Kadir Has Üniversitesi	Mersin Üniversitesi	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Muğla Üniversitesi	İnönü Üniversitesi	Doğuş Üniversitesi	Onsekiz Mart Üniversitesi	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	Kırıkkale Üniversitesi	Gebze Teknik Üniversitesi
Trakya Üniversitesi	Menderes Üniversitesi	Aksaray Üniversitesi	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Teknik Üniversitesi	Selçuk Üniversitesi
Kafkas Üniversitesi	Dicle Üniversitesi	Dicle Üniversitesi	Celal Bayar Üniversitesi	Osmangazi Üniversitesi	Kafkas Üniversitesi	Kafkas Üniversitesi
	Kırıkkale Üniversitesi	İnönü Üniversitesi	Osmangazi Üniversitesi	Gaziantep Üniversitesi	Balıkesir Üniversitesi	Bursa Teknik Üniversitesi
	Kahramanmaraş Ş Sütçü İmam Üniversitesi	Başkent Üniversitesi	Afyon Kocatepe Üniversitesi	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Sakarya Üniversitesi	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
	Muğla Üniversitesi	Balıkesir Üniversitesi	Balıkesir Üniversitesi	Mustafa Kemal Üniversitesi	Çelebi Üniversitesi	Cumhuriyet Üniversitesi
	Niğde Üniversitesi	Abant İzzet Baysal Üniversitesi	Bozok Üniversitesi	Adnan Menderes Üniversitesi	Abant İzzet Baysal Üniversitesi	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
	Trakya Üniversitesi	Kırıkkale Üniversitesi	Bingöl Üniversitesi	Abant İzzet Baysal Üniversitesi	Mustafa Kemal Üniversitesi	Bingöl Üniversitesi
	Kafkas Üniversitesi	Celal Bayar Üniversitesi	Mustafa Kemal Üniversitesi	Baysal Üniversitesi	Gaziosmanpaşa Üniversitesi	Demirel Üniversitesi
		Muğla Üniversitesi	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	Adnan Eskişehir Üniversitesi	Başkent Üniversitesi
		Niğde Üniversitesi	Menderes Üniversitesi	Bozok Üniversitesi	Harran Üniversitesi	Balıkesir Üniversitesi
		Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	Afyon Kocatepe Üniversitesi	Eskişehir Üniversitesi	Kırıkkale Üniversitesi
		Harran Üniversitesi	Başkent Üniversitesi	Dicle Üniversitesi	Pamukkale Üniversitesi	Gaziosmanpaşa Üniversitesi
		İstanbul Bilgi Üniversitesi	Aksaray Üniversitesi	Dicle Üniversitesi	Adıyaman Üniversitesi	Dicle Üniversitesi
		Kahramanmaraş Ş Sütçü İmam Üniversitesi	İzmir Katip Çelebi Üniversitesi	Celal Bayar Üniversitesi	Harran Üniversitesi	İzmir Katip Çelebi Üniversitesi
		Trakya Üniversitesi	Niğde Üniversitesi	Harran Üniversitesi	Güzel Sanatlar Üniversitesi	Erzincan Üniversitesi
				TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi	Piri Reis Üniversitesi	Namık Kemal Üniversitesi

501-1000

Tablo 3.22 (Devam)

Scimago Dünya Sıralaması Türk Üniversiteleri

2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
		Kafkas Üniversitesi	Abant İzzet Baysal Üniversitesi Kırıkkale Üniversitesi	Başkent Üniversitesi Trakya Üniversitesi	İnönü Üniversitesi Bozok Üniversitesi Adnan Menderes Üniversitesi	İnönü Üniversitesi Kocaeli Üniversitesi Abant İzzet Baysal Üniversitesi
			Mersin Üniversitesi	Nevşehir Üniversitesi Kahramanmaraş Ş Sütçü İmam Üniversitesi	Trakya Üniversitesi Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Pamukkale Üniversitesi Düzce Üniversitesi
			Muğla Üniversitesi	İstanbul Bilgi Üniversitesi	İstanbul Aydın Üniversitesi Kahramanmaraş Ş Sütçü İmam Üniversitesi	Yalova Üniversitesi İstanbul Bilgi Üniversitesi
			Harran Üniversitesi	İstanbul Bilgi Üniversitesi	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	Kastamonu Üniversitesi
			Yaşar Üniversitesi	Erzincan Üniversitesi	İstanbul Bilgi Üniversitesi	İstanbul Aydın Üniversitesi Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
			Doğuş Üniversitesi	Cumhuriyet Üniversitesi	Muğla Üniversitesi	Adıyaman Üniversitesi
			Kahramanmaraş Ş Sütçü İmam Üniversitesi	Niğde Üniversitesi	Afyon Kocatepe Üniversitesi Necmettin Erbakan Üniversitesi	Acıbadem Üniversitesi Muğla Üniversitesi
			Trakya Üniversitesi	Karabük Üniversitesi	İzmir Ekonomi Üniversitesi	İstanbul Kültür Üniversitesi Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
			İstanbul Bilgi Üniversitesi	Doğuş Üniversitesi	Muğla Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Üniversitesi
			Ahi Evran Üniversitesi	Kastamonu Üniversitesi	Afyon Kocatepe Üniversitesi Necmettin Erbakan Üniversitesi	Mustafa Kemal Üniversitesi Necmettin Erbakan Üniversitesi
			Kafkas Üniversitesi	Mersin Üniversitesi	Erbakan Üniversitesi	Trakya Üniversitesi
			İstanbul Aydın Üniversitesi	Muğla Üniversitesi	Atılım Üniversitesi	Hasan Kalyoncu Üniversitesi
			Kastamonu Üniversitesi	İzmir Ekonomi Üniversitesi	İzmir Ekonomi Üniversitesi	Piri Reis Üniversitesi
			İstanbul Ticaret Üniversitesi	İstanbul Aydın Üniversitesi	Kastamonu Üniversitesi	Üsküdar Üniversitesi Adnan Menderes Üniversitesi
				İzmir Katip Çelebi Üniversitesi	Düzce Üniversitesi	Mimar Sinan Üniversitesi
				Aksaray Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Üniversitesi	Güzel Sanatlar Üniversitesi
				Yaşar Üniversitesi	Nevşehir Üniversitesi	Okan Üniversitesi
				Kafkas Üniversitesi	Bingöl Üniversitesi	Kadir Has Üniversitesi
				Ahi Evran Üniversitesi	Karabük Üniversitesi	Yaşar Üniversitesi
				Adıyaman Üniversitesi	Ahi Evran Üniversitesi	Amasya Üniversitesi
				Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	Aksaray Üniversitesi	Üsküdar Üniversitesi Adnan Menderes Üniversitesi Mimar Sinan Üniversitesi
					Okan Üniversitesi	Güzel Sanatlar Üniversitesi
					Kadir Has Üniversitesi	Amasya Üniversitesi
					Yaşar Üniversitesi	Amasya Üniversitesi

501-1000

Tablo 3.22 (Devam)

Scimago Dünya Sıralaması Türk Üniversiteleri

2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
					Beykent Üniversitesi	Hitit Üniversitesi Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Afyon Kocatepe Üniversitesi Atılım Üniversitesi Ordu Üniversitesi Karabük Üniversitesi Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Bozok Üniversitesi Beykent Üniversitesi Bartın Üniversitesi Aksaray Üniversitesi Bezmialem Vakıf Üniversitesi Niğde Üniversitesi Nevşehir Üniversitesi Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Çankırı Karatekin Üniversitesi İzmir Ekonomi Üniversitesi İskenderun Teknik Üniversitesi Ahi Evran Üniversitesi Giresun Üniversitesi Kadir Has Üniversitesi Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Gümüşhane Üniversitesi Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Siirt Üniversitesi Okan Üniversitesi

501-1000

Tablo 3.22 (Devam)

Scimago Dünya Sıralaması Türk Üniversiteleri

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
501-1000							Uşak Üniversitesi Kırklareli Üniversitesi Yaşar Üniversitesi

Not: Üniversite isimleri sıralamadaki sıralarıyla verilmiştir (En üstteki üniversite sıralamada en üst konumdadır.)

SCImago Institutions Rankings (SIR) Türk yükseköğretim kurumlarının en fazla yer aldığı sistem olarak karşımıza çıkmaktadır. Sistemin ilk 500 sıralamasında Türk üniversitelerinin performansı incelendiğinde yıllara göre düşen bir eğilimin olduğu görülmektedir. 2014 yılında 25 devlet 7 vakıf olmak üzere toplam 32 üniversite ilk 500 listesinde yer alırken 2018 ve 2019 yıllarında bu sayı 9'u devlet 4'ü vakıf toplam 13 üniversiteye düşmüştür. 2020 yılında ise düşüş sürerek 8'i devlet 4'ü vakıf toplam 12 Türk üniversitesi ilk 500 listesinde yer almıştır.

Sistemin 501-1000 listesinde Türk üniversitelerinin performansları incelendiğinde ise listedeki Türk üniversitelerinin sayısında kademeli bir artışın olduğu ifade edilebilir. Ancak bu artış ilk 500 listesindeki düşüşle birlikte incelendiğinde listeler arasındaki fark yıllara göre önemli bir değişim göstermiştir. 2014 yılında iki listedeki üniversite sayıları eşitken, 2018 yılında 501-1000 arasındaki Türk üniversiteleri sayısı 67'ye çıkararak iki liste arasındaki fark beş kattan fazla olmuştur. 2019 yılında bu listedeki Türk üniversiteleri sayısı 71 olurken 2020 yılında önemli bir artış gerçekleşerek 100 üniversiteye ulaşmıştır. Ancak iki liste arasındaki üniversite sayılarındaki makas giderek artarak aradaki fark 8 kattan daha fazla olmuştur.

3.4.12 Nature Index

Nature Index temelinde yazarların bağlı oldukları kurumları ve kurumsal ilişkilerini toplayan bir veritabanı olarak ifade edilebilir. Sistem yayımlanmış makalelere dayanarak araştırma mükemmelliğini ve kurumsal performansı değerlendirmek için kullanılan sistemlerden biri olmayı amaçlamaktadır. Küresel ölçekte yayın ve iş birliği örüntülerini ortaya çıkaran sistem ülke ve kurumlar bazında listeler sunmaktadır.

3.4.12.1 Sistem metodolojisi

Sistem metodoloji ve kapsam bakımından diğer sistemlerden farklı bir yaklaşım benimsemektedir. Yıllık sıralama sonuçlarının yayımlandığı yıldan bir önceki yılın verilerini kullanan sistem bağımsız bir biçimde seçilen 82 yüksek-kaliteli bilimsel dergi grubunda yayımlanan birincil araştırma makalelerinin verilerini ele almaktadır. Sistemin sıralama oluşturmada kullandığı bilimsel dergiler bağımsız bilim insanlarından oluşan iki panel tarafından seçilmektedir. Fizik bilimleri ve doğa bilimleri olan bu iki grup paneli oluşturan ve alanda aktif olan araştırmacılar endekse dahil edilecek dergileri etki değeri gibi nicel ölçütlerle değil bireysel dergi kalitesi algılarına göre belirlemektedir. Seçilen bu dergiler WOS'un doğa bilimlerinde kapsadığı dergilerin %1'inden daha azını içermekte ancak doğa bilimlerindeki dergilere yapılan atıfların %30'una yakınına tekabül etmektedir. Panelleri oluşturan araştırmacılar için bu değerler birçok disiplinin yeterli düzeyde dahil edilirliliğini ve aynı zamanda meslektaşlar tarafından değerlendirilen araştırma başarısının üst sıralarını gerçek anlamda yansıtacak kadar seçici olduğunu ifade etmektedir. Sistem endeks tarafından belirlenen kurumları dahil etmekte ve bu kurumlar sıralanmadan önce kurum verisi düzenlemesiyle binişik veriler düzeltilmektedir. Sistem yükseköğretim kurumlarıyla birlikte kâr amacı güden özel şirketleri, devlet kurumlarını, sağlık kuruluşlarını ve kâr amacı gütmeyen örgütleri de sıralamaktadır. Sistemin kullandığı göstergeler Tablo 3.23'te sunulmuştur.

Tablo 3.23

Nature Index Dünya Sıralamasında Kullanılan Göstergeler, Gösterge Ağırlıklandırmaları, Açıklamaları ve Veri Kaynakları

Gösterge	Gösterge Açıklamaları	Veri Kaynağı
Makale sayımı	Ülkenin veya kurumun en az bir yazarının olduğu makale sayısını ifade eder.	
Fraksiyonel sayım	Bir makaleye her bir yazarın eşit katkı sağladığı varsayımıyla hesaplanan ve her bir yayın için toplam puanın bir olduğu göstergedir. Örnek olarak 10 yazarlı bir makalede her yazar 0.1 puan alır. Kurum ve ülke puanları yazar puanlarının toplamıyla elde edilir.	Nature Index
Ağırlıklandırılmış fraksiyonel sayım	Astronomi ve astrofizik alanlarında fazla temsili ortadan kaldırmak için bu alandaki dört dergide yayımlanan makaleler diğer makalelerin beşte biri puan alır. Yani bu makalelerin fraksiyonel sayım puanları 0.2 ile çarpılmaktadır.	

3.4.12.2 Sistemle ilgili değerlendirme

Sistem sıralama sistemlerinin genel metodolojisini takip etmeyen bir yaklaşım benimsemektedir. Bu anlamda yalnız başına performans göstergesi olarak kullanılmak yerine araştırma boyutu konusunda bir sonuç sunabilir. Ancak bu sonuç üniversitenin

büyükliğünden ve makalenin yayımlandığı alandan etkilenmektedir. Sistem ayrıca kısıtlı bir alan için, kısıtlı bir dergi sayısı ile sınırlı ve fen bilimlerine eğilimli bir sonuç ortaya çıkarmaktadır. Bu anlamda sosyal bilimler ve beşerî bilimlerin göz ardı edildiği ve büyük fen bilimlerine yoğunlaşmış araştırma üniversitelerini öne çıkaran bir yaklaşım benimsenmiştir. Verilerin elde edildiği dergilerin seçimi de sistemin zayıf noktalarından biri olarak kabul edilebilir. Araştırmacıların kaliteli dergi algıları sonucu seçilen dergilerin alandaki kaliteyi yansıtmaması tartışılan bir noktadır. Be sebeple sıralama sistemlerinde tanınırlık, memnuniyet gibi algıya dayalı göstergelerin geçerlikleri ve güvenilirlikleri sorgulanmaktadır.

3.4.12.3 Türk üniversitelerinin performansları

Özellikle fen bilimlerinde yoğunlaşan araştırma üniversitelerini öne çıkaran ve araştırma odaklı sistemlerde Türk üniversitelerinin performansları diğer sistemlerdeki sonuçlara göre göreceli olarak daha düşük olarak ifade edilebilir.

Tablo 3.24

Nature Index Dünya Sıralaması Türk Üniversiteleri

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1-500	-	-	0	Bilkent Üniversitesi	0	0

Not. Üniversite isimleri sıralamadaki sıralarıyla verilmiştir (En üstteki üniversite sıralamada en üst konumdadır.)

Sistem yalnızca ilk 500 listesi yayınlamaktadır. Tablo 3.24'e göre ise Türkiye'den üniversitelerin bu listeye girmede başarısız oldukları söylenebilir. Nature Index üniversite sıralaması ilk 500 listesine sadece 2017 yılında Türkiye'den bir vakıf üniversitesi dahil olabilmiş ancak hiçbir devlet üniversitesi girememiştir.

3.4.13 Top 100 Innovative Universities

Yeni teknolojiler üreten, en ileri düzey bilimsel çalışmalar yapan ve yeni endüstriler ve ticaretlere güç kazandıran eğitim kurumlarını belirleyen ve onları sıralayan Reuters Top 100 Innovative Universities sıralaması 2015 yılından bu yana listeyi sunmaktadır. Sistem makale yayını, makale yayınına endüstriden atıf, patent ve patent atıfları üzerine yoğunlaşmış göstergelerle üniversitelerin yenilikçilik performanslarını ölçmeyi amaçlamaktadır. Sistem küresel sıralamaların yanı sıra listeye dahil olma kriterlerindeki patent sayısına sahip olma eşiğini 70'ten 50'ye düşürerek Avrupa ve

Asya'nın en yenilikçi üniversiteleri başlığı altında iki sıralama listesi daha yayımlanmaktadır.

3.4.13.1 Sistem metodolojisi

Sistemin sıralamaya başlama noktası sıralamanın yayımlandığı yıldan iki yıl önceki son altı yılda WOS Core Collection veri tabanında taranan bilimsel dergilerde en fazla yayın yapan kurumların belirlenmesi ve buradan küresel sıralamanın kurum havuzunu oluştururken en az 70 patente sahip olma durumunun koşul olarak koyulmasıdır. Patent verileri için kapsanan zaman sıralamanın yayımlandığı yıla kadar geçen süreyi kapsamaktadır. Kurum havuzundaki aday üniversiteler patent başvurularının ne sıklıkla tescillendiği, üniversitelerin patentlerinin kaçının küresel patent ofislerince ve yerel yetkililerce dosyalandığı, üniversitelerin patentlerinin ne sıklıkla atıf aldığı, üniversitelerin araştırmalarının ne sıklıkla patentlerden atıf aldığı ve üniversitelerin endüstri ortaklı yayımladığı makale oranı açılarından değerlendirilmektedir. Sıralama verileri Clarivate Analytics çatısı altında bulunan InCites, Web of Science, Derwent Innovations Index, Derwent World Patents Index and Patents Citation Index tarafından sağlanmaktadır. Üniversiteler bu değerlendirme sürecinden sonra aldıkları puana göre en yenilikçi 100 üniversitenin sıralandığı listede sıralanmaktadırlar. Sıralamada kullanılan göstergelerden ikisi ağırlık olarak diğer göstergelerin yarısı kadar ağırlık alırken diğer göstergeler eşit ağırlıkta toplam puana etki etmektedir. Bu ağırlıklandırmanın gerekçesi için herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Göstergelerin her biri için üniversiteler sıralanmakta ve toplam puan ise bu göstergelerde üniversitelerin elde ettikleri sıraların toplamına eşittir. Sıralamada kullanılan göstergeler, açıklamaları, veri kaynakları ve ağırlıklandırmalar Tablo 3.25'te sunulmuştur.

Tablo 3.25

Reuters Top 100 Innovative Universities’de Kullanılan Göstergeler, Gösterge Ağırlıklandırmaları, Açıklamaları ve Veri Kaynakları

Gösterge	Gösterge Açıklamaları	Ağırlıklandırmalar	Veri Kaynağı
Patent hacmi	World Intellectual Property Organization tarafından tescillenen patent sayısını ifade eder.	%100/9	
Patent başarısı	Belirlenen zaman aralığında patent başvurularının tescillenenlere oranını ifade eder.	%100/9	Derwent World Patents Index, Derwent Innovations Index
Küresel patentler	ABD, Avrupa ve Japon patent ofislerince dosyalanan patentlerin yüzdeliğini ifade eder.	%100/9	
Patent atıfları	Bir patentin başka patentler tarafından kaç defa atıf aldığı toplamını ifade eder.	%100/9	
Patent atıf etkisi	Bu gösterge bir patentin ne kadar etkisinin olduğunu ifade eder. Kurum büyüklüğünden bağımsızdır.	%(100/9)/2	Patents Citation Index
Atıf alan patent oranı	Başka patentlerden bir veya birden fazla kere atıf alan patentlerin oranını ifade eder.	%(100/9)/2	
Patentten makaleye atıf etkisi	Bir makaleye patent tarafından yapılan atıfların ortalama sayısını ifade eder.	%100/9	Patents Citation Index, Derwent World Patents Index, Web of Science Core Collection
Endüstri makalesi atıf etkisi	Endüstriden yapılan atıfa sahip makaleyi ifade eder ve akademideki temel bir araştırmancının ticari araştırmadaki etkisini gösterir.	%100/9	
Endüstri ortaklı makale oranı	Bir üniversitenin ticari bir kuruluşa bağlı bir veya birden fazla yazarla yazılmış ortak yazarlı makale oranıdır.	%100/9	Web of Science Core Collection
WOS Core Collection yayın toplamı	Kurum tarafından yayımlanan toplam bilimsel makale sayısını ifade eder.	%100/9	

3.4.13.2 Sistemle ilgili değerlendirme

Sistem üniversitelerin performanslarını yayın ve patent odaklı değerlendiren bir sistemdir. Bu bağlamda fen bilimlerine yönelik bir eğiliminin olduğu ifade edilebilir. Sistem sıralamada kullandığı verileri sıralama sistemlerinin veri kaynaklarının en objektifi olan veri tabanlarından elde etmektedir. Bu bağlamda sonuçların objektifliğinden söz edilse de bu veri tabanlarının ülke ve dil açısından önyargıların olduğu ifade edilmelidir. Sistem göstergelerin ağırlıklandırmalarını eşit tutarak ağırlıklandırmaların keyfi yapıldığı eleştirisinden uzak kalmayı başarmıştır. Ancak sistemin zayıf noktası olarak kapsam bakımından en dar kapsamlı uluslararası sistem olduğu söylenebilir. Sistemin büyüklük bağımlı göstergelerinin bulunması sonuçların büyük araştırma üniversitelerine lehine olması anlamını da taşımaktadır. Sistemin güçlü taraflarından biri olarak farklı yıllar açısından tutarlı gösterge kullanımı sayılabilir ve bu özellik sayesinde yıllar arasında karşılaştırmaların yapılabilmesi mümkün olmaktadır.

3.4.13.3 Türk üniversitelerinin performansları

Sistemin yayımlamış olduğu en yenilikçi 100 üniversite arasında Türkiye’den hiçbir üniversite bulunmamaktadır. Son beş yıl için geçerli olan bu durum sebebiyle bu sistem için Türk üniversitelerinin performansları sunulamamıştır.

3.4.14 Webometrics Ranking of World Universities

İspanya’nın en büyük araştırma merkezlerinden biri olan Consejo Superior de Investigaciones Científicas’a ait olan Cybermetrics Lab’ın bir girişimi olan Webometrics Ranking of World Universities 2004 yılından bu yana sıralama sonuçlarını yayımlamaktadır. Sistem asıl amacının web yayıncılığını özendirmek olduğunu ifade ederken bu yolla diğer benzer üniversite sıralamalarından kapsam olarak büyük farklılık göstermektedir. Web performansının ve görünürlüğünün akademik prestijle ve eğitimin kalitesiyle ilişkili olduğunu belirten sistem hem öğrencilere tercih yapmada hem de üniversite yöneticilerine yayın politikalarında düzenlemeler yapmada sıralamalarının kullanılabilmesini ifade etmektedir.

3.4.14.1 Sistem metodolojisi

Sistem sıralama için verilerini yılda iki kez toplamakta ve final versiyon olarak haziran veya temmuz ayında sonuçları açıklamaktadır. Sonuçlar sıralama pozisyonları olarak açıklanmakta ve hesaplamada kullanılan puanlar olarak ifade edilmemektedir.

2018 yılında 27.000 yükseköğretim kurumundan fazla kurumu sıralamaya dahil eden sistem sıralamaya temel olarak link analizini almaktadır. Bu yolla sistem bibliyometrik verilere ek olarak dolaylı yolla öğretim ve üçüncü misyon olarak adlandırılabilen toplumsal ve politik etkileri de ölçtüğünü belirtmektedir. Sistemde kullanılan göstergeler ve ilgili bilgiler Tablo 3.26’da sunulmuştur.

Tablo 3.26

Webometrics Ranking’de Kullanılan Göstergeler, Gösterge Ağırlıklandırmaları, Açıklamaları ve Veri Kaynakları

Gösterge	Gösterge Açıklamaları	Ağırlıklandırmalar	Veri Kaynağı
Varolma	Kurumun ana web domain büyüklüğü. Aynı web domain alanını paylaşan alt domainleri ve pdf dokümanları gibi zengin formatlı dosya türlerini de içermektedir.	%5	Google
Görünürlük	Kurumun web sayfalarına başka sitelerin link vermesiyle oluşan dış ağların sayısı	%50	Ahrefs Majestic
Şeffaflık	Kaynağa göre en üst düzey yazarların yapmış oldukları atıf sayıları	%10	Google Scholar Citations
Mükemmellik	26 disiplinde en fazla atıf alan %10’luk dilimdeki yayın sayısı	%35	Scimago

3.4.14.2 Sistemle ilgili değerlendirme

Sistemin metodoloji olarak yıllar arasında tam bir tutarlılık göstermediği söylenebilir ancak bu durum sonuçların yıllar arasında karşılaştırma yaparken sorun teşkil edebileceği ve sonuçların dikkatli yorumlanması gerektiği uyarısı sistemin kendisi tarafından belirtilmiştir. Ayrıca göstergelerin büyüklük bağımlı göstergelerden olması yani büyük üniversitelerin daha üst sıralarda yer almasına doğru bir eğilimin bulunmasına yol açmaktadır. Ancak sistem genel olarak sıralama sistemlerinin çoğunluğunda bu problemin olduğunu ifade etmiş ve bu problemin farkında olduğunu belirtmiştir. Sistemin güçlü yönlerinden biri olarak kapsamının genişliği söylenebilir ve bu durumun sistemi

dünya sıralaması özelliğine daha yakınlaştırdığı görülebilir. Sistem göstergeler ve bu göstergelere vermiş olduğu ağırlıklandırmalarla kompozit bir gösterge olarak sonuçlarını açıklamakta ve bu göstergeyi oluşturmada öncül bir bilimsel model kullandığını belirtmektedir. Ancak özellikle göstergelerin ağırlıklandırmaları konusunda bu modelin istatistiki veya üniversite performansını ifade eden teorik modelinin ve temelinin açıklanmaya ihtiyacının olduğu söylenebilir.

3.5.13.3 Türk üniversitelerinin performansları

Türk üniversitelerinin Webometrics dünya üniversiteler sıralamasında göstermiş olduğu performans Tablo 3.27’de sunulmuştur.

Tablo 3.27

Webometrics Dünya Sıralaması Türk Üniversiteleri

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1-500	İstanbul Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi		Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi				
501-1000	İstanbul Teknik Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi
	Ankara Üniversitesi	Ege Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi
	Pamukkale Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi
	Boğaziçi Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi
	Hacettepe Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi	Anadolu Üniversitesi	Ege Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	Ankara Üniversitesi
	Bilkent Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi
	Anadolu Üniversitesi	Anadolu Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	Anadolu Üniversitesi	Anadolu Üniversitesi
	Gazi Üniversitesi	Gazi Üniversitesi	Ege Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	Ege Üniversitesi	Ege Üniversitesi
	Ege Üniversitesi	Selçuk Üniversitesi	Gazi Üniversitesi	Anadolu Üniversitesi	Gazi Üniversitesi	Gazi Üniversitesi
	Sabancı Üniversitesi		Uludağ Üniversitesi	Gazi Üniversitesi	Koç Üniversitesi	Koç Üniversitesi

Not. Üniversite isimleri sıralamadaki sıralarıyla verilmiştir (En üstteki üniversite sıralamada en üst konumdadır.)

Webometrics dünya sıralamasının 2014-2019 yılları arasındaki sonuçlarına göre Türk üniversitelerinin performansları incelendiğinde sıralamaya giren üniversite sayılarında yıllara göre büyük değişiklikler görülmemiştir. İlk 500 üniversite arasına

giren üniversiteler incelendiğinde 2014 ve 2015 yıllarında iki devlet üniversitesinin sıralamada olduğu, 2016, 2018 ve 2019 yıllarında ise yalnızca bir üniversitenin sıralamaya girebildiği, 2017 yılında ise bu listede Türk üniversitelerinin bulunmadığı ifade edilebilir. Listenin 501-1000 sıralamasında ise sadece 2015 yılında Türkiye’den dokuz üniversitenin sıralamada yer aldığı 2014,2016,2017, 2018 ve 2019 yıllarında ise bu sayının 10 üniversiteyle sınırlı kaldığı ifade edilebilir.

3.4.15 Global University Employability Survey & Ranking

Bu sistem akademik sıralama sistemleri arasında sayılabilecek özellikte olmayan sistemlerdendir. Sistem Emerging şirketi tarafından üretilmekte ve Trendence şirketi tarafından yürütülmektedir. 2011’den 2015’e NY Times International, 2015 yılından bu yana da The Times Higher Education ortaklığıyla yayımlanmaktadır. Yıllık olarak veri toplama aracının odak noktasının farklılaştığı sistem gösterge olarak sadece çalışmaya hazır mezunlar üzerine yoğunlaşan tek sıralama denebilir. 2018 yılı için 22 ülkeden ortalama 250000 işe alımı yansıtan ve 75000 seçimi gerçekleştiren 8000 işverenle yapılan çalışma bu işverenlere bir üniversite sisteminde neyi aradıklarını ve en iyi performans gösteren mezunları hangi kurumun mezun ettiği sorusunu sormaktadır. Sistem 150 üniversiteyi sıralamakta ancak bu sıralamaya ek olarak 100 üniversitenin daha sıralandığı aday üniversiteler listesi sunmaktadır.

3.4.16 UniRank

2005 yılından bu yana akademik olmayan üniversite sıralaması yayımlayan UniRank üniversite sıralaması, web varlığı ve popülerliği temelinde küresel ölçekte üniversitelerin yaklaşık bir sıralamasını vermeyi amaçlamaktadır. Sistem üniversitelerin sağladığı akademik hizmetleri veya eğitim kalitesini ölçmeyi amaçlamamaktadır. Bu bağlamda akademik performansı ölçmeyi amaçlayan sistemler arasında sayılamayacak özelliktedir. Sistem sıralamaya dahil edilecek üniversitelerde ulusal ve bölgesel otoritelerce tanınma, lisans ve/veya lisansüstü derece verme yetkisi bulundurma ve yüz yüze eğitim verme özelliklerinin bulunması gerektiğini belirtmektedir. Sistem 5 yansız ve bağımsız web ölçütünün dahil edildiği bir algoritma kullanmakta ancak bu algoritmanın oluşturulmasında kullanılan hesaplamalar gizli tutulmaktadır. Sistem küresel sıralamaya ek olarak bölgelere göre, sosyal medya araçlarına göre ve İngilizce, İspanyolca ve Arapça dillerini konuşan üniversiteler olarak farklı listeler de sunmaktadır. Ayrıca ülkelerin kendi içinde üniversite sıralamalarına da kullanıcılar ulaşmaktadır. Ülke

sıralamaları haricinde diğer sıralamalar için en üstteki 200 üniversite görüntülenebilmektedir.

3.4.17 UI GreenMetric

Universitas Indonesia'nın başlattığı bir girişim olarak UI GreenMetric World University Ranking 2010 yılından bu yana yıllık sıralamalara yayımlamaktadır. Sistem dünya çapında üniversitelerin yeşil yerleşke ve sürdürülebilirlik konusundaki durumlarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Sistem altı kategoriye ayrılan gösterge setleriyle sıralama sonuçlarını sunmaktadır. Bu kategoriler (i) tesisler ve altyapı, (ii) enerji ve iklim değişikliği, (iii) atıklar, (iv) su, (v) ulaşım, (vi) eğitim ve araştırma olmak üzere üniversitelerin çevre, iklim, kirlilik, kaynakların kullanımı konularında gösterdikleri performansı değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca gösterge başlığından akademik performans ölçütü olarak algılanabilecek altıncı kriter olan eğitim ve araştırma gösterge seti üniversitenin sürdürülebilirlik konusunda bir ilgi, endişe oluşturabilmedeki rolünü ölçmeyi amaçlayarak bu gösterge setinde sürdürülebilirlik konusunda verilen dersler, araştırma fonları, yayımlanan yayınlar, yapılan etkinlikler, öğrenci örgütleri, üniversitenin yürüttüğü web sitesi ve yayımlanmış bir sürdürülebilirlik raporunun mevcut olup olmadığı değerlendirilmektedir. Sisteme dahil edilen üniversiteler tamamen gönüllülük esasıyla katılım sağlamak ve veriler üniversitelerin beyan ettikleri verilerden oluşmaktadır. Sonuçlar küresel çaptaki genel sıralama haricinde bölgelere, ülkelere, göstergelere ve yerleşke türüne göre görüntülenebilmektedir.

3.5 Ulusal Sıralama Sistemleri

Uluslararası ve ulusal sıralama sistemleri önemli yollarla kaçınılmaz bir biçimde sıralamaların sonuçlarını etkileyecek bilgi kaynakları ve sıralama metodolojileri açısından birbirinden farklılaşmaktadır (Çakır, Acartürk, Alaşehir ve Çilingir, 2015, s. 815). Ulusal sıralama sistemleri aynı bağlamda işleyen kurumları karşılaştırmak, profil oluşturmak ve gelişim için stratejiler belirlemek için gereklidir (De Filippo, Casani, García-Zorita, Efraín-García ve Sanz-Casado, 2012, s. 965). Ulusal sıralamalar yerel düzeyde yükseköğretim sistemleriyle ilgili uluslararası sistemlerin sonuçlarının tamamlayıcıları olarak üniversitelerin ve bilimsel güçlü yönlerinin bütün bir resmini sağlaması açısından önemlidir (Robinson-García, Torres-Salinas, Delgado López-Cózar ve Herrera, 2014, s. 1322). Bu bölümde ulusal sıralama sistemleri ele alınacaktır. Türkiye

ölçekli sıralama yapan ulusal sıralama sistemleri detaylı olarak incelenecek, diğer ülkeler bazında ulusal sıralamalar yapan sistemlerin ise listesi verilecektir.

3.5.1 URAP Türkiye Sıralaması

Türkiye’deki ilk sıralama girişimi olarak 2009 yılından bu yana faaliyet yürüten sistem ulusal ölçekte sıralama yapan sistemlerin başında gelmektedir. Sistem kullanılan gösterge ve belirlenen kriterlere göre üniversitelerin gelişmeye açık yanlarının farkına varmasına yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Sistem Türkiye’deki üniversitelerin araştırma ve eğitim boyutlarında gösterdikleri performansı ölçmek için dokuz gösterge kullanmaktadır ve bu göstergelere eşit ağırlık yüzdeleri verilmiştir. Sıralamada kullanılan göstergeler, açıklamaları, veri kaynakları ve ağırlıklandırmalar Tablo 3.28’ de sunulmuştur.

Tablo 3.28

URAP Türkiye Sıralamasında Kullanılan Göstergeler, Gösterge Ağırlıklandırmaları, Açıklamaları ve Veri Kaynakları

Gösterge	Gösterge Açıklamaları	Ağırlıklandırmalar	Veri Kaynağı
Makale Sayısı	Bir önceki yıla ait SCI, SSCI ve AHCI taramalarına giren ve etkinlik çarpanı bakımından ilk %75’lik dilimde yer alan dergilerde basılan makale sayısı	% 100/9	InCites
Öğretim Üyesi Başına Düşen Makale Sayısı	Bir önceki yıla ait SCI, SSCI ve AHCI taramalarına giren ve etkinlik çarpanı bakımından ilk %75’lik dilimde yer alan dergilerde basılan makale sayısı/Bir önceki öğretim yılı öğretim üyesi sayısı	% 100/9	InCites ve YÖK
Atıf Sayısı	Son beş yılda alınan toplam atıf sayısı	% 100/9	InCites
Öğretim Üyesi Başına Düşen Atıf Sayısı	Son beş yılda alınan toplam atıf sayısı/ Bir önceki öğretim yılı öğretim üyesi sayısı	% 100/9	InCites ve YÖK
Toplam Bilimsel Doküman Sayısı	Son beş yılda yapılan toplam yayın	% 100/9	InCites
Öğretim Üyesi Başına Düşen Toplam Bilimsel Doküman Sayısı	Son beş yılda yapılan toplam yayın/bir önceki öğretim yılı öğretim üyesi sayısı	% 100/9	InCites ve YÖK
Son Öğretim yılı doktora Mezun Sayısı	Bir önceki öğretim yılı doktora öğrenci sayısı	% 100/9	YÖK
Doktora Öğrenci Oranı	Bir önceki öğretim yılı doktora öğrenci sayısı/Aynı dönemdeki toplam öğrenci sayısı	% 100/9	YÖK
Öğretim Üyesi Başına Düşen Öğrenci Sayısı	Bir önceki öğretim yılı toplam öğrenci sayısı/Aynı öğretim yılındaki öğretim üyesi sayısı	% 100/9	YÖK

URAP Türkiye sıralamasına göre 2014-2019 yılları arasında listenin ilk 20 üniversitesi Tablo 3.29'da sunulmuştur.

Tablo 3.29

URAP Türkiye Sıralamasında İlk 20 Üniversite

Sıra	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1	Hacettepe Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi
2	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
3	İstanbul Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi
4	İstanbul Teknik Üniversitesi	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi
5	Ege Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	Gebze Teknik Üniversitesi	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	Koç Üniversitesi
6	Ankara Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	Koç Üniversitesi	Ankara Üniversitesi
7	Boğaziçi Üniversitesi	Gebze Teknik Üniversitesi	Gazi Üniversitesi	Gebze Teknik Üniversitesi	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi
8	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	Ege Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi	Ege Üniversitesi	Gazi Üniversitesi	Ege Üniversitesi
9	Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü	Gazi Üniversitesi	Ege Üniversitesi	Gazi Üniversitesi	Ege Üniversitesi	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi
10	Gazi Üniversitesi	Sabancı Üniversitesi	Koç Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	Gebze Teknik Üniversitesi
11	Sabancı Üniversitesi	Koç Üniversitesi	Sabancı Üniversitesi	Koç Üniversitesi	Gebze Teknik Üniversitesi	Gazi Üniversitesi
12	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	Boğaziçi Üniversitesi	Atatürk Üniversitesi	Sabancı Üniversitesi	Sabancı Üniversitesi	Yıldız Teknik Üniversitesi
13	Koç Üniversitesi	Atatürk Üniversitesi	Erciyes Üniversitesi	Erciyes Üniversitesi	Bezm-i Âlem Vakıf Üniversitesi	Sabancı Üniversitesi
14	Sabancı Üniversitesi	Yıldız Teknik Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	Atatürk Üniversitesi	Yıldız Teknik Üniversitesi	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü
15	Gülhane Askeri Tıp Akademisi	Erciyes Üniversitesi	Sabancı Üniversitesi	Yıldız Teknik Üniversitesi	Atatürk Üniversitesi	Atatürk Üniversitesi

Tablo 3.29 (Devam)

URAP Türkiye Sıralamasında İlk 20 Üniversite

Sıra	2014	2015	2016	2017	2018	2019
16	Gaziantep Üniversitesi	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	Marmara Üniversitesi	Bezm-i Âlem Vakıf Üniversitesi	Erciyes Üniversitesi	Bezm-i Âlem Vakıf Üniversitesi
17	Çukurova Üniversitesi	Marmara Üniversitesi	Dokuz Eylül Üniversitesi	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	Marmara Üniversitesi	Erciyes Üniversitesi
18	Erciyes Üniversitesi	Selçuk Üniversitesi	Yıldız Teknik Üniversitesi	Selçuk Üniversitesi	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	Marmara Üniversitesi
19	Atatürk Üniversitesi	Teknik Üniversitesi	Çukurova Üniversitesi	Dokuz Eylül Üniversitesi	Dokuz Eylül Üniversitesi	Dokuz Eylül Üniversitesi
20	Başkent Üniversitesi	Başkent Üniversitesi	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	Marmara Üniversitesi	Selçuk Üniversitesi	Selçuk Üniversitesi

2014-2020 yılları arasındaki sonuçlar, URAP Türkiye sıralamasında ilk beş üniversitenin yoğunluklu olarak devlet üniversitelerinden oluştuğunu göstermektedir. 2015 ve 2017 yıllarında ise Türkiye'nin ilk vakıf üniversitesi olan Bilkent Üniversitesi'nin ilk beş üniversite arasına girdiği görülmektedir.

3.5.2 TÜBİTAK Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi

İlki 2012 yılında yayımlanan Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi yıllık olarak Türkiye'deki üniversiteleri sıralamakta ve ilk 50 üniversitenin sonuçlarını sunmaktadır. Endeks 2018 yılında üniversiteleri (i) Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Yetkinliği, (ii) Fikri Mülkiyet Havuzu, (iii) Ekonomik Katkı ve Ticarileşme, (iv) İşbirliği ve Etkileşim olmak üzere dört boyutta değerlendirmiştir. Daha önceki yıllarda kullanılan Girişimcilik ve Yenilikçilik Kültürü boyutu ise üniversitelerin bu boyutta önemli gelişmeler kaydettiği ve belli bir olgunluk seviyesine ulaştığı sebebiyle sistem tarafından sıralama boyutlarından çıkarılmıştır. Sistem değerlendirmeye alacağı üniversitenin en az 50 öğretim üyesine sahip olmasını bir ön koşul olarak belirlemiş ve dört boyutu oluşturan 19 gösterge hem ham değerleri hem de öğretim üyesi sayısına göre normalleştirilen değerleriyle eşit oranda olacak biçimde toplam puana etki etmiştir. Verilerin standardize edilmesinde min-max yöntemi kullanılmış ve boyut puanları göstergelerin ağırlıklı toplamıyla oluşturulmuştur. Boyutların ağırlıklandırılmasında herhangi bir kuramsal çerçeve kullanılmamıştır. Endeksin verileri farklı devlet kurumlarından sağlanarak elde

edilmiştir. Tablo 3.30’da endekste kullanılan boyutlar, göstergeler, veri kaynakları ve ağırlıklandırmalar sunulmuştur.

Tablo 3.30

TÜBİTAK Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi Kullanılan Boyutlar, Göstergeler, Ağırlıklandırmaları ve Veri Kaynakları

Boyut	Gösterge	Ağırlıklandırmalar	Veri Kaynağı
Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Yetkinliği	Bilimsel yayın sayısı	%23,75	TÜBİTAK, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, YÖK, TTGV, TÜBA
	Atıf sayısı		
	Ar-Ge ve yenilik destek programlarından alınan proje sayısı		
	Ar-Ge ve yenilik destek programlarından alınan fon tutarı		
	Ulusal ve uluslararası bilim ödülü sayısı		
Doktora mezun sayısı			
Fikri Mülkiyet Havuzu	Patent başvuru sayısı	%18,75	TÜRKPATENT, YÖK, Üniversiteler
	Patent belge sayısı		
	Faydalı model/tasarım belge sayısı		
	Uluslararası patent başvuru sayısı		
Ekonomik Katkı ve Ticarileşme	Üniversite-sanayi işbirliğinde yapılan Ar-Ge ve yenilik projeleri sayısı	%28,75	TÜBİTAK, YÖK, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, TTGV, Üniversiteler
	Üniversite-sanayi işbirliğinde yapılan Ar-Ge ve yenilik projelerinden alınan fon tutarı		
	Uluslararası işbirliği ile yapılan Ar-Ge ve yenilik proje sayısı		
	Uluslararası Ar-Ge ve yenilik işbirliklerinden elde edilen fon tutarı		
	Dolaşımdaki öğretim elemanı/öğrenci sayısı		
İşbirliği ve Etkileşim	Akademisyenlerin teknoparklarda, kuluçka merkezlerinde, TEKMER’lerde ortak veya sahip olduğu faal firma sayısı	%28,75	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, KOSGEB, Üniversiteler, TÜBİTAK, YÖK, TÜRKPATENT
	Üniversite öğrencilerinin ya da son beş yıl içinde mezun olanların teknoparklarda, kuluçka merkezlerinde, TEKMER’lerde ortak veya sahip olduğu faal firma sayısı		
	Akademisyenlerin teknoparklarda, kuluçka merkezlerinde, TEKMER’lerde ortak veya sahip olduğu firmalarda istihdam edilen kişi sayısı		
	Lisanslanan patent/faydalı model/tasarım sayısı		

Devlet destekli önemli ulusal sıralamalardan biri olan TÜBİTAK Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksinde 2014-2018 yılları arasında listeye giren ilk 20 üniversite Tablo 3.31’de sunulmuştur.

Tablo 3.31

TÜBİTAK Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi Sıralamasında İlk 20 Üniversite

Sıra	2014	2015	2016	2017	2018
1	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Sabancı Üniversitesi	Sabancı Üniversitesi	Sabancı Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
2	Sabancı Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi
3	Boğaziçi Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	Gebze Teknik Üniversitesi	Sabancı Üniversitesi
4	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi
5	Koç Üniversitesi	Koç Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi
6	Özyeğin Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi	Koç Üniversitesi	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	Yıldız Teknik Üniversitesi
7	İstanbul Teknik Üniversitesi	Özyeğin Üniversitesi	Gebze Teknik Üniversitesi	Özyeğin Üniversitesi	Gebze Teknik Üniversitesi
8	Tobb Ekonomi Ve Teknoloji Üniversitesi	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	Özyeğin Üniversitesi	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	Hacettepe Üniversitesi
9	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	Özyeğin Üniversitesi	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü
10	Selçuk Üniversitesi	Yıldız Teknik Üniversitesi	Yıldız Teknik Üniversitesi	Yıldız Teknik Üniversitesi	Ege Üniversitesi
11	Yıldız Teknik Üniversitesi	Gebze Teknik Üniversitesi	Tobb Ekonomi Ve Teknoloji Üniversitesi	Tobb Ekonomi Ve Teknoloji Üniversitesi	Koç Üniversitesi
12	Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü	Selçuk Üniversitesi	Selçuk Üniversitesi	Abdullah Gül Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi
13	Anadolu Üniversitesi	Erciyes Üniversitesi	Ege Üniversitesi	Atılım Üniversitesi	Gazi Üniversitesi
14	Hacettepe Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	Erciyes Üniversitesi	Ege Üniversitesi	Özyeğin Üniversitesi
15	Ege Üniversitesi	Ege Üniversitesi	İstanbul Şehir Üniversitesi	Gaziantep Üniversitesi	Tobb Ekonomi Ve Teknoloji Üniversitesi
16	Gazi Üniversitesi	Anadolu Üniversitesi	Gaziantep Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	Dokuz Eylül Üniversitesi
17	Atılım Üniversitesi	Abdullah Gül Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	Selçuk Üniversitesi	Erciyes Üniversitesi
18	Çukurova Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Erciyes Üniversitesi	Ankara Üniversitesi
19	Uludağ Üniversitesi	Gazi Üniversitesi	Çankaya Üniversitesi	Anadolu Üniversitesi	Üniversitesi
20	Süleyman Demirel Üniversitesi	Uludağ Üniversitesi	Atılım Üniversitesi	Uludağ Üniversitesi	Selçuk Üniversitesi
	Üniversitesi	Çankaya Üniversitesi	Anadolu Üniversitesi	Üniversitesi	Anadolu Üniversitesi

Tablo 3.31 incelendiğinde 2014, 2015 ve 2018 yıllarında ilk 20 üniversite arasında 5 vakıf, 15 devlet üniversitesi varken, 2016 ve 2017 yıllarında vakıf üniversitelerinin sayısı 6, devlet üniversitelerinin sayısı 14 olmuştur. Listenin ilk sırasında 2014 ve 2018 yıllarında devlet üniversite bulunurken, 2015, 2016, ve 2017 yıllarında ise vakıf üniversitesi bulunmaktadır. İlk 20 üniversite arasına giren devlet üniversitelerinde değişiklikler yaşanabilirken vakıf üniversiteleri için aynı durum söz konusu değildir.

3.5.3 Türkiye'deki Üniversitelerin Araştırma Çıktıları Üzerine

İlki 2015 yılında Prof. Dr. Erhan Erkut tarafından hazırlanan liste Türkiye'deki Üniversitelerin Araştırma Çıktıları Üzerine başlığıyla yayımlanmaktadır. Liste sıralama sistemlerinin takip ettiği metodolojilerden farklı biçimde gösterge olarak yalnızca H-Endeks kullanılmaktadır. H-endeks, Hirsch (2005, s. 16572) tarafından geliştirilen bir bilim insanının kümülatif araştırma katkılarının önemini ve geniş etkisinin bir tahminini sunan bir göstergedir. Gösterge temel olarak bir yazarın h endeks puanına sahip olmasını yazarın h sayıya yayınının en az h sayıya atıf almasına ve diğer yayınlarının her birinin atıf sayısının, h sayısına eşit veya h sayısından daha az olmasına bağlamıştır (Hirsch, 2005, s. 16569). Yani bir yazarın 2 veya daha fazla atıf aldığı makale sayısı 2 ise ve diğer yayınları 2 tane veya daha az atıf almışsa yazarın h-endeks puanı 2 olarak hesaplanmaktadır. H-endeks bilimsel performansı ölçme konusunda dikkati çekmiş ve endeksin avantajları ve tahmin gücü konusunda çalışmalar yapılmıştır (Abramo, D'Angelo ve Viel, 2013, s. 556). H-endeks sürekli ve ortalamanın üzerinde etkili yayın yapan sürekli performans gösteren yazarları belirlemesinden, ulaşılmasının ve hesaplamasının kolaylığından ve yayınların hem niceliği hem görünürlük ve etkisini belirlediğinden avantajlı bir performans ölçütü olarak kabul edilirken, tek başına bilimsel performansın göstergesi olamayacağından, aktif ve emekli bilim insanlarını, geçmişteki önemli çalışmalarla güncel trend bilimsel değişiklik potansiyelli çalışmaları ve disiplinler arasındaki farkları ayırt etmekteki güçsüzlüğünden dolayı eleştirilmektedir (Bornmann ve Danial, 2007, ss. 1381-1384). Sistem, çalışmanın verilerini WoS'ta listelenen SCI, SSCI, AHCI endeksli yayınlarla oluşturmakta ve son dört yılda yayımlanmış yayınlar ve atıflarla sınırlamaktadır. Sistem sıralama sonuçlarını da son dört yılda en az 1200 makalesi olan üniversitelerle sınırlandırmış ve bu kurumları sıralamıştır. Tablo 3.32'de ilk 20 üniversite bağlamında son dört yılın sonuçları sunulmuştur.

Tablo 3.32

Türkiye'deki Üniversitelerin Araştırma Çıktıları Üzerine Sıralamasında İlk 20 Üniversite

Sıra	2015	2016	2017	2018
1	Hacettepe Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi
2	İstanbul Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi
3	Bilkent Üniversitesi	Ankara Üniversitesi İhsan Doğramacı	Ankara Üniversitesi İstanbul Teknik	Ankara Üniversitesi İstanbul Teknik
4	Ankara Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi

Tablo 3.32 (Devam)

Türkiye'deki Üniversitelerin Araştırma Çıktıları Üzerine Sıralamasında İlk 20 Üniversite

Sıra	2015	2016	2017	2018
5	Ege Üniversitesi İstanbul Teknik Üniversitesi	Ege Üniversitesi İstanbul Teknik Üniversitesi	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi*	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi
6	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Erciyes Üniversitesi Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Ege Üniversitesi*	Ege Üniversitesi Orta Doğu Teknik Üniversitesi
7	Erciyes Üniversitesi	Marmara Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Erciyes Üniversitesi
8	Gazi Üniversitesi Boğaziçi Üniversitesi	Marmara Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	Erciyes Üniversitesi
9	Gazi Üniversitesi Boğaziçi Üniversitesi	Marmara Üniversitesi	Erciyes Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi
10	Gazi Üniversitesi Boğaziçi Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi*	Atatürk Üniversitesi	Atatürk Üniversitesi
11	Selçuk Üniversitesi	Atatürk Üniversitesi*	Gazi Üniversitesi	Gazi Üniversitesi Dokuz Eylül Üniversitesi
12	Atatürk Üniversitesi Dokuz Eylül Üniversitesi	Gazi Üniversitesi* Dokuz Eylül Üniversitesi	Koç Üniversitesi**	Koç Üniversitesi
13	Atatürk Üniversitesi Dokuz Eylül Üniversitesi	Sabancı Üniversitesi Karadeniz Teknik Üniversitesi**	Akdeniz Üniversitesi** Marmara Üniversitesi**	Marmara Üniversitesi
14	Karadeniz Teknik Üniversitesi	Sabancı Üniversitesi Karadeniz Teknik Üniversitesi**	Fırat Üniversitesi***	Akdeniz Üniversitesi
15	Uludağ Üniversitesi Çukurova Üniversitesi	Ondokuz Mayıs Üniversitesi**	Dokuz Eylül Üniversitesi***	Karadeniz Teknik
16	Uludağ Üniversitesi Çukurova Üniversitesi	Akdeniz Üniversitesi**	Sabancı Üniversitesi****	Fırat Üniversitesi*** Pamukkale Üniversitesi
17	Sabancı Üniversitesi Süleyman Demirel Üniversitesi	Koç Üniversitesi	Celal Bayar Üniversitesi****	Üniversitesi
18	Sabancı Üniversitesi Süleyman Demirel Üniversitesi	Fırat Üniversitesi*** Celal Bayar Üniversitesi***	Karadeniz Teknik Üniversitesi*****	Selçuk Üniversitesi
19	Akdeniz Üniversitesi	Fırat Üniversitesi*** Celal Bayar Üniversitesi*** Süleyman Demirel Üniversitesi*** Selçuk Üniversitesi*** Uludağ Üniversitesi***	Çukurova Üniversitesi*****	Çukurova Üniversitesi

Not. *, **, ***, ****, ***** işaretleriyle belirlenen üniversiteler aynı sırayı ve puanı paylaşmaktadır. İşaretin başladığı sıra diğer aynı işaretli üniversitelerin de sırası anlamına gelir.

Tablo 3.32 incelendiğinde 2015 ve 2018 yıllarında ilk 20 üniversite arasında 2 vakıf üniversitesi bulunurken, 2016 ve 2017 yıllarında 3 vakıf üniversite bulunmaktadır. Listenin ilk 5 üniversitesi incelendiğinde ilk iki üniversitenin yıllara göre değişmediği görülmektedir. Ayrıca ilk beş üniversite arasında yalnızca bir vakıf üniversitesi yer almaktadır.

3.5.4 Türkiye Üniversite Memnuniyet Araştırması (TÜMA)

İlki 2016 yılında sunulan TÜMA, Üniversite Araştırmaları Laboratuvarı (ÜNİAR) tarafından yıllık olarak yayımlanmaktadır. Sistem yükseköğretimin önemli ancak göz ardı edilen ve ölçülmesi yayın performansına göre daha zor olan hizmet boyutunu ölçmeyi amaçlamaktadır. Öğrencilerin üniversiteden duydukları memnuniyet olarak ifade edilebilen bu boyutla sistem öğrencilerin memnuniyetini altı boyutta değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu boyutlar (i) öğrenim deneyiminin tatminkârlığını, (ii) yerleşke ve yaşamının doyuruculuğunu, (iii) akademik destek ve ilgiyi, (iv) kurumun yönetim ve işleyişinden memnuniyeti, (v) öğrenme imkan ve kaynaklarının zenginliğini ve (vi) kişisel gelişim ve kariyer desteğini kapsamaktadır. Araştırma üniversite öğrencileriyle online ve yüz yüze olarak araştırma kapsamında oluşturulan öğrenci memnuniyet ölçeğiyle gerçekleştirilmektedir. Çalışmanın örnekleme YÖK verilerine göre lisans öğrencisi bulunan üniversitelerden büyüklüklerine göre seçilmekte ve üniversitelerin kendi içinde bu örneklem fakülte ve cinsiyete göre düzenlenmektedir. Bu aşamada kotalı örnekleme yöntemi kullanılmaktadır. Elde edilen veriler öncelikle eksik ve hatalı veriler için kontrol edilmekte, daha sonra her bir üniversitenin altı alandaki ortalaması hesaplanarak üniversitelerin alan puanları toplanmakta ve genel memnuniyet puanları ortaya çıkarılmaktadır. Tablo 3.33'te üniversitelerin genel memnuniyet sıralamasında ilk 20 üniversite sunulmuştur.

Tablo 3.33

Türkiye Üniversite Memnuniyet Araştırması İlk 20 Üniversite

Sıra	2016	2017	2018	2019
1	Koç Üniversitesi	Özyeğin Üniversitesi İzmir Yüksek	Özyeğin Üniversitesi	Özyeğin Üniversitesi
2	Sabancı Üniversitesi	Teknoloji Enstitüsü	Koç Üniversitesi İzmir Yüksek	Sabancı Üniversitesi İhsan Doğramacı
3	Özyeğin Üniversitesi İzmir Yüksek	Sabancı Üniversitesi	Teknoloji Enstitüsü	Bilkent Üniversitesi
4	Teknoloji Enstitüsü	Koç Üniversitesi Abdullah Gül	Sabancı Üniversitesi Acıbadem Mehmet Ali	Koç Üniversitesi Abdullah Gül
5	Boğaziçi Üniversitesi İhsan Doğramacı	İhsan Doğramacı	Aydınlık Üniversitesi İhsan Doğramacı	Üniversitesi
6	Bilkent Üniversitesi Abdullah Gül	Bilkent Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi Abdullah Gül	Boğaziçi Üniversitesi İzmir Yüksek
7	Üniversitesi	Acıbadem Üniversitesi	Üniversitesi İstanbul Teknik	Teknoloji Enstitüsü İstanbul Teknik
8	MEF Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi Gebze Teknik
9	İstanbul Üniversitesi Orta Doğu Teknik	Kadir Has Üniversitesi	Kadir Has Üniversitesi Gebze Teknik	Üniversitesi
10	Üniversitesi	Akdeniz Üniversitesi	Üniversitesi	MEF Üniversitesi

Tablo 3.33 (Devam)

Türkiye Üniversite Memnuniyet Araştırması İlk 20 Üniversite

Sıra	2016	2017	2018	2019
11	İstanbul Teknik Üniversitesi	MEF Üniversitesi İstanbul Bilgi Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi
12	Acıbadem Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi	Akdeniz Üniversitesi İstanbul Bilgi Üniversitesi	Akdeniz Üniversitesi
13	Kadir Has Üniversitesi İstanbul Bilgi Üniversitesi	Galatasaray Üniversitesi	İstanbul Şehir Üniversitesi	Piri Reis Üniversitesi İstanbul Şehir Üniversitesi
14	İstanbul Bilim Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Kadir Has Üniversitesi
15	Galatasaray Üniversitesi	Gebze Teknik Üniversitesi	Piri Reis Üniversitesi	İstanbul Bilgi Üniversitesi
16	İzmir Ekonomi Üniversitesi	Süleyman Demirel Üniversitesi	Galatasaray Üniversitesi	Galatasaray Üniversitesi
17	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi	Karadeniz Teknik Üniversitesi İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi	MEF Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi Karadeniz Teknik Üniversitesi
18	Yeditepe Üniversitesi	İstanbul Bilim Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi Yıldız Teknik Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi
19	Akdeniz Üniversitesi	İstanbul Bilim Üniversitesi	Yıldız Teknik Üniversitesi	Maltepe Üniversitesi

Sonuçlar özellikle ilk beş üniversite bağlamında vakıf üniversitelerinin listede daha fazla yer aldığı göstermektedir. İlk 20 üniversite düzeyinde ise vakıf ve devlet üniversiteleri arasında denge olduğu ve listeye giren üniversitelerin dağılımı konusunda küçük farklar olduğu ifade edilebilir.

3.5.5 Devlet Üniversiteler Sıralaması (DÜS)

ÜNİAR'ın 2016 yılında yayımladığı bir diğer sıralama olan Devlet Üniversiteleri Sıralaması devlet üniversitelerini ve fakültelerini akademik teşvik puanlarına göre sıralamayı amaçlamaktadır. 2016 yılında başlayan akademik teşvik uygulaması devlet üniversitelerinde çalışan akademik personelin bilimsel yayın ve faaliyetlerine göre maddi olarak desteklenmesini sağlamak ve akademisyenler proje, araştırma, yayın, tasarım, sergi, patent, atıf, tebliğ, ödül alanlarında gösterdikleri faaliyetler aracılığıyla yayın performanslarını sunmaktadırlar. Sıralama kullandığı veri kaynağı bakımından sınırlandırılmış bir sistemdir. Akademik teşvik uygulamasının yalnızca devlet üniversitelerinden yürürlükte olmasından ve akademisyenlerin performans sonuçlarının yayımlanmasının üniversitelerin inisiyatifine bırakılmasından dolayı sistem Türkiye'deki tüm yükseköğretim kurumlarını kapsamamaktadır. Ayrıca akademik teşvikle ilgili yönetmelik akademisyenlerin sistemde puanlanabilmesi için dokuz faaliyet alanından en az 30 puan alınmasını şart koşmuştur. Sistem üniversitelerin büyüklüğü ve alanlarının

sonuçları etkilememesi için her bir üniversite için öğretim üyelerinin ve akademik teşvikten yararlanan öğretim üyelerinin sayılarıyla hesaplanan düzeltilmiş puan ortalaması kullanarak üniversiteleri sıralamaktadır. Sistem devlet üniversitelerinde görev yapan öğretim elemanlarının yıllık olarak akademik anlamda ne düzeyde aktif olduklarını yansıtması açısından önemli bulgular sunmaktadır. Tablo 3.34'te ilk 20 üniversite bağlamında devlet üniversitelerinin genel sıralaması sunulmuştur.

Tablo 3.34

Devlet Üniversiteleri Sıralaması İlk 20 Üniversite

Sıra	2016	2017	2018	2019	2020
1	Abdullah Gül Üniversitesi	Ege Üniversitesi	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	Hacettepe Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi
2	İstanbul Medeniyet Üniversitesi	İskenderun Teknik Üniversitesi	İskenderun Teknik Üniversitesi	Gazi Üniversitesi	Gebze Teknik Üniversitesi
3	Ege Üniversitesi	Akdeniz Üniversitesi	Ege Üniversitesi	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü
4	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	Hacettepe Üniversitesi	İskenderun Teknik Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
5	Akdeniz Üniversitesi	Çukurova Üniversitesi	Akdeniz Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi	Selçuk Üniversitesi
6	Selçuk Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	Anadolu Üniversitesi	Konya Teknik Üniversitesi	İskenderun Teknik Üniversitesi
7	Gebze Teknik Üniversitesi	Süleyman Demirel Üniversitesi	Gebze Teknik Üniversitesi	Gebze Teknik Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi
8	Kastamonu Üniversitesi	Abdullah Gül Üniversitesi	Çukurova Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
9	Hacettepe Üniversitesi	Selçuk Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	Akdeniz Üniversitesi
10	Bartın Üniversitesi	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi	Süleyman Demirel Üniversitesi	İnönü Üniversitesi	İnönü Üniversitesi
11	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	Karadeniz Teknik Üniversitesi	Harran Üniversitesi	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	Erciyes Üniversitesi
12	Atatürk Üniversitesi	Gebze Teknik Üniversitesi	Selçuk Üniversitesi	Selçuk Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi
13	Erciyes Üniversitesi	Kastamonu Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi	Sakarya Üniversitesi	Tarsus Üniversitesi
14	Karadeniz Teknik Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	Konya Teknik Üniversitesi
15	İstanbul Üniversitesi	Düzce Üniversitesi	Abdullah Gül Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Ankara Üniversitesi
16	Namık Kemal Üniversitesi	İstanbul Medeniyet Üniversitesi	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Akdeniz Üniversitesi	Abdullah Gül Üniversitesi
17	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi	Amasya Üniversitesi	Ahi Evran Üniversitesi	Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi	Gazi Üniversitesi
18	Gazi Üniversitesi	Harran Üniversitesi	Bartın Üniversitesi	Abdullah Gül Üniversitesi	Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
19	Dokuz Eylül Üniversitesi	İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi	Düzce Üniversitesi	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Gaziantep Üniversitesi
20	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Ordu Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa	Necmettin Erbakan Üniversitesi

3.5.6 Diğer ulusal sıralamalar

Üniversiteleri farklı performans göstergeleriyle daha yerel düzeyde göstergeler kullanarak sıralayan farklı ülkelerde sıralamalar bulunmaktadır. Bu sıralamalar bölgesel olarak daha spesifik olduğundan ve birçoğunun dil bakımından farklı olmasından yalnızca liste olarak sunulacaktır. Tablo 3.35'te bu sıralamalarla ilgili ülke ve isim bilgileri sunulmuştur.

Tablo 3.35

Diğer Ulusal Sıralama Sistemleri

Ülke	Sistem Adı
Arnavutluk	Ranking of Higher Education Institutions in Albania
Brezilya	Folha University Ranking (Brazil)
Bulgaristan	Bulgarian University Ranking System
Kanada	Canada's Top 50 Research Universities Maclean's University Rankings
Şili	Qué Pasa University Ranking Ranking of Chile Universities
Çin Halk Cumhuriyeti	Netbig Chinese University Ranking ShanghaiRanking's Best China Universities Ranking (BCUR) ShanghaiRanking's Greater China Ranking
Kolombiya	Ranking U-Sapiens
Çek Cumhuriyeti	Mission and Profile of Higher Education Institutions in the CR
Fransa	L'Etudiant University Ranking SMBG Ranking of Licenses, Bachelor and Grandes Ecoles
Almanya	CHE University Ranking
Macaristan	Felvi Ranking UnivPress-Ranking
Hindistan	Careers360 University Rankings India's Best Colleges
İrlanda	Sunday Times (Ireland) League Table
İtalya	The Great University Guide Censis-la Repubblica
Japonya	Brand rankings of Japanese universities Truly Strong Universities
Kazakistan	Independent Ranking of Kazakhstan Universities National ranking of the best higher education institutions of Kazakhstan
Letonya	Latvia University Ranking
Litvanya	Veidas University Ranking (Lithuania)
Makedonya	Macedonian HEIs Ranking
Malezya	SETARA Rating System for Malaysian Higher Education Institutions
Meksika	El Universal The Best Universities in Mexico Ranking of the Best Mexican Universities Reforma University Ranking

Tablo 3.35 (Devam)

Diğer Ulusal Sıralama Sistemleri

Ülke	Sistem Adı
Meksika	University Guide
Hollanda	Guide to Higher Education
Pakistan	Ranking of Pakistani HEIs
Peru	Ranking of the Best Universities of Peru
Polonya	DGP Ranking Faculties of Law
	Perspektywy MBA Ranking
	Perspektywy University Ranking
	Rzeczpospolita Ranking Faculties of Law
Romanya	Top Universities in Romania
Rusya	Expert RA Russian universities ranking
	Interfax & Echo Moskvıy National University Rankings
Slovakya	Assessment of higher education institutions and their faculties
Güney Kore	Joonangilbo University Ranking
İspanya	Ranking CYD
	U-Ranking (Synthetic Indicators University System Spanish)
İşveç	URank Swedish University Ranking
Ukrayna	Compass Ranking
	Ukraine\'s TOP 200 Universities Ranking
İngiltere	The Complete University Guide
	The Guardian University League Table
	The Times Good University Guide
ABD	Best 379 Colleges
	Forbes/CCAP Rankings
	National Universities Rankings
	US News Best Colleges
	US News Best Graduate Schools

Not. Tablo bilgileri <https://ireg-observatory.org/en/initiatives/ireg-inventory-of-national-rankings/> adresinden edinilmiştir.

3.6 Berlin Prensipleri ve Sıralama Sistemleri

Ulusal ve uluslararası düzeyde üniversiteleri sıralama girişimlerinin artmasıyla bu sistemlere olan ilgi de artmakta ancak sistemlerin aynı zamanda geçerliği ve güvenilirliği de sorgulanmaktadır. Oluşturduğu etki ve ulaşılabilirliğinin kolaylığı bakımından yükseköğretimde kalite tartışmasının önemli bir konusu haline gelen ve hesapverebilirliğin önemli bir göstergesi olarak kabul gören sıralama sistemlerinin de kendi içinde de hesapverebilir olması gerekmektedir. Metodolojik olarak tamlığı ve açıklığı, sonuçların kamuoyuyla paylaşılmasında şeffaf olması, bu sistemlerin hem

yapısının ve yönteminin hem de sonuçlarının geçerli ve güvenilir olmasını sağlayacak temel ölçütler olarak ifade edilebilir.

Berlin prensipleri adıyla 2006 yılında sıralama sistemlerinin veri toplama, metodoloji ve yayımlama konularında kalite için sorumlu tutulmalarını sağlamak amacıyla UNESCO European Centre for Higher Education (UNESCO-CEPES) ve Institute for Higher Education Policy tarafından 2004 yılında kurulan International Ranking Expert Group (IREG) yükseköğretim kurumları sıralamalarında kalite ve iyi uygulama prensipleri seti hazırlamışlardır. Bu kurallar bütünü, sıralamaların detaylandırılması ve yayılması için bir çerçeve oluşturmuştur (IREG, 2006, s. 1). Tablo 3.36'da sunulan Berlin Prensipleri 16 maddeden oluşmaktadır. Bu maddeler (i) sıralamanın amaçları ve hedefleri, (ii) göstergelerin tasarımı ve ağırlıklandırılması, (iii) verilerin toplanması ve işlenmesi, (iv) sıralama sonuçlarının sunumu olarak dört temel boyuta ayrılmışlardır. Sıralama sistemleri literatüründe sistemlerin metodolojileri, sonuçları gibi Berlin Prensipleri de tartışma konuları arasına girmiş ve araştırmacılar prensiplerin yorumlanmasında ve prensipleri kullanarak sistemlerin nasıl değerlendirilebileceği hususunda farklı görüşler benimsemişlerdir. Berlin prensiplerini spesifik önerilerden ziyade genel kurallar olarak ortaya koyarken dört temel boyutunun yanında, bu ilkelerde ele alınan beş temel boyutu tanımlamışlar ve bunları (i) açıklık, (ii) şeffaflık, (iii) tamlık, (iv) uygunluk ve (v) meşruluk olarak ifade etmişlerdir. Cheng ve Liu (2008, s. 203) ise uluslararası sistemleri değerlendirmek amacıyla Berlin Prensiplerinden oluşturdukları 14 kriteri (i) şeffaflık, (ii) metodoloji ve (iii) önlemler (anımsatıcılar) olarak üç temel boyutta gruplandırırken Stolz, Hendel ve Horn (2010, 518) bu gruplamaya tüketici dostu olma boyutunu eklemişlerdir.

Tablo 3.36

Berlin Prensipleri

No	Madde ve açıklaması
1	<i>Yükseköğretim girdilerinin, süreçlerinin ve çıktılarının değerlendirilmesinde çeşitli yaklaşımlardan biri olun.</i> Sıralamalar karşılaştırmalı bilgi sağlayabilir ve yükseköğrenimin daha iyi anlaşılmasını sağlayabilir, ancak yükseköğretimin ne olduğunu ve ne yaptığını değerlendirmek için ana yöntem olmamalıdır. Sıralamalar, hükümetin, akreditasyon makamlarının ve bağımsız inceleme kuruluşlarının çalışmalarını tamamlayabilecek piyasa temelli bir bakış açısı sağlar.
2	<i>Amaçlar ve hedef grupları hakkında net olun.</i> Sıralamalar, amaçlarına göre tasarlanmalıdır. Belirli bir hedefi karşılamak veya bir hedef grubu bilgilendirmek için tasarlanan göstergeler, farklı amaçlar veya hedef gruplar için yeterli olmayabilir.
3	<i>Kurum çeşitliliğinin farkında olun ve kurumların farklı misyon ve hedeflerini dikkate alın.</i> Örneğin, araştırma odaklı kurumlar için kalite göstergeleri, yetersiz hizmet verilen topluluklara geniş erişim sağlayan kurumlar için uygun olanlardan oldukça farklıdır. Sıralanan kurumlar ve sıralama sürecini bilgilendiren uzmanlara sık sık danışılmalıdır.

Tablo 3.36 (Devam)

Berlin Prensipleri

No	Madde ve açıklaması
4	Sıralamalar için bilgi kaynakları ve her kaynağın ürettiği mesajlar hakkında netlik sağlayın. Sıralama sonuçlarının alaka düzeyi, bilgiyi alan izleyicilere ve bu bilgilerin kaynaklarına (veritabanları, öğrenciler, profesörler, işverenler gibi) bağlıdır. İyi uygulama, sıralamada yer alan her yükseköğretim kurumunun daha eksiksiz bir görünümünü elde etmek için bu kaynakların sağladığı farklı perspektifleri birleştirmek olacaktır.
5	Sıralanan eğitim sistemlerinin dilsel, kültürel, ekonomik ve tarihsel bağlarını belirtin. Özellikle uluslararası sıralamalar, olası önyargıların farkında olmalı ve hedefleri konusunda kesin olmalıdır. Bütün uluslar veya sistemler, yükseköğretim kurumlarında “kaliteyi” oluşturan şeyin aynı değerler ve inançlar olduğunu paylaşmamakta ve sıralama sistemleri bu tür karşılaştırmaları yapmaya zorlanmak için tasarlanmamalıdır.
6	Sıralama oluşturmak için kullanılan metodolojiyle ilgili şeffaf olun. Sıralama hazırlamak için kullanılan yöntemlerin seçimi açık ve net olmalıdır. Bu şeffaflık, veri kaynağının yanı sıra göstergelerin hesaplanmasını da içermelidir.
7	Uygunluklarına ve geçerliliğine göre göstergeleri seçin. Verilerin seçimi, verilerin ulaşılabilirliğine değil her bir göstergenin kalite ve akademik ve kurumsal güçleri temsil etme yeteneğine dayandırılmalıdır. Göstergelerin neden dâhil edildiği ve neyi temsil etmek istedikleri konusunda açık olun.
8	Mümkün olduğunca çıktılar ölçmeyi girdileri ölçmeye tercih edin. Girdiler ile ilgili veriler, belirli bir kuruluşun genel durumunu yansıttıkları ve daha sık ulaşılabilir oldukları için yararlıdır. Çıktı göstergeleri, belirli bir kurum veya programın durumunun ve / veya kalitesinin daha doğru bir değerlendirmesini sağlar ve sıralama derleyicileri, uygun bir dengenin sağlanmasını sağlamalıdır.
9	Farklı göstergelere atanan ağırlıkları (kullanılıyorsa) belirginleştirin ve bunlarda değişiklikleri sınırlayın. Ağırlıklardaki değişiklikler tüketicilerin, bir kurumun veya programın sıralamadaki statüsünün kurumdaki bir farklılıktan mı veya metodolojik bir değişiklikten mi değiştiğini ayırt etmesini zorlaştırır.
10	Etik standartlara ve bu prensiplerde belirtilen iyi uygulama önerilerine dikkat edin. Her bir sıralamanın güvenilirliğini sağlamak için, verilerin toplanması ve kullanılması ve yerinde ziyaretlerin yapılmasından sorumlu olanlar mümkün olduğunca objektif ve tarafsız olmalıdır.
11	Mümkün olduğunca denetlenmiş ve doğrulanabilir verileri kullanın. Bu tür veriler, kurumlar tarafından kabul edilmiş olmaları ve kurumlar arasında karşılaştırılabilir ve uyumlu olmaları da dâhil olmak üzere çeşitli avantajlara sahiptir.
12	Bilimsel veri toplama için uygun prosedürlerle toplanan verileri dâhil edin. Öğrencilerin, fakültelerin veya diğer tarafların temsil gücü olmayan veya çarpık bir alt kümesinden toplanan veriler, bir kurum veya programı doğru bir şekilde temsil edemez ve hariç tutulmalıdır.
13	Sıralama sürecinin kendisine kalite güvence tedbirleri uygulayın. Bu süreçler, kurumları değerlendirmek için uygulanan uzmanlığı not etmeli ve bu bilgiyi sıralamanın kendisini değerlendirmek için kullanılmalıdır. Sıralamalar, metodoloji geliştirmek için bu uzmanlığı sürekli kullanan öğrenen sistemler olmalıdır.
14	Sıralamaların güvenilirliğini arttıran kurumsal önlemler uygulayın. Bu önlemler, tercihen bazı uluslararası katılımı birlikte, danışmanlık ve hatta denetim organlarını içerebilir.
15	Tüketicilere bir sıralama geliştirmek için kullanılan tüm faktörleri net bir şekilde anlatın ve sıralamanın nasıl görüntüleneceğine dair bir seçim sunun. Bu şekilde, sıralamanın kullanıcıları kurumları veya programları sıralamak için kullanılan göstergeleri daha iyi anlayacaktır. Ayrıca, bu göstergelerin nasıl ağırlıklandırılması gerektiğine dair kendi kararlarını verme fırsatına sahip olmalıdırlar.
16	Sıralama orijinal verilerdeki hataları ortadan kaldıracak veya azaltacak şekilde hazırlanmalı ve yanlışlıkların ve hataların düzeltilebileceği şekilde düzenlenmeli ve yayınlanmalıdır. Oluşan hatalar hakkında kurumlar ve kamuoyu bilgilendirilmelidir.

Kaynak. (IREG, 2006)

Berlin Prensipleri, sıralamaları kurumsallaştırmak ve bu sistemleri değerlendirme sistemleri ve akademik değerlerle aynı hizaya getirmek için meşrulaştırıcı bir uygulama olarak kabul edilebilir (Barron, 2017, s. 317). Bu bağlamda Berlin Prensiplerinin ortaya çıkışı sıralama sistemlerine getirilen eleştirileri ortadan kaldırmak için bu sistemlerinin

takip edeceği bir prosedürün gerekliliğinin bir ifadesidir denilebilir. Berlin Prensipleri sıralama sistemlerinin sorgulanabilir olduğunu ve sonuçlarının dikkatle okunması gerektiğini hatırlatmasına ve bunun için belirli bir çerçeve sunmasına rağmen prensiplerin oluşturulmasında normatif bir yol izlenmiş ancak prensiplerin ne anlam ifade ettiği ve bu prensiplerin sıralama sistemlerinin kendilerini değerlendirecekleri ölçülebilir maddeler olarak nasıl dönüştürüleceği konusu muğlak kalmıştır. Sıralama sistemleri her biri kendine özgü bir teknolojiye sahip sistemler olarak görüldüğünden her bir sistemin kendine özgü bir kalite tanımlamasının olduğu ve metodolojik prosedürlerde farklı uygulamalar olabileceği ifade edilebilir. Ancak Berlin Prensipleri ise bu sistemler içindeki uygulamaları standardize etmeyi amaçlayan kurallar olarak ortaya çıkmış ve bu kurallarla desteklenen standartlaşma çabası ise, yerel riskleri azaltmayı amaçlamaktadır (Barron, 2017, s. 321). Sonuçların okunması ve yorumlanmasında soru işaretleri ortaya çıkarma potansiyeli olan konularla ilgili olan bu risklerin ortadan kaldırılması için düzenleyici bir kurallar bütünü gerekli görülmüştür.

Bunun yanında değerlendirme sürecinde Berlin Prensipleriyle ilgili belirli noktaların da göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Sıralama sistemlerini değerlendirme noktasında Berlin Prensipleri belirli kriterler sunmuş olsa da bu prensipler kendi içinde de çelişkili maddeler barındırmakta ve sıralama sistemlerine yapılan eleştirilerden biri olan ‘kaliteyle ilgili kendi varsayımlarına göre kriterleri düzenleme’ eleştirisi bu kurallar bütünü için de geçerli olmaktadır. Özellikle bu prensiplerin sistemleri değerlendirme noktasında ölçülebilir kriterlere dönüştürülmesinde kuralların ne ifade ettiği ve değerlendirmede hangi boyutun ele alındığıyla ilgili daha açıklayıcı bilgilere ihtiyacın olduğu da görülmüştür. Bu açıdan bazı araştırmacılar (Hägg ve Wedlin, 2013, s. 340) bu prensiplerin sıralama uygulamalarını herhangi bir temel şekilde değerlendirmek, karşılaştırmak veya iyileştirmek için herhangi bir gerçek değer olmadığını belirtmişlerdir. Bu prensiplerin hazırlanmasında sorumlu olan kuruluşun ayrıca sıralama sistemlerini değerlendirmesi ve bu sistemlere “IREG-Approved” (IREG-Onaylı) etiketini vermesi ve bu süreci ücret karşılığında sıralama şirketine maddi bir yükümlülük yükleyerek yürütmesi (IREG, 2011, s. 12) alanda yeni bir akademik tekel uygulamasını da ortaya çıkarmıştır. Berlin Prensipleri mevcut şartlarda sıralama sistemlerini değerlendirme ve denetleme hususunda genel bir klavuz niteliğini taşısa da prensipler ölçülebilirlik bakımından daha fazla ayrıntıya gerek duymaktadır. Ayrıca kuruluşun yapısının farklı sıralama sistemlerinin kurucuları veya temsilcilerinden

oluşması, bu kuruluşun yaptığı değerlendirmede etik problemler ortaya çıkarmasına neden olabilecek potansiyeli doğurmaktadır denebilir.

3.7 Ülkelere Göre Endekslerde Yer Alan Dergi Sayıları

Araştırmanın birinci sorusu olan ‘Ülkelere göre endekslerde yer alan dergi sayısı nasıl bir dağılım göstermektedir?’ sorusuna ilişkin bulgular Tablo 3.37’de sunulmuştur.

Tablo 3.37

Ülkelere Göre Endekslerdeki Dergi Sayısı

Ülke	Endeks							
	Sci-Expanded		AHCI		SSCI		Scopus	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Afganistan							3	,0
Almanya	504	5,5	132	7,2	133	3,9	1921	5,8
Amerika Birleşik Devletleri	3654	39,7	614	33,6	1494	43,9	13066	39,4
Arjantin	15	,2	2	,1	4	,1	64	,2
Avustralya	42	,5	12	,7	14	,4	281	,8
Avusturya	34	,4	4	,2	4	,1	74	,2
Azerbaycan	1	,0					7	,0
Bahreyn							4	,0
Bangladeş	3	,0					18	,1
Belarus							7	,0
Belçika	12	,1	36	2,0	5	,1	171	,5
Birleşik Arap Emirlikleri	40	,4					141	,4
Bosna Hersek	1	,0					10	,0
Brezilya	100	1,1	14	,8	17	,5	375	1,1
İngiltere	1968	21,4	437	23,9	1163	34,1	5817	17,5
Brunei Sultanlığı							1	,0
Bulgaristan	15	,2	1	,1			57	,2
Costa Rica	1	,0					3	,0
Çek Cumhuriyeti	35	,4	14	,8	12	,4	216	,7
Danimarka	7	,1	1	,1	1	,0	40	,1
Ekvador							3	,0
Endonezya							37	,1
Ermenistan							1	,0
Estonya	3	,0	7	,4	1	,0	31	,1
Etiyopya	2	,0			1	,0	4	,0
Fas							3	,0
Fiji							1	,0
Filipinler	3	,0	2	,1			22	,1
Finlandiya	13	,1	3	,2	1	,0	59	,2
Fransa	143	1,6	66	3,6	24	,7	613	1,8
Galler	2	,0	3	,2				
Gana							4	,0
Güney Afrika	33	,4	11	,6	12	,4	90	,3
Güney Kore	103	1,1	7	,4	9	,3	252	,8

Tablo 3.37 (Devam)

Ülkelere Göre Endekslerdeki Dergi Sayısı

Ülke	Endeks							
	Sci-Expanded		AHCI		SSCI		Scopus	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Gürcistan							7	,0
Hırvatistan	33	,4	12	,7	6	,2	168	,5
Hindistan	95	1,0	5	,3	7	,2	522	1,6
Hollanda	780	8,5	127	7,0	241	7,1	2364	7,1
Hong Kong	1	,0	2	,1	1	,0	31	,1
Irak							3	,0
Çin Halk Cumhuriyeti	122	1,3	2	,1	3	,1	671	2,0
İran	23	,2			2	,1	171	,5
İrlanda	43	,5	3	,2	6	,2	31	,1
İskoçya	20	,2	23	1,3	6	,2		
İspanya	63	,7	62	3,4	49	1,4	570	1,7
İsrail	6	,1	2	,1	1	,0	23	,1
İsveç	4	,0	7	,4	2	,1	54	,2
İsviçre	310	3,4	14	,8	41	1,2	556	1,7
İtalya	88	1,0	62	3,4	10	,3	550	1,7
İzlanda	3	,0	1	,1			5	,0
Jamaika	1	,0					3	,0
Japonya	158	1,7	6	,3	3	,1	492	1,5
Kanada	67	,7	39	2,1	26	,8	331	1,0
Karadağ							2	,0
Katar							4	,0
Kazakistan							4	,0
Kenya							5	,0
Kıbrıs							1	,0
Kolombiya	12	,1	3	,2	5	,1	99	,3
Kuveyt	3	,0					5	,0
Küba							25	,1
Letonya	2	,0					11	,0
Libya							2	,0
Lihtenştayn							1	,0
Litvanyalı	15	,2	3	,2	7	,2	51	,2
Lübnan							6	,0
Lüksemburg	1	,0					1	,0
Macaristan	24	,3	5	,3	6	,2	124	,4
Makedonya	2	,0					5	,0
Malawi	1	,0					1	,0
Malezya	11	,1	1	,1	1	,0	95	,3
Malta			1	,1			4	,0
Meksikalı	25	,3	2	,1	13	,4	112	,3
Mısır	2	,0			1	,0	219	,7
Moldova							5	,0
Nepal	1	,0					6	,0
Nijerya	1	,0			2	,1	19	,1

Tablo 3.37 (Devam)

Ülkelere Göre Endekslerdeki Dergi Sayısı

Ülke	Endeks							
	Sci-Expanded		AHCI		SSCI		Scopus	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Norveç	10	,1	3	,2	4	,1	31	,1
Pakistan	12	,1					103	,3
Papua Yeni Gine							1	,0
Peru							7	,0
Polonya	123	1,3	7	,4	6	,2	354	1,1
Portekiz	4	,0	4	,2	2	,1	212	,6
Porto Riko							5	,0
Romanya	43	,5	7	,4	8	,2	183	,6
Ruanda							1	,0
Rusya	75	,8	8	,4	3	,1	396	1,2
Senegal							2	,0
Sırbistan	18	,2	1	,1	2	,1	66	,2
Singapur	70	,8			4	,1	118	,4
Slovakya	14	,2	5	,3	3	,1	64	,2
Slovenya	11	,1	7	,4	6	,2	79	,2
Sri Lanka	2	,0					6	,0
Sudan							1	,0
Suudi Arabistan	3	,0					26	,1
Svaziland							3	,0
Şili	21	,2	19	1,0	16	,5	103	,3
Tanzanya							1	,0
Tayland	7	,1					35	,1
Tayvan	23	,2	6	,3	3	,1	107	,3
Trinidad Tobago							1	,0
Tunus							2	,0
Türkiye	48	,5	6	,3	7	,2	204	,6
Uganda	1	,0					1	,0
Ukrayna	4	,0					51	,2
Umman							4	,0
Uruguay							1	,0
Ürdün	1	,0					11	,0
Vatikan Şehir Devleti							1	,0
Venezuela	8	,1	1	,1	1	,0	40	,1
Vietnam							2	,0
Yeni Zelanda	37	,4	3	,2	7	,2	113	,3
Yugoslavya	1	,0						
Yunanistan	18	,2	2	,1	1	,0	77	,2
Zimbabve							2	,0
Belirtilmemiş							2	,0
Toplam	9205	100,0	1827	100,0	3407	100,0	33171	100,0

Tablo 3.37’de sunulan bulgulara göre SCI-EXPANDED endeksinde en fazla dergi sayısına sahip olan beş ülke sırasıyla ABD (n=3654; %39.7), Birleşik Krallık (n=1968;

%21.4), Hollanda (n=780; 8.5), Almanya (n=504; %5.5) ve İsviçre (n=310; %3.4)'dir. AHCI endeksinde en fazla dergi sayısına sahip beş ülke ise ABD (n=614; %33.6), Birleşik Krallık (n=437; %23.9), Almanya (n=132; 7.2), Hollanda (n=127; %7.0) ve Fransa (n=66; %3.6)'dır. SSCI endeksinde en fazla dergi sayısına sahip ülkeler incelendiğinde ise ilk beş ülke sırasıyla ABD (n=1494; %43.9), Birleşik Krallık (n=1163; %34.1), Hollanda (n=241; 7.1), Almanya (n=133; %3.9) ve İspanya (n=49; %1.4)'dir. Scopus veri tabanında ülkelere göre dergi sayısının dağılımı incelendiğinde ise en fazla yayıncı sayısına sahip beş ülke ABD (n=13066; %39.4), Birleşik Krallık (n=5817; %17.5), Hollanda (n=2364; %7.1), Almanya (n=1921; %5.8) ve Çin (n=671; %2.0)'dir. Türkiye ise SCI-EXPANDED (n=48; %0.5), AHCI (n=6; %0.3), SSCI (n=7; %0.2) ve Scopus (n=204; %0.6) endekslerinde ilk beş ülkeye göre oldukça az sayıda dergiye sahip olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.8 Yayıncılara Göre Endekslerde Yer Alan Dergi Sayıları

Araştırmanın ikinci sorusu olan 'yayıncılara göre endekslerde yer alan dergi sayısı nasıl dağılım göstermektedir?' sorusunun bulguları Tablo 3.38'de verilmiştir.

Tablo 3.38

Yayıncılara Göre SCI-Expanded Endeksi Dergi Sayısı

Yayıncı	n	%
Elsevier	1499	16,3
Springer	1169	12,7
Wiley	891	9,7
Taylor & Francis	653	7,1
Sage	258	2,8
Lippincott Williams & Wilkins	198	2,2
Bmc	190	2,1
Oxford Univ Press	135	1,5
Ieee-Inst Electrical Electronics Engineers Inc	134	1,5
Cambridge Univ Press	114	1,2
Nature Publishing Group	97	1,1
Karger	76	,8
Walter De Gruyter Gmbh	64	,7
Iop Publishing Ltd	60	,7
Mary Ann Liebert	59	,6
World Scientific Publ Co Pte Ltd	58	,6
Pleiades Publishing Inc	57	,6
Hindawi Ltd	56	,6
Mdpi	56	,6
Amer Chemical Soc	55	,6

Tablo 3.38’de sunulan bulgulara göre SCI-Expanded endeksinde en fazla dergi sayısına sahip olan beş yayıncı sırasıyla Elsevier (n=1499; %16.3), Springer (n=1169; %12.7), Wiley (n=891; 9.7), Taylor & Francis (n=653; %7.1) ve Sage (n=258; %2.8)’dir. Endeksle ilgili bulgulara göre endeksin %48.6 oranla yaklaşık yarısı beş ticari yayıncının yayımlamış oldukları dergilerden oluşmaktadır.

Tablo 3.39

Yayıncılara Göre AHCI Endeksi Dergi Sayısı

Yayıncı	n	%
Taylor & Francis	241	13,2
Cambridge Univ Press	116	6,3
Wiley	76	4,2
Sage	64	3,5
Springer	63	3,4
Oxford Univ Press	62	3,4
Johns Hopkins Univ Press	44	2,4
Brill Academic Publishers	43	2,4
Walter De Gruyter GmbH	36	2,0
Duke Univ Press	29	1,6
John Benjamins Publishing Co	25	1,4
Univ Chicago Press	23	1,3
Edinburgh Univ Press	22	1,2
Peeters	20	1,1
Consejo Superior Investigaciones Cientificas-Csic	19	1,0
De Gruyter Mouton	16	,9
Mit Press	16	,9
Elsevier	15	,8
Univ California Press	15	,8
Penn State Univ Press	11	,6

Tablo 3.39’da sunulan bulgulara göre AHCI endeksinde en fazla dergi sayısına sahip olan beş yayıncı sırasıyla Taylor & Francis (n=241; %13.2), Cambridge Univ Press (n=116; %6.3), Wiley (n=76; 4.2), Sage (n=64; %3.5) ve Springer (n=63; %3.4)’dir. Endeksin %30.7’sini oluşturan ilk beş yayıncının yalnızca bir tanesi üniversite yayıncısı olduğu diğer dördünün ticari yayıncı olduğu görülmektedir.

Tablo 3.40

Yayıncılara Göre SSCI Endeksi Dergi Sayısı

Yayıncı	n	%
Taylor & Francis	604	17,7
Sage	418	12,3

Tablo 3.40 (Devam)

Yayıncılara Göre SSCI Endeksi Dergi Sayısı

Yayıncı	n	%
Wiley	414	12,2
Elsevier	352	10,3
Springer	258	7,6
Cambridge Univ Press	130	3,8
Oxford Univ Press	98	2,9
Emerald Group Publishing Ltd	70	2,1
Lippincott Williams & Wilkins	47	1,4
Amer Psychological Assoc	36	1,1
Univ Chicago Press	31	,9
Oxford Univ Press Inc	30	,9
Bmc	25	,7
John Benjamins Publishing Co	25	,7
Palgrave Macmillan Ltd	23	,7
Walter De Gruyter Gmbh	21	,6
Hogrefe & Huber Publishers	20	,6
Educational Publishing Foundation-American Psychological Assoc	19	,6
De Gruyter Mouton	16	,5
Annual Reviews	13	,4

Tablo 3.40'ta sunulan bulgulara göre SSCI endeksinde en fazla dergi sayısına sahip olan beş yayıncı sırasıyla Taylor & Francis (n=604; %17.7), Sage (n=418; %12.3), Wiley (n=414; 12.2), Elsevier (n=352; %10.3) ve Springer (n=258; %7.6)'dir. Endekse dair bulgular endeksin % 60.1 oranla yarısından fazlasının beş ticari yayıncının yayımlamış oldukları dergilerden oluştuğunu göstermektedir.

Tablo 3.41

Yayıncılara Göre Scopus Endeksi Dergi Sayısı

Yayıncı	n	%
Konrefans	7730	23,3
Elsevier	2213	6,7
Taylor & Francis	1573	4,7
Wiley	1468	4,4
Springer	1402	4,2
Sage	802	2,4
Emerald Group Publishing Ltd.	389	1,2
Kluwer Academic Publishers	359	1,1
Cambridge University Press	343	1,0
Oxford University Press	306	,9
BioMed Central	252	,8

Tablo 3.41 (Devam)

Yayıncılara Göre Scopus Endeksi Dergi Sayısı

Yayıncı	n	%
Lippincott Williams & Wilkins Ltd.	240	,7
Walter de Gruyter GmbH	240	,7
Hindawi Publishing Corporation	195	,6
Inderscience Publishers	179	,5
Brill	164	,5
Bentham Science Publishers	135	,4
Institute of Electrical and Electronics Engineers	133	,4
W. B. Saunders Co., Ltd.	122	,4
Haworth Press Inc.	118	,4

Tablo 3.41’te sunulan bulgulara göre Scopus endeksinde en fazla dergi sayısına sahip olan beş yayıncı sırasıyla Elsevier (n=2213; %6.7), Taylor & Francis (n=1573; %4.7), Wiley (n=1468; 4.4), Springer (n=1402; %4.2) ve Sage (n=802; %2.4)’dir. Scopus diğer endekslerin aksine sadece bilimsel dergileri değil aynı zamanda kitap serilerini, konferanslar/bildiri kitaplarını ve ticaret dergilerini (trade journal) endekse dahil ettiğinden ancak konferans ve bildiri kitapları için yayıncı belirtilmediğinden konferans grubu bu kapsamda değerlendirilmemiştir. Endekse dair bu bulgular endeksin %22.4 oranla dörtte birine yakınının beş ticari yayıncının yayımlamış oldukları dergilerden oluştuğunu göstermektedir.

3.9 Ülkelere Göre Sıralama Sistemlerinde İlk 100’e Giren Üniversite Sayıları

Araştırmanın üçüncü araştırma sorusu olan ‘ülkelere göre sıralama sistemlerinde ilk 100’e giren üniversite sayısı nasıl dağılım göstermektedir?’ sorusunun bulguları Tablo 3.42’de verilmiştir.

Tablonun oluşturulmasında ilk 100’e girme kriteri veri toplanan sıralama sistemlerinin tümünde ilk 100 üniversitenin sıralamasının verilmesinin ortak özellik olduğu görülmüş ve tablo ilk 100 üniversiteyi kapsayacak şekilde oluşturulmuştur. Sıralamadaki dağılıma göre tüm sistemlerde ABD ilk yüz listesinde en fazla üniversiteye sahip ülke olarak tabloda yer almıştır. İlk 100 listesine giren üniversiteler bağlamında Türk üniversitelerinin hiçbiri sıralama sistemlerinin hiçbirinde ilk 100’de yer bulamamıştır.

3.10 Dergi Sayısı ve İlk 100 Listesine Giren Üniversite Sayısı Arasındaki İlişki

Bu noktada ülkelerin endekslerdeki dergi sayılarıyla sıralama sistemlerinin ilk 100 listesine giren üniversite sayıları arasında bir ilişkinin olup olmadığı cevabı merak edilen bir soru olarak görülmektedir. Bu bağlamda bu iki değişken arasında bir ilişkinin olup olmadığıyla ilgili araştırma sorusuna ait yapılan korelasyon analizinin bulguları Tablo 3.43'te sunulmuştur.

Ülkelerin uluslararası endekslerdeki dergi sayılarıyla sıralama sistemlerinin ilk 100 listesine giren üniversite sayıları arasındaki ilişkinin anlamlı düzeyde olduğu ifade edilebilir. Bu anlamda sıralama sonuçları için endekslerde dergi sahibi olmak önemlidir denebilir. Ayrıca tüm endekslerin de kendi aralarında yüksek ilişkili olduğu görülmektedir. Bu durum tüm endekslerde aynı ülke ve ülkelerin baskın olduğunu ve bu durum bilimsel bilgi açısından belirli bir tekelin oluştuğunu göstermektedir.

Tablo 3.42

Ülkelere Göre Sıralama Sistemlerinde İlk 100'e Giren Üniversite Sayıları

Ülkeler	THE	QS	ARWU	US News	CWUR	NTU	Employability	Nature Index	Reuters Top 100	RUR	UniRank	URAP	Webometrics	Scimago (SIR)
Arjantin		1												
Avustralya	6	7	6	7	4	5	5			3	5	5	7	5
Belçika	1	1	2	2		2	1	1	2		1	2	2	2
Brezilya					1	1	1				1	1	1	1
Kanada	4	4	4	3	4	5	5	3	2	3	6	5	6	4
Çin	2	6	3	2	2	8	4	15	5	3	2	9	4	19
Danimarka		1	2	1	2	2	1	1	1	1		2	1	1
Finlandiya	1		1	1	1	1	1			1		1	1	
Fransa	1	2	3	3	4	3	9	1	5	3		5		1
Almanya	10	3	4	4	3	5	9	7	9	4		5	2	2
Hindistan							2	1		1				
İsrail			2		3		2	1	2	2				
İtalya					1	1	1			1		2		
Hong Kong	3	5					3			1			1	1
İrlanda		1												
Japonya	2	5	3	1	3	2	3	7	9	4	1	2	1	3
Meksika							1				1			
Hollanda	7	2	4	7	3	7	4	1	2	6		7	3	2
Norveç			1	1	1	1				1		1	1	
Yeni Zelanda		1												
Rusya		1	1					1						
Suudi Arabistan				1										

Tablo 3.42 (Devam)

Ülkelere Göre Sıralama Sistemlerinde İlk 100'e Giren Üniversite Sayıları

Ülkeler	THE	QS	ARWU	US News	CWUR	NTU	Employability	Nature Index	Reuters Top 100	RUR	UniRank	URAP	Webometrics	Scimago (SIR)
Singapur	2	2	2	2		2	2	2	1	2	1	2	2	2
Güney Kore	2	4			1	1	3	2	8	2		1		2
İspanya				1	1	1	2	1				1		
İsveç	3	2	3	2	3	3	4			3		3		
İsviçre	3	4	5	4	4	2	4	3	3	5	1	2	1	2
Tayvan		1									1	1		1
İngiltere	12	16	8	12	8	7	9	7	5	12	5	7	7	7
Amerika Birleşik Devletleri	41	31	46	46	51	41	24	46	46	42	75	36	60	44

Tablo 3.43

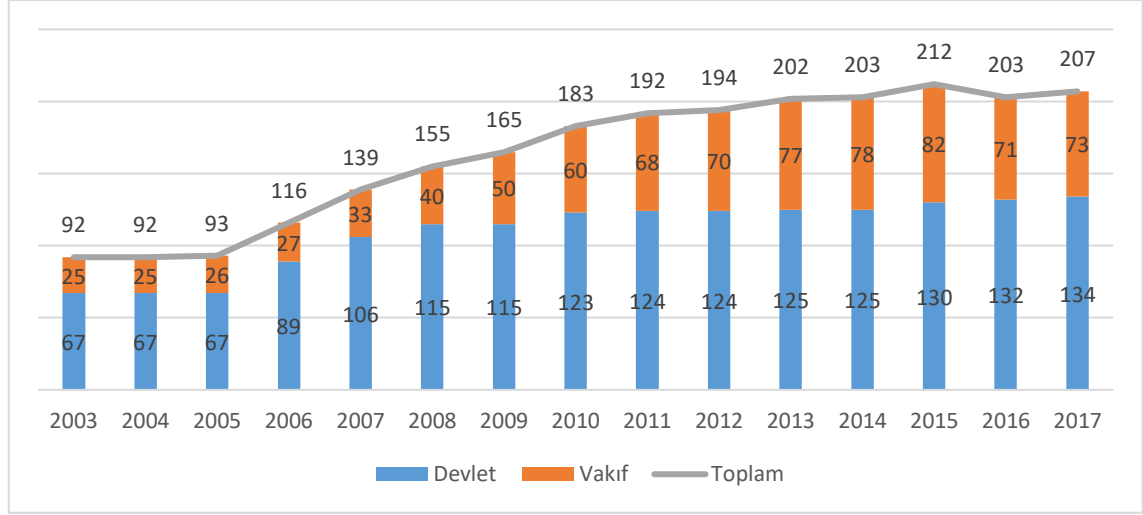
Endeks ve Sıralama Sistemleri Sonuçları Arasındaki İlişkiyi Gösteren Korelasyon Matrisi

	SCI-EXP	AHCI	SSCI	Scopus	THE	QS	ARWU	US News	CWUR	NTU	Employability	Nature Index	Reuters Top 100	RUR	UniRank	URAP	Webometrics	Scimago (SIR)	
SCI-EXP	1																		
AHCI	,980**	1																	
SSCI	,980**	,986**	1																
Scopus	,994**	,972**	,964*	1															
THE	,950**	,908**	,887*	,971**	1														
QS	,944**	,915**	,928*	,949**	,931*	1													
ARWU	,914**	,851**	,838*	,942**	,973*	,932*	1												
US News	,949**	,896**	,886*	,969**	,984*	,946*	,990**	1											
CWUR	,910**	,846**	,835*	,939**	,967*	,924*	,997**	,985**	1										
NTU	,907**	,840**	,827*	,938**	,967*	,913*	,984**	,978**	,979**	1									
Employability	,896**	,872**	,838*	,913**	,939*	,885*	,917**	,924**	,915**	,914*	1								
Nature Index	,858**	,781**	,774*	,893**	,916*	,914*	,948**	,923**	,941**	,965*	,881**	1							
Reuters Top 100	,856**	,779**	,757*	,895**	,935*	,891*	,974**	,948**	,963**	,946*	,909**	,953**	1						
RUR	,960**	,907**	,900*	,976**	,978*	,948*	,988**	,992**	,987**	,975*	,928**	,936**	,948**	1					
UniRank	,889**	,820**	,792*	,925**	,977*	,905*	,994**	,980**	,995**	,988*	,954**	,953**	,982**	,975*	1				
URAP	,902**	,840**	,823*	,932**	,954*	,909*	,973**	,969**	,968**	,997*	,923**	,963**	,935**	,965*	,976**	1			
Webometrics	,888**	,826**	,811*	,923**	,962*	,918*	,994**	,982**	,994**	,986*	,927**	,952**	,967**	,974*	,998**	,976**	1		
Scimago (SIR)	,824**	,749**	,750*	,862**	,873*	,889*	,917**	,895**	,913**	,955*	,831**	,982**	,901**	,904*	,923**	,959**	,933**	1	

**p<0.01

3.11 Dünya Sıralamalarında Türk Üniversitelerinin Yeri

Uluslararası nitelikte ilk sıralama sisteminin ortaya çıktığı 2003 yılından bu yana Türkiye’de yükseköğretimde nicelik olarak önemli gelişmelerin yaşandığı söylenebilir. Özellikle nicel anlamda yükseköğretim kurumlarının sayısında ciddi bir değişim yaşanmıştır. Gerçekleşen bu değişim Şekil 3.2’de sunulmuştur.

Şekil 3.2 2003-2017 Yılları Arası Türkiye Üniversite Sayıları (Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, 2019)

Elde edilen bulgular Türkiye’de yükseköğretim kurumlarının sayısı bakımından 2003 yılından bu yana iki kattan daha fazla bir artışın gerçekleştiğini göstermektedir. Yaşanan bu nicel değişimin uluslararası bağlamda karşılığının olup olmadığının bir göstergesi olarak bu artışa bağlı biçimde Türk üniversitelerinin uluslararası sıralama sistemlerinde de görünürlüğü söylenebilir. Tablo 3.44’te ilgili bulgular sunulmuştur.

Tablo 3.44

Sıralamaların İlk 500 ve 501-1000 Listelerindeki Türk Üniversiteleri Sayısı

	THE	QS	ARWU	CWUR	RUR	NTU	US News	Scimago	URAP	Nature Index	Webometrics	
2014	İlk 500	5	4	1	1	7	1	7	32	4	-	2
	501-1000 Arası	0	5	-	9	2	-	-	32	14	-	10
2015	İlk 500	6	5	1	1	6	0	4	25	4	-	2
	501-1000 Arası	0	5	-	9	5	-	6	38	15	-	9
2016	İlk 500	5	5	1	0	6	0	4	18	2	0	1
	501-1000 Arası	6	5	-	10	6	-	16	46	15	-	10
2017	İlk 500	5	5	1	1	6	0	4	13	0	1	0
	501-1000 Arası	12	6	6	9	8	9	12	60	16	-	10

Tablo 3.44 (Devam)

Sıralamaların İlk 500 ve 501-1000 Listelerindeki Türk Üniversiteleri Sayısı

		THE	QS	ARWU	CWUR	RUR	NTU	US News	Scimago	URAP	Nature Index	Webometrics
2018	İlk 500	4	5	1	0	8	0	3	13	0	0	1
	501-1000 Arası	12	6	13	13	5	6	13	67	15	-	10
2019	İlk 500	2	2	1	0	7	0	3	13	0	0	1
	501-1000 Arası	10	8	11	10	7	6	16	71	10	-	10
2020	İlk 500	2	1	-	-	7	-	-	12	0	-	-
	501-1000 Arası	9	8	-	-	10	-	-	100	10	-	-

Not. “-“ işareti verinin olmadığını ifade eder.

Tablo 3.44’te sunulan bulgular Türkiye’nin farklı sıralama listelerinde nicel bağlamda farklı sonuçlar elde ettiğini göstermektedir. İlk 500 üniversite arasında kurum sayısı açısından Türkiye’nin sayıca düşüş eğiliminde olduğu, ancak 501-1000 sıralaması içinde yükselen bir trendin içinde olduğu ifade edilebilir. Sıralama sistemlerinin ilk 500 listelerinde artışın gözlemlendiği sistemler ARWU ve NTU olmuş ancak bu durum yıllar içinde düzenli bir seyir seyretmemiştir. Ancak, özellikle USNews, Scimago ve URAP’ta ilk 500 üniversite arasına giren Türk üniversitelerindeki düşüşün kademeli bir biçimde gerçekleştiğini söylemek mümkündür.

3.12 Sıralama Sistemlerinin Berlin Prensiplerine Göre Değerlendirmesi

Sıralama sistemlerinin sonuçlarının ülkeler bağlamında endekslerin sonuçlarıyla ilişkili olduğu ifade edilmişti. Ancak bir diğer sorunlu nokta ise bu sistemlerin kendilerinin ne kadar denetlemeye açık oldukları ve sonuçlarının geçerliliği ve güvenilirliğinin sorgulanmasıdır. Bu kapsamda bu sistemlerin yükseköğretim ve sıralama sistemleri alanında uzman kişiler tarafından ne kadar geçerli ve güvenilir olduğunu, sistemlerin kendi içinde ne kadar tutarlı ve bilimsel olduklarını ortaya çıkarmak amacıyla oluşturulan değerlendirme formundan elde edilen bulgular Tablo 3.45’te sunulmuştur.

Tablo 3.45

Uluslararası Sıralama Sistemlerinin Berlin Prensiplerine Uyum Puanları

Sıralama Sistemi	Metodoloji	Şeffaflık	Kabul edirlilik	Uyum
CWTS Leiden	2,8	2.4	2.0	2,4
CWUR World Uni. Ran.	2,8	2.5	2.8	2,8
Emerging Employability	2,2	2.7	1.8	2,2

Tablo 3.45 (Devam)

Uluslararası Sıralama Sistemlerinin Berlin Prensiplerine Uyum Puanları

Sıralama Sistemi	Metodoloji	Şeffaflık	Kabul edilirlilik	Uyum
Nature Index	2,8	3.2	1.8	2,5
NTU Ranking	2,9	2.4	1.9	2,4
QS World Uni. Ranking	2,7	2.4	2.2	2,4
Webometrics	2,7	2.9	1.9	2,5
Reuters Top 100	3,6	2.1	2.0	2,7
RUR Round Uni. Ranking	4,2	3.4	2.6	3,5
SCImago Ins. Ranking	3,0	2.6	2.2	2,6
Shanghai Ranking ARWU	3,4	3.1	2.4	3,0
THE World Uni. Ranking	3,3	3.6	2.2	3,0
U-Multirank	2,4	3.4	3.2	2,9
UI Greenmatric	2,2	2.8	1.4	2,1
uniRank University Ranking	2,9	2.8	1.4	2,3
URAP	2,7	3.1	2.1	2,6
US News Rankings	2,8	2.8	1.6	2,4

Not. Uyum puanı oluşturulan değerlendirme formundaki maddelerin ortalaması alınarak oluşturulmuştur. Metodoloji puanı formun 8, 9, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 25, 26, 30, 32, 33 ve 34. maddelerinin ortalamasından; şeffaflık puanı 4, 5, 27, 29, 31, 35, 38, 39 ve 40. maddelerinin ortalamasından; kabul edilirlilik puanı ise 1, 2, 3, 6, 7, 10, 11, 21, 22, 23, 24, 28, 36 ve 37. maddelerinin ortalamasından oluşturulmuştur.

Sıralama sistemlerinin Berlin Prensipleri dikkate alınarak hazırlanan değerlendirme formundan aldıkları puanlar incelendiğinde Round University Ranking (RUR) sıralama sisteminin bu prensiplerden elde edilen değerlendirme kriterlerine en yüksek düzeyde uyum gösterdiği ifade edilebilir. Bu sistemi aynı puanla ARWU ve THE sıralama sistemleri takip etmektedir. RUR metodoloji boyutunda diğer sistemlere göre daha kararlı bir yol izlemekte ve metodolojik açıdan Berlin Prensiplerine daha fazla uyum göstermektedir. Değerlendirme maddelerine göre sistemlerin genel olarak kurumların farklı misyon ve hedeflerini dikkate alan düzenlemeler yapmadıkları ve kurumların içinde buldukları yükseköğretim sistemlerinin bağlamsal farklılıklarının göz önünde bulundurmadıkları ifade edilebilir. Metodolojik boyutta her ne kadar bazı sistemler (Reuters Top 100, RUR ve URAP) ağırlıklandırma nedenlerini açıklasalar da ağırlıklandırmayı teorik bir temele dayandıran sistem sayısı oldukça azdır. Aynı şekilde eksik ve kayıp verilerle ilgili yapılan prosedür de RUR hariç diğer hepsinde açıklanmamıştır. Sistemlerin bir diğer problemleri noktası ise üniversite performansının, kalitesinin veya üniversitenin hizmet etmesi beklenen boyutlardan toplumsal boyuta daha az önem verilmesidir. Bu maddeden de yalnızca U-multirank ortalamasının üzerinde en yüksek puanı aldığı ifade edilebilir. Sıralamaların özellikle şeffaflık boyutundaki önemli eksikliklerinden biri ise ham verilerin kullanıcıların direkt erişimine açık olmamasıdır.

Bu değerlendirmenin önemli bulgularından ve sıralamalarla ilgili değerlendirme yapılması gerektiğini gösterir bulgulardan bir diğeri ise URAP hariç diğer tüm sistemlerin danışma ve denetleme kurulunun olmamasıdır. Bu bağlamda sistemlerin değerlendirilmesinin önemini elde edilen bulgular göstermektedir. Ek-1’de sistemlerin değerlendirme maddelerinden aldıkları puanlar sunulmuştur.

3.13 Sıralama Sistemlerinin Politik, Örgütsel ve Sosyal Etkileri

Sıralama sistemleri sonuçları itibariyle kesin bir anlam ifade etmese de sonuçlar bireylerin, özel veya kamu kurumlarının, politikacıların, hükümetlerin yorumlamalarıyla anlam kazanmakta ve her bir grup için özel bir amacı yerine getirmektedir. Açık bir biçimde sıralamaların yükseköğretimin farklı paydaşları için kaliteyi ölçtüğü ve sonuç olarak da onları farklı yollarla etkilediği görülmektedir (Thakur, 2007, s. 92). Sıralamalarla ilgili her ne kadar basit bir resim sunduğu ve keyfi bir kalite tanımı yaparak kamuoyunda sıralamaların gerçek kalite farkını yansıtmayı yansıtmadığı konusunda karışıklık yarattığı gerçeği bulursa da bu problemlerin büyütüldüğü ve paydaşların aklında üniversite sıralarıyla kalite arasında bir ilişki olduğu görülmektedir (Hazelkorn, 2008, s. 198). Sıralama sistemleri farklı amaçlar sunarlar (Benito ve Romera, 2011, s. 154) ve sıralamaların sayısı katlandıkça amaçları da katlanmaktadır (Van Dyke, 2005, s. 104). Yükseköğretimdeki liderler sıralamaların etkisiyle yakından ilgilidirler ve artan bir biçimde sıralamalara karşı duyarlı ve reaktif hale gelmişlerdir (Wilkins ve Huisman, 2012, s. 380). Sıralamalar üniversite liderlerinin ve akademisyenlerin; öğrencilerin ve ailelerinin; kamu politikası yapıcılarının ve düzenleyicilerinin; ve sanayici ve hayırsever yatırımcıların yargılarını ve kararlarını etkilemektedir (Hazelkorn, 2008, ss. 193–215, 2015a, s. 102). Sıralama sistemleri literatürü daha çok sistemlerin metodolojik konularına (Bougnol ve Dulá, 2015, ss. 859–866; Doğan ve Al, 2018, ss. 583–592; Goglio, 2016, ss. 212–226; Saka ve Yaman, 2011, ss. 72–79; Soh, 2016, ss. 1–12; van Raan, 2005, ss. 1–27) bu konuların sistemlerin geçerliği ve güvenilirliğiyle ilgili ortaya çıkardığı problemlere odaklanırken sistemlerin yükseköğretime genel olarak etkileri konusunda çalışmalar oldukça azdır. Aynı zamanda üniversite sıralamaları kullandıkları teknikleri sosyoloji, ekonomi, psikoloji, işletme gibi sosyal bilimlerden almasına rağmen sosyal bilim olarak çok az değerlendirilmiştir (Marginson, 2014, s. 47) . Bu bağlamda sıralama sistemlerinin politikaya ve politika yapıcılara; örgüte ve örgüt işleyişine ve bireye ve sosyal düzeydeki etkilerini incelemek sıralama sistemlerinin sosyal bilimlerle ilişkisini ortaya çıkarmak açısından önemlidir.

3.13.1 Sıralama sistemlerinin politik etkileri

Sıralamalar akademinin uygulamalarını ve sosyal gerçekliğini güçlü bir şekilde değiştirmektedir (Paasi, 2015, s. 10). Sonuç olarak da yükseköğretim sistemleri daha da yapılandırılmış olmakta ve sıralamalar yükseköğretimde küresel yönetimin hazır politika enstrümanı haline gelmiştir (Kauppi ve Erkkilä, 2011, s. 324). Sıralama sistemlerinin özellikle uluslararası düzeyde yayımlandığı 2003 yılından itibaren ülkeler uluslararası öğrenci pastasından payını almak için sonuçlar üniversiteler ve dolayısıyla ülkeler tarafından kendilerini dış dünyaya markalaştırmak için temel olarak kullanılmaya başlanmıştır (Morse, 2008, s. 350). Ülkelerin aynı zamanda farklı ülkelerle yükseköğretim sistemlerini karşılaştırma imkânı bulması yükseköğretim politikası bağlamında önemli sonuçlar ortaya çıkarmaktadır.

Ulusal yükseköğretim sistemlerinde yüksek sıraya sahip bir üniversitenin olması sadece yükseköğretim sisteminin değil aynı zamanda ülkenin bir bütün olarak inovatif kapasitesini ve gücünü sembolize etme eğilimindedir (Kehm, 2014, s. 105). Bu tür üniversiteler ayrıca ulusal başarı ve prestijin bir sembolü ve global bilgi ekonomisinde büyümenin bir motoru olarak görülmektedir (Marginson ve van der Wende, 2007, s. 309). Bu düşünceyle ülkelerin yükseköğretim politikaları farklı yollarla ve uygulamalarla şekillenmektedir. Almanya'nın Mükemmellik Girişimi ve Çin'in 211 ve 985 girişimleri belirli sayıda üniversiteleri sıralama yarışında global oyuncular olarak elite kurumlar haline getirmeyi amaçlamaktadır (Kehm, 2014, s. 105; Shattock, 2017, s. 18). Almanya'daki bu girişimlerin Alman yükseköğretim politikasında rekabet ve kurumlar arası eşitlikçi vurgudan rekabet ve hiyerarşik tabakalaşmaya doğru önemli bir kaymanın olduğunu ortaya çıkarmaktadır (Hazelkorn ve Ryan, 2013, s. 89). Malezya'da dünya sıralamalarında daha üst sıralar elde etmek için 2006 yılında dört üniversitenin araştırma üniversitesi olarak belirlenmesi (Tan ve Goh, 2014, s. 498) de sıralamaların ülkeler için önemini göstermesi açısından önemlidir. Türkiye de küresel yükseköğretim alanındaki gelişmelere paralel olarak "Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Projesi" kapsamında YÖK tarafından belirlenen "Araştırma ve Aday Araştırma Üniversiteleri" listesi 26 Eylül 2017 tarihinde kamuoyuyla paylaşılmış ve bu üniversitelere belirli haklar ve teşvikler verilmiştir (YÖK, 2017).

Sıralamaların yükseköğretim politikalarına yapmış olduğu etkilerden bir diğeri ise Birleşik Krallık'ta uygulanan kaynak tahsisinin sıralama pozisyonuyla ilişkilendirilmesidir (Kehm, 2014, s. 107). Birleşik Krallık'ta ayrıca piyasa düşüncesinin yükseköğretim sistemindeki artan etkisi kaynak tahsisi konusunu etkilemiş ve aynı

zamanda hükümet temel destekleri sanat, beşerî ve sosyal bilimlerden sıralama sistemlerinin araştırma göstergeleri için daha fazla dikkate aldığı fen, teknoloji, mühendislik ve matematik lehine kaydırmıştır (Hazelkorn ve Ryan, 2013, s. 90).

Yükseköğretim kurumlarının ulusal ve uluslararası düzeyde sıralama sistemlerinden elde ettikleri puanlara göre değerlendirilmeleri ve bu değerlendirmeye politika yapıcıların ve karar vericilerin yapmış oldukları uygulamalar sonucu olarak sıralama sistemleri genel olarak yükseköğretim kurumlarının dikey tabakalaşmasını desteklemektedir (Kehm, 2014, s. 107). Ulusal bağlamda prestijli üniversitelerin aynı ülkedeki daha alt sıralardaki üniversitelerin pahasına daha sıklıkla fonlanması daha bölünmüş, dilimlenmiş ve hiyerarşik bir yükseköğretim sistemi riskini ortaya çıkarır (Wint ve Downing, 2017, s. 243). Sıralamalar ayrıca bu dikey tabakalı kurumsal kalıpların tarafını tutarken aynı zamanda yatay çeşitliliğin cesaretini kırarak yatay çeşitliliği zayıflatma eğilimindedir (Teichler, 2011, s. 66). Bu tabakalaşma kaynakların daha üst sıralardaki kurumlarda yoğunlaşması, bu üniversitelerin daha başarılı öğrenci çekmesi gibi alt sıralardaki kurumlar için durumu daha da kötüye doğru götüren sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Bu anlamda yükseköğretim için sıralama sistemleri Merton' un (1968, s. 62) “bilimsel kaynakların ve yeteneklerin yoğunlaşmasına yol açan bu sosyal seçim süreçlerinde açıkça yer alan prensip” olarak bahsettiği Matthew Etkisinin görünür olduğu bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sıralamaların bir diğer etkisi ise izomorfizme doğru ilerleyen bir trendin yükseköğretim sistemleri içinde görülmesidir (Kehm, 2014, s. 108). Küresel alanda yükseköğretimde izomorfizme doğru güçlü bir eğilimin olduğu görülmektedir. Bu durum farklılaştırılmış akademik sistemlerin gelişiminin kısıtlanması ve aynı amaçların peşinde koşan dünya çapındaki akademik kurumlar arasında ölçsüz bir rekabet olarak karşımıza çıkmaktadır (Altbach, Reisberg ve Rumbley, 2009, s. 19). Sıralama sistemlerinin kullandıkları gösterge setleri, ağırlıklandırmalar ve verileri topladıkları kaynaklar yükseköğretim kurumlarınca temel alınarak bu şartlarda yüksek derece elde eden kurumlar diğer kurumlarca örnek alınmakta ve hatta taklit edilmektedir. Bu durum aynı zamanda ülkeler arası sistemlerin de benzeşmesine neden olmaktadır. Bu benzeşme daha üniter sistemlere yol açacak şekilde ulusal sistem tipolojilerinin belirli bir düzleşme hareketiyle görünür hale gelmektedir (Marginson ve van der Wende, 2007, s. 324). Sıralamaların etkisiyle üniversiteler kendi başarı şartlarını ve markalarını kontrol etmede özgürlüklerini ve bağımsızlıklarını kaybettiklerinden kurumsal farklılıklar kaybolmakta ve sıralamada belirli bir pozisyon elde etme sürecinde yükseköğretimdeki çeşitlilik

homojenliğe sürüklenerek azalmaktadır (Carey, 2006, ss. 16–19). Pagell (2014, s. 157) bu durumun iki çelişkili sonucunun olduğunu ifade ederek “birçok tarihi en iyi sıralamaların zirvelerinde hüküm sürmektedir; ve Asya’nın yükselen bir varlığıyla birçok yeni yüz de elitlere katılmaktadır” sonucuna ulaşmaktadır.

Sıralamaların politik etkileri bağlamında temel olarak sıralama sistemlerinin sonuçları politika yapımcıların reform başlatmak veya reform için bir motivasyon olarak kullanılsa (Wint ve Downing, 2017, s. 248) ve buna karşı oluşacak direncin üstesinden gelmek için ihtiyaç duydukları kanıt olarak hizmet etse de (Kehm, 2014, s. 110) etkilerin en kötüsü ise bu sistemler farklı göstergelerin eksileri ve artıları arasında bir ayırım yapamayan politikacılar ve karar vericiler arasında sadece belirsizliği artırmaktır (Kivinen vd., 2017, s. 680).

3.13.2 Sıralama sistemlerinin örgütsel etkileri

Global sıralama sistemlerinin ortaya çıkışından bu yana üniversiteler ulusal ve uluslararası karşılaştırmalardan kaçmamışlar ve bu durum üniversitelerin işleyişinde değişikliklere sebep olmuştur (Rauhvargers, 2011, s. 68). Bu değişikliklerin ötesinde aslında sıralamalar hangi tür örgütsel davranış ve uygulamaların meşru olduğuna karar verir hatta bunları sistemleştirir (Morphew ve Swanson, 2011, s. 188). Özellikle içinde bulunduğu yükseköğretim sisteminden ayrı olarak kurumsal gelişme üzerinde en yoğun baskının üniversite sıralamalarının yayımlanmasının olduğu da söylenebilir (Shattock, 2017, s. 7). Sıralama sistemlerinin kurumsal kalite bağlamındaki en önemli etkisi sıralamaların kurumların güçlü ve zayıf yönlerini rakiplerine kıyasla analiz etmeleri için bir başlangıç noktası olmasıdır (Federkeil, 2008, s. 229). Bunun yanında sıralamalara reaksiyon vermek bir çok üniversite için önemli halkla ilişkiler konusu haline gelmiş (Bowden, 2000, s. 58), kurumsal stratejilerde üniversitelerin pozisyonlarının daha iyi konuma getirilmesi hedef olarak belirlenerek planlamanın odağı kısa vadeli marka yönetimi şekline dönüştürülmüştür (Scott, 2013, s. 117).

Yükseköğretimde sıralamaların en büyük etkileri öğretim/araştırma ve lisans/lisansüstü konularını dengelemede ve daha üretken, daha iyi performans gösteren ve daha gösterge duyarlı/hassas alanlara doğru kaynak dağılımında açıkça görülmektedir (Hazelkorn, 2009a, s. 8). Benzer biçimde sıralamaların etkileri işe almada, kadrolara ve burslara başvurmada, akademisyenlerin gelirlerinde ve kaynak tahsisinde de etkisini göstermekte (Osterloh ve Frey, 2015, s. 103; Webster, 1985b, s. 102) ve kurumlar hedefledikleri sıralama pozisyonlarına göre bu uygulamalarını düzenlemektedir. Örgütsel

etkiler bağlamında yıldız araştırmacı transfer piyasası içinde üniversitelerin kendi araştırma kapasitelerini ve sıralamalardaki araştırma puanlarını artırmak için farklı üniversitelerden araştırma gücü yüksek araştırmacılarla ve Nobel ödülü kazananlarla anlaşma yapıp bünyelerine katmaları şeklinde gerçekleşmekte ve sıralamalar iyilerin bir yere birikmesine sebep olarak kurum içi homojenliğe, kurumlar arası da farklılığa neden olmaktadır (Dill, 2009, s. 110; Teichler, 2011, s. 65). Ayrıca yüksek bilim alanlarının güçlendirilmesi de belirli birimlere daha fazla öğretim elemanı görevlendirmek, özel tahsis edilmiş laboratuvarlar veya diğer tesisler kurmak için rektörün özel fonlarının kullanılmasıyla veya özellikle daha üretken bölümleri dolaylı yollardan ödüllendirme yoluyla gerçekleştirilmektedir (Hazelkorn, 2009a, s. 8). Türkiye’de de sıralamaların bu etkisi kadro tahsisi konusunda 2 Kasım 2018 tarihli Devlet Yükseköğretim Kurumlarında Öğretim Elemanı Norm Kadrolarının Belirlenmesine Ve Kullanılmasına İlişkin Yönetmelikte (2018) görülmekte ve “Yükseköğretim Kurulu tarafından Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma kapsamında belirlenen yükseköğretim kurumları, ihtisas alanlarıyla doğrudan ilgili birimleri için asgari kadro sayısının üç katına kadar; Araştırma Üniversitesi olarak belirlenen yükseköğretim kurumları ise dört katına kadar norm kadro planlaması yapabilir.” ibaresiyle araştırma üniversitelerine diğer üniversitelerden iki kat daha fazla kadro tahsisine olanak sunulmaktadır.

Sıralama sistemlerinin bir diğer etkisi de akademisyenlerin yayın yapma hususundaki düzenlemeler yoluyla görünür kılınmaktadır. Üniversiteler sıralama sistemlerinin göstergeler için kaynak olarak kullandıkları endekslerde yer alan uluslararası dergilerde yayın yapmayı endekslerde taranma ihtimali zayıf olan yerel ve bölgesel dergilerde yayın yapmaya tercih ettirecek (Wint ve Downing, 2017, s. 238) şekilde uygulamalar ve yönetmelikler çıkarmaktadır. Türkiye’de yükseköğretim kurumlarının tamamında öğretim üyeliğine yükseltilme ve atama yönetmelikleri de aynı yapıyı destekler nitelikte kriterler barındırmakta ve kadrolara başvurular için hesaplanan puanlarda SCI, SCI-Expanded, SSCI ve AHCI gibi sıralama sistemlerinin kaynak olarak kullandıkları endekslerde taranan dergide yayın yapmak puan bazında öne çıkarılmaktadır. Bu uygulamalara ek olarak Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği (2018) de aynı minvalde hükümler barındırmaktadır. Üniversitelerin yayın yapma konusunda teşvik için yürürlüğe koyduğu uygulamalarda da Süleyman Demirel Üniversitesi Bilim İnsanı Yetiştirme ve Ulusal/Uluslararası Göstergelerde İyileştirme Projesi (2019, ss. 1-5) bu duruma rastlamak mümkündür.

3.13.3 Sıralama sistemlerinin bireye ve sosyal düzeydeki etkileri

Üniversite sıralamalarının sosyal düzeydeki ve özellikle öğrencilerin karar verme sürecindeki etkisi literatürde sıralamaların etkileri bağlamında ele alınan konulardandır. Üniversite sıralamaları kurumların statüsünü sıraladığından dolayı aynı zamanda mezun kimliğinin göreceli değerini de düzenlemektedir. Bu birçok insanın sosyal pozisyonlarını da etkilemekte ve sıralamalar statü kültürünün bir parçası haline gelmektedir (Marginson, 2014, s. 45). Üniversite sıralamalarının sosyo-psikolojik sonuçları bağlamında ise öğrencilerin üniversite kimliğiyle sıralama sonuçları yüksek bir ilişki içinde olup sıralamada yüksek üniversitelerin öğrencilerinin üniversite kimliğini kazanmaları, benimsemeleri sıralamalar yoluyla artırılmaktadır (Huang, Chen ve Chien, 2014, s. 4). Ancak sıralamalar yoluyla üniversitelerin giderek ticarileşmesi, akademik değerlerden vazgeçtiğini ve açık, hevesli bir şekilde girişimci, vahşi rekabetçi, kâr eden şirketler olarak işlev görmeye yönelik bilimsel çabaları bırakmaları, öğrenciler tarafından ekonomik öz çıkarların güçlü bir biçimde desteklenmesine ve meşrulaştırılmasına ve öğrenciler arasında yaygın olan üniversitenin yalnızca kariyer yeterliklerinin ve akademik becerilerin verildiği yer düşüncesine neden olmaktadır (Harkavy, 2006, s. 14).

Öğrencilerin üniversite seçim sürecinde sıralama sistemlerinin etkisinin olup olmadığıyla ilgili ise literatürde farklı görüşler ve bulgular bulunmaktadır. Üniversitelerin sıralamaların ilk ve ikinci çeyrek arasındaki değişimlerinin öğrenci kabulünde etkili olduğunu gösteren (Meredith, 2004, s. 459), tercih sürecinde öğrencilerin kararlarını etkileyen etmenlerden biri olarak sıralamaları kabul eden (Monks ve Ehrenberg, 1999, s. 10) çalışmaların yanında sıralama sistemlerinin oldukça sınırlı bir etkiye sahip olduğunu ve tercih sürecinde önemli bir etken olmadığını belirten çalışmalar (Eccles, 2002, s. 428; Gunn ve Hill, 2008, s. 288) da bulunmaktadır. Bireysel düzeyde sıralama sistemlerinin aday öğrencilerin tercih yapmada üniversiteler konusunda bilgi sahibi olmasını sağladığı ve karşılaştırma olanağı verdiği ifade edilebilir (Taylor ve Braddock, 2007, s. 259). Özetle üniversite sıralamalarının bazı öğrencilerin karar verme sürecinde bir rolü olduğu görülmektedir ancak üniversitenin özellikle öğretim konusundaki itibarı ve prestiji gibi diğer etmenler ayrıca bazı öğrenciler için kayda değer etkiler bırakmaktadır (Bowman ve Bastedo, 2009, s. 433).

Yükseköğretimde sıralamaların bir diğer etkisi de öğrencilerin yükseköğretime erişimi ve yükseköğretimin öğrencilere olan ekonomik maliyetidir. Öğrenci seçiciliğinin önemli bir gösterge olarak kabul edildiği sıralamalarda üst sıralarda yer almak isteyen üniversiteler öğrenci piyasasının “kaymağını almak” için akademik olarak başarılı

öğrenciler için imkanları kolaylaştırırken eğitim masraflarının bireysel olarak karşılandığı yükseköğretim sistemlerinde akademik olarak rekabet edebilir liselere gitme veya standart kabul testlerinde yüksek puanlar alma ihtimali az düşük gelirli azınlık öğrencilerin erişim imkanını daha da zorlaştırmaktadır (Clarke, 2007, s. 62). Ticari üniversite sıralamaları sonuç olarak tüm kurumlar arasında prestij için verimsiz bir akademik silahlanmayı destekleyerek hızlı bir şekilde yükseköğretimin masraflarını artırmakta ve öğrenci öğrenmesinin gelişimini değersizleştirmektedir (Dill, 2009, s. 113). Sıralama sistemlerinin yükseköğretimin temel işlevleri bağlamında öğrenciler üzerindeki etkilerinden bir diğeri öğretim işlevi üzerindeki etkilerdir. Sıralama sistemlerinin ölçülebilir gösterge olarak kullandığı göstergelerin çoğunlukla araştırma boyutunda olması ve öğretim göstergesi dahil eden sıralamaların da bu göstergeyi öğretim üyesi başına öğrenci sayısı, doktoralı mezun sayısı, daha yüksek ünvanlı öğretim üyelerinin derse girmesi gibi aslında doğrudan öğretim kalitesini yansıtamayacak verilerle oluşturması sıralama sistemlerinin öğretim boyutunu genellikle arka plana atmasına neden olmuştur. Bu bağlamda sıralamalarda kendine yer edinmek isteyen kurumların öğretimden çok araştırma boyutunda örgütsel kararlar vermesi ve teşvik edici uygulamalar yapması öğretim konusunun geri planda kalması ve öğrenciler için iyi bir öğrenim deneyiminin engellenmesi sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Yükseköğretimde araştırma ve öğretim arasındaki ilişkinin araştırma lehine ve öğrenciler aleyhine nasıl işlediğini ise Lewis (2006) açıkça ifade etmiştir:

Kadro çoğunlukla araştırma için, kısmen öğretim için verilir ve öğrencilerin yetişkin olmalarına yardım etme konusundaki ilgi alanları veya beceriler için verilmez. Bugünün profesörlerinden çok azı akademiye bir misyon, asil bir çağrı olarak girer. Bunu yapanlardan da çok azı en iyi üniversitelerde görev almaya devam edebiliyorlar. Kısa sürede çok fazla yayın yapma baskısı, akademik yazımı daha donuk, daha az maceracı ve daha teknik hale getirmiştir çünkü genç öğretim üyeleri dergilere ve akademik yayıncılara kabul edilebilir olanı bildiklerini yazmayı tercih eder.

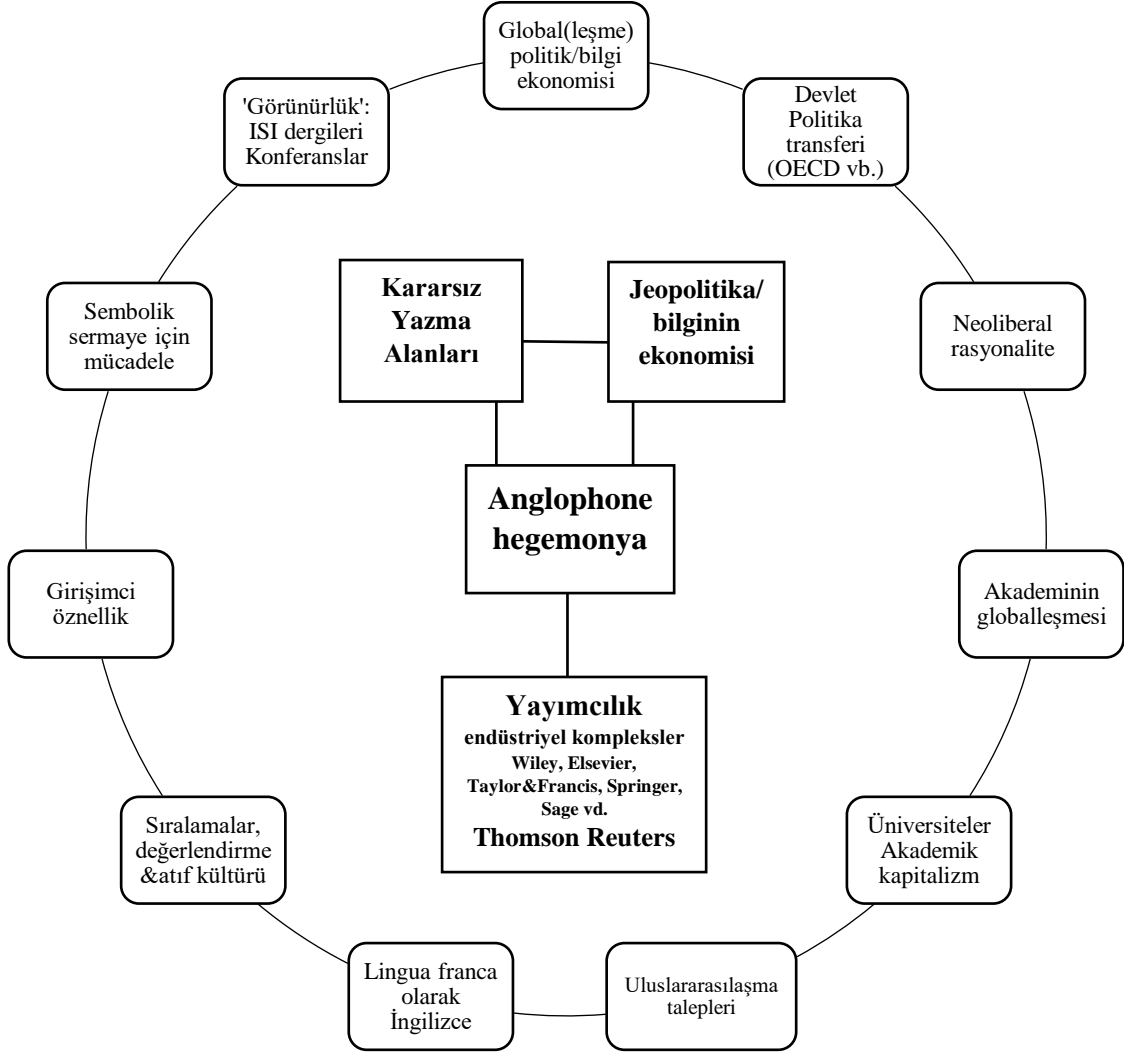
(s. 6)

Bu anlamda küresel sıralamaların yaygınlığı, araştırma bakımından yoğun olmayan üniversitelerde daha canlı bir araştırma kültürünü teşvik eden bir “damlama” etkisi getirmiş (Lo, 2014, s. 274) ancak araştırma kültüründeki bu etkinin sonucu olarak da üniversitenin kötüleşen eğitim fonksiyonu, tüm yükseköğretim sistemleri için ciddi bir problem olmaya devam etmektedir.

3.14 Akademik Kapitalizm ve Sıralama Sistemleri

“Akademik kapitalizm üniversitelerin eğitim, araştırma ve hizmetten dış gelir elde etmek için iştigal ettiği çok çeşitli piyasa ve piyasa-benzeri faaliyetleri yansıtmak için kullanılan şemsiye bir terimdir” (Hoffman, 2012, s. 12). Piyasa benzeri davranışlar ister dış hibe ve sözleşmelerden, bağış fonlarından, üniversite-endüstri iş birliklerinden, akademisyenlerin bölünmüş yan şirketlerine kurumsal yatırımlardan, öğrenci harç ve ücretlerinden, ister diğer gelir üretici faaliyetlerden gelen para için kurumlar ve akademisyenler arası rekabete atıfta bulunur ve bu faaliyetlerin piyasa-benzeri olmasını sağlayan şey, dış kaynak sağlayıcılardan gelen fon için rekabeti içermesidir (Slaughter ve Leslie, 2001, s. 154). Piyasa davranışları ise kurumlar için patent çıkarma ve müteakiben telif hakkı almayla lisans anlaşmaları, bölünmüş yan kuruluşlar, kadroları ve amaçları ilişkili ancak yasal olarak bağımsız teşekküllü mesafeli şirketler ve kazanç bileşenli üniversite-endüstri iş birlikleri gibi kâr amaçlı faaliyetler olarak ifade edilebilir (Slaughter ve Leslie, 2001, s. 154).

Akademik kapitalizm kavramı sıralama sistemleri bağlamında, kamu otoritelerinin yükseköğretimi doğrudan idare ederek yönlendirmekten, performans ölçütleri yoluyla belirli eylemleri teşvik etmeye nasıl kaydığını saptamaya çalışır (Schulze-Cleven ve Olson, 2017, s. 815). Jessop (2018, s. 104) akademik kapitalizmin üç temel kaynağının olduğunu belirtmiş ve ilk kaynak olan “bilgi-temelli ekonominin” eğitim ve araştırmayı insanların ihtiyaçlarını karşılamada sermaye birikimine katkı sağlayacak biçime soktuğunu, ikinci kaynak olan “neoliberalizmin” düşünüş biçimini ve mantığını eğitime yayan finansallaşmaya ve piyasanın baskın olduğu ekonomi rejimlerine olanak sağladığını ve son kaynak olan “finansal krizlerin” kamu harcamalarını kesmek için gerekçeler sağladığını ifade etmiştir. Bu anlamda akademik kapitalizm ekonomik bir güdülenmesi olan eylemlerin sağlamış olduğu ortamda ortaya çıkma fırsatı elde etmiştir. Akademik kapitalizm, temelinde yükseköğretimde neoliberal politikaların daha özelleşmiş formu olarak görülebilir. Ancak akademik kapitalizm teorisi öğrenciyi müşteri, kurumları pazarlamacı olarak gören neoliberal düşüncenin ötesine geçmiş ve üniversitenin tüm paydaşlarını yeni ekonomiyle yükseköğretim kurumlarını birbirine bağlayan yeni bilgi devreleri oluşturmak için bir takım devlet kaynakları kullanan aktörler olarak görmüştür (Slaughter ve Rhoades, 2004, s. 11). Çağdaş neoliberal rasyonalite bilgi üretiminin piyasa benzeri mantığını ve yeni girişimci akademik özneliği vurgulamaktadır (Paasi, 2015, s. 6) Bu anlamda 1980’lerdeki neoliberal piyasa mantığına üniversitelerin adapte olması akademik kapitalizm olarak kuramsallaştırılabilir ve Anglo-Amerikan

Şekil 3.3 Güç Tekerini (Paasi, 2015)

bağlamlarda bu durum oldukça görünür haldedir (Olson ve Slaughter, 2014, s. 270). Paasi (2015, s. 8) Anglo-Amerikan hegemonyasını ve akademideki güncel yer edinme kavgasını Şekil 3.3'teki "güç tekeri" görseliyle açıklamış ve akademik özneliğin mevcut neoliberal formunda gömülü karmaşık güç ilişkilerini ve çekişmeleri görünür hale getirmiştir.

Buna göre akademi üzerindeki Anglo-Amerikan hegemonya yükseköğretimin yeni kültürle şekillenmesine yol açmakta ve üniversiteler için ticarileşme, kazanç elde etme ve markalaşma öncelikli hale gelmektedir. Akademik kapitalizm üniversiteleri ve üniversitelerin profesyonel iş gücünü yeniden yapılandırmada rol oynar (Rhoades ve Slaughter, 1997, s. 33) ve akademik kapitalizmle birlikte üniversitelerde egemen olan yeni piyasa kültürü üniversitelerin yalnızca temelde ne yapması gerektiğini değil, nasıl yapması gerektiğini de değiştirmiş ve işletme kavramlarıyla yönetim teknikleri akademik değerleri ve akademinin günlük uygulamalarını derinden etkilemiştir (Schuetze, 2007, s.

436). Prestij gibi sıralama sistemlerinin üniversitelere yüklediği sembolik sermayenin çokluğu veya azlığı akademik kapitalizmin etkilerinin olumlu veya olumsuz olmasını belirlemektedir (Mendoza, Kuntz ve Berger, 2012, s. 580). Yükseköğretimin yeniden yapılanması da bu doğrultuda gerçekleşerek;

Bölümlerin azaltılması veya kapatılması, diğer bölümlerin genişletilmesi veya oluşturulması, disiplinlerarası birimlerin kurulması; iç kaynak tahsislerinde ilgili değişiklikler; araştırma ve öğretim açısından akademik işbölümünde önemli değişiklikler; bölünmüş yan şirketler ve araştırma parkları gibi yeni örgütsel formların oluşturulması; ve yeni idari ofislerin organizasyonu veya eskilerin düzenlenmesi veya yeniden tasarlanması gibi önemli örgütsel değişiklikler gerçekleşmektedir (Slaughter ve Leslie, 2001, s. 155).

Akademik kapitalizmin yükselişi kapitalizm kavramının ilk ortaya çıkışına paralel biçimde gücün aktarımıyla ilgilidir. Politik gücün aristokrasinin feodal ayrıcalıklarından, endüstri ve finasta sermayeyi elinde bulunduranlara geçmesi üzerine yoğunlaşan kapitalizme (Merrill, 2014, ss. 87-92) benzer şekilde akademik kapitalizm de sosyal statü temelli güçten, pazarlanabilir sermaye temelli güce doğru bir güç aktarımıyla karakterize edilebilir (Schulze-Cleven ve Olson, 2017, s. 819). Yeni ekonomik düzende bilgi, ulusların güç savaşında temel ticari ürün olarak artan bir biçimde ham madde ve ucuz işgücünün yerini almıştır (Shore ve Taitz, 2012, s. 203). Hatta bilgi korunmayan tüm alanlardan maden gibi çıkarılacak kritik önemde bir ham madde haline geldiğinden; bu bilgi patentlenip telif hakları alınabilir, markalaştırılabilir veya ticari bir sır olarak saklanabilir ve kar elde etmek amacıyla piyasada satılabilir olduğundan (Slaughter ve Rhoades, 2004, s. 14) akademik kapitalizm üniversitenin entelektüel tartışma, yansıtma, öğretim ve öğrenme yeri olarak geleneksel rollerini geriye iterek sanat ve beşerî bilimler gibi kazanç getirisi olmayan alanlarda düşüşe neden olmaktadır çünkü piyasa eğilimi “para getiren, parayı çalışan veya parayı kendine çeken” konulara yol vermektedir (Washborn, 2005, s. 217 akt. Schuetze, 2007, s. 438). Söylemsel, maddi ve ideolojik bir güç biçimi olarak kabul edilen sıralama sistemleri ise, üniversiteleri köklü önceliklerinden uzağa ve küresel pazarın değerlerine doğru yönlendirmeye hizmet eder (Mittelman, 2013, ss. 232–233). Üniversite ve piyasa arasındaki sınırlar daha da geçirgen hale geldikçe üniversiteler bilgi piyasasında artık daha da fazla kazanç arayan örgütler olarak hareket etmektedir (Hanley, 2005, s. 3). Akademisyenler ve öğrenciler artık daha fazla kazanç ve ticari değer üretme yeteneğine göre değerlendirilmekte ve bu özelliklerine

göre farklı biçimlerde kendilerine yatırım yapılmaktadır (Rhoades ve Slaughter, 1997, s. 33). Özellikle bu aşamada üniversiteler ve bunların insan kaynağı ve sermayesi olan yöneticiler, öğretim üyeleri ve diğer personeller sadece ticarileştirilmiş oyuncular olmaktan öte akademik kapitalizmi bizzat başlatan ve destekleyen aktörler olarak görülmektedir (Slaughter ve Rhoades, 2004, s. 22).

Öğrencilerin ve öğretim elemanlarının rollerinde görülen değişiklikler, yükseköğretim kurumlarının eğitsel hizmetlerindeki, araştırma pratiklerindeki ve yükseköğretim politikalarındaki tüm değişiklikler aslında kamu yararı bilgi/öğretim rejiminden akademik kapitalist bilgi/öğretim rejimine doğru bir değişimi kavramsallaştırmaktadır (Slaughter ve Rhoades, 2004, s. 19). Bilgi/öğretim rejimindeki bu değişim yeni bilgi devreleri biçiminde (i) öğretimi standartlaştıran elektronik platformlar, (ii) üniversite-endüstri-hükümet iş birlikleri, (iii) akreditasyon kurumlarının yerine geçen sıralamalar ve (iv) bilimsel değerlendirme sürecinde üniversite dışından, endüstriden gelen araştırmacılar olarak karşımıza çıkmaktadır (Slaughter ve Rhoades, 2004, s. 34). Akademik kapitalizmin yükseköğretimdeki yerleşme sürecinde hissedilen ve üniversitenin toplumsal bağlamda sosyal işlevi konusundaki önemli etkilerinden biri şirketlerin küresel rekabetine hizmet etme gibi ekonomik rollerin, hükümetlerden yeterince hizmet almamış popülasyonlar için yukarıya doğru hareketliliği sağlamayı da içeren kamu yükseköğretiminin elzem sosyal rollerinin yerini almasıdır (Slaughter ve Rhoades, 2000, s. 73). Sıralama sistemleri bu aşamada ise sıralama verilerinin elde edildiği veri tabanları ve sıralamaya dahil edilen disiplinler gibi konularda fen bilimlerine doğru bir eğilim içinde olduklarından akademik kapitalizmin üniversiteleri yönlendirdiği bu durumu desteklemektedir. Aynı zamanda bu sistemler benimsediği kalite kavramıyla, performansı ölçen göstergelerin seçimiyle toplumsal yarara hizmet eden bilgiyi değil, akademik bilgiyi elinde tutan ve şekillendiren ülke ve şirketlerin öne çıkardığı bilgiyi değerli kabul ederek yükseköğretim kurumlarını hatta sistemlerini şekillendirmektedir.

Bu noktada sıralamaların, kurumların önceden belirlenmiş bir küresel hiyerarşiye yerleştirildiği bir meta-devlet projesini - emperyal bir projeyi (yani küresel olarak en güçlü devletlerin çıkarlarını kapsayan bir proje) somutlaştırdığı görülmektedir. Sıralamalar ayrıca en güçlü ulusların global pozisyonlarını tekraren güçlendirirken bazı ulusal temelli çıkarları (işletme, finans sistemleri, servet birikimi) diğerlerine (özellikle lise sonrası eğitimin seçilmiş modellerince geleneksel olarak sağlanmayan) göre öne çıkararak her yerde kurumları normalleştirmektedir. Dahası kurumlar

arasındaki yoğun rekabet ve hiyerarşi ilişkilerini normalleştirerek, sıralamalar neoliberalizmde somutlaştırılmış dñnya gñrñřñnñ gñçlendirir, eşitsiz rekabetin eşitsiz sonuçlarını haklı çıkarır ve neoliberal dñneme damgasını vuran ekonomik eşitsizliklerden en çok fayda sağlayanlara rahatlık ve meşruiyet verir (Pusser ve Marginson, 2013, ss. 562–563).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu bölümde araştırma bulguları özetlenecek ve araştırma soruları düzeninde ilgili literatür kapsamında tartışılacaktır. Ayrıca tartışma ve sonuç kapsamında uygulamaya ve araştırmacılara yönelik öneriler sunulacaktır.

4.1 Sonuç

Bu çalışma yükseköğretim sistemlerinin bir parçası haline gelen ve yönetsel, örgütsel ve toplumsal bağlamda önemli etkiler oluşturan sıralama sistemlerinin küresel ve ulusal ölçekte akademik kapitalizm bağlamında yükseköğretime etkilerini sıralama sonuçları, kullanılan endeksler ve sistem değerlendirmeleri yoluyla ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda yükseköğretim kurumları bazında sıralama yapan sistemlerin alan uzmanları tarafından ne ölçüde bilimsel, kabul edilebilir ve şeffaf bulunduğunu ortaya çıkarmak amacıyla oluşturulan formla değerlendirilmesi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar;

Endeksler yoluyla yükseköğretimde hegemonik bir yapının ortaya çıkarıldığı ve sıralamaların bu yapıyı tekrar tekrar ürettiği ifade edilebilir. Sıralamalar araştırma odaklı Amerikan üniversitelerini yükseköğretimin en iyi kurum modeli olarak parlattığı bu durumda akademik kapitalizm bağlamında yükseköğretimde neoliberal politikaların daha görünür hale gelmesini sağladığı, birçok ülkede farklı biçimlerde yükseköğretimde uygulamalara gidildiği görülmüştür. Bu hegemonik yapıya benzeme ve küresel boyutta bilgi endüstrisinde söz sahibi olmak ülkelerin yükseköğretimdeki önceliği haline gelmiştir. Türkiye bağlamında; akademik teşvik uygulaması, araştırma üniversitelerinin belirlenmesi, atama ve yükseltmelerde yayın şartlarının belirlenmesi, teknokentlerle sanayi-üniversite ilişkisinin artırılması gibi uygulamalarda sıralama sistemleri aracılığıyla akademik kapitalizmin etkilerini görmek mümkündür.

Sıralamalar her ne kadar sübjektiflik özelliklerini gösterge kaynağı olarak kullandıkları endekslere atfetseler de bu endekslerin değer yargılarıyla ve dolayısıyla önyargılarla donatılmış olduğu görülmektedir. Endeksleri oluşturan dergilerin ticari amaçlarla faaliyet gösteren yayımcılar tarafından yürütülmesi bu endekslerin belirli bir çıkar grubunun menfaatine çalıştığını göstermektedir. Dolayısıyla bu endeksleri kullanan sıralamalar da tüm bu önyargıları sıralama sonuçlarına yansıtmaktadır. Böylece

sıralamaların araştırma boyutundaki göstergelerine temel oluşturan endekslerle sıralama sonuçlarının belirli ölçüde tahmin edilebileceği görülmektedir. Endekslerin kapsadığı dergilerin orijin ülkelerinin oranıyla sıralamadaki ülkelerin oranının büyük ölçüde benzeşmesi sıralamaların belirli ülke ve şirketlerin tekelinde olduğunu göstermektedir. Bu noktada sıralama sistemlerinin ve sonuçlarının bilgi sermayesini elinde bulunduran ülke ve şirketler aracılığıyla belirlendiği ve akademik kapitalizmin farklı bir boyutunun ortaya çıktığı görülmektedir.

Yükseköğretim sistemleri özelinde sıralamaların dikey bir hiyerarşileşmeye yol açtığı hem ulusal hem de uluslararası düzeyde sıralama sistemlerinin sonuçlarının yıllara göre gösterdiği sonuçlarla açıkça görülmektedir. Sistemlerin belirlediği göstergelerde başarı gösteren ve bu sistemlerin ortaya çıkardığı standartlara daha yakın yükseköğretim kurumlarının daha üst sıralarda yer bulması ve bu kurumların ve ülkelerin yıllara göre değişmemesi üniversiteler arası farkı hiyerarşik bir düzene yerleştirmiştir. Bu anlamda sıralamalar kurumlar ve ülkeler arasında eşitsizleştirme yoluyla iyiyi daha iyiye kötüyü daha kötüye doğru hareket ettirmektedir.

Sıralama sistemlerinin sıralamaya temel aldıkları gösterge seçimleri incelendiğinde bunların araştırma yoğunluklu olduğu görülmektedir. Ancak yükseköğretimin doğası gereği farklılaşmayı desteklemesi ve kaliteyi farklı açılardan tanımlayıp kabul etmesi öngörülür. Bu açıdan sıralama sistemlerinin en önemli eksiklikleri arasında kurumlar arası çeşitliliği ve yükseköğretim sistemleri arasındaki bağlamsal farklılığı dikkate almamaları olduğu ifade edilebilir. Sıralama sistemlerinin yükseköğretimdeki bu çeşitliliği kabul etmeden aynı göstergelerle üniversiteleri değerlendirmesi üniversitelerin sıralamalarda yer edinebilmek için üst sıralardaki araştırma odaklı üniversitelere benzemeye çalışmasına sebep olmakta ve yükseköğretimde izomorfizmin ortaya çıkması için zemin oluşturmaktadır.

Sıralama sistemlerin yükseköğretimin ayrılmaz bir parçası haline geldiği ilgili literatürde oldukça sık ifade edilmiştir. Bu bağlamda bu sistemlerin ne ölçüde yükseköğretim kurumlarını değerlendirip sıralayabilecek kapasitede olduğunu göstermek amacıyla çalışma kapsamında hazırlanan değerlendirme formundan elde edilen puanlar sistemlerin bilimsellik, kabul edilebilirlik ve şeffaflık bağlamında problemleri taraflarının olduğunu göstermektedir. Özellikle sıralama sonuçlarını değişim, strateji geliştirme veya reform için kanıt olarak kullanan karar vericilerin bu konuda daha dikkatli olmaları ve sonuçlara bağlı verecekleri kararları kendi bağlamları içinde değerlendirmeleri gerekmektedir.

Sonuç olarak sıralama sistemleri her ne kadar literatürde yükseköğretimin ayrılmaz bir parçası olarak yerini sağlamlaştırmış ve etkileri bağlamında yükseköğretim sistemlerini yapılandırmada dolaylı söz sahibi olsa da bu sistemlerin arka planda işlettiği mantığı anlamak önemli hale gelmiştir. Sıralamalar doğası gereği değerden, düşünüş biçiminden ayrı düşünülemez. Ancak sıralamalar politikacılardan yöneticilere akademisyenlerden öğrencilere ve ailelerine kısaca yükseköğretimin tüm paydaşlarına sonuçlarını medya gücüyle kazandığı popüleritesi aracılığıyla objektif sonuçlar olarak sunmaktadırlar. Bu noktada sıralamalar takip edilmesi ancak eksikleri ve önyargıları konusunda da bilinçli olunması gereken yükseköğretimde yerini her geçen yıl sağlamlaştıran politik araçlar olarak görülmeli ve dikkatle okunup yorumlanmalıdır.

4.2 Tartışma

Bu çalışma yükseköğretimde sıralama sistemlerini akademik kapitalizm bağlamında incelemeyi ve değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Sıralama sistemleri sonuçları ve gösterge veri kaynağı olarak kullanılan endeksler açısından incelenip bu sistemlerin alan uzmanlarınca ne kadar bilimsel, kabul edilebilir ve şeffaf oldukları değerlendirilmeye çalışılacaktır. Bu amaç doğrultusunda elde edilen bulgular araştırma soruları kapsamında tartışılacaktır.

Sıralama sistemlerinin kullandıkları endekslerde taranan dergilerin ülkelere göre dağılımı incelendiğinde ilk beş ülkenin sırasıyla SCI-Expanded endeksinde ABD, İngiltere, Hollanda, Almanya ve İsviçre; AHCI endeksinde ABD, İngiltere, Almanya, Hollanda ve Fransa; SSCI endeksinde ABD, İngiltere, Hollanda, Almanya ve İspanya; Scopus endeksinde ABD, İngiltere, Hollanda, Almanya ve Çin olduğu bulunmuştur. Bu çalışmanın bu bulguları bilginin jeopolitikası bağlamında akademik kapitalizmi inceleyen Paasi' nin (2015, s. 21) çalışmasında incelenen dergideki makalelerin yazarlarının ülke dağılım bulgularını destekler niteliktedir. Bu noktada Münch'ün (2011) başarımın tam olarak da araştırmanın kalitesiyle belirlenmediği, aksine araştırmanın nerede yürütüldüğü ve yayımlandığına bağlı olduğu görüşü açıkça doğrulanmıştır (akt. Olson ve Slaughter, 2014, s. 273). Bilginin nerede ve nasıl üretildiği ve tüketildiğiyle ilgili bu süreçle ilgili Altbach (1991, s. 149) Üçüncü Dünya ülkelerinin ekonomik ve politik nedenlerden dolayı hala tam özgürlüğe sahip olmadığına işaret ederek bilgi iktidarındaki güncel eşitsizliklerin araştırma yeteneğinin ve endüstrileşmiş milletler ile Üçüncü Dünya arasındaki bilgi yayılımının üzerindeki kontrolü bu temele dayandırmakta ve bir bakıma

endüstrileşmiş milletler, bilgiyi kontrol eden ve onun büyük kısmını üreten bir “merkez”i teşkil eder yorumunu yapmaktadır.

Çalışmanın uluslararası sistemlerde kullanılan endekslerle ilgili bu bulgularının bu bağlamda Münch (2011) ve Altbach'ın (1991) ifadelerini destekler nitelikte olduğu söylenebilir. Kullanılan tüm endekslerde dergilerin orijin ülkeleri bağlamında açık bir Anglo-Amerikan hegemonyası görülmektedir. Bu anlamda dergilerin basıldığı ülkelerden özellikle İngilizce konuşulan ülkelerin merkezleri, diğer ülkelerinse çevreleri oluşturduğu söylenebilir. Merkez ve çevre kavramsallaştırmasının kapitalist dünya ekonomisinde yer alan ekonomik faaliyetlerin uzaysal yoğunlaşmasına gönderme yaptığını ancak bu kavram çiftinin oldukça güç ve ihtilafli olduğunu belirtse de Wallerstein (1997, s. 205) kapitalist dünya ekonomisinin işleyişini devletlerarası bir sistemin içinde birbirine bağlı olarak yer alan ve bu sistem tarafından meşrulaştırılan egemen devletlerin oluşturduğu politik bir üst yapının varlığına dayandırmaktadır. Sıralamalar açısından ise sıralamaların politik üst yapıyı kendi içinde oluşturduğu ve bu yapının egemen devletlerce Anglo-Amerikan hegemonyasıyla şekillendirildiği ifade edilebilir. Üniversite sıralamalarının daha dar kapsamlı alana özgü benzeri olarak nitelendirilebilecek dergi sıralamalarıyla ilgili ise Özbilgin (2009, s. 114) akademik yayıncılıktaki eşitsizliği şöyle ifade etmektedir:

Dergi sıralamasını akademik alana yayılan öznel iktidar ilişkileri dışında nesnel bir sistem olarak konumlandırmak gerçekten naif olurdu. Bu konu beni ikinci noktama götürüyor: Akademik emek süreçleri birçok eşitsizlikle karakterize ediliyor. Orta ve üst sınıf geçmişe sahip ve diğer keyfi haklara, niteliklere ve statü sembollerine sahip beyaz adamlar seçkin araştırma kurumlarına tahakküm etmektedirler.

Türkiye'nin bu endekslerdeki dergi sayısı ve oranı incelendiğinde ise ilk beş ülkeye göre oldukça düşük dergi sayısına sahip olduğu ve oran olarak tüm endekslerde %1'lik bir sahip olma oranı bile yakalanamadığı söylenebilir. Bu anlamda Türkiye'nin akademik yayıncılık, bilgiyi üretme, neyin bilgi olduğuna karar verme ve bilgiye hükmetme konusunda merkezin etrafındaki çevreyi oluşturan bir konumda olduğu ve merkezin belirlediği normları, doğruları ve uygulamaları takip etme durumunda olduğu ifade edilebilir. Benzer sonuçlar atıf verme pratiklerinde de görülmekte ve atıf verme pratikleri bağlamında İngilizce'den başka bir dilde yayımlanan araştırmaların daha az atıf aldığı şaşırtıcı olarak görülmemektedir (Wint ve Downing, 2017, s. 238). Buna benzer olarak Altbach da (2015, s. 3) Amerikan üniversitelerinde araştırmacıların bildikleri

meslektaşlarına atıf verme eğiliminde olduklarını belirtmiştir. Bu durum sistemin kendini sürekli yenilemesi ve doğrulaması sonucunu ortaya çıkarmıştır. Matthew etkisi bu noktada devreye girerek akademik anlamda zenginin daha zengin, fakirin daha fakir olmasına yol açmıştır denilebilir. Sıralamalar bağlamında ise ülke dağılımı konusunda önyargılı veya eğilimli olan endeksler önceden verilen hiyerarşiyi tekrar üretme eğiliminde olan döngüsel bir itibar etkisi oluşturmaktadır (Marginson, 2007b, s. 140).

Endekslerin sıralama sistemleri bağlamında önemli bir etkisi ise dil önyargısı olarak ifade edilebilir. Sıralamaların çoğu İngilizce yazılan araştırma yayınlarının lehinedir ve bu durumun İngilizce'nin anadil olduğu ülkelerdeki yükseköğretim kurumlarına ve ayrıca en çok sayıda dili İngilizce dergi yayımlayan ülkelere yararı dokunmaktadır (Wint ve Downing, 2017, s. 237). Bu durum sıralamaların veri tabanı olarak kullandıkları endekslerde de görülmektedir. Büyük bir çoğunlukla Anglophone yayımcıların hazırladığı dergilerle domine olan Web of Science (WoS)'daki dergilerin %95'inden fazlası İngilizce yayımlanmaktadır (Meeus, Schuermans ve De Maesschalck, 2011, s. 114). Ancak İngilizce konuşan ülkelerin doğal dil avantajlarının diğer ülkelerin İngilizce yayın yapma çabalarından dolayı yavaşça kaybolacağını belirten yazarlar (Li, Shankar ve Tang, 2011) bulunsa da bu durum kültürel asimilasyonun bir parçası olarak düşünüldüğünde İngilizce yayın yapma zorunluluğu ülkeler ve yükseköğretim sistemleri için olumsuz etkiler ortaya çıkarabilmektedir.

Yayımcıya göre endekslerde yer alan dergi sayısı dağılımı incelendiğinde ise SCI-Expanded endeksinin %48,6'sı, AHCI endeksinin %30,7'si, SSCI endeksinin %60,1'i ve Scopus endeksinin %22,1'i ticari yayıncıların yayımlamış oldukları bilimsel dergilerden oluşmaktadır. Endekslerde en çok dergi sayısına sahip yayıncıların neredeyse tümünün ticari şirketler olması bilimsel araştırma ve yayıncılığın piyasalaşmasına ve tekelleşmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda mevcut literatür, fiili küresel standartları ve modelleri sürdüren bir hegemonyayı var saymaktadır (Lo, 2014, s. 274). “Benzer biçimde “uluslararasıın” Anglophone dergiler tarafından tekelleşmesi önemli etik bir problem ve hegemonyanın bir dışavurumu olarak görülmektedir” (Paasi, 2015, s. 13). Kalite algısının şekillendiren bu durum bilimin de önyargılı ve çıkar amaçlı oluşturulmasına yol açmaktadır. Bu yayıncılardan biri olan Thomson, akademik dergiler yayımlayan ticari bir şirkettir (Marginson, 2007b, s. 134) ve aynı zamanda hangi akademik dergilerin veri tabanına dahil edilmeleri için ISI derecesini kazandıklarını belirleyen kurumdur. Şirketin kendi akademik dergilerini dahil etme ve diğer şirketlerini reddetme konusunda bir menfaati vardır (Marginson ve van der Wende, 2007, s. 312).

Web of Science (WoS) mekânsal ve linguistik olarak oldukça dengesiz olmasına rağmen WoS endeksli dergiler dünya çapında kaliteyle eş anlamlı hale gelmişlerdir (Paasi, 2015, s. 510). Sıralamalar bağlamında ise global sıralamalar bilimsel dergi yayınına dar bir biçimde odaklanmış bir araştırma kültürünün ortaya çıkışında anahtar bileşenlerdir (Lo, 2014, s. 274). Sıralama sistemleri meşruiyetlerinin çoğunu objektiflik iddialarıyla elde eder ve birçoğu WoS ve Scopus veri tabanlarını araştırma üretiminin bir göstergesi olarak kullanır. Ancak İngilizce yazılan yayınlara doğru yoğun bir biçimde ön-yargılı ve eğilimli olan bu endeksler Amerikan yükseköğretim modelinin, özellikle elit kurumlarının hegemonyasını yansıtmaktadır (Ordorika ve Lloyd, 2015, s. 386). Bu anlamda Anglophone hegemonyasının hala sürdüğü ve özellikle sıralama sistemlerinin araştırma boyutunda akademik performansa önem vermesinin bu hegemonyayı daha da kemikleştirdiği ifade edilebilir.

Yayımcılık endüstrisiyle sıralamalar arasında kazan-kazan ilişkisi önemli sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Üniversite sıralamaları sadece üniversiteleri pazarlamada değil aynı zamanda bilimsel dergileri destekleme ve raporları satma konusunda büyük bir piyasa oluşturmuştur (Lynch, 2013, s. 146). Ancak endeksler ve endeksleri oluşturan dergiler konusunda ciddi eleştiriler bulunmaktadır. Her ne kadar bu endekslerdeki bilimsel dergiler kalite algısını oluştursa da ISI endeksli yayınlar üzerine temellendirilmiş sıralama sonuçlarını kullanırken dikkatli olunması ve sınırlılıklarının dikkate alınması gerektiğini ifade eden Nederhof (2008, s. 173) bu endeksin belirli düzeyde ulusal politikalarla ilgilenen yayınlardan kitaplar gibi önemli yayın türlerini ele almadığını belirtmiştir. Bilimsel dergi yayıncılığının statüsüyle oluşan sıralamaların dolaylı bir etkisi ise elit dergilere sahip olmadığından yeni disiplinlerin ve araştırma alanlarının gelişim dönemlerinde zayıflatılmasıdır. Bu anlamda endeksler yoluyla sıralama sistemleri bazı araştırmalara diğerlerinden daha fazla değer vererek klasik bilgi düşüncesini ve güç ilişkilerini yeniden üretmektedir (Hazelkorn, 2009b, s. 11) ve neyin bilgi olduğuna, hangi bilginin yayımlanacak kadar değerleri olduğuna karar veren endeksler ve bu endeksleri kullanan sıralama sistemleri üniversitenin fonksiyonlarından belirli boyutlarını diğerlerine göre daha fazla desteklenir ve ödüllendirilir gördüğü kendi değer sistemlerini meşrulaştırmıştır (Ordorika ve Lloyd, 2015, s. 392). Yükseköğretim kurumları sıralamalarda dünya klasmanı sıralar elde etmek için kurumun içinde bir tabakalaşmaya yol açacak biçimde sanat ve insan bilimleri gibi alanların göz ardı edilmesi pahasına üniversiteler sıralamalarda daha etkili alanlardan olan STEM alanlarına destekler sunmaktadır (Olson ve Slaughter, 2014, s. 275). Devlet desteği olmadan sanat, beşeri ve

sosyal bilimler gelişemez çünkü bu alanlar için devlet desteğine ciddi bir alternatif bulunmamaktadır. Bu durum günümüzde bu alanların kademeli biçimde statü ve etkilerini kaybetmeleri olarak tezahür etmektedir (Lynch, 2006, s. 8). Türkiye’de de sosyal bilimlerden ziyade öncelikli alan tanımlamasıyla fen bilimine yapılan destek disiplinler arasındaki eşitsizliği artırmaktadır. Gerek TÜBİTAK gerekse YÖK’ün sağlamış olduğu desteklerde bu durum görülmektedir. Bu anlamda dünya klasmanı, endeksli dergilerde yayın yapma, en iyi 100 üniversite arasında olma gibi ifadelerle verilen mesajlar hem akademinin uygulamalarını hem de yayın yapma alanlarını etkilemeyi amaçlamaktadır (Paasi, 2015, s. 10). Bu anlamda Türkiye’de akademik atanma ve yükselmede, hibe veya desteklerde ve yurtdışı eğitim desteklerinde belirlenen koşullarda bu ifadelere rastlanmaktadır. Bu tür girişimler aynı zamanda Anglo-Amerikan hegemonyasını da desteklemektedir (Kaba, 2012, s. 5). Bir diğer ifadeyle yayıncılık endüstrisine üniversite sıralamasını belirleme ve geliştirme rolünün verdiği haklar ve imtiyazlarla sıralamaların araştırma ve öğretim kalitesi yerine değerler ve çıkarlar aracılığıyla yönetildiği sonucuna ulaşılabilir (Lynch, 2013, s. 147). Ayrıca sıralamaların temelini oluşturan bibliyometrik verilerin kaynağı olan akademik dergilerin makale seçim sürecindeki hakem değerlendirmesinin güvenilir olamayacağı ve dolayısıyla sıralamaların da aynı özellikten dolayı önyargılı ve güvenilemez olduğu ifade edilebilir (Osterloh ve Frey, 2015, s. 118). Bu ifadeleri destekler nitelikte uluslararası sıralama sistemlerinin bazıları kendi ülkelerindeki üniversitelere karşı olumlu bir önyargı ve eğilim göstermektedir (Claassen, 2015, s. 806). Bu bağlamda ticari amaçlarla yayıncılık yapan şirketlerin bilimsel dergileriyle oluşan bu endeksler akademik kapitalizm açısından oldukça önyargılıdır. Dil, köken, ülke gibi önyargıları olan bu endeksleri dergi sahipliği bakımından toplamda büyük oranlara sahip şirketler bazında incelemek gerekli görülmektedir. Sonuç olarak eğitim ve sömürge ilişkisi bağlamında yayıncılar fikirleri sadece geniş bir halk kitlesine iletmekle kalmaz, aynı zamanda pek çok şekilde halk arasında hangi fikirlerin ortaya çıkacağına karar verirler (Altbach, 1991, s. 151) sonucu açıkça bu çalışma bulgularıyla desteklenmektedir.

Endeks ve ülkeler bağlamındaki bulgular ışığında sıralamaların temel aldıkları bilginin üreticiliği ve yayıncılığının belirli güç odaklarında toplandığı görülmektedir. Bu noktada bilginin nasıl oluştuğu, bilimsel kabul edildiği ve yayıldığıyla ilgili bilim sosyolojisi önemli sonuçlar ortaya koymaktadır. Buna göre bilimsel bilginin varoluşu epistemik bir cemaat üzerine temellendirilmiştir ve epistemik cemaat bilginin hem kaynağı ve yaratıcısı, hem inşa edicisi ve taşıyıcısı, hem de daha sonraki kuşaklara intikal

ettiricisidir (Arslan, 2007, s. 75). Üniversitelere dünya klasmanı üniversite özelliğini veren, yükseköğretimin hegemonik yapısıyla ne kadar uyumlu olduğunu değerlendiren sıralama sistemleri de farklı bir yapıya bürünmüş bir epistemik cemaat olarak kabul edilebilir. Bu cemaat listesine kimin girebileceğini kimin dışarıda kalacağını belirleyen monopol yapı olarak algılanmalıdır. Arslan (2007, ss. 121–127) epistemik cemaatlerin geçerlilik ve güvenilirlik monopolleri olduğunu ifade ederek cemaat içinde değerlendirmenin araştırma cemaatinin kriterleri olduğunu ve bilim adamının çalışması veya tezinin cemaat diline, dogmalarına, normlarına vb. uygun olması gerektiğini ifade etmiştir. Kültürel fenomenler olarak, bilgi kültürlerimizden türeyen varsayımların ağırlığı altındadır (McCarthy, 2005, s. 120). Sıralamalar açısından bilginin kültürü ise egemen güçlerin hegemonyasındadır. Bu bağlamda sıralama sistemleri de değerlendirmeyi kendi algısına göre yapmakta, kendi diline, normlarına uymayan üniversiteyi listesinde sıralamayı veya daha düşük pozisyonlar vererek dolaylı olarak şekillendirmektedir.

Sıralama sistemlerinin ilk 100 listesine giren üniversite sayısının ülkelere göre dağılımı incelendiğinde ise incelenen tüm sistemlerde ilk sırayı ABD alırken, İngiltere sekiz, Çin dört, Almanya iki, Fransa, Japonya ve Kanada ise bir sıralama sisteminde ikinci sırayı elde etmiştir. Üniversite sayısı bakımından üçüncü sırayı elde eden ülkeler incelendiğinde ise Avustralya altı, İngiltere beş, Hollanda dört, Almanya ve Kanada üç, Güney Kore, Fransa, Japonya ve İsviçre bir sıralama sisteminde bu sırayı elde etmiştir. Çalışmanın ilk 100 listelerindeki üniversite sayısı bağlamında ortaya çıkardığı bulguları destekler nitelikte Li, Shankar ve Tang (2011, s. 935) Amerikan ve Anglo-sakson üniversitelerinin sıralamalarda üstünlüklerinin bulunduğunu ifade etmişler ve bu üstünlüğün ülkelerin nüfus büyüklüğüyle, Ar-Ge yatırımlarının fazlalığıyla ve İngilizce'nin bu ülkelerin dili olmasıyla açıklamışlardır. Özellikle dilin araştırma yapma, sıralamaları etkileme konusunda önemli olduğu literatürde sıklıkla ele alınmıştır. Kaba'ya (2012, s. 33) göre İngilizce bir ulusun en iyi 200 üniversite arasında en azından bir üniversiteye sahip olmasına katkı sunan bir faktör olarak ifade edilmektedir. İngilizce yayın yapan araştırmacıların diğerleri üzerinde bir avantajı olduğu görülmekte ve en çok atıf alan dil olarak İngilizce dünya klasmanı olmanın tekrardan doğrulanmış de facto göstergesi olmuştur (Amsler ve Bolsmann, 2012, s. 287). WOS'un İngilizce dergilere olan eğilimi bilinmekte ve hala ulusal dildeki yayımlara öncelik veren bilimsel disiplinlerde farklı dilli araştırmacıların araştırma performanslarını karşılaştırmak için kullanılması tavsiye edilmemektedir (Diem ve Wolter, 2013, s. 106). De Witte ve Hudrlíkova (2013, s. 361) İngilizce bir çevrede çalışmanın önemli olduğunu ve sonuçta

İngilizce konuşulan ülkelerdeki üniversitelerin sıralamalarda daha yüksek pozisyonlar elde ettiğini tespit etmişlerdir. Bu bağlamda “endüstrileşmiş milletlerin üniversiteler, yayın evleri, araştırma kurumları ve benzerleri gibi entelektüel hayatın anahtar unsurlarına sahip metropolitan merkezler halinde olduklarını ve onların dillerinin, uluslararası haber ağında ileri derecede bir kullanıma sahip olduğu” ifade edilebilir (Altbach, 1991, s. 149). Ancak bu tür bulgularla ulaşılan sonuçların ve yorumların doğruluğu olsa da iyimser olduğunu belirtmek gerekmektedir çünkü bu ülkelerin sıralamalardaki dominant profillerinin oluşması, bu ülkelerin ekonomi ve siyasette olduğu gibi akademik alanda da görülebilen kapitalist karakterinden kaynaklanabileceği dikkate alınmalıdır. Uluslararası sıralama sistemlerinin süper güçler arasındaki ittifakların daha fazla güç vaat ettikleri ve eşitsiz ilişkilerin yeniden üretildiği daha geniş bir kapitalist piyasa gibi işleyen rekabetçi bir yükseköğretim oluşturma amacıyla oluşturulduğunu söylemek mümkündür (Gonzales ve Núñez, 2014, s. 5).

Abdul Razak (2010 akt Tan ve Goh, 2014, s. 499) dünya üniversite sıralamalarını yerel üniversitelere en taraflı biçimde empoze edilmiş bir batı yapısı olarak yorumlamaktadır. Bu tür sıralamalar özellikleri bakımından yalnızca kültürel açıdan duyarsız değil, aynı zamanda politik, hegemonik ve en azından akademik olarak nitelendirilebilir (Abdul Razak, 2010 akt Tan ve Goh, 2014, s. 499). Sıralama sistemleriyle yükseköğretim literatürüne giren world-class (dünya-klasmanı) üniversite kavramı da özellikle Amerikan ve büyük batı Avrupa ülkelerinin dünya çapında dominant araştırma-odaklı akademik kurumlarının normlarını ve değerlerini yansıtmaktadır (Altbach, 2004, s. 23). Sıralamalar aynı zamanda bu tür kurumlar yoluyla Anglo-Saxon yükseköğretim modeli hegemonyasını desteklemek için hizmet etmektedir (Ordorika ve Lloyd, 2015, s. 385). Yükseköğretimde tek bir model toplumların ve bu toplumların ihtiyaçlarının çeşitliliğini dikkate almamakta (Olson ve Slaughter, 2014, s. 277) ve sıralamalar merkezler ve çevreler yaratarak güçlü ve zengin ülkelerin pozisyonlarını tekraren doğrulamaktadır (Altbach, 2012, s. 30). Literatürde sıralamaların tek tip üniversiteyi kayıran ön yargı ve çarpıklıklarını tartışan çalışmaları güçlendiren (De Witte ve Hudrlikova, 2013, s. 361) araştırma sonuçları bulunmaktadır. Hatta güç, jeopolitika ve özellikle ABD ve İngiltere gibi bazı ülkelerin hegemonyasının sıralamalarda bazı üniversitelerin pozisyonunu doğrudan etkileyeceği de ifade edilmiştir (Kaba, 2012, s. 17).

Bu noktada sıralamalar genel olarak eğitimin değeri veya kalitesini anlamak için tarafsız metotlar olarak değil, dahil etme ve hariç tutma ilkesi mantığına göre işleyen siyasi-ideolojik değerlendirme ve hiyerarşi oluşturma teknolojileri olarak anlaşılabilir

(Amsler ve Bolsmann, 2012, s. 284). Dar bir kriter seti temelinde yükseköğretim kurumlarını sınıflayarak ve sıralayarak sistemler yükseköğretimin ideal modeline en çok benzeyenlerini ödüllendirmekte; ancak pratikte bir üniversitenin Harvard'a ne kadar benzediğini ölçen "harvard-ometreler" olarak hizmet etmektedirler (Ordorika, 2011'den akt. Ordorika ve Lloyd, 2015, s. 392). Sıralamalar eşitsizlik üzerine kurulan tüm bu özellikleriyle belirli bilgi üretimi, üreticisi ve çıktı formlarının fetiş haline gelmesine yol açarak araştırma ve inovasyon sürecini saptırmakta ve çarpıtmaktadır (Hazelkorn, 2009b, s. 10).

Ülkelerin endekslerde taranan dergi sayılarıyla sıralamaların ilk 100 listesine giren üniversite sayıları ve ülkelerin ilk 100' giren üniversite sayısı bağlamında sıralama sistemleri sonuçları arasında bir ilişkinin olup olmadığı incelendiğinde tüm endekslerle sıralama sistemleri sonuçları arasında ve sıralama sistemlerinin diğer sıralama sistemleri sonuçlarıyla arasında güçlü bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Benzersiz sıralama ölçümleri ve bağlamsal varyasyon beklentisine rağmen, sıralama analizleri sıralamaların ne ölçtükleri konusunda şaşırtıcı şekilde küçük farklar olduğunu göstermiştir (Pusser ve Marginson, 2013, s. 553). Sıralama sonuçları arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar bu çalışmanın bulgularını destekler nitelikte sonuçlar ortaya koymuştur. Huang (2011 akt. Chen ve Liao, 2012, s. 100) 2010 yılında sistemlerin ilk 20 listelerini karşılaştırmış ve sistemlerin sonuçları arasında benzerlikler bulmuştur. Benzer şekilde Chen ve Liao (2012, s. 95) sıralamaların ilk 200 üniversitesiyle yaptıkları çalışmada sıralama sonuçları arasında bir ilişkinin olduğunu tespit etmişler ve bu benzer sonuçların benzer sıralama perspektiflerinden kaynaklandığını ileri sürmüşlerdir. Ayrıca farklı atıf endekslerinin sonuçlarda farklılık oluşturup oluşturmadığını da test eden Chen ve Liao (2012, ss. 99–101) farklı endekslerin kullanımının çok küçük düzeyde sıralamalar üzerinde etki ettiğini ancak bunun anlamlı olmadığını ifade etmişlerdir. Bu anlamda bu çalışmayla ortaya çıkan endeksler arasındaki güçlü ilişki farklı endeks kullanımının düşük düzeyde etki ettiği sonucunu desteklemektedir. Diem ve Wolter da (2013, s. 106) araştırma performansı dağılımının genel resminin farklı bibliyometrik veri tabanları kullanıldığında tamamıyla değişmesinin mümkün olmadığını ve bu veri tabanlarının araştırma performansı göstergeleri arasında pozitif bir ilişkinin olduğunu belirtmişlerdir. Altı uluslararası sıralama sisteminin ilk 100 listesindeki üniversitelerin puanlarına ve sıralarına göre sistemler arası sonuçları inceleyen Shehatta ve Mahmood'un (2016, s. 1252) bulguları da bu çalışmayı destekleyen sonuçlar ortaya koyarak sıralama sonuçları arasında açıkça pozitif anlamlı bir ilişkinin bulunduğunu ortaya koymuştur. Arkalı Olcay ve Bulu da

(2017, s. 157) sıralamaların en iyi 10, 50 ve 100 üniversite listeleriyle yaptıkları çalışma da bazı sistemlerin sıralama sonuçları arasında güçlü bir ilişkinin bulunduğunu ifade etmişlerdir.

Elde edilen bulgulara göre endekslerin kapsam bakımından benzer oldukları, özellikleri açısından aynı önyargılarla donatılmış ve aynı sonuçları üretme eğiliminde oldukları söylenebilir. Ayrıca ülkelerin ilk 100 listesindeki üniversite sayısı bağlamında sonuçların büyük oranda ilişkili olması sıralamaların benzer sonuçlarla benzer akademik değerleri benimsediğini göstermektedir. Akademik kapitalizm bağlamında sıralamalar her bir ulusun üniversitelerini bazı üniversite ve ülkeleri kayıran, diğerlerini de dezavantajlı konuma düşüren koşullarda işleyen yapılandırılmış küresel bir rekabete maruz bırakmaktadır (Marginson, 2007b, s. 132). Ancak sıralama sistemleri global rekabetin yalnızca bir sonucu ve manifestosu değil aynı zamanda serbest piyasa ve rekabetin yükseköğretimin gelişimi için en iyi yol olduğu inancıyla yükseköğretimin ticarileşmesini hızlandırmakta ve rekabeti artırmaktadır (Tan ve Goh, 2014, s. 500). Bu bağlamda neoliberalizmin ve daha özelden akademik kapitalizmin eğitim üzerindeki etkileri yükseköğretimde rekabetçiliği ve piyasayla yakından ilişkili olmayı ortaya çıkarmıştır ve üniversite sıralama sistemleri yükseköğretimin küreselleşmesi ve piyasalaşmasının kaçınılmaz bir tezahürü olarak karşımıza çıkmıştır (Hazelkorn, 2009b, s. 11). Sıralamalar piyasalaştırma projelerinde önemli bir rol oynamaktadırlar (Amsler ve Bolsmann, 2012, s. 290) çünkü bu sistemler sadece öğrenciler ve dış paydaşlar arasında değil, aynı zamanda üniversiteler ve üniversite yöneticileri arasında artan bir ilgiyle karşılaşmış ve sıralamalar üniversiteler ve kurumlar arasındaki rekabeti şekillendirmek için önemli bir araç haline gelmişlerdir (Wedlin, 2008, s. 149). Sıralamalar aynı zamanda becerinin yeni petrol, bilgininse yeni sermaye olduğu bir zamanda global meritokrasinin gelişimini kolaylaştırmaktadır (Lynch, 2013, s. 148). Ürünleri, uygulamaları ve ortamları ölçerek, üniversite sıralama tabloları, eşitsiz güç mücadelelerini meritokratik tanınma mücadeleleri olarak gizler (Amsler ve Bolsmann, 2012, s. 294). En iyinin, en hak edenin üst sırayı elde ettiği imasıyla yükseköğretim sistemlerini ve kurumlarını tek bir modeli, hegemonyayı benimsemeye zorlar. Tüm bu gelişmeler ışığında üniversiteler için global sıralamalar oluşturma hareketi üniversite sektörüne piyasa değerlerinin yerleştirildiğinin sembolik olarak en güçlü göstergesidir (Lynch, 2006, s. 5). Piyasa değerlerinin meşruluğunu onaylayan ve yükseköğretime daha derin biçimde yerleştiren üniversite sıralamaları hızlı bir biçimde yayılmaları ve çoğalmalarına rağmen, kaliteli öğretim, farklılıkları benimseme ve sadece kariyer için değil aynı zamanda bütün olarak insanlık

için değerli araştırma gibi üniversitenin işlerinin merkezindeki esas değerlerin çoğundan kurumları uzaklaştırmaktadır (Lynch, 2006, s. 6). Üniversite sıralamaları uygulamaları öğretim elemanlarının veya öğrencilerin ihtiyaçlarına hizmet etmenin aksine herkes için fırsat eşitliği retoriğinde küresel elitlerin çıkarlarına hizmet etmektedir (Amsler ve Bolsmann, 2012, s. 288). Sıralamalar birçok yere yayılmıştır ve hem kimin nereye taşınacağını belirleyen yeni politikaları yaratır, sınırlar çizer hem de bu politika ve sınırları güçlendirir (Stack, 2016, ss. 17–18). Ayrıca sıralama sistemleri üniversitelerin geniş ölçekte toplumun yararına çalışan kurumlardan çok giderek ticari-yönelimli girişimler olarak değer biçilen yeni yönetim kültürünü destekleyerek yükseköğretim sistemlerinde ve üniversitelerde otonominin kaybolması ve yerel düzeyde belirlenen gündem ve misyonların pahasına global ölçekli hedef ve önceliklerin homojenleşmesine doğru bir yönelim gibi sonuçlara yol açmaktadır (Ordorika ve Lloyd, 2015, s. 389).

Türkiye'nin dünya sıralamalarında İlk 500 üniversite arasında kurum sayısı açısından sayıca düşüş eğiliminde olduğu, ancak 501-1000 sıralaması içinde yükselen bir trendin içinde olduğu ifade edilebilir. Sıralama sistemlerinin ilk 500 listelerinde artışın gözlemlendiği sistemler ARWU ve NTU olmuş ancak bu durum yıllar içinde düzenli bir seyir seyretilmemiştir. Ancak, özellikle USNews, Scimago ve URAP'ta ilk 500 üniversite arasına giren Türk üniversitelerindeki düşüşün kademeli bir biçimde gerçekleştiğini söylemek mümkündür. Benzer biçimde Tamtekin Aydın (2017, s. 305) 2011-2016 yılları arasında önemli sıralama sistemlerindeki Türkiye'nin durumunu incelemiş ve ilk 500 listelerinde yalnızca 11 üniversitenin farklı sistemlerde bulunduğunu ve sonuç olarak Türk üniversitelerinin çok da iyi bir pozisyonda olmadığını ifade etmiştir. Her ne kadar bu sistemlerin üst sıralarındaki üniversite sayısı düşüş gösterse de sıralamaların ilk 1000 listesindeki toplam üniversite sayısında bir artışın olduğu ifade edilebilir. Bu artışın sebepleri arasında Türkiye'de yükseköğretimde son dönemlerde hayata geçirilen uygulamalar sayılabilir. Özellikle akademisyenlerin yayın faaliyetlerinin ödüllendirildiği akademik teşvik uygulaması, akademik yükseltme ve atama için belirlenen yayın şartları, bazı kurumların eğitim bursu ve teşviki için eğitim alınacak üniversitenin sıralamalarda bulunma şartı ve araştırma ve bölgesel kalkınma üniversitelerinin belirlenmesi uygulamaları nicel anlamda belirli bir ivme kazandırmıştır. Sıralama sistemleri bağlamında yaşanan bu gelişmeler küresel yükseköğretim modelini benimseme ve küresel rekabette yer edinme çabası olarak ifade edilebilir. Ancak bu tür uygulamaların sıralamaların izomorfizm etkisi nedeniyle problemlili olabileceği ifade edilebilir. İzomorfizme doğru olan bu güçlü eğilim farklılaştırılmış akademik sistemlerin

gelişiminin kısıtlanması ve aynı amaçların peşinde koşan dünya çapındaki akademik kurumlar arasında ölçsüz bir rekabet olarak karşımıza çıkmaktadır (Altbach, Reisberg ve Rumbley, 2009, s. 19).

Sıralama sistemlerinin alan uzmanlarınca ne kadar bilimsel, kabul edilebilir ve şeffaf olduğuyula ilgili bulgular sistemlerin genel olarak yüksek düzeyde bir performans göstermediklerini ortaya çıkarmıştır. İncelenen sistemler Berlin Prensiplerine orta ve ortanın altı bir düzeyde uyum göstermektedir. Bu bulgular konuyla ilgili yapılan az sayıdaki çalışmayı destekler niteliktedir. Mevcut çok boyutlu üniversite sıralamaları Berlin Prensiplerinde tartışılan bazı metodolojik prensipleri karşılamada başarısız olmuşlardır (De Witte ve Hudrlikova, 2013, s. 361). Avrupa'daki sıralama sistemlerini inceleyen bir diğer çalışmada da (Stolz vd., 2010, s. 525) sistemlerin hiçbirinin iyi düzeyde genel uyum göstermediği, yarısına yakınının şeffaflık açısından iyi uyum gösterdiği bulunmuş ve bu durumun nedeni olarak sıralamaların metodoloji boyutunda Berlin Prensiplerinde belirtilen iyi uygulamalara uymaması gerekçe gösterilmiştir. Rusya'daki ulusal sıralama sistemlerini inceleyen Donetskaia (2017, ss. 625–626) sistemlerin üniversiteleri sıralamada Berlin Prensiplerini dikkate almadıklarını belirtmiş ve inceledikleri sistemlerin şeffaf metodolojiyi benimsemediğinden üniversiteler arasında adil olmayan bir rekabeti ortaya çıkardıklarını ve öncelikle politik araçlar olarak kullanıldıkları yorumunu yapmışlardır. Özellikle uluslararası bağlamda sıralama sistemleri farklı ülkelerden ve dolayısıyla farklı eğitim sistemlerinden üniversiteleri aynı listede değerlendirdiğinden, sistemlerin farklılıkları dikkate alıp almadığı önemli bir konu olarak görülmüştür. Bu bağlamda Cheng ve Liu (2008, s. 207) inceledikleri uluslararası sistemlerin teknik zorluklardan dolayı bu farklılıkları dikkate almadıklarını belirtmişlerdir. Berlin Prensiplerine uyum konusunda farklı bağlamlarda farklı sonuçlar da bulunmaktadır. Buna örnek olarak Brezilya'daki bilimsel araştırma kurumlarını inceleyen Brazilian Research Ranking (BRR)'in özelliklerinin neredeyse hepsi prensiplerde belirtilen önerilere iyi uyum gösterdiği ifade edilmiştir (Fausto vd., 2016, s. 171). Ancak prensipler de verilerin ulaşılabilirliği ve yükseköğretimde kalitenin ölçümüyle ilgili kabuller gibi sıralamaların benimsediği varsayımlar üzerine kurulduğundan, bu prensiplerinin mevcut sıralama sistemlerini değerlendirmek ve karşılaştırmak için kullanımının problemlili olduğu yorumlarını da dikkate almak gerekmektedir (Hägg ve Wedlin, 2013, ss. 336–338).

Sıralama sistemleri yükseköğretimde paydaşların belirli ihtiyaçlarını karşıladığından dolayı, yükseköğretimin bir parçası haline gelmiş; ancak bu sistemlerin

metodolojileri, etkileri konusunda kamuoyu bilgilendirilmesi ve sıralamalarla karşılaştırma yapıldığında dikkatli olunması ve bu sistemlerin uygulamada bilimsel yollar takip etmesi gerektiği ifade edilmiştir (Thakur, 2007, s. 93). Sistemlerin bu bağlamda belirli kriterlere göre incelenmesi ve denetlenmesi sonuçların kullanılması konusunda paydaşlara güven verecektir.

Sıralama sistemlerinin etkileri yükseköğretim politikası bağlamında gerek hükümetlerin gerekse kurumsal anlamda üniversitelerin uygulamalarında görülebilmektedir. Sıralamaların kriter ve sonuçlarını benimseyerek yükseköğretim kurumları ve hükümet politika yapıcıları bunlara meşruiyet vermekte ve sonuçta daha büyük ölçekte bunların toplum tarafından kabul edilmesine yol açmaktadırlar. Ancak bu sistemlerle ilgili eleştiriler bu sistemleri, sonuçlarını ve etkilerini dikkatle incelemeyi zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda yapılan çalışmaları daha dikkatli yorumlamak, sıralamalarla ilgili ifadeleri okurken barındırabildiği anlamların da farkında olmak gerekmektedir. Sıralama sistemleriyle ilgili sık karşılaşılan ifadelerden “Sıralamalar artık hayatın bir parçasıdır” (Bernardino ve Marques, 2010, s. 45; Bradshaw, 2007, s. 60; Hattendorf, 1996, s. 3; Marginson, 2014, s. 45; J. Merisotis ve Sadlak, 2005, s. 98; Peters, 2007, s. 53; Sadlak, Merisotis ve Liu, 2008, s. 195; Usher, 2009, s. 90) ifadesi küresel ölçekte sıralamalarla ilgili mevcut durumun objektif bir betimlemesi olmaktan ziyade politikleştirilmiş bir yargı cümlesi olarak görülmelidir. Bu bağlamda sıralamalar teoride her ne kadar apolitik bir hareket olarak görülse de son derece politiktir (Lynch, 2013, s. 149). Bu cümleyi destekleyen ifadeler sıralama sistemleriyle ilgili literatürde farklı formlarda karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamda sıralama sistemleriyle ilgili olarak;

Ontoloji, politika ve her şeyden önce sosyal adaletle ilgili kritik sorular metodolojik fetiş sorunlarına dönüşmüştür. Sıralamalar dünyasında kullanılan hem bilimsel nesnellik hem de demokratik güç dilleri, küresel sermaye çağında gücün birleştirilmesinde etkili olan neoliberal teorileri ve değerleri meşrulaştırmak ve doğrulamakta büyük rol oynamaktadır (Amsler ve Bolsmann, 2012, s. 292).

Bu nedenle, hiçbir büyük sıralama sisteminde geleneksel olarak yeterince temsil edilmeyen gruplardan öğrencilerin erişimini artırmak, yüksek kalitede ortaöğretim sonrası eğitimin satın alınabilirliğini artırmak, toplumun gelişimine katkı sağlamak veya sosyal adalet gibi hedeflere önemli bir ilgi gösterilmemektedir (Pusser ve Marginson, 2012, ss. 86–117). Bu sıralamaların yüksek düzeyde benzerlik gösteren neoliberal devlet

projelerini benimsediğini ve bu politikalara katılma şeklini göstermektedir (Pusser ve Marginson, 2013, s. 559).

Sonuç olarak sıralamaların yükseköğretime yaptığı katkıların yanında oluşturduğu olumsuzluklar, ortaya çıkardığı güç ilişkilerinin farkında olunmalı ve yükseköğretimi şekillendirme de bilinçli bir yol izlenmelidir. Akademik kapitalizm bağlamında sıralamaların diktesine karşı mücadele sadece ortadan kaldırılabılır metodolojik açıklarla ilgili değildir, aksine daha genel olarak araştırma ve öğretimin gerçek işlevlerini yerine getirmeyi önlerken birkaç kazanan ama birçok kaybeden üretmeye ve bilime yabancı olan ve kendilerine uygulanan ayırım mücadelesine hazır olunup olunmadığı sorusuyla ilgilidir (Münch, 2013, s. 215). Çünkü sıralamalar daha fazla araştırmacıya, dolayısıyla daha fazla çıktıya sahip ve belirli bir süredir kayda değer bir ulusal ve uluslararası itibar kazanmış büyük kurum ve ülkelere üstünlük sağlayan yaş, büyüklük, bütçe ve sosyo-ekonomik avantajı ölçmektedir (Hazelkorn, 2015b, s. 88).

4.3 Öneriler

Bu bölümde araştırma bulgularına dayanarak uygulayıcılar ve teorisyenler için öneriler sunulmuştur.

4.3.1 Uygulamaya yönelik öneriler

Yükseköğretim politikalarında karar vericiler ve kurumsal bağlamda üniversitelerin yönetiminde bulunan yöneticilerin sıralama sonuçlarından haberdar olmaları fakat bu sonuçları dikkatli yorumlamaları gerekmektedir. Bu sonuçlar her ne kadar hegemonik değer ve düşünce tarzını desteklese de üniversitelerin performansları açısından bir resim sunmakta ve belirli ölçüde doğruluk payı bulunmaktadır. Bu bağlamda sıralama sonuçları üniversitenin özellikle araştırma alanında eksiklerini göstermesi açısından bir imkân oluşturmakta ve üniversitelere bir fırsat sunmaktadır. Bu açıdan yükseköğretim kurumlarında bu sonuçları takip eden bir birim veya merkezin kurulması üniversiteler için faydalı olacaktır.

Akademik personelin atama ve yükseltilmesiyle ilgili koşulların gözden geçirilmesi gerekmektedir. Bu koşullarda uluslararası yayın için belirlenen SCI-Expanded, SSCI, AHCI, Scopus gibi endekslerdeki yayınlara daha fazla puan verilmesi bu endekslerle ilgili kalite algısından kaynaklanmaktadır. Ancak bu çalışma bu endekslerin önyargılarının bulunduğunu göstermiştir. İlgili koşullarda bu endekslere daha fazla puan atfetmek endekslerle oluşan hegemonik yapıyı ve yükseköğretimde belirli bir

modeli desteklemek anlamına gelmektedir. Bir diğ er ifadeyle milli öncelikler yerine küresel egemen güçlerin öncelikleri için ulusal kaynakların kullanılması durumu ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda ulusal ve uluslararası yayın için belirtilen puanların en azından eşitlenmesi ulusal bağlamda gelişimi hızlandıracaktır. Ayrıca bu tür bir düzenlemeyle akademi içindeki Türkiye menş eili bilime olan değ er algısı daha da yükselecektir.

Uluslararası sıralamalarda üst sıralarda konum elde etmek hem üniversiteler hem de ülkeler açısından kalitenin göstergesi olarak kabul edildiğ inden ve sonuçlar reklam ve tanıtım amacıyla kullanıldığından bu sistemlerde yer edinmek isteyen kurumların sistemlerin önemli kabul ettiğ i gösterge ve gösterge setlerinde kendilerini geliştirmeleri gerekmektedir. Bunun için özellikle tanınırlık ve araştırmanın önemli olduğ u bu sıralamalarda yer edinmek için ulusal bağlamda çalışmalar yapılabilir. Akademisyenlerin tanınırlığı nı kazandıracak artıracak uluslararası bilimsel toplantıların teşvik edilmesi ve yurtdışı toplantılara katılım desteklerinin artırılması, uluslararası endekslerde yayın yapmayla ilgili eğitimler ve teşviklerin özendirilmesi bu anlamda yapılabilecek çalışmalardan sayılabilir.

4.3.2 Araştırmacılara yönelik öneriler

Bu çalışma sıralama sonuçlarıyla endeksler arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmaya yönelik bir çalışmadır. Ancak sıralama sonuçlarıyla ilişkili farklı değ işkenlerin de incelenmesi sıralamaların akademik kapitalizm bağlamında özelliklerinin ortaya çıkarılması açısından önemlidir. Bu anlamda sıralama sonuçlarıyla ülkelerin gelişmişlik, inovasyon, eşitlik, araştırma-geliştirme, eğitim gibi endeks sonuçları arasındaki ilişki ve yordama araştırılacak konuların başındadır.

Çalışma akademik kapitalizmin yükseköğretime etkilerini ve yükseköğretimle ilişkisini sıralama sonuçları ve endeks özellikleri yoluyla ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Bu sebeple çalışmanın bulguları ve sonuçları belirli bir sınır içinde yorumlanmalıdır. Ancak çalışma ayrıca yükseköğretim paydaşlarıyla yapılacak görüşmelerle desteklenebilir ve konunun uygulama aşamasında etkileri daha yakından ortaya çıkarılabilir.

Sıralama sonuçları yıl ve kapsam bakımından daha genişletilerek çalışmanın bulguları daha kapsamlı hale getirilebilir. Böylece ileride yapılacak araştırmalar için daha bütüncül bir bakış açısı kazandırılabilir.

KAYNAKÇA

- Abramo, G., D'Angelo, C. A., & Viel, F. (2013). The suitability of h and g indexes for measuring the research performance of institutions. *Scientometrics*, 97(3), 555–570. doi:10.1007/s11192-013-1026-4
- Aguillo, I. F., Bar-Ilan, J., Levene, M., & Ortega, L. J. (2010). Comparing university rankings. *Scientometrics*, 85(1), 243–256. doi:10.1007/s11192-010-0190-z
- Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği. (2018). 1 Şubat 2019 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/06/20180627-6.pdf> adresinden erişildi.
- Alkan, V. (2017). Bir sistematik derleme çalışması: 'öğretmenlik uygulaması'. *Yıldız Journal of Educational Research*, 2(1), 1–23.
- Altbach, P. G. (1991). Üçüncü dünya içinde bilginin dağıtımı: yeni-sömürgecilik üzerine bir durum çalışması. P. G. Altbach ve G. P. Kelly (Ed.), *Sömürgecilik ve eğitim* (İ, Kalın, Çev.) içinde (ss. 147–178). İstanbul: İnsan Yayınları.
- Altbach, P. G. (2004). The costs and benefits of world-class universities. *Academe*, 90(1), 20–23. doi:10.2307/40252583
- Altbach, P. G. (2012). The globalization of college and university rankings. *Change: The Magazine of Higher Learning*, 44(1), 26–31. doi:10.1080/00091383.2012.636001
- Altbach, P. G. (2015). The dilemmas of ranking. *International Higher Education*, (42), 2–3. doi:10.6017/ihe.2006.42.7878
- Altbach, P. G., Reisberg, L., & Rumbley, L. E. (2009). *Trends in global higher education: tracking an academic revolution*. https://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/30910755/Altbach_Reisberg_Rumbley_Tracking_an_Academic_Revolution_UNESCO_2009.pdf?response-content-disposition=inline%3Bfilename%3DTrends_in_global_higher_education_Tracki.pdf&X-Amz-Algorithm=AWS4-HMAC-S adresinden erişildi.
- Amsler, S. S., & Bolsmann, C. (2012). University ranking as social exclusion. *British Journal of Sociology of Education*, 33(2), 283–301. doi:10.1080/01425692.2011.649835
- Anowar, F., Helal, M. A., Afroj, S., Sultana, S., Sarker, F., & Mamun, K. A. (2015). A critical review on world university ranking in terms of top four ranking systems. K. Elleity ve T. Sobh (Ed.), *New trends in networking, computing, e-learning*,

- systems sciences, and engineering* içinde (ss. 559–566). Switzerland: Springer International Publishing. doi:10.1007/978-3-319-06764-3_72
- Apple, M. W. (2004). *Ideology and curriculum* (Third Edit.). New York, London: RoutledgeFalmer.
- Apple, M. W. (2006). Understanding and interrupting neoliberalism and neoconservatism in education. *Pedagogies*, 1(1), 21–26. doi:10.1207/s15544818ped0101_4
- Arkalı Olcay, G. ve Bulu, M. (2017). Is measuring the knowledge creation of universities possible?: A review of university rankings. *Technological Forecasting and Social Change*, 123, 153–160. doi:10.1016/j.techfore.2016.03.029
- Arslan, H. (2007). *Epistemik cemaat: bir bilim sosyolojisi denemesi* (2. Baskı.). İstanbul: Paradigma.
- Astin, A. W. (1985). *Achieving educational excellence: a critical assessment of priorities and practices in higher education*. San Francisco, London: Jossey-Bass Publishers.
- Atrek, B. ve Madran, C. (2017). Tüketici perspektifli sürdürülebilir tüketim çalışmaları: ulusal alanyazındaki çalışmalar üzerine sistematik derleme çalışması. *Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 19(Ocak), 1–31.
- Barnes, C., & Jenkins, C. (2014). Student satisfaction negates pedagogic rights, theirs and ours! *Student Engagement and Experience Journal*, 3(2), 1–17. doi:10.7190/seej.v3i2.97
- Barron, G. R. S. (2017). The Berlin Principles on ranking higher education institutions: limitations, legitimacy, and value conflict. *Higher Education*, 73(2), 317–333. doi:10.1007/s10734-016-0022-z
- Benito, M., & Romera, R. (2011). Improving quality assessment of composite indicators in university rankings: A case study of French and German universities of excellence. *Scientometrics*, 89(1), 153–176. doi:10.1007/s11192-011-0419-5
- Bernardino, P., & Marques, R. C. (2010). Academic rankings: an approach to rank portuguese universities. *Ensaio: Avaliação e Políticas Públicas em Educação*, 18(66), 29–48. doi:10.1590/s0104-40362010000100003
- Blancas, F. J., Contreras, I., & Ramírez-Hurtado, J. M. (2013). Constructing a composite indicator with multiplicative aggregation under the objective of ranking alternatives. *Journal of the Operational Research Society*, 64(5), 668–678. doi:10.1057/jors.2012.90

- Bornmann, L., & Danial, H.-D. (2007). What do we know about the h index? *Journal of The American Society for Information Science and Technology*, 58(9), 1381–1385. doi:10.1002/asi.20609
- Bougnol, M. L., & Dulá, J. H. (2015). Technical pitfalls in university rankings. *Higher Education*, 69(5), 859–866. doi:10.1007/s10734-014-9809-y
- Bowden, R. (2000). Fantasy higher education: university and college league tables. *Quality in Higher Education*, 6(1), 41–60. doi:10.1080/13538320050001063
- Bowman, N. A., & Bastedo, M. N. (2009). Getting on the front page: Organizational reputation, status signals, and the impact of U.S. news and world report on student decisions. *Research in Higher Education*, 50(5), 415–436. doi:10.1007/s11162-009-9129-8
- Bradshaw, D. (2007). Business school rankings: The love-hate relationship. *Journal of Management Development*, 26(1), 54–60. doi:10.1108/02621710710720095
- Brooks, R. L. (2005). Measuring university quality. *The Review of Higher Education*, 29(1), 1–21. doi:10.1353/rhe.2005.0061
- Buela-Casal, G., Gutiérrez-Martínez, O., Bermúdez-Sánchez, M. P., & Vadillo-Muñoz, O. (2007). Comparative study of international academic rankings of universities. *Scientometrics*, 71(3), 349–365. doi:10.1007/s11192-007-1653-8
- Çakır, M. P., Acartürk, C., Alaşehir, O. ve Çilingir, C. (2015). A comparative analysis of global and national university ranking systems. *Scientometrics*, 103, 813–848. doi:10.1007/s11192-015-1586-6
- Carey, K. (2006). *College rankings reformed: the case for a new order in higher education*. Washington. <https://www.issuelab.org/resources/533/533.pdf> adresinden erişildi.
- Chen, K., & Liao, P. (2012). A comparative study on world university rankings: A bibliometric survey. *Scientometrics*, 92(1), 89–103. doi:10.1007/s11192-012-0724-7
- Cheng, Y., & Liu, N. C. (2007). Academic ranking of world universities by broad subject fields. *Higher Education in Europe*, 32(1), 17–29. doi:10.1080/03797720701618849
- Cheng, Y., & Liu, N. C. (2008). Examining major rankings according to the Berlin Principles. *Higher Education in Europe*, 33(2–3), 201–208. doi:10.1080/03797720802253686

- Claassen, C. (2015). Measuring university quality. *Scientometrics*, 104(3), 793–807. doi:10.1007/s11192-015-1584-8
- Clarke, M. (2002). Some guidelines for academic quality rankings. *Higher Education in Europe*, 27(4), 443–459. doi:10.1080/0379772022000071922
- Clarke, M. (2007). The impact of higher education rankings on student access, choice, and opportunity. *Higher Education in Europe*, 32(1), 59–70. doi:10.1080/03797720701618880
- Committee on Maximizing the Potential of Women in Academic Science and Engineering ve National Academy of Sciences. (2007). *Beyond bias and barriers: Fulfilling the potential of women in academic science and engineering*. The National Academies Press. Washington, DC. <https://www.nap.edu/catalog/11741/beyond-bias-and-barriers-fulfilling-the-potential-of-women-in-adresinden-erişildi>.
- Davies, B., & Bansel, P. (2007). Neoliberalism and education. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 20(3), 247–259. doi:10.1080/09518390701281751
- De Filippo, D., Casani, F., García-Zorita, C., Efraín-García, P., & Sanz-Casado, E. (2012). Visibility in international rankings. Strategies for enhancing the competitiveness of Spanish universities. *Scientometrics*, 93(3), 949–966. doi:10.1007/s11192-012-0749-y
- De Witte, K., & Hudrlikova, L. (2013). What about excellence in teaching? A benevolent ranking of universities. *Scientometrics*, 96(1), 337–364. doi:10.1007/s11192-013-0971-2
- Dehon, C., Jacobs, D., & Vermandele, C. (2009). Ranking and research assessment in higher education: current and future challenges. C. Dehon, D. Jacobs ve C. Vermandele (Ed.), *Ranking universities* içinde (Editions d., ss. 1–10). Bruxelles.
- Dehon, C., McCathie, A., & Verardi, V. (2010). Uncovering excellence in academic rankings: A closer look at the Shanghai ranking. *Scientometrics*, 83(2), 515–524. doi:10.1007/s11192-009-0076-0
- Devlet Yükseköğretim Kurumlarında Öğretim Elemanı Norm Kadrolarının Belirlenmesine Ve Kullanılmasına İlişkin Yönetmelik. (2018). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/11/20181102-14.htm> adresinden erişildi.

- Diem, A., & Wolter, S. C. (2013). The use of bibliometrics to measure research performance in education sciences. *Research in Higher Education*, 54(1), 86–114. doi:10.1007/s11162-012-9264-5
- Dill, D. D. (2009). Convergence and diversity: the role and influence of university rankings. B. M. Kehm ve B. Stensaker (Ed.), *University rankings, diversity, and the new landscape of higher education* içinde (ss. 97–116). Rotterdam: Sense Publishers.
- Dill, D. D., & Soo, M. (2005). Academic quality, league tables, and public policy: A cross-national analysis of university ranking systems. *Higher Education*, 49(4), 495–533. doi:10.1007/s10734-004-1746-8
- Doğan, G. ve Al, U. (2018). Üniversite sıralama sistemlerindeki üniversite adlarının standardizasyon sorunu: “university ranking by academic performance (urap)” örneği. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 8(3), 583–592. doi:10.5961/jhes.2018.299
- Donetskaia, S. S. (2017). The Berlin Principles in Russian University Rankings. *Problems of Economic Transition*, 59(7–9), 614–626. doi:10.1080/10611991.2017.1394756
- McCarthy, E. D. (2005). *Knowledge as culture: The new sociology of knowledge*. London, New York: Routledge.
- Eagle, L., & Brennan, R. (2007). Are students customers? TQM and marketing perspectives. *Quality Assurance in Education*, 15(1), 44–60. doi:10.1108/09684880710723025
- Eakin, H. ve Luers, A. L. (2006). Assessing the vulnerability of social-environmental systems. *Annual Review of Environment and Resources*, 31(1), 365–394. doi:10.1146/annurev.energy.30.050504.144352
- Eccles, C. (2002). The use of university rankings in the United Kingdom. *Higher Education in Europe*, 27(4), 423–432. doi:10.1080/0379772022000071904
- Fausto, S., Calero-Medina, C. ve Noyons, E. (2016). The Brazilian Ranking of Research and the Berlin principles for Rankings of Institutions of Higher Education. *Future Studies Research Journal*, 8(2), 149–174. <https://www.revistafuture.org/FSRJ/article/view/239/371%0Apapers3://publication/uuid/87774EB2-7AF7-4872-A1A8-1929D2DCC881> adresinden erişildi.
- Federkeil, G. (2008). Rankings and quality assurance in higher education. *Higher Education in Europe*, 33(2–3), 219–231. doi:10.1080/03797720802254023

- Feng, C., Wang, H., Lu, N., Chen, T., He, H., Lu, Y., & Tu, X. M. (2014). Log-transformation and its implications for data analysis. *Shanghaiconventional Archives of Psychiatry*, 26(2), 105–109. doi:10.3969/j.issn.1002-0829.2014.02
- Giroux, H. (2002). Neoliberalism, corporate culture, and the promise of higher education: the university as a democratic public sphere. *Harvard Educational Review*, 72(4), 425–464.
- Goglio, V. (2016). One size fits all? A different perspective on university rankings. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 38(2), 212–226. doi:10.1080/1360080X.2016.1150553
- Gonzales, L., & Núñez, A.-M. (2014). The ranking regime and the production of knowledge: implications for academia. *Education Policy Analysis Archives*, 1–24. doi:10.14507/epaa.v22n31.2014
- Gunn, R., & Hill, S. (2008). The impact of league tables on university application rates. *Higher Education Quarterly*, 62(3), 273–296. doi:10.1111/j.1468-2273.2008.00391.x
- Gunnarsson, M. (2013). *University ranking lists - a directory*. https://medarbetarportalen.gu.se/digitalAssets/1450/1450353_rankings_directory_gamma20130516.pdf adresinden erişildi.
- Hägg, I., & Wedlin, L. (2013). Standards for quality? A critical appraisal of the Berlin Principles for international rankings of universities. *Quality in Higher Education*, 19(3), 326–342. doi:10.1080/13538322.2013.852708
- Haigh, M. (2008). Internationalisation, planetary citizenship and Higher Education Inc. *Compare*, 38(4), 427–440. doi:10.1080/03057920701582731
- Hammersley-Fletcher, L., & Qualter, A. (2009). From schools to higher education – neoliberal agendas and implications for autonomy. *Journal of Educational Administration and History*, 41(4), 363–375. doi:10.1080/00220620903211570
- Hanley, L. (2005). Academic capitalism in the new university. *The radical teacher*, (73), 3–7. <https://www.jstor.org/stable/20710307> adresinden erişildi.
- Harkavy, I. (2006). The role of universities in advancing citizenship and social justice in the 21st century. *Education, citizenship and social justice*, 1(1), 5–37. doi:10.1177/1746197906060711
- Harvey, D. (2005). *A brief history of neoliberalism*. Oxford: Oxford University Press.
- Harvey, L. (2008). Rankings of higher education institutions: A critical review. *Quality in Higher Education*, 14(3), 187–207. doi:10.1080/13538320802507711

- Hattendorf, L. C. (1996). Educational rankings of higher education: fact or fiction? *The International Conference on Assessing Quality in Higher Education* içinde (ss. 1–13). Queensland. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED401785.pdf> adresinden erişildi.
- Hazelkorn, E. (2008). Learning to live with league tables and ranking: The experience of institutional leaders. *Higher Education Policy*, 21(2), 193–215. doi:10.1057/hep.2008.1
- Hazelkorn, E. (2009a). Rankings and the battle for world-class excellence: institutional strategies and policy choices. *Higher Education Management and Policy*, 21(1), 1–22. doi:10.21427/D76P7M
- Hazelkorn, E. (2009b). Impact of global rankings on higher education research and the production of knowledge. *Unesco Forum on Higher Education, Research and Knowledge Occasional Paper*, (Occasional Paper No. 18.). doi:10.21427/D7BG9J
- Hazelkorn, E. (2015a). Impact and influence of rankings – the view from inside higher education. *Rankings and the reshaping of higher education* içinde (2nd editio., ss. 91–133). Hampshire: Palgrave Macmillan. doi:10.1057/9781137446671
- Hazelkorn, E. (2015b). What rankings measure. *Rankings and the reshaping of higher education* içinde (2nd editio., ss. 26–91). Hampshire: Palgrave Macmillan. doi:10.1057/9781137446671
- Hazelkorn, E., & Ryan, M. (2013). The impact of university rankings on higher education policy in europe: a challenge to perceived wisdom and a stimulus for Change. P. Zgaga, U. Teichler ve J. Brennan (Ed.), *the globalization challenge for european higher education: convergence and diversity, centres and peripheries* içinde (ss. 79–100). Frankfurt: Peter Lang Edition. doi:10.3726/978-3-653-02598-9
- Hemsley-Brown, J., & Oplatka, I. (2006). Universities in a competitive global marketplace: A systematic review of the literature on higher education marketing. *International Journal of Public Sector Management*, 19(4), 316–338. doi:10.1108/09513550610669176
- Hill, D., & Kumar, R. (2009). Neoliberalism and its impacts. D. Hill ve R. Kumar (Ed.), *global neoliberalism and education and its consequences* içinde (ss. 12–29). New York, London: Routledge.

- Hirsch, J. E. (2005). An index to quantify an individual's scientific research output. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, *102*(46), 16569–16572. doi:10.1073/pnas.0507655102
- Hoffman, S. G. (2012). Academic capitalism. *Contexts*, *11*(4), 12–13. doi:10.1177/1536504212466325
- Hoskins, B. L., & Mascherini, M. (2009). Measuring active citizenship through the development of a composite indicator. *Social Indicators Research*, *90*(3), 459–488. doi:10.1007/s11205-008-9271-2
- Huang, L. L., Chen, S. W., & Chien, C. L. (2014). The effect of university ranking on learning satisfaction: Social identities and self-identity as the suppressor and mediators. *Asian Journal of Social Psychology*, *18*(1), 1–10. doi:10.1111/ajsp.12064
- Huang, M.-H. (2012). Opening the black box of QS world university rankings. *Research Evaluation*, *21*(1), 71–78. doi:10.1093/reseval/rvr003
- Huck, S. W. (2012). *Reading statistics and research* (6th Editio.). Boston: Pearson.
- Hughes, R. M. (1925). *A study of the graduate schools of America*. Oxford: OH: Miami University Press.
- Hursh, D. (2005). Neo-Liberalism, Markets and Accountability: Transforming Education and Undermining Democracy in the United States and England. *Policy Futures in Education*, *3*(1), 3–15. doi:10.2304/pfie.2005.3.1.6
- Ilgaz, H. (2018). Bireysel farklılıklar kapsamında çevrimiçi öğrenme araştırmalarına ilişkin sistematik bir derleme. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, *11*(4), 1003–1018. doi:10.30831/akukeg.407289
- IREG. (2006). *Berlin Principles on ranking of higher education institutions*. Berlin. <http://www.ihep.org/sites/default/files/uploads/docs/pubs/berlinprinciplesranking.pdf> adresinden erişildi.
- IREG. (2011). IREG ranking audit manual, (November), 1–22. http://www.ireg-observatory.org/pdf/ranking_audit_audit.pdf adresinden erişildi.
- Jajo, N. K., & Harrison, J. (2014). World university ranking systems: an alternative approach using partial least squares path modelling. *Journal of Higher Education Policy and Management*, *36*(5), 471–482. doi:10.1080/1360080X.2014.936090
- Jessop, B. (2018). On academic capitalism. *Critical Policy Studies*, *12*(1), 104–109. doi:10.1080/19460171.2017.1403342

- Jovanovic, M., Jeremic, V., Savic, G., Bulajic, M., & Martic, M. (2012). How does the normalization of data affect the ARWU ranking? *Scientometrics*, *93*(2), 319–327. doi:10.1007/s11192-012-0674-0
- Kaba, A. J. (2012). Analyzing the anglo-american hegemony in the times higher education rankings. *Education Policy Analysis Archives*, *20*(21), 1–53. doi:10.14507/epaa.v20n21.2012
- Kalanova, S. (2008). The methodology of ranking higher education institutions in Kazakhstan. *Higher Education in Europe*, *33*(2–3), 303–310. doi:10.1080/03797720802254155
- Karaçam, Z. (2013). Sistematik derleme metodolojisi: sistematik derleme hazırlamak için bir rehber. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, *6*(1), 26–33.
- Kauppi, N., & Erkkilä, T. (2011). The struggle over global higher education : actors , institutions and practices. *International Political Sociology*, *5*, 314–326. doi:10.1111/j.1749-5687.2011.00136.x
- Kehm, B. M. (2014). Global university rankings - Impacts and unintended side effects. *European Journal of Education*, *49*(1), 102–112. doi:10.1111/ejed.12064
- Keniston, H. (1959). *Graduate study and research in the arts and sciences at the university of pennsylvania*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press. https://repository.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1003&context=penn_history adresinden erişildi.
- Kivinen, O., Hedman, J., & Artukka, K. (2017). Scientific publishing and global university rankings. How well are top publishing universities recognized? *Scientometrics*, *112*(1), 679–695. doi:10.1007/s11192-017-2403-1
- Lawrence, J. K., & Green, K. C. (1980). *A question of quality: The higher education ratings game*. <https://dSPACECDC-test.inlibro.net/xmlui/handle/11515/9804> adresinden erişildi.
- Levidow, L. (2002). Marketizing higher education: neoliberal strategies and counter-strategies. K. Robins ve F. Webster (Ed.), *The Virtual University? Knowledge, Markets and Management* içinde (ss. 227–248). Oxford, UK: Oxford University Press.
- Levidow, L. (2005). Neoliberal agendas for higher education. A. Saad-Filho ve D. Johnston (Ed.), *Neoliberalism A critical reader* içinde (ss. 156–162). London: Pluto Press. doi:10.2307/j.ctt18fs4hp.5

- Lewis, H. R. (2006). *Excellence without a soul*. New York: PublicAffairs.
- Li, M., Shankar, S., & Tang, K. K. (2011). Why does the USA dominate university league tables? *Studies in Higher Education*, 36(8), 923–937. doi:10.1080/03075079.2010.482981
- Lim, M. A. (2018). The building of weak expertise: the work of global university rankers. *Higher Education*, 75(3), 415–430. doi:10.1007/s10734-017-0147-8
- Lo, W. Y. W. (2014). The ranking phenomenon and the experience of academics in Taiwan. *Higher Education Policy*, 27(2), 259–277. doi:10.1057/hep.2013.22
- Locke, W. (2011). The institutionalization of rankings: managing status anxiety in an increasingly marketized environment. J. C. Shin, R. K. Toutkoushian ve U. Teichler (Ed.), *University rankings: theoretical basis, methodology and impacts on global higher education* içinde (ss. 165–185). Dordrecht, Heidelberg, London, New York: Springer. doi:10.1007/978-94-007-1116-7
- Longden, B. (2011). Ranking indicators and weights. J. C. Shin, R. K. Toutkoushian ve U. Teichler (Ed.), *University rankings: theoretical basis, methodology and impacts on global higher education* içinde (ss. 73–105). Dordrecht, Heidelberg, London, New York: Springer. doi:10.1007/978-94-007-1116-7
- Lynch, K. (2006). Neo-liberalism and marketisation: The implications for higher education. *European Educational Research Journal*, 5(1), 1–17. doi:10.2304/eevj.2006.5.1.1
- Lynch, K. (2013). New managerialism, neoliberalism and ranking. *Ethics in Science and Environmental Politics*, 13(2), 141–153. doi:10.3354/esej00137
- Lynch, K. (2015). Control by numbers: new managerialism and ranking in higher education. *Critical Studies in Education*, 56(2), 190–207. doi:10.1080/17508487.2014.949811
- Marginson, S. (2007a). Global university rankings. S. Marginson (Ed.), *Prospects of higher education: globalization, market competition, public goods and the future of the university* içinde (ss. 79–100). Sense Publishers. doi:10.1163/9789087903213_005
- Marginson, S. (2007b). Global university rankings: Implications in general and for Australia. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 29(2), 131–142. doi:10.1080/13600800701351660
- Marginson, S. (2009). University rankings, government and social order: Managing the field of higher education according to the logic of the performative present-as-

- future. M. Simons, M. Olssen ve M. A. Peters (Ed.), *Re-reading education policies* içinde (ss. 584–604). Rotterdam, NL: Sense Publishers.
- Marginson, S. (2012). Global university rankings: The strategic issues. *Las Universidades Latinoamericanas ante los Rankings Internacionales: Impactos, Alcances y Límites* içinde (s. 17). Mexico City. <http://www.encuentro-rankings.unam.mx/Documentos/ConferenciaMagistralMarginsontexto.pdf> adresinden erişildi.
- Marginson, S. (2014). University rankings and social science. *European Journal of Education*, 49(1), 45–59. doi:10.1111/ejed.12061
- Marginson, S., & van der Wende, M. (2007). To rank or to be ranked: The impact of global rankings in higher education. *Journal of Studies in International Education*, 11(3–4), 306–329. doi:10.1177/1028315307303544
- McAleer, M. (2005). The ten commandments for ranking university quality. *Journal of Economic Surveys*, 19(4), 649–653. <http://www1.eeg.uminho.pt/economia/mangelo/17934675.pdf> adresinden erişildi.
- Meeus, B., Schuermans, N., & De Maesschalck, F. (2011, Mart). Is there a world beyond academic geography? A reply to Ben Derudder. *Area*. doi:10.1111/j.1475-4762.2010.00987.x
- Mendoza, P., Kuntz, A. M., & Berger, J. B. (2012). Bourdieu and academic capitalism: Faculty “habitus” in materials science and engineering. *The Journal of Higher Education*, 83(4), 558–581. doi:10.1080/00221546.2012.11777257
- Meredith, M. (2004). Why do universities compete in the ratings game? An empirical analysis of the effects of the U.S. News and World Report college rankings. *Research in Higher Education*, 45(5), 443–461. https://www.researchgate.net/profile/Marc_Meredith/publication/226272439_Why_Do_Universities_Compete_in_the_Ratings_Game_An_Empirical_Analysis_of_the_Effects_of_the_US_News_World_Report_College_Rankings/links/02e7e51aa115b95882000000.pdf adresinden erişildi.
- Merisotis, J. P. (2002). Summary report of the invitational roundtable on statistical indicators for the quality assessment of higher/tertiary education institutions: ranking and league table methodologies. *Higher Education in Europe*, 27(4), 475–480. doi:10.1080/0379772022000071959

- Merisotis, J., & Sadlak, J. (2005). Higher education rankings: Evolution, acceptance, and dialogue. *Higher Education in Europe*, 30(2), 97–101. doi:10.1080/03797720500260124
- Merrill, M. (2014). How capitalism got its name. *Dissent*, 61(4), 87–92. doi:10.1353/dss.2014.0067
- Merton, R. K. (1968). The matthew effect in science. *Science*, 159(3810), 56–63. <http://www.garfield.library.upenn.edu/merton/matthew1.pdf> adresinden erişildi.
- Mittelman, J. H. (2013). Global rankings as a marker of revaluing the university. T. Erkkilä (Ed.), *Global university rankings challenges for european higher education* içinde (ss. 223–236). Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Moed, H. F. (2017). A critical comparative analysis of five world university rankings. *Scientometrics*, 110(2), 967–990. doi:10.1007/s11192-016-2212-y
- Monks, J., & Ehrenberg, R. G. (1999). *The impact of U.S. News & World Report college rankings on admissions outcomes and pricing policies at selective private institutions (CHERI Working Paper #1)* (No: 7227). NBER WORKING PAPER. Cambridge. <http://digitalcommons.ilr.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1000&context=cheri&sei-redir=1> adresinden erişildi.
- Montes, F., Forero, D., Salas, R., & Zarama, R. (2017). The challenges of creating a ranking: a colombian example. *International Higher Education*, (90), 22–24. doi:10.6017/ihe.2017.90.10006
- Morphew, C. C., & Swanson, C. (2011). On the efficacy of raising your university's rankings. J. C. Shin, R. K. Toutkoushian ve U. Teichler (Ed.), *University rankings: Theoretical basis, methodology and impacts on global higher education* içinde (ss. 185–200). Dordrecht, Heidelberg, London, New York: Springer. doi:10.1007/978-94-007-1116-7
- Morse, R. J. (2008). The real and perceived influence of the US News ranking. *Higher Education in Europe*, 33(2–3), 349–356. doi:10.1080/03797720802254262
- Münch, R. (2011). *Akademischer kapitalismus. über die politische ökonomie der hochschulreform*. Berlin: Suhrkamp.
- Münch, R. (2013). The colonization of the academic field by rankings: restricting diversity and obstructing the progress of knowledge. T. Erkkilä (Ed.), *Global university rankings challenges for european higher education* içinde (ss. 196–223). Hampshire: Palgrave Macmillan.

- Munda, G., & Nardo, M. (2009). Noncompensatory/nonlinear composite indicators for ranking countries: A defensible setting. *Applied Economics*, 41(12), 1513–1523. doi:10.1080/00036840601019364
- Murias, P., de Miguel, J. C., & Rodríguez, D. (2008). A composite indicator for university quality assesment: The case of Spanish higher education system. *Social Indicators Research*, 89(1), 129–146. doi:10.1007/s11205-007-9226-z
- Nardo, M., Saisana, M., Saltelli, A., & Tarantola, S. (2008). *Handbook on constructing composite indicators: Methodology and user guide*. Paris: OECD Publishing.
- Nederhof, A. J. (2008). Policy impact of bibliometric rankings of research performance of departments and individuals in economics. *Scientometrics*, 74(1), 163–174. doi:10.1007/s11192-008-0109-0
- Olson, J. R., & Slaughter, S. (2014). Forms of capitalism and creating world-class universities. A. Maldonado-maldonado ve R. M. Bassett (Ed.), *The forefront of international higher education* içinde (ss. 267–280). Dordrecht: Springer. doi:10.1007/978-94-007-7085-0
- Olssen, M., & Peters, M. A. (2005). Neoliberalism, higher education and the knowledge economy: From the free market to knowledge capitalism. *Journal of Education Policy*, 20(3), 313–345. doi:10.1080/02680930500108718
- Ordorika, I., & Lloyd, M. (2015). International rankings and the contest for university hegemony. *Journal of Education Policy*, 30(3), 385–405. doi:10.1080/02680939.2014.979247
- Osterloh, M., & Frey, B. S. (2015). Ranking Games. *Evaluation Review*, 39(1), 102–129. doi:10.1177/0193841X14524957
- Özbilgin, M. F. (2009). From Journal Rankings to Making Sense of the World. *Academy of Management Learning & Education*, 8(1), 113–121. doi:10.5465/amle.2009.37012185
- Özkan, M. (2015). Üniversite sıralama sistemleri. A. Aypay (Ed.), *Türkiye’de yükseköğretim: alanı, kapsamı ve politikaları* içinde (ss. 341–369). Ankara: Pegem Akademi.
- Paasi, A. (2015). Academic capitalism and the geopolitics of knowledge. J. Agnew, V. Mamadouh, A. J. Secor ve J. Sharp (Ed.), *The wiley blackwell companion to political geography* içinde (ss. 507–523). New Jersey: Wiley-Blackwell. doi:10.1002/9781118725771.ch37

- Pagell, R. A. (2014). Bibliometrics and university research rankings demystified for librarians. C. Chen ve R. Larsen (Ed.), *Library and information sciences: trends and research* içinde (ss. 137–162). Dordrecht, Heidelberg, London, New York: SpringerOpen. doi:10.1007/978-3-642-54812-3
- Pavel, A.-P. (2015). Global university rankings - A comparative analysis. *Procedia Economics and Finance*, 26(15), 54–63. doi:10.1016/s2212-5671(15)00838-2
- Peters, K. (2007). Business school rankings: Content and context. *Journal of Management Development*, 26(1), 49–53. doi:10.1108/02621710710720086
- Piro, F. N., & Sivertsen, G. (2016). How can differences in international university rankings be explained? *Scientometrics*, 109(3), 2263–2278. doi:10.1007/s11192-016-2056-5
- Prathap, G., & K. Ratnavelu. (2015). Research performance evaluation of leading higher education institutions in Malaysia. *Current Science*, 109(6), 1159–1164.
- Pusser, B., & Marginson, S. (2012). The elephant in the room: Power, politics and global rankings in higher education. M. N. Bastedo (Ed.), *The organization of higher education: Managing colleges for a new era* içinde (ss. 86–117). Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
- Pusser, B., & Marginson, S. (2013). University rankings in critical perspective. *The Journal of Higher Education*, 84(4), 544–568. doi:10.1080/00221546.2013.11777301
- Radojicic, Z., & Jeremic, V. (2012). Quantity or quality: What matters more in ranking higher education institutions? *Current Science*, 103(2), 158–162.
- Rauhvargers, A. (2011). *Global university rankings and their impact. eua report on rankings 2011*. Brussels. https://eua.eu/downloads/publications/global_university_rankings_and_their_impact.pdf adresinden erişildi.
- Rea, J. (2016). Critiquing neoliberalism in australian universities. *Australian Universities' Review*, 58(2), 9–14.
- Rhoades, G., & Slaughter, S. (1997). Academic capitalism, managed professionals, and supply-side higher education. *Social Text*, 15(2), 9–38. <https://www.jstor.org/stable/466645> adresinden erişildi.
- Robinson-García, N., Torres-Salinas, D., Delgado López-Cózar, E., & Herrera, F. (2014). An insight into the importance of national university rankings in an international context: the case of the I-UGR rankings of Spanish universities. *Scientometrics*, 101(2), 1309–1324. doi:10.1007/s11192-014-1263-1

- Rocki, M. (2005). Statistical and mathematical aspects of ranking: Lessons from Poland. *Higher Education in Europe*, 30(2), 173–181. doi:10.1080/03797720500260165
- Sadlak, J., Merisotis, J., & Liu, N. C. (2008). University rankings: Seeking prestige, raising visibility and embedding quality - The editors' views. *Higher Education in Europe*, 33(2/3), 195–199. doi:10.1080/03797720802253645
- Saisana, M., & Tarantola, S. (2002). *State-of-the-art report on current methodologies and practices for composite indicator development*. Joint research centre. Italy. doi:10.13140/RG.2.1.1505.1762
- Saka, Y., & Yaman, S. (2011). Üniversite sıralama sistemleri; kriterler ve yapılan eleştiriler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(2), 72–79. doi:10.5961/jhes.2011.012
- Salmi, J., & Saroyan, A. (2007). League tables as policy instruments uses and misuses. *Higher Education Management and Policy*, 19(2), 31–68. doi:10.1787/hemp-v19-art10-en
- Saunders, D. (2007). The impact of neoliberalism on college students. *Journal of College and Character*, 8(5). doi:10.2202/1940-1639.1620
- Schuetze, H. G. (2007). Research universities and the spectre of academic capitalism. *Minerva*, 45, 435–443. doi:10.1007/s11024-007-0958-7
- Schulze-Cleven, T., & Olson, J. R. (2017). Worlds of higher education transformed: toward varieties of academic capitalism. *Higher Education*, 73(6), 813–831. doi:10.1007/s10734-017-0123-3
- Scott, P. (2013). Ranking higher education institutions: a critical perspective. M. Marope, P. Wells ve E. Hazelkorn (Ed.), *Rankings and Accountability in Higher Education Uses and Misuses* içinde (ss. 113–129). Paris: UNESCO.
- Scott, S. V. (1999). The academic as service provider: is the customer 'always right'? *Journal of Higher Education Policy and Management*, 21(2), 193–202. doi:10.1080/1360080990210206
- Şentürk, İ. (2010). Pierre Bourdieu'nun neoliberalizm eleştirisi bağlamında eğitim yönetimini yeniden düşünmek. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 73–98. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/113297> adresinden erişildi.
- Shattock, M. (2017). The 'world class' university and international ranking systems: what are the policy implications for governments and institutions? *Policy Reviews in Higher Education*, 1(1), 4–21. doi:10.1080/23322969.2016.1236669

- Shehatta, I., & Mahmood, K. (2016). Correlation among top 100 universities in the major six global rankings: policy implications. *Scientometrics*, *109*(2), 1231–1254. doi:10.1007/s11192-016-2065-4
- Shin, J. C. (2011). Organizational effectiveness and university rankings. J. C. Shin, U. Teichler ve R. K. Toutkoushian (Ed.), *University rankings: Theoretical basis, methodology and impacts on global higher education* içinde (ss. 19–34). Dordrecht, Heidelberg, London, New York: Springer. doi:10.1007/978-94-007-1116-7
- Shin, J. C., & Toutkoushian, R. K. (2011). The Past, Present, and Future of University Rankings. J. C. Shin, R. K. Toutkoushian ve U. Teichler (Ed.), *University rankings: Theoretical basis, methodology and impacts on global higher education* içinde (ss. 1–18). Dordrecht, Heidelberg, London, New York: Springer. doi:10.1007/978-94-007-1116-7
- Shore, C. (2008). Audit culture and illiberal governance: Universities and the politics of accountability. *Anthropological Theory*, *8*(3), 278–298. doi:10.1177/1463499608093815
- Shore, C., & Taitz, M. (2012). Who “owns” the university? Institutional autonomy and academic freedom in an age of knowledge capitalism. *Globalisation, Societies and Education*, *10*(2), 201–219. doi:10.1080/14767724.2012.677707
- Slaughter, S., & Leslie, L. L. (2001). Expanding and elaborating the concept of academic capitalism. *Organization*, *8*(2), 154–161. doi:10.1177/1350508401082003
- Slaughter, S., & Rhoades, G. (2000). The neo-liberal university. *New Labor Forum*, *6*(Spring-Summer, 2000), 73–79. <https://www.jstor.org/stable/40342886> adresinden erişildi.
- Slaughter, S., & Rhoades, G. (2004). The Theory Of Academic Capitalism. S. Slaughter ve G. Rhoades (Ed.), *Academic capitalizm and the new economy* içinde (Johns Hopk., ss. 11–45). Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
- Smith, R., & Fiedler, F. E. (1971). The measurement of scholarly work: A critical review of the literature. *Educational Record*, *52*(3), 225–232. <https://eric.ed.gov/?id=EJ045211> adresinden erişildi.
- Soh, K. C. (2011). Don’t read university rankings like reading football league tables: Taking a close look at the indicators. *Higher Education Review*, *44*(1), 15–29. <http://hdl.handle.net/10497/6294> adresinden erişildi.

- Soh, K. C. (2013). Times Higher Education 100 under 50 ranking: Old wine in a new bottle? *Quality in Higher Education*, 19(1), 111–121. doi:10.1080/13538322.2013.774795
- Soh, K. C. (2016). The seven deadly sins of world university ranking: a summary from several papers. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 39(1), 1–12. doi:10.1080/1360080X.2016.1254431
- Stack, M. (2016). *Global University Rankings and the Mediatization of Higher Education*. Hampshire: Palgrave Macmillan. doi:10.1057/9781137475954
- Stella, A., & Woodhouse, D. (2006). *Ranking of higher education institutions*. Melbourne: Australian Universities Quality Agency.
- Stolz, I., Hendel, D. D., & Horn, A. S. (2010). Ranking of rankings: Benchmarking twenty-five higher education ranking systems in Europe. *Higher Education*, 60(5), 507–528. doi:10.1007/s10734-010-9312-z
- Stuart, D. L. (1995). Reputational rankings: Background and development. *New Directions for Institutional Research*, Winter 199(88), 13–20. doi:10.1002/ir.37019958803
- Süleyman Demirel Üniversitesi Bilim İnsanı Yetiştirme ve Ulusal/Uluslararası Göstergelerde İyileştirme Projesi. (2019). 19 Aralık 2019 tarihinde <http://bap.sdu.edu.tr/assets/uploads/sites/143/files/gudumlu-proje-25112019.pdf> adresinden erişildi.
- Swagler, R. M. (1978). Students as consumers of postsecondary education: a framework for analysis. *The Journal of Consumer Affairs*, 12(1), 126–134.
- Tamtekin Aydın, O. (2017). A review on the major global university ranking systems and the turkish universities' overall position in rankings. *Educational Administration: Theory and Practice*, 23(2), 305–330. doi:10.14527/kuey.2017.011
- Tan, Y. S., & Goh, S. K. (2014). International students, academic publications and world university rankings: the impact of globalisation and responses of a Malaysian public university. *Higher Education*, 68(4), 489–502. doi:10.1007/s10734-014-9724-2
- Taylor, P., & Braddock, R. (2007). International university ranking systems and the idea of university excellence. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 29(3), 245–260. doi:10.1080/13600800701457855
- Teichler, U. (2011). Social contexts and systemic consequence of university rankings: A meta-analysis of the ranking literature. J. C. Shin, R. K. Toutkoushian ve U.

- Teichler (Ed.), *University rankings: Theoretical basis, methodology and impacts on global higher education* içinde (ss. 55–72). Dordrecht, Heidelberg, London, New York: Springer. doi:10.1007/978-94-007-1116-7
- Thakur, M. (2007). The impact of ranking systems on higher education and its stakeholders. *Journal of Institutional Research*, 13(1), 83–96. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1055590.pdf> adresinden erişildi.
- Thorsen, D. E. (2010). The neoliberal challenge. What is neoliberalism? *Contemporary Readings in Law and Social Justice*, 2(2), 188–214.
- Tofallis, C. (2012). A different approach to university rankings. *Higher Education*, 63(1), 1–18. doi:10.1007/s10734-011-9417-z
- Usher, A. (2009). University rankings 2.0: New frontiers in institutional comparisons. *Australian Universities Review*, 51(2), 87–90. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ864037.pdf> adresinden erişildi.
- Usher, A., & Medow, J. (2009). A global survey of university rankings and league tables. B. M. Kehm ve B. Stensaker (Ed.), *University rankings, diversity, and the new landscape of higher education* içinde (ss. 3–19). Rotterdam, NL: Sense Publishers.
- Usher, A., & Savino, M. (2007). A global survey of university ranking and league tables. *Higher Education in Europe*, 32(1), 5–15. doi:10.1080/03797720701618831
- Van Dyke, N. (2005). Twenty years of university report cards. *Higher Education in Europe*, 30(2), 103–125. doi:10.1080/03797720500260173
- Van Raan, A. F. J. (2005). Challenges in the ranking of universities. *First International Conference on World Class Universities* içinde (ss. 1–27). Shanghai. https://www.researchgate.net/profile/Ton_Raan/publication/250794968_Challenges_in_Ranking_of_Universities/links/0a85e5320523ebdb5b000000/Challenges-in-Ranking-of-Universities.pdf adresinden erişildi.
- Vernon, M. M., Andrew Balas, E. ve Momani, S. (2018). Are university rankings useful to improve research? A systematic review. *PLoS ONE*, 13(3), 1–15. doi:10.1371/journal.pone.0193762
- Vincke, P. (2009). University rankings. C. Dehon, D. Jacobs ve C. Vermandele (Ed.), *Ranking universities* içinde (Editions d., ss. 11–25). https://dipot.ulb.ac.be/dspace/bitstream/2013/101994/1/14_Vincke_Ranking_universities.pdf adresinden erişildi.

- Wallerstein, I. (1997). *Sosyal bilimleri düşünmemek: Ondokuzuncu yüzyıl paradigmasının sınırları* (T. Doğan, Çev.). İstanbul: Avesta.
- Washborn, J. (2005). *University, Inc.: The corporate corruption of higher education*. New York: Basic Books.
- Webber, K. L. (2011). Measuring faculty productivity. J. C. Shin, R. K. Toutkoushian ve U. Teichler (Ed.), *University rankings: Theoretical basis, methodology and impacts on global higher education* içinde (ss. 105–123). Dordrecht, Heidelberg, London, New York: Springer. doi:10.1007/978-94-007-1116-7
- Webster, D. S. (1985a). James McKeen Cattell and the invention of academic quality ratings, 1903–1910. *The Review of Higher Education*, 8(2), 107–121. doi:10.1353/rhe.1985.0023
- Webster, D. S. (1985b). How not to rank universities. *Higher Education*, 14, 101–109. <https://www.jstor.org/stable/3446823> adresinden erişildi.
- Webster, D. S. (1992). Rankings of undergraduate education in U.S. News & World Report and Money: Are they any good? . *Change: The Magazine of Higher Learning*, 24(2), 19–31. doi:10.1080/00091383.1992.9937104
- Wedlin, L. (2008). University marketization: the process and its limits. L. England ve D. Weaire (Ed.), *The university in the market* içinde (Vol. 84 of., ss. 143–153). London: Portland. <http://www.portlandpress.com/pp/books/online/univmark/084/0143/0840143.pdf> adresinden erişildi.
- Wilkins, S., & Huisman, J. (2012). UK business school rankings over the last 30 years (1980-2010): Trends and explanations. *Higher Education*, 63(3), 367–382. doi:10.1007/s10734-011-9446-7
- Wilson, L. (1966). Foreword. A. M. Cartter (Ed.), *An assessment of quality in graduate education* içinde (ss. vii–viii). Washington, DC: American Council on Education. <https://eric.ed.gov/?id=ED016621> adresinden erişildi.
- Wint, Z., & Downing, K. (2017). Uses and abuses of ranking in university strategic planning. K. Downing ve F. A. Ganotice (Ed.), *World university rankings and the future of higher education* içinde (ss. 232–251). Hershey PA: IGI Global. doi:10.4018/978-1-5225-0819-9.ch012
- YÖK. (2017). YÖK’te “Araştırma ve Aday Araştırma Üniversiteleri” ile toplantı. 19 Aralık 2018 tarihinde <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/yok-te-aday-ve-aday-arastirma-universiteleri-ile-toplanti.aspx> adresinden erişildi.

Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi. (2019). No Title. 28 Mart 2019 tarihinde
<https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden erişildi.

EKLER

Ek Numarası	Başlık	Sayfa Numarası
EK 1	Değerlendirme Formu Maddeleri ve Sistem Puan Ortalamaları	186

EK-1

Değerlendirme Formu Maddeleri ve Sistem Puan Ortalamaları

Ek-1

Değerlendirme Formu Maddeleri ve Sistem Puan Ortalamaları

No	Berlin Prensipleri No	Form Maddeleri	CWTS Leiden	CWUR World Uni. Ran.	Emerging Employability	Nature Index	NTU Ranking	QS World Uni. Ranking	Webometrics	Reuters Top 100	RUR Round Uni. Ranking	SCImago Ins. Ranking	Shanghai Ranking ARWU	THE World Uni. Ranking	U-Multirank	UI Greenmatic	uniRank University Ranking	URAP	US News Rankings
1	1A	Sıralama sistemi; Yükseköğretim girdilerinin değerlendirilmesinde çeşitli yaklaşımlardan biridir.	1,2	4,4	1	1	1	3,6	1	1	4,6	1	3,6	1	4,2	1	1	1	1
2	1B	Yükseköğretim süreçlerinin değerlendirilmesinde çeşitli yaklaşımlardan biridir.	1	4,4	1	1	1	4	2,2	1	4,2	1	2,6	4	4,2	1,2	1	1	1
3	1C	Yükseköğretim çıktılarının değerlendirilmesinde çeşitli yaklaşımlardan biridir.	4,6	5	4,6	4,4	4,4	4	3	4,6	4,8	4,2	4,6	4,8	4,6	1,4	1,2	4	4,4
4	2A	Amaçları konusunda açıktır. Hitap ettiği hedef grupları	4,8	4,2	4	4,8	5	3,4	3,8	2,4	4,8	4,4	5	5	4,6	4,6	4,6	4,4	4,4
5	2B	hakkında nettir. Kurum çeşitliliğinin	1,4	4,6	3,6	3	1	2,8	2,4	2,2	4,8	1	5	5	4,6	4,6	4,4	2,8	4,4
6	3A	farkındadır. Kurumların farklı misyon ve	2,8	1	1	1	2,4	2,4	2,4	1	2,4	2,2	3	2,4	4	2,4	2,8	2,2	2,4
7	3B	hedeflerini dikkate alan düzenlemeler yapmıştır.	1	1	1	1	1	2,4	1	1	1	1	1	1	3,8	1	1	1	1
8	4A	Sıralama için veri kaynağını belirtmiştir.	4,6	5	5	5	5	5	5	4,8	5	5	5	5	5	3,8	4	5	4,4
9	4B	Sıralama için farklı veri kaynakları kullanmıştır.	1	4,2	1	1	1	4,6	2,4	3,6	4,4	3,6	4,2	4,8	4	2,2	1	1,6	4,2

Ek-1 (Devamı)

Değerlendirme Formu Maddeleri ve Sistem Puan Ortalamaları

No	Berlin Prensipleri No	Form Maddeleri	CWTS Leiden	CWUR World Uni. Ran.	Emerging Employability	Nature Index	NTU Ranking	QS World Uni. Ranking	Webometrics	Reuters Top 100	RUR Round Uni. Ranking	SCImago Ins. Ranking	Shanghai Ranking ARWU	THE World Uni. Ranking	U-Multirank	UI Greenmetric	uniRank University Ranking	URAP	US News Rankings
10	5A	Sıralama sistemi; Yükseköğretim kurumlarının içinde buldukları eğitim sisteminin bağlamsal farklılığının farkındadır.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2,4	1	1	1	1	1
11	5B	Eğitim sistemlerinin farklılıklarını dikkate alan düzenlemeler yapmıştır.	1,2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
12	6A	Amaca uygun göstergeler seçmiştir.	4,6	4,8	2,2	4,6	4,6	4,2	4	4,4	4,2	4	4,4	4	4,2	4,6	4,2	4	4,4
13	6B	Göstergeleri kullanmada tutarlıdır (farklı yıllarda aynı göstergeleri kullanma). Farklı verilerin standardizasyon aşamasını belirtmiştir.	5	1,4	0	4,4	5	3,6	1	5	5	2,2	5	5	1	1,2	4,4	2	1
14	6C	Standartlaştırma metodunun seçilme gerekçesini açıklamıştır.	1	4,6	1	1	1	1	4,6	4,4	4,4	5	5	4,8	1	1	4,6	1	4
15	6D	Göstergeleri ağırlıklandırma nedenini açıklamıştır.	1,2	1	1	1	1	1	1	1	4,4	1	1	1	1	1	1	1	1
16	6E	Ağırlıklandırma nedenini teorik bir temele dayandırmıştır.	1	1	1	1	1	1	1	4,6	4,4	1	1	1	1	1	1	4,4	1
17	6F	Eksik/Kayıp verilerle baş etme yolunu açıklamıştır.	1	1	1	1	1	1	1	3,6	2,4	1	1	1	1	1	1	1	1
18	6G		1	1	1	1	1	1	1	1	4,4	1	1	4,6	1	1	1	2,6	4,4

Ek-1 (Devamı)

Değerlendirme Formu Maddeleri ve Sistem Puan Ortalamaları

No	Berlin Prensipleri No	Form Maddeleri	CWTS Leiden	CWUR World Uni. Ran.	Emerging Employability	Nature Index	NTU Ranking	QS World Uni. Ranking	Webometrics	Reuters Top 100	RUR Round Uni. Ranking	SCImago Ins. Ranking	Shanghai Ranking ARWU	THE World Uni. Ranking	U-Multirank	UI Greenmetric	uniRank University Ranking	URAP	US News Rankings
19	6H	Sıralama sistemi; Eksik/Kayıp verilerle baş etme yolunun seçilme gerekçesini açıklamıştır.	1	1	1	1	1	1	1	1	4,6	1	1	1	1	1	1	1	1
20	6I	Puanları birleştirip endeks oluşturma yolunu açıklamıştır.	2,25	4,4	1	3,5	3,8	2,8	4,6	4,2	4,8	4,4	4,6	4,6	1	4,4	3	4,4	4,6
21	7A	Örgütsel etkililiğin öğretim boyutuna uygun göstergeler dahil etmiştir.	1,2	4	1	1	1	3,2	2,2	1	4	1	2,4	2,6	4	1	1	1	1
22	7B	Örgütsel etkililiğin araştırma boyutuna uygun göstergeler dahil etmiştir.	4,8	4,6	1	4,4	4,2	3,6	3,8	4,2	4,6	4,4	4,6	4,6	4	1	1	4,4	4,4
23	7C	Örgütsel etkililiğin toplumsal boyutuna uygun göstergeler dahil etmiştir.	1	1	3	1	1	1	1	1	1	2,6	2,2	1,6	3,6	1	1	1	1
24	7D	Örgütsel etkililiğin endüstri boyutuna uygun göstergeler dahil etmiştir.	1,2	4,4	2,8	1	1	1	1	4,4	1	4	1	2,4	3,4	1	1	1	1
25	8	Sonuçları çıktı göstergeleri temelli düzenlemiştir.	4,6	4,6	4,6	4,2	5	3,6	4,6	4,6	4,6	4,6	4,8	4,6	4,6	1	4,6	4,4	4,6
26	9	Ağırlıklandırmalar üzerinde değişiklik yapmamıştır.	5	1	0	4,4	5	3,4	1	5	5	3	5	1	1	1	3,6	2,4	1
27	10A	Verilerin toplanması ve kullanılmasında etik standartlara uyulmuştur.	5	4,6	4,2	4,2	5	3,6	4,6	5	5	4,8	5	4	4,6	4,4	4,6	4,6	4,6

Ek-1 (Devamı)

Değerlendirme Formu Maddeleri ve Sistem Puan Ortalamaları

No	Berlin Prensipleri No	Form Maddeleri	CWTS Leiden	CWUR World Uni. Ran.	Emerging Employability	Nature Index	NTU Ranking	QS World Uni. Ranking	Webometrics	Reuters Top 100	RUR Round Uni. Ranking	SCImago Ins. Ranking	Shanghai Ranking ARWU	THE World Uni. Ranking	U-Multirank	UI Greenmetric	uniRank University Ranking	URAP	US News Rankings
28	10B	Sıralama sistemi; Basılı-elektronik yayınlarında ve websitelerinde reklam mahiyetinde eklentiler yoktur.	5	5	5	5	5	1	5	5	5	5	5	1	5	4,2	5	5	1
29	10C	Yayımcı kuruluş veya şahıs finansman kaynaklarını açıklamıştır.	1	1	5	5	1	1	5	1	1	1	1	1	5	1	1	1	1
30	11A	Verilerin doğrulanabilirliğini kontrol etmiştir.	4,6	4,2	4,4	4,8	4,6	2,8	4,2	4,6	4,4	4,6	5	3,8	4,6	4	4,4	3,8	1
31	11B	Kullanılan ham veriler kullanıcıların erişimine açıktır.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
32	12A	Veri toplama yöntemi bilimsel süreçlere uygundur.	4,6	4,4	4,4	4,6	4,4	3,8	4,2	4,4	4,6	4,6	4,8	4,6	4,6	4	4,6	3,2	4,4
33	12B	Veri toplama yöntemini açıklamıştır.	4,4	4,8	4,6	5	5	4	4,6	4,6	4,6	4,4	5	4,4	4,6	4,6	4,4	4,6	4,8
34	12C	Araştırma sorularına cevap oranı açıklanmıştır. Kendi içinde kaliteyi sağlamak için uzmanlar veya kuruluşlarca denetlenmektedir.	1,25	0	4,5	0	0	2,4	0	0	1	0	0	1	1	1	1	0	1
35	13	Bünyesinde danışma kurulu bulunmaktadır.	1,2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	4	1	1	1	5	1
36	14A	Danışma kurulu uluslararası bir kurul niteliğindedir.	1	1,4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	5	1
37	14B		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Ek-1 (Devamı)

Değerlendirme Formu Maddeleri ve Sistem Puan Ortalamaları

No	Berlin Prensipleri No	Form Maddeleri	CWTS Leiden	CWUR World Uni. Ran.	Emerging Employability	Nature Index	NTU Ranking	QS World Uni. Ranking	Webometrics	Reuters Top 100	RUR Round Uni. Ranking	SCImago Ins. Ranking	Shanghai Ranking ARWU	THE World Uni. Ranking	U-Multirank	UI Greenmetric	uniRank University Ranking	URAP	US News Rankings
38	15A	Sıralama sistemi; Sıralama geliştirme aşamalarını anlatmıştır. Sıralamanın sonuçlarını görüntülemeye tüketiciye	2,6	3,6	3,8	4,8	3	3,4	2,8	4,6	4,8	4,8	4,6	4,6	4,4	4,6	4	4,6	4,4
39	15B	karar verme fırsatı sunmuştur. Verilerdeki hatalar konusunda	3,2	1,6	1	3,8	3,6	4	2,6	1	3,4	4,4	4,2	3,6	4,4	3,2	3,4	3,6	3,6
40	16	bilgilendirme yapmıştır.	1	1	1	1	1	1	3	1	4,6	1	1	4	1	1	1	1	1

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı SOYADI : Cüneyt BELENKUYU
Doğum Yeri* : Bucak/Burdur
Doğum Tarihi* : 11.08.1990

Eğitim Durumu

Lise	Mehmet Cadıl Anadolu Öğretmen Lisesi	2008
Lisans	Boğaziçi Üniversitesi	2012
Yüksek Lisans	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	2015

Yabancı Dil

İngilizce: Okuma (Çok iyi), Yazma (Çok İyi), Konuşma (Çok iyi)

Mesleki Geçmiş

Görev	Kurum	Çalışma Tarihleri
Araştırma Görevlisi	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	2013-2017
Araştırma Görevlisi	Süleyman Demirel Üniversitesi	2017- Devam Ediyor

Akademik Çalışmalar

Yayımlar

- Belenkuyu, C., Dulay, S., & Aypay, A. (2020). Müdür tipolojileri: Okul müdürlüğü ve rutin işler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 26(1), 117-162. doi: 10.14527/kuey.2020.003
- Acun, İ., Yücel, C., Belenkuyu, C., & Keleş, S. (2018). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanım amaçlarının incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 23(4), 559-602. doi: 10.14527/kuey.2017.018
- Acun, İ., Yücel, C., Balbağ, N. L., İri, S., & Belenkuyu, C. (2017). Sosyal sermaye ve sosyal medya: demokrasi ve vatandaşlık hakkında bir araştırma. *Sakarya University Journal of Education*, 7(3), 564-583. Doi: 10.19126/suje.332225
- Karadağ, E., Yücel, C., & Belenkuyu, C. (2018). Üniversite sıralamasında akademik teşvik puanlarının kullanılması: devlet üniversiteleri fakülteleri sıralaması [DÜS-

2018]. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 31-35.

<https://doi.org/10.32329/uad.401249>

Belenkuyu, C., & Yücel, C. (2017). Örgütsel vatandaşlık. S. Özdemir ve N. Cemaloğlu (Ed.) *Örgütsel davranış ve yönetimi* içinde (s. 331-360). Ankara: Pegem Akademi.

İletişim

E-posta adresi: cuneytbelenkuyu@gmail.com